bâtıni MEVLÂNA

KEVSER YEŞİLTAŞ & NİLÜFER DİNÇ

SINIR ÖTESİ yayınları

bâtıni
MEVLÂNA

Kevser YEŞİLTAŞ - Nilüfer DİNÇ

SINIR ÖTESİ YAYINLARI

bâtıni
Mevlâna

Kevser Yeşiltaş - Nilüfer Dinç

SINIR ÖTESİ YAYINLARI

REKLAM VE PRODÜKSİYON
HİZ. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Telsiz Mah. 85/1 Sk. No: 23/ Dükkan:2 Zeytinburnu - İSTANBUL
Tel: 0 (212) 415 30 19 Faks: 0 (212) 415 18 30

www.sinirotesi.com
e-mail: info@sinirotesi.com

ISBN: 978-975-8312-60-3

• Dizgi Kapak Tasarım : SINIR ÖTESİ YAYINLARI
• Genel Yayın Yönetmeni : Ergun CANDAN
• Sanat Yönetmeni : Nurhan ÖZTÜRK
• Müdür : İ. Uğur ÖZTÜRK
• Dağıtım : Zeynel YILDIRIM & Hasan TEKİN
• Baskı : Barış Matbaa Mücellit
Davutpaşa Cad. Güven San.Sit. C. Blk No:291
Topkapı/ İST 0(212) 674 85 28

1. Baskı 7 Temmuz 2011

Önsöz

Mevlâna Celâleddin-i Rumi İslam Ezoterizmi'nin en önemli isimlerinden biridir. Ancak onun bâtıni yönü geniş kitlelerce hiçbir zaman anlaşılamamıştır. Onun bâtıni yönünü anlayabilmek için günümüze kadar gelen eserlerinin üstündeki örtünün kaldırılması şarttır. Aksi takdirde o büyük bâtıni öğretinin sırlarına nüfuz edilemez.

Sözlerinin üstü örtülü olduğunu bizzat kendisi de kaleme aldığı eserlerinde özellikle vurgulamıştır.

Halka bundan fazla söylemeye imkan yok... Akılların alacağı kadar aşağı mertebeden söylemekteyim.

Kendisi bu şekilde davranmış ve müritlerine de yine aynı öğütte bulunmuştur:

Mademki duyuyor düşünüyor, seziyorsun... Büyük hakikati bulmak için gönlünü ve idrakini yoracaksın... Duyduklarını ve bulduklarını söyleyeceksin... Sen söyleyemezsen, ruhunun vasıl olduğu sırları, şiirlere, sazlara, sema'lara söyleteceksin...

Bütün bunları dahi söylenemeyecek ölçüde büyük sırlara erdiğin zaman ise...

İşte o zaman susacaksın!

Peygamberler men ediyorlar...

Mevlâna gerçeklerin apaçık söylenmemesinin, aslında içinde bulunduğumuz çağın özelliğinden dolayı olduğunu da açıklamıştır.

Ben bunu tamamıyla söyleyemiyorum çünkü peygamberler men ediyorlar.

Peygamberlerin men ettiğini söylemesi son derece önemli ezoterik bir bilgidir. Gerçeklerin perdelenerek verildiği dinler devrinin karakteristik özelliğini burada dile getirmiştir. Çünkü tufandan sonra başlayan bizim devremiz insanlığı hızlı bir aşağıya iniş sürecinin içine girmiş ve bu süreç içinde kozmik bilgilerden de uzaklaşma kaderiyle başbaşa kalmıştır. Bu dönem içinde bizim devremiz insanlığı apaçık bilgilerle değil, üstü örtülmüş, bohçalanmış bilgilerle yaşamak zorunda kalmıştır.

Dinler de bu zaruretten dolayı insanlara üstü örtülü bilgiler aktarmıştır. Aktaracakları ilâhi bilgileri sembollere büründürerek bizlere nakletmişlerdir. *"Peygamberler men ediyorlar"* demesinin nedeni budur.

Zaten tasavvufi çalışmaların ortaya çıkışı da dinlerin bu özelliğinden kaynaklanmış ve yapılan özel çalışmalarla dinlerin aktarmak istedikleri gerçeklere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Dinlerin insanlara aktardığı sembolik bilgilerin apaçık hâli sadece özel inisiyatik çalışmalarda, bazı mabet ve dergahlarda o çalışmaya katılanlara belli bir disiplin içinde açıklanmıştır. Büyük bir çoğunluk tarafından bu bilgiler hiçbir zaman anlaşılamamıştır.

Biz ezoterizmle uğraşanlar bile, bir zamanlar bu dergahlarda yaşanan gizemlerin tamamının ne olduğunu bilmiyoruz. Çünkü tam anlamıyla bu, büyük bir sır perdesi altında buralarda yaşananlar gizli tutulmuştur. Günümüzde hâlâ bu merkezlerde yaşananların neler olabileceği ile ilgili araştırmalar ezoterizmin ışığı altında sürdürülmektedir.

İşte bu kitapta da böyle bir yol izlenmiş ve ezoterik bilgilerin ışığında Mevlâna'nın bâtıni yönüne küçük de olsa bir pencere açılmaya gayret edilmiştir. Ne yazık ki, günümüzde Mevlâna'nın bu yönü bilerek ya da bilmeyerek hep göz ardı edilmiş durumdadır. Geleneksel sünni inancının içinde O'nun bâtıni yönü neredeyse yok sayılmış, görmemezlikten gelinmiştir.

Üç aşamalı inisiyasyon...

Mevlâna Celâleddin-i Rumi'nin bâtıni öğretisi, diğer Sufi öğretilerinde olduğu gibi üç aşamadan oluşmuştu. Bu aşamalar Şeriat, Tarikat, Hakikat olarak isimlendirilmiştir.

Şeriat, tarikat, hakikat arasındaki ilişkiyi mum örneğiyle açıklar:

Şeriat muma benzer; insana yol gösterir. Fakat sadece mumu ele almakla yol aşılmaz. O mumun ışığında yola düştün mü, işte bu gidiş tarîktir. Yola çıkıştaki hedefine ve maksadına ulaştın mı, işte bu hakikattir.

Mesnevi c. V

Mevlâna bu sözleriyle Sufi Gizli Öğretisi'nin temelini özetlemiştir. Görünenden görünmeyene, bilinenden bilinmeyene doğru gidilen tarikat yolunun hedefini göstermiştir. Çok sayıda kişi bu Sufi Tarikatları'nda özel eğitimden geçirilmiş ve ilahi sırlara inisiye olmuşlardır.

Bu makama eren kişinin aslı, ya göklerdendir. Yahut topraktır da topraklıktan tamamıyla çıkmıştır.

Mesnevi c. III

Dr. Bedri Ruhselman ekolünde yetişen ve uzun bir süredir Sınır Ötesi Yayınları araştırma ekibinde çalışmalarına devam eden Kevser Yeşiltaş ve Nilüfer Dinç tarafından kaleme alınan bu kitapta; hem Mevlâna'nın bâtıni öğretisinin temel prensipleri, hem de Mevlâna'nın yaşamı içinde kendisinin sergilemiş olduğu ve çevresinin şahit olduğu bazı mucizevi olaylar ele alınarak okuyucuya sunulmuştur.

Bu mucizevi olaylar Parapsikoloji Bilimi'nin bulguları ışığında değerlendirilerek, bir zamanlar dergahlarda yaşanan bu sıradışı olaylara açıklık getirilmiştir.

Işık ve Sevgiyle Kalın.

Ergun CANDAN

SINIR ÖTESİ YAYINLARI

Genel Yayın Yönetmeni

Mevlâna’nın Biyografisine Kısa Bir Bakış

Asıl adı Muhammed Celâleddin olan Mevlâna 30 Eylül 1207’de, bugün Afganistan sınırları içerisinde bulunan Belh’te doğmuştur. Mevlâna ismi Rumi gibi kendisine sonradan verilmiştir. Mevlâna, efendimiz anlamına gelir, Rumi ise Anadolulu demektir.

Mevlâna’nın babası önemli bir kültürel merkez olan Belh şehrinin ileri gelenlerindendir. Belh şehri o dönem önemli mutasavvıfların yetiştiği Horasan bölgesinin önemli yerlerinden biriydi. Alimlerin Sultanı olarak tanınan babası Muhammed Bahâeddin Veled Kübreviye tarikatının kurucusu Necmüddin Kübra’nın halifelerindendir. Mevlâna’nın annesi ise Belh emiri Rüknüddin’in kızı Prenses Mümine Hatundur.

Bahaeddin Veled, Moğol istilasının yaklaşması ve bazı siyasi sıkıntılar nedeniyle beraberinde büyük bir kalabalıkla 1219 yılında Belh’ten göç eder. İlk çocukluk yıllarını doğduğu Belh’te geçiren Mevlâna bu uzun göç boyunca devrin ileri gelenlerinden pek çok isimle tanışma fırsatı bulur. Kervan Nişabur, Bağdat, Kûfe, Mekke, Medine, Kudüs, Şam, Halep, Malatya, Erzincan, Sivas, Kayseri, Niğde gibi şehirlerden sonra Karaman (Larende) ve en sonunda da Konya’ya gelir.

Uzun yıllar süren bu göç yolculuğunda Mevlâna Ferideddin Attar, Şihabeddin Sûhreverdi, Muhyiddin Arabi, Sâdüddîn Hamevî gibi devrin pek çok ünlü âlim ve sufisiyle tanışma fırsatı bulur.

Muhyiddin Arabi, babasının ardından yürüyen Mevlâna'yı görünce "Sübhânallah! Bir okyanus bir denizin ardından gidiyor*" demiştir. [1]

1 BEYTUR, Midhat Bahari, Mesnevi Gözüyle Mevlâna, Şiirleri, Aşk ve Felsefesi, Sulhi Garan Mevlâna, istanbul, 1965, s. 91

İlk eğitimini babası Bahaeddin Veled'den alan Celaleddin Rumi, Rumca'yı iyi bildiği için Eflatun'un yapıtlarını orijinalinden okumuş, genç yaşta felsefe, mantık, bâtınilik, ezoterizm vb. konuları incelemişti.

1225 yılında babasının müridinin kızı olan Gevher Hatun ile evlenir ve iki oğlu dünyaya gelir. İlk oğluna Bahâeddin Sultan Veled, ikinci oğluna ise Alaeddin ismini verir.

Mevlâna'nın ilk öğretmeni olan babasının 1231'de vefatından sonra babasının eski öğrencisi Seyyid Burhaneddin Tirmizî ikinci öğretmeni olur. Onun ruhani gelişiminde babası kadar Tirmizî'nin de katkısı vardır. Burhaneddin'in gözetiminde nefis terbiyesiyle meşgul olurken onun isteği üzerine de Halep ve Şam'a giderek dini eğitimine devam eder. Yedi yıl süren bu zorlu eğitimin ardından Burhaneddin artık Mevlâna'ya aktarabileceklerinin tamamlandığı düşüncesiyle Kayseri'ye döner.

Bu arada iki oğlunun annesi olan eşinin ölümünün ardından soylu bir aileden gelen Kerra Hatun ile evlenir ve ondan da bir oğlu ve kızı olur.

Burhaneddin Tirmizî'nin vefatının ardından fıkıh ve diğer dini ilimler konusunda medreselerde dört yıl kadar ders verir.

Şems-i Tebrîzî isimli kişinin Konya'ya gelmesi Mevlâna'nın hayatının dönüm noktası olmuştur. Karşılaştıklarında Mevlâna kırk yaşına yakın, Şems ise altmışının üzerindedir.

Şems'in hayatı hakkında sınırlı bilgi bulunmakla birlikte kaynaklara göre 1186 civarında Tebriz'de doğmuştur. Çocukluk ve gençlik yıllarında yüksek manevi yetenekleri olduğu, sema yaptığı ve tam bir medrese eğitiminden uzak durduğu anlatılır. Tacir kıyafetiyle sürekli seyahat etmekte, gittiği yerlerde medrese yerine hanlarda konaklamayı tercih etmektedir. Görüştüğü şeyhlerin kendisini tatmin etmediği ve gerçek dostu aradığı bilinen Şems Mevlâna için yola çıktığını kendi eseri Makâlât'da şöyle ifade eder:

“Allah’a yalvardım. ‘Ya Rabbi! Beni kendi velilerinle tanıştır, onlarla yoldaş et’ dedim. Rüyamda ‘Seni, bir veliyle yoldaş edelim’ dediler. ‘O veli nerededir?’ diye sordum. Ertesi gece bu velinin Rûm (Anadolu) diyarında olduğunu söylediler. Bir müddet sonra tekrar gördüğüm rüyada, ‘Henüz vakti gelmedi, her işin bir zamanı var’ dediler.”

Şems-i Tebrîzî, Makâlât, s. 13

Şems seyahatlerinin sonunda Konya’ya geldiğinde Şekerciler hanında bir oda tuttu, kapısına da kendisini büyük bir tacir sansınlar diye iki üç dinar kıymetinde nadir bir kilit taktı. Aslında han odasında eski bir hasır, kırık bir ibrik ve bir tuğla yastıktan başka bir şeyi yoktu. On, on beş günde bir, bir parça kuru ekmeği paça suyuna batırıp tirit yapar, onunla iftar ederdi. [2]

2 Eflaki, Ahmet, Âriflerin Menkıbeleri I, s. 91

“Dünyanın hiçbir yerinde Mevlâna’nın eşi ve benzeri yoktur. Bütün fenlerde, bütün bilgilerde din bilgisinde, gramer, sentaks, mantık ilimlerinde en büyük uzmanlarla kuvvetle konuşur, tartışır; onlardan daha üstün, onlardan daha bediî ve parlaktır. Gerekirse ve gönlü isterse yahut üzüntüsü buna mani olmazsa ve konunun tatsızlığından imtina etmezse, hepsinden daha yetkili konuşur.

Ben akıl yönünden bilinmesi gerekli bu bahislerde yüz yıl uğraşsam, ondaki ilim ve hünerin onda birini elde edemem. Halbuki o, kendisini bir ümmî gibi görür. Benim önümde beni dinlerken, nasıl anlatayım tabir câizse, babasının önüne oturmuş iki yaşında bir çocuk yahut İslâmiyet’e dair bilgisi olmayan yeni Müslüman olmuş bir mühtedi gibi öylesine utangaç bir hâl alır.”

Şems-i Tebrîzî, Makâlât, s. 192

İlk karşılaşmalarının 25 Kasım 1244’de olduğu rivayet edilir. Bu ilk görüşme çeşitli şekillerde anlatılmışsa da en bilineni Eflaki’nin anlatımıdır.

Buna göre;

Bir gün Şems kaldığı Şekerciler hanının kapısında oturmaktaydı. Mevlâna Pamukçular Medresesi'nden çıkmış, yanında bilginler, danişmentler ve öğrencileriyle beraber oradan geçiyordu. Birdenbire Şems kalktı, Mevlâna'nın önüne geçti ve "Ey dünya ve mana nakitlerinin sarrafı, Tanrı adlarının bilgini, söyle! Muhammed hazretleri mi yoksa Bâyezîd-i Bistâmî mi?" büyük diye sorar. Mevlâna "Hayır, hayır, Muhammed Mustafa bütün peygamber ve velilerin başı ve reisidir. Hakikatte büyüklük ve ululuk onundur" der. Şems "O hâlde o, 'Seni tesbih ederim Allah'ım, biz seni lâyıkıyla bilemedik' dediği hâlde, Bâyezîd 'Benim şanım ne yücedir, ben sultanların sultanıyım' diyor" diye cevap verir.

Bunun üzerine Mevlâna bu sorgunun azametinden kendinden geçer. Kendine geldikten sonra "Bâyezîd'in susuzluğu az olduğundan, bir yudum su ile kandı, idrak bardağı hemen doluverdi; halbuki Muhammed'in susuzluğu arttıkça artıyordu. Onun göğsü Allah tarafından açılmıştı, sürekli susuzluğunu dile getiriyordu" der ve Şems bu cevap üzerine kendinden geçer.

Bir süre sonra yürüyerek medreseye giderler. Kırk gün, üç ay gibi hücreye kapanıp çıkmadıklarına dair rivayetler vardır.

Sultan Veled babasının Şems'le beraberliği için İbtiânâmesinde der ki:

"Ansısızın Şemseddin geldi, ona ulaştı. Mevlâna'nın gölgesi, onun ışığının parıltısında yok oldu. Aşk âlemi ardından defsiz, sazsız avazını eriştirdi. Ona ma'şukun hâlini anlattı. Bu suretle Mevlâna'nın sırrı gökleri aştı.

Şems dedi ki:Sen bâtına bağlanmışsın ama şunu bil ki ben bâtının bâtınıyım.

Ben sırların sırrıyım, nurların nuruyum. Erenler benim sırlarıma erişemez. Aşk yolunda perdedir benim. Diri sevgi, tapımda ölüdür."

Şems-i Tebrîzî, Makâlât, s. 72

Şems'ten önce öğrencilerine ders veren, halkın manevi gelişimiyle ilgilenen kişi gitmiş yerine aşk cezbesiyle yanıp tutuşan, kendinden geçmiş başka biri gelmiştir.

Allah aşığı bu iki kişi ilahi sohbetlere dalar ancak bu ilişki Mevlâna'nın hayatını da altüst eder. Medreseyi kapatarak öğrencileriyle bağlantısını kesmesi, gece gündüz Şems'le birlikte olması yakın çevresini rahatsız eder.

Şems'ten sonra babasında olan bu dönüşümü yine Sultan Veled şöyle dile getirir:

> "Şemseddin'le buluşmadan önce Mevlâna, canla başla, gece gündüz ibadet etmekteydi. O seçkin padişah, daima zahidlik ve din ilmiyle meşguldü. Takva ve zahidlikle yol almaktaydı. O duraklara bu gayretlerle erişmişti. Şems'in hakikat güneşi Mevlâna'nın kalbine tesir edip, onu kendine kılavuz seçince, onun işareti üzere sema'a başladı. Sema'dan önce zühd ve perhizlede elde ettiği hâllerin, tecellilerin yüz kat daha fazlasını, şimdi sema'da buluyordu."

Bu karşılıklı bir dönüşüm sürecidir. Mevlâna gibi Şems de kendisine ayna olacak dostu aramaktadır. Bu iki dost birbirlerinin aynasında Bir Olan'ı görürler. Şems sırrını paylaşacağı kişiyi şöyle tanımlamıştır:

> **"Ben sırrı öyle birisine söylerim ki, onu kendi benliğimde değil, kendimi onun benliğinde göreyim. Böylece kendi sırrımı kendime söylemiş olurum."**
> Şems-i Tebrîzî, Makâlât, s. 71

Şems, çok değer verdiği kişilerin, babasının bile eserlerini okumaktan men eder. Mevlâna'nın dış dünyadan koparak sürekli Şems'le vakit geçirmesi etraflarındakilerin hoşuna gitmez. Şems'in teşvikiyle Mevlâna sema etmekte, medreseye de pek uğramamaktadır. Onun sohbetinden, manevi zenginliğinden mahrum kalanlar kıskançlık içinde Şems'e düşman olurlar.

1246 yılı şubat ayında artan bu muhalefetin sonunda Şems birden ortadan kaybolur. On beş ay süren bu ayrılık süreci Mevlâna'da derin bir üzüntü yaratır. Bu zaman zarfında Mevlâna eski hâline geri dönmek şöyle dursun, tamamen medreseyi bırakır, kimseyle görüşmez, yalnızlığa çekilir.

Mevlâna ayrılık ateşinin kendisi üzerindeki etkisini Mesnevi'de şöyle dile getirir:

“Hamı ayrılık ateşinden başka ne pişirebilir, nifaktan ne kurtarabilir?”
Mesnevi c. I, s. 246

Birkaç ay sonra Şems’in Şam’da görüldüğünü duyan Mevlâna onun Konya’ya dönmesini isteyen bir mektup gönderir. Şems’in reddetmesiyle tekrar mektup gönderilir ancak başarılı olamayınca Sultan Veled onu getirmek üzere Şam’a gider.

Şems 1247 yılı mayıs ayında Konya’ya döner ama eski huzursuzluklar devam etmektedir.

Şems’in ikinci ve son olarak ortadan kayboluşu çeşitli rivayetlerle anlatılır. Bunlardan birisine göre; Aralık ayında bir akşamüstü Mevlâna ve Şems birlikteyken kapı çalınır, uzaktan gelmiş bir dervişin Şems’i aradığı söylenir. Şems odadan çıkar ve bir daha görülmemek üzere ortadan kaybolur. Kimi kaynaklara göre Mevlâna’nın küçük oğlu Alaattin kimilerine göre öğrencileri tarafından gizlice öldürülmüştür. Akıbetiyle ilgili kesin bir bilgi yoktur.

Şems’ten sonra Mevlâna’nın eskisi gibi olacağını düşünenler yanılmış, ondaki ilahi aşk hâli daha da kuvvetlenmişti.

Şems’ten haber verenlere doğru olup olmasına bakmaksızın üstünde başında ne varsa veriyordu. Bir gün bir adamın Şems’i Şam’da gördüğünü söylemesi üzerine çok sevinerek ne varsa bağışladı. Bunun yalan haber olduğunu söyleyenlere “Bu verdiklerim yalan haber içindi. Doğru haber olsa canımı verirdim” demişti.

Şems’in ortadan kayboluşundan sonra Seyyid Burhâneddîn’in ve kendisinin müridlerinden kuyumcu Selâhaddîn-i Zerkûbî ile aralarında ruhani dostluk başlar. Tanışmaları eskiye dayanır, fakat Mevlâna’ya tamamen bağlanmasına sebep olarak şu olay aktarılır:

Bir gün Şeyh Selâhaddîn’in Kuyumcular çarşısındaki dükkanının önünden geçmektedir. İçeride çırakların altın döğmesinin sesini duyunca, o seslerin ahengiyle sema yapmaya başlar. Dışarıda Mevlâna’nın sema yaptığını gören Şeyh Selâhaddîn çıraklarına işaret ederek altın yapraklarının zayi olmasına aldırmadan ciddiyetle devam etmelerini ister. Şeyh ve çırakları bu kadar vurmalarına rağmen altın yapraklarının zayi olmadığını hayretle görürler. [3]

3 Prof. Dr. Ayan, H - Prof. Dr. Ayan, G - Dr. Erol, E. Sevâkıb-ı Menâkıb s. 255

Kuyumculuğu bırakarak Mevlâna'nın hizmet ve dostluğunu seçen Selâhaddîn, Şems'in yerini tutamasa da Mevlâna bir sukünete kavuşur. Kendi müritleriyle ilgilenemediği için yerine Selâhaddîn-i Zerkûbî'yi halife tayin eder. Ancak Şems'e yönelik kin bu sefer ona yönelir ve Mevlâna'nın bir kısım müridi tarafından başarısız bir suikast düzenlenir. On yıl süren bu dostluğun ardından şeyhin ölümüyle Mesnevi'nin yazımına sebep olan Çelebi Hüsamettin'i dost seçer.

Çelebi Hüsamettin soylu bir ailedendir. Ahilerin şeyhi olan babasını kaybetmesinin ardından tüm varlığından vazgeçerek Mevlâna'nın hizmetini seçer. Eflaki, Mesnevi'nin yazımını anlatırken "Mevlâna asil kişilerin sultanı Çelebi Hüsâmeddin'in cazibesi ile heyecan içinde sema ederken, hamamda otururken, ayakta, sükunet ve hareket hâlinde daima Mesnevi'yi söylemeye devam etti. Bazen öyle olurdu ki, akşamdan başlayarak gün ağarıncaya kadar birbiri arkasından söyler, yazdırırdı. Çelebi Hüsameddin de bunu süratle yazar ve yazdıktan sonra hepsini yüksek sesle Mevlâna'ya okurdu." diye bahseder.

1273 yılı sonbaharında Mevlâna rahatsızlanır, hekimlerin tüm tedavi çabalarına rağmen 17 Aralık 1273'te özlemiyle yandığı Sevgili'ye kavuşur. Cenazesinde ağlayıp feryad edilmesini istemediği ve bunu bir ayrılık değil, bir kavuşma gecesi olarak tanımladığı için buna"Şeb-i Arus" (Düğün gecesi) adı verilmiştir.

Mevlâna ölümle ile ilgili düşüncelerini çok açık ifade etmiştir:

Cenazemi görünce ayrılık ayrılık deme. O vakit benim buluşma ve görüşme zamanımdır.
Beni kabre indirip bırakınca, sakın elveda elveda deme; zira mezar cennetler topluluğunun perdesidir.
Batmadı gördün ya, doğmayı da seyret. Güneşe ve aya batmadan ne ziyan geliyor ki?
Sana batmak görünür, ama o, doğmaktır. Mezar hapis gibi görünür, ama o, canın kurtuluşudur.
Hangi tohum yere ekildi de bitmedi! Ne diye insan tohumunda şüpheye düşüyorsun!

Mevlâna'nın cenaze törenine her yaş, ırk ve dinden, Müslüman, Musevi ve Hristiyan katılır. Ardından Çelebi Hüsamettin, Mevlâna'nın isteğiyle ruhani halifeliğini sürdürmüş, Mevlevi cemaatini onun ilkeleri doğrultusunda yönlendirmiştir.

Mevlâna'nın Eserleri

Çoğunlukla Farsça'yı kullandığı, Arapça ve Türkçe parçalar da içeren beş büyük eser bırakmıştır: Mesnevi, Divân-ı Kebir, Fihi Ma Fih, Mecalis-i Seba ve Mektuplar'dır.

Mesnevi

Mesnevi ikili, ikişer anlamına gelen Arapça bir kelimedir. Kendi aralarında kafiyeli olan beyitlerden oluşan bu eser altı ciltten oluşur. Mevlâna'nın çok çeşitli konularda bilgi verdiği Mesnevi'de Kur'an'dan alıntılar, peygamberlerden örnekler, kıssalar ve hikayelerle gizli sırlar ve önemli hakikatler aktarılmıştır. Anlamanın kolay olmadığını Mevlâna da "Bu hikmetleri, bu hakikatleri duysan bile, sana masal gibi gelir. Dışyüzünü duyarsın, iç yüzünü değil!" sözüyle dile getirmiştir.

Her dükkanın ayrı bir sanatı, ayrı bir kârı vardır: Mesnevi yokluk dükkanıdır oğul.
Kunduracı dükkanında güzel deriler bulunur. Herhangi bir tahta parçası görürsen bil ki kundura kalıbıdır.
Kumaş satanlarda kumaşlar, ipekliler bulunur. Demir olsa olsa arşın olarak vardır.
Mesnevi'miz Vahdet dükkanıdır; orada Bir'den başka ne görürsen puttur.

Mesnevi c. V, 1528

Fihi Ma Fih

Nesir formunda yazdığı bu eser Mevlâna'nın son dönemlerinde yakın müritleriyle yaptığı konuşmalardan oluşur. "İçindeki içindedir" anlamına gelir. Yakınları ve müritleri tarafından kâleme alınmıştır. Allah, mürşid-mürid, aşk, sufi yolu, irade, ikilik-birlik gibi Mevlâna'nın tasavvufi düşünce ve görüşleri yer almaktadır.

Divân-ı Kebir

Eser Tebrizli Şems'in Konya'ya gelişinden başlayarak Mevlâna'nın ölümüne kadar geçen uzun bir süre içinde yazılmıştır. Çoğunlukla Şems ve ilahi aşk temasına dayalı Mevlâna'nın vecd hâlinde söylediği şiirlerden oluşur. Divan-ı Şems de denir.

Mecalis-i Seba

Yedi Meclis denilen bu eser Mevlâna'nın verdiği vaazlardan oluşur. Genel olarak ayet ve hadislerin açıklaması, peygamber kıssaları gibi konular işlenmiştir.

Mektuplar

Mevlâna'nın devlet adamlarına, yakınlarına ve tavsiye isteyen çeşitli şahıslara yazdığı mektuplardan oluşur.

Mevlâna’nın Paranormal Özellikleri

Donup kalmamış olan keskin bakışlarsa, ileriyi delip gider, perdeleri yırtıp görür.
Bu bakışa sahip olanlar, on yıl sonra olacak şeyi şimdicik, hem de gözleri ile görürler.
Böylece herkes bakışı ve görüşü miktarınca gaybı da görür, geleceği de... hayrı da görür şerri de.
Mesnevi c. IV, 2901

İslam mistisizminin önemli isimlerinden Mevlâna bütün büyük sufiler gibi parapisişik yetenekler sergilemiş ve yaşamı boyunca ortaya çıkan doğaüstü olaylara çevresindekiler tanıklık etmiştir.

Sufi ekollerinde bu, öğretinin bir parçasıdır. Gerek medidatif çalışmalar, gerek konsantrasyon çalışmaları ile belli bir süre sonra kendiliğinden ortaya çıkan tezahürlerdir bunlar. Özellikle zikir çalışmaları bu tür yeteneklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır.

Mürşitlerin göstermiş olduğu bu paranormal fenomenler sufi öğretisinin bir parçası konumundadır. Burada amaç gösteri yapmak ya da insanları mucizeler göstererek etki altına almak değildir, öğretinin doğal akışı içinde gerçekleşen unsurlardır bunlar.

Ancak bu tezahürler sadece mürşitler değil müritlerde de ortaya çıkabilmekteydi. Bunların inisiyatik eğitimin doğal bir sonucu olduğunu bir sufi hikayesi çok güzel aktarır:

Bir mürşit öğrencisine o gece zikir çalışmasında ne yapacağını açıklar ve arkasını dönüp karşı kıyıya geçmek için nehrin üstünde yürümeye başlar. O anda öğrenci hocasının söylediği bir sözü tam anlayamadığını fark eder. Suyun üstünde yürümekte olan mürşidinin peşinden koşarak yanına gider ve mürşidine kendisine vermiş olduğu zikir çalışmasıyla ilgili bir şey sorar.

Hoca dönüp baktığında öğrencisinin de kendisi gibi su üstünde durduğunu görür ve şöyle der:

Git nasıl istiyorsan zikrini öyle yap!

Tüm temiz gönüllerde gizli mucize ve kerametler gerçekleşebilir demektedir Mevlâna.

Gizli olan mucize ve kerametler, temiz pirlerden gönüllere akseder.
Mesnevi c.VI, 1300

Vahdet küpünden bir kadeh şarap iç, mest ol; bu kerametlerim, hep vahdet şarabındandır!"
Divân-ı Kebir c. IV, 2111

Allah velilerinin eriştikleri yakınlıkta yüzlerce keramet, yüzlerce iş güç var.
Meselâ demir, Davud'un elinde mum oluyor… halbuki senin elinde mum, demir kesiliyor! Yaratma ve rızık verme yakınlığında herkes müsavidir, bu sıfatlar herkeste var. Fakat bu ulular, Allah aşkının vahyi yakınlığına sahip olurlar. Babacığım, yakınlık da çeşit, çeşittir. Güneş dağa da vurur, altına da! Fakat güneşin altına bir yakınlığı var ki söğüdün bundan haberi bile yok! Kuru dal da güneşe yakındır, yaş dal da. Güneş hiç ikisinden de gizlenir mi ki? Fakat yaş taze dalın yakınlığı nerede? O daldan olgun meyveler devşirmede, olgun meyveler yemedesin. Fakat bir de bak, kuru dal, güneşe yakınlığından kuruluktan başka ne bulabilir?
Mesnevi c. III. 700-705

Gönül gözünü açabilen, içinden dışarı doğru taşabilenler için mucize yoktur. O bize mucize görünür. Yaşanan bu mucizevi hâller su üstüne çıkan parapsişik yeteneklerdir.

Güneş her zerreye eşit olarak yansır. Ancak kendi özünde liyakatli olanlar güneş ışığından yararlanır, diğerleri kavrulur işe yaramaz. Sadece sebeplenir. Yakınlık ile, enerjilerin arz âlemine indirilmesi ile mucizeler gerçekleşir.

Güneş ile yakınlık kurabilen ağaç, güneşin nimetini, olgun meyveler olarak açığa çıkarır. Yaklaşan ve secde eden insan için, bâtındaki enerjinin akışı ile, insan-ı kamil açığa çıkar. Açığa çıkan, mucize ancak ve ancak yaklaşanlar ve yakınlaşanlar içindir, yani gönülleri, kalpleri, akılları ve sözleri bir olanlar, birleştirenler ve açığa çıkaranlar, güçlü hatırlayanlar içindir.

Bizim için mucize olarak değerlendirilen bu fenomenleri fizik, kimya gibi pozitif bilimler açıklamakta yetersiz kalmakta, bu yüzden de görmezden gelmektedir.

Bu fenomenler kendini tanıma yolunda aşama aşama ilerleyen müritler için önemli ruhsal tezahürlerdir.

Gerek müritlerinde gerekse de Mevlâna'nın kendisinde bu tür ruhsal tezahürlerin olduğu tutulan kayıtlarda görülmektedir. Eflaki'nin Ariflerin Menkıbeleri'nde ve Sevakıb-ı Menakıb'ta yer alan fenomenlerin içinden seçtiklerimizi sizlerle paylaşıyoruz.

Telekinezi, levitasyon, apor, dedublüman, mateyalizasyon-demateryalizasyon, durugörü, görücü medyomluk şifacılık, telepati bunlar arasında en fazla görülen tezahürlerdir.

Telekinezi

Grekçe tele (uzak) ve kinesis (hareket) kelimelerinden türetilmiştir. Fiziksel medyomlar herhangi bir temas olmaksızın ya da bir araç kullanmadan eşyaları hareket ettirebilirler. Telekinezi gücü diğer paranormal yetenekler gibi her insanda mevcut olup çalışmayla da ortaya çıkartılabilir.

Mevlâna'nın hayatında da mucize olarak değerlendirilmiş sayısız telekinezi örnekleri mevcuttur.

Medresenin kapısı kendiliğinden açılıyor...

Babasının ölümünden sonra Mevlâna öğrenim için babasının müritlerinden birkaçıyla Şam'a gider. Bir süre Halep'teki Halaviye Medresesi'ne yerleşirler.

Medresede öğretmenlik yapan Halep Beylerbeyi Kemaleddin bin al Adim Mevlâna'ya özel bir ilgi gösterir. Medrese kapıcısı her akşam odasından Mevlâna'nın çıkıp kaybolduğunu söyler. Öğretmenlerinin ilgisini kıskanan öğrenciler bu sözleri Beylerbeyi'ne yetiştirirler.

Bunun üzerine Kemaleddin bin al Adim de bir gece kapıcı odasına saklanarak Mevlâna'yı gözetler. Gece yarısı Mevlâna odasından çıkar. Medresenin kapısının önüne gelince kapı kendiliğinden açılır. Mevlâna'yı takip eden Kemaleddin, şehir kapısının önüne gelince de aynı şekilde kapının kendiliğinden açıldığını görür.[4]

4 Eflaki, Ahmet, Âriflerin Menkıbeleri I, s. 80-81

İleride açıklayacağımız apor olayının da beraberinde görüldüğü bir diğer telekinezi olayı da şöyledir:

Meclistekiler korkularından feryat ettiler...

Mu'înüddin Pervâne, bir gece Mevlâna'nın sevgisine toplantı düzenleyip, şehrin büyüklerinin hepsi orada toplandılar. Her gelen önüne bir büyük mum yaktı. Sonunda Mevlâna gelerek dostlarına "Önümüze bir küçücük mum koyun!" dedi. Halk toplandığında Mevlâna'nın önünde olan mumun küçüklüğüne şaşırdılar. Mevlâna: "Bu bizim küçücük, hakîrce mumumuz, sizin büyük mumlarınızın canıdır. Eğer kabul eylemezseniz bakın!" diyerek "Üf!" deyip kendi mumlarını söndürdü. Meclistekiler korkularından feryat ettiler. Mevlâna tekrar "Üf!" dedi ve mumlar aydınlandı. Sabaha kadar sema ettiler. Sabah tüm mumlar yanıp bitmiş, Mevlâna'nın küçücük mumunun ise ilk hâlinde olduğunu gördüler. [5]

5 Prof. Dr. Ayan, H - Prof. Dr. Ayan, G - Dr. Erol, E. Sevâkıb-ı Menâkıb s. 105

Ok atmak isteyenin kolu kalkmaz...

Konya şehri Moğolların saldırısına uğrar. Baçunun askerleri şehri kuşatır. Şehir halkı sıkıntıya düşüp Mevlâna'dan yardım ister. Çünkü Baçu hangi vilayete gittiyse halkını helâk edip, yağmalamıştır.

Mevlâna: "Siz kendinize göre tedarikinizi gönlünüzden çıkarıp Hakk'a tevekkül eyleyin! Pak inançla bizden yardım bekleyin! Yüce Allah

sıkıntınızı def eyleye!” deyip şehrin meydanına çıkar. Büyük bir ordu görür.

Baçu’nun haymesini bir evin dibine kurmuşlardır. Onun üstüne çıkıp namaza başlar. Mevlâna’yı görüp Baçu’ya haber verirler. “Ok yağmuruna tutun!” diye emreder. Ok atmak isteyen kimsenin kolu kalkmaz. Ata binip hamle etmek isteyenlerin atlarının ayakları yere takılı kalır. Sonra Baçu kendisi üç kere ok atar, üçü de önüne düşer. Sinirlenip atına binmek ister. Biner, atı yürümez. Bu sefer yaya olarak hücum eder. Ayağı tutulup yüzüstü yıkılır.

Sonunda Baçu aciz kalıp “Bu er yarlığandır!” der. Yani Allah tarafından güçlendirilmiştir, bundan sakınmak gerekir deyip özür dileyerek savaştan vazgeçer. [6]

6 a.g.e, s. 119

Ayağına dolaşan yüz dirhem...

Osman Gûyende anlatır:

Yeni evlenmiştim. Çok ihtiyacım vardı. O sıkıntıyla Mevlâna’nın yanına vardım. Beni görünce hemen o sultan kalkıp evine gidip geldi. Benimle merhabalaşıp avucuma bir miktar akçe koydu. Dedi ki: “Şimdiden sonra bizimle bazı bazı merhaba eyle!” Yine sıkıntım oldu. Yine gelip dedim ki: “Merhabaya geldim!” Mevlâna: “Bugün bir yağlı lokmaya yetişirsin!” O gün akşama dek durdum. Bir alamet olmadı. Yağmur başladı. Kendime dedim ki: “Aydınlıkken gitmek gerek! Karanlık ve balçık olur”. Kalkıp gittim, sular yollarda birikmiş, ayağıma bir şey dolaştı. Çekip çıkardım, meğer bir keseymiş. İçinde yedi yüz dirhem sultanî vardı! Alıp şükrettim. Sabah Mevlâna’nın yanına varıp üzüntülü bir şekilde oturdum. Yani işaret yerini bulmadı gibi davrandım. Mevlâna: “Ey Osman, yanındakini ortadan kaptın da yine sıkıntı mı arz edersin?” deyince dayanamadım. Mübarek ayağına yüzümü sürüp ağladım. [7]

7 a.g.e, s. 112

Hırsızlar ne kadar uğraştılarsa da yanlarına gelemediler...

Arif Çelebi anlatır:

Babam Sultan Veled rivayet eder. Şemseddin hazretleri kaybolunca Mevlâna yanına eshabı alıp Şam tarafına yola çıktı. Ansızın haramiler karşılarına çıktı, kervan sıkıntıya düştü. Mevlâna kafiledekileri toplayıp, etrafına bir hat çekerek Hud Peygamber gibi davrandı. Hırsızlar ne kadar uğraştılarsa da yanlarına gelemediler. Sonunda bir kişiyi yaya olarak gönderdiler. Geldiğinde "Bu evliyalık meydanının sultanı kimdir?" Cevap verdiler: "Sultanü'l Ulema'nın oğlu Mevlâna hazretleridir". Orada aslan gibi kudretli kimseler sinek gibi güçsüzleşip onun seveni ve kulu oldular. Üç yüz kişi Halep şehrine varıncaya kadar Mevlâna hazretlerinin önünde yaya olarak hizmet ederek, tevbe ettiler.[8]

8 a.g.e, s. 106

Levitasyon

Levitasyon görünürde hiçbir fiziksel neden yokken insan ya da eşyanın havaya kaldırılması, bir süreliğine havada asılı kalmasıdır. Medyomlarda, fakirlerde, yogilerde gözlenen bu parapsikolojik fenomenin açıklaması neospiritüalist anlayışa göre ektoplazmik maddenin bir kaldıraç görevi görmesi, yerçekimine karşı zıt ya da onu nötralize eden bir kuvvetin meydana gelişiyle oluşur. Bu istek ya da istek dışı olan fenomende elektromanyetik alanda bazı akışkanların çekimden kaynaklanan ağırlığı ortadan kaldırılmaktadır.

Ders anlatırken havada yürüyordu...

Mevlâna Şam'da Mukaddemiye Medresesi'nin damında ders anlatmaktadır. Damın kenarına geldiğinde adımını atmaya devam eder. Levite olarak yürür ve yine bu şekilde geri döner. Bunu aralıksız tekrar eder. Medresedeki öğrenciler bunun üzerine Mevlâna'nın müridi olur.

Ayakları yerden bir arşın yukarıdaydı...

İmam İhtiyareddin anlatır: Bir gün Mevlâna Hazretleriyle yalnız başımıza Hüsameddin Çelebi'nin bahçesine gidiyorduk. Mevlâna Hazretlerinin arkasından yavaş yavaş giderken, ayaklarının yerden bir arşın

yukarıda gittiğini gördüm. Dayanamayıp aklım başımdan gitti. Bir zaman sonra aklım başıma gelince kendisinin gittiğini gördüm. Ardından yetiştiğimde dedi ki:"Adam bir kuştan değersiz midir ki havaya uçuşuna şaşarsın?" [9]

9 a.g.e, s. 126

Bir erkek çocuğu havada asılı kalmıştı...

Şeyh Sinâeddin Akşehirli anlatır: Mevlâna Şam tarafına gittiği zaman, Sis vilayetinin papazlarından bir topluluğa rastladı. Onlardan nice kere olağanüstü şeyler meydana gelmişti. Mevlâna'yı gördüklerinde bir oğlana işaret ettiler. Oğlan havaya uçup asılı kalmıştı.

Mevlâna o anda ciddi olarak ilgilenmedi. Ansızın oğlan feryada başladı: "Bir çare eyleyin!" Papazlar "Aşağı in!" deyince, oğlan: "Gücüm yetmez! Sanki beni burada mıhladılar!" dedi. Rahipler, çok çalıştırdılarsa da başaramadılar. Sonunda istemeyerek Mevlâna'ya "İhsan eyle, bu oğlana himmet eyle! Aşağı insin!" dediler. Mevlâna dedi ki: "Kelime-i şehâdet eylemedikçe kurtulmaz!" Oğlan kelime-i şehadet getirince, aşağı kolaylıkla indi. Hemen onu görünce diğer papazlar da Müslüman oldular. [10]

10 a.g.e, s. 114

Mevlâna aniden denizin üstünde belirir...

Konyalı Kürd Kadı anlatır: Gençlik zamanımda ticaret için İskenderiye'ye gitmiştim. Aniden çıkan fırtınayla gemi girdaba girer. Gemideki tacirlerin hepsi çaresizlik içindedir. Mürit 'Ey Mevlâna, ey Mevlâna' diyerek yardım ister.

Mevlâna aniden denizin üstünde belirir. [11]

11 a.g.e, s. 124

Bu olayda Mevlâna müridinin çağrısını telepatik olarak almış, demateryalizasyon-materyalizasyonla müridinin yanına gelmiştir.

Bütün sufi çalışmalarında buna benzer birçok olayın yaşanmış olduğunu biliyoruz. Mürit ne zaman başı sıkışsa hocasını düşündüğü an hocası derhal müridinin yanında belirmiştir.

Apor

Bir veya birkaç şeyin aniden ortaya çıkmasına apor adı verilir. Fiziksel medyomların tezahürlerinden olan bu fenomene peygamberler, mistikler ve diğer kutsal kişilerde rastlanmıştır. Mevlâna'yla ilgili günümüze kadar gelen olağanüstü femomenlerin içinde apor olayları bir hayli çoktur.

Medresenin direği halis altın oldu...

Şeyh Bedreddin Tebrizi'nin kimya, simya ve fizikte benzeri bulunmazdı. Sultanların sohbetine katılmak istese de olmazdı. Konya'ya gelip Mevlâna'nın dervişlerinden olmak istedi. Sultan Veled aracılığıyla Mevlâna izin verip, bilgisini gösterip, kimya kuvvetiyle her gün dervişlere harcanmak üzere bin dirhem sultanî vaad etti, diye bildirdiler. Mevlâna hiç cevap vermedi. Şeyh Bedreddin'i Mevlâna'nın huzuruna getirdiler. " Biz altının topraktan aşağılık olduğunu duyurup dostlarına arasından fitnenin gitmesine uğraşırız. Birisi gelmiş toprağı altın ederim, der. Gücünün yettiği kimya potaya ve körüğe muhtaç mıdır?" dedi.

Şeyh Bedreddin: "Evet" dedi.

Mevlâna: "Kimya ona demezler ki! Kimyagerlik şudur: Altın bakışını bakarsan altın ola!" der demez medresenin direği hâlis altın oldu. Şeyh Bedreddin'in aklı başından gitti. Mevlâna "Hay mübarek, biz sana altın ol demedik gibi yine hâline var!" dediği gibi yine değişerek eski hâline döndü. Şeyh Bedreddin bu aciz bırakan kerameti görünce bağışlanmasını dileyerek onun müridi oldu. [12]

12 a.g.e, s. 108

Taş benzersiz bir yakuta dönüşmüştü...

Şeyh Bedreddin anlatır:

Bir gece Hüsameddin Çelebi'nin bahçesinde Mevlâna'nın hizmetindeydim. Ansızın beni istedi. "Buyurun, nedir Sultanım?" dedim. Yerden bir taş alıp elime verdi ve dedi ki "Allah'ın sana verdiğini al ve

şükredenlerden ol!" Sabredemeyip ay ışığına tuttum. Asla benzerini görmediğim bir yakut olduğunu görünce bir nâra attım. Sabah olunca pazarda altmış bin dirhem kıymet biçtiler. [13]

13 a.g.e, s. 108

Hiç eksilmeyen helva sinisi...

Mevlâna'nın dervişlerinden biri hacca gitmişti. Arefe gecesi o dervişin hatunu evinde helva pişirip bir sini ile Mevlâna'nın meclisine gönderir. Oradakilerin hepsi o helvadan yerler. Mevlâna bir eliyle işaret eylediğinden bir zerresi eksilmez. Yine siniyi dopdolu görürler. Görenler şaşkınlık içindeyken Mevlâna o helva sinisini alıp medresenin çatısına yönelir. Ondan sonra o sini kaybolur. Hatun siniyi almaya gelince Mevlâna: 'Sahibine ulaştı!' der.

O derviş hacdan dönünceye kadar unutulur. O kişi gelince eşyasının arasında hatun siniyi bulur. Korkarak 'Bu sini helva ile arefe gecesi Mevlâna'nın meclisinde kaybolan sini, eşya arasına nereden karıştı?' diye sorunca, Hacı 'Vallahi arefe gecesi arkadaşlarımla otururken çadırın bir köşesinden, bir el bu siniyi helva dolu olarak sunuverdi. Asla sebebini bilemedik. Lakin gördüm, sini bizimdir!' deyince hatun feryad ederek kendinden geçer. [14]

14 a.g.e, s. 130

Kalasın boyu uzamıştı...

Şeyh Bedreddin anlatır:

Büyük bir ev yapmaktaydım. Damını örterken kalaslardan birisi yarım karış kısa geldi. Tüm şehri aradık, bulamadık. Ustalar ne yapacaklarını düşünürken ansızın Mevlâna yanlarına gelir "Yok, yok , böyle düzgün ve doğru direk niçin kısa olsun! Ustalar yanlış ölçmüşlerdir, tekrar ölçün!" der fakat yine kısa gelir. "Yanlış, yine ölçsünler" deyince ustalar bir kez daha ölçerler. Bu kez kalas diğerlerinden yarım arşın fazla gelir! [15]

15 a.g.e, s. 109

Medresenin havuzu şerbete dönüştü...

Kadı Kemaleddin anlatır: İzzeddin Keykâvus bana Mevlâna'ya varmayı salık verdi. Tereddüt ettim ancak yanına varınca Mevlâna beni kenara çekip: "Bizim işimizden her zaman kaçarsın, iş ortasında seni böyle buldum" deyince elimde olmadan müritliğe niyet ettim.

Toplantı için şerbet yapmaya kalkınca Konya şehrinde fazla şeker bulunamadı. Bu kadar büyük cemiyete bu kadar şeker yeter mi tereddütündeyken Mevlâna gelerek: "Kemaleddin ne kadar çok olursa iyi, suyu çok koy da Müslümanlara yetişsin!" deyip kayboldu. O kadar aradık izi bulunmadı. Sonra şekeri, medresenin havuzuna döküp su koydular. Sultanın şerbetçisi de "Su koyun" deyip havuzdan fazla alarak on küp dolup tamam oldu. Yine de tatlıydı. Ne kadar su koyulsa da tadı azalmadı. Kısacası Konya halkının tamamı gelip gece yarısına kadar içip sema ve safâda oldular. [16]

16 a.g.e, s. 121

Gayp yemeği...

Mevlâna Emir Bahaeddin'in ziyarete gider. Vakit biraz geç olduğundan yemek yenmiştir. Bahaeddin yemek hazırlatmayı düşünürken Mevlâna "Bir şeycik getir" diyerek yemek ister. Ev sahibi hizmetçisine ne yemek olduğunu sorar ancak hiç yemek kalmamıştır ve kapları yıkamak için tencereye su konmuştur.

Mevlâna bu su dolu tencereyi ister, ardından bir sahan ve kase alır, o tencereden kızarmış etli pilav çıkartarak bölüştürür. "Bu Tanrı tarafından gelmiş bir gayp yemeğidir. Yemek lazımdır"der, onlar yerken kendisi de ibadete çekilir. [17]

17 a.g.e, s. 109

Hindistan'dan güller...

Mevlâna Hazretleri, Şemseddin ile halvette otururlardı. Ansızın halvetin duvarı yarılıp altı kişi çıkageldi. Mevlâna'nın yanına bir deste gül koydular. Öğle namazı vaktine dek oturdular. Asla konuşmadılar. Namaz kılmak gerekince Mevlâna imamlık yaptı. Namaz bittikten sonra, önceki gibi duvarın köşesinden dışarı gittiler. Sonra o gülleri Mevlâna bana verdi. Dedi ki: "Önünce koru!" Asla o cins gül görmedim. Kimse bilemedi. Sonunda Hoca Şerefeddin Hindi'den haber aldım ki, Hindistan'da Serendip taraflarının gülüdür. [18]

18 a.g.e, s. 97

Ne kadar demir aleti varsa halis altın olmuştu...

Şeyh Bedreddin Nakkaş naklediyor:

Mevlâna bir gece benim hücreme geldi. Benim kimya ile uğraştığımı gördü. Hemen her ne kadar demir aleti varsa bir bir alıp benim elime verdi. Elime aldıkça hâlis altın olduğunu gördüm. Ben şaşırınca dedi ki: "Bu kimyanın tedbirini eyle! Yoksa gidip burada kalınca kimya alçaktır" deyince tövbe edip perhize sarıldım. [19]

19 a.g.e, s. 108

Rüyada kesilen saçlar yastık üzerine dökülmüş!

Arif Çelebi Diyarbakır'a seyahat ettiğinde Emir Ahmed Payberti isimli şahsın Mevlâna'ya mürid olmasının sebebini anlatır:

Gençlik zamanımda Mevlâna hazretlerinin şöhretini duyup, candan, gönülden aşık olmuştum. Ancak babam ve anam Konya'ya gitmeme izin vermezlerdi. İstek ve özlemim günden güne artıyordu. Bir gece iki rek'at namaz kılıp, dualar ettim. Sonunda uyuyakaldım. Rüyamda Mevlâna'yı evimize gelmiş gördüm. Beni kucaklayıp, alnımı öptü. Makasımı alıp bir nice kere "Allah mübarek eylesin", "Bu kimse Mesnevi şeyhidir!" dedi. Sevincimden uyandım. Makasla alınan saçlar yastık üzerine dökülmüş! Bunun şaşkınlığından bir süre divane gezdim, sonra derviş oldum. [20]

20 a.g.e, s. 107

Materyalizasyon-Demateryalizasyon

Fiziksel medyomun bedeninin veya herhangi bir eşyanın başka bir yerde ortaya çıkmasıdır. Bu durum yoktan varolma olarak değil, maddenin yoğunluğunun ruhun etkisiyle değişmesi ve beş duyuyla algılanabilir ya da algılanamaz hâle gelmesi olarak değerlendirilir. Bu fenomen ışınlanmayla da çok ilintilidir.

Mevlâna birçok kere yanındakilerin gözleri önünde demateryalize ve materyalize olmuş, kimi zaman da eşyayı başka bir mekana nakletmiştir.

Yeşil kaftanlı adamlar

Mevlâna altı yaşındayken, babası Sultan Veled'in yanındayken demateryalize olur.

Şeyh Bedreddin Nakkaş, Sultan Veled'den aktarır: "Benim Celaleddin'im çocukluğu zamanında, Cuma günü büyüklerin oğlanlarıyla dolaşırken, evlerin damına çıkıp, bir oğlan öbürüne demiş ki: 'Gelin damdan dama sıçrayalım!' Celaleddin bunu duyunca: 'Damdan dama kedi köpek sıçrar! Eğer canınızda Ademoğlu gücü varsa kedi köpek işini yapmak yazıktır! Gelin sizinle göklerde dolaşalım!' deyip gayp oldu.

Arkadaşları hemen babasına haber verdiler. O da 'Gam çekmeyin, bir an sabredin' deyip işiyle meşgul oldu. Mevlâna ansızın ortaya çıktı. Benzi biraz solmuştu. Arkadaşlarını babasının yanında görünce dedi ki : 'Yeşil kaftanlı adamlar beni alıp gökleri seyrettirdiler. Melekler âleminin acayipliklerini, Lahuti cihanın gariplikleri temaşa edip hâllerini öğrendim! Eğer değerli babamın sevgisi ve şefkatli arkadaşlarımın feryadı olmasaydı, orada kalıp gelmezdim.' [21]

21 a.g.e, s. 40

Mevlâna kırk gün bulunamadı...

Bir gün Muinüddin Pervâne ziyafet düzenlemişti. O zamanın büyükleri geldiler. Mevlâna Şeyh Muhammed Hadim'den ibrik isteyip tuvalete girdi.

Pervane Şeyh Muhammed’e bin filüri vererek “İbrik hizmetini ben edeyim” diyerek elinden aldı. Tuvaletin kapısına geldi. Çok zaman kapıda durdu. Mevlâna hiç çıkmadı. Sonra Pervâne’nin adamlarından çok kişi gelip uzakta durdular. Ne olduğunu sorduklarında”Mevlâna’nın tuvaletten çıkmasını bekler.”dedi. Onlar da dediler ki: “Biz Mevlâna’yı gördük. Aceleyle filan mescide girdi!”. Pervane çok şaşırdı, Şeyh abdesthaneye girdi, kimseyi bulamadı. Ve Mevlâna kırk gün bulunmadı. [22]

22 a.g.e, s. 106

Hicaz kumu...

Bir akşam Mevlâna, eşinin bütün aramalarına rağmen bulunamaz. Kira Hatun evi, medreseyi, her yeri arar ama bulamaz. Kapılar da kapalıdır. Aramaktan vazgeçerek uykuya dalar. Gece yarısında Mevlâna’yı odada namaz kılarken görür. Namaz bitene kadar bekler, sonra nerede olduğunu sorar. Mevlâna’nın ayakları toz içindedir ve ayakkabıları kum doludur.

Mevlâna “Kabe’de bizim sevgimizden bahseden bir derviş vardı. Bir müddet onunla görüşmeye gittim. Bu da Hicaz kumudur. Onu sakla, kimseye söyleme” der. [23]

23 a.g.e, s. 96-97

Alim kendini Arafat’ta gördü...

Müderris oğlu Mevlâna Şemseddin anlatır:

Danişmendlerden birisi Mevlâna’yı inkar ediyordu. Tesadüfen bir arefe günü, Mevlâna on bilginin elinden tutup bir boş köşeye götürerek: “Bak!” der. Alim bakınca, kendisini Arafat’ta hacılar arasında görür. Şaşkınlığının ardından, nâra atıp aklı başından gider. Kendine gelince, Mevlâna’nın gitmiş olduğunu görür. Sonra müridi olur. [24]

24 a.g.e, s. 122

Mevlâna Kadı’nın huzuruna materyalize olur.

Aşağıda aktaracağımız örnekte hem materyalizasyon, hem de durugörü fenomeni aynı anda yaşanmıştır.

Mevlâna dervişlerine “Ne zaman fetva yahut diğer meselelerde veya ihtiyaçlı bir kimse gelirse, ben sema’da ya da başka bir hâlde olsam da o kimseyi bekletmeyin” demişti. İhtilaflı bir mesele olur, Mevlâna sema’da iken cevap yazarak yine sema’a devam eder. O cevabı Sivaslı Kadı İzzeddin’e götürürler. Kadı, kibirli biridir, kabul etmez. Çok geçmeden Mevlâna kadının huzuruna materyalize olur. “Fetva kağıdını koyduğum o kitapta bu mesele yazılıdır”der. Şaşkınlığı geçtikten sonra kadı, problemin çözümünü işaret edilen kitapta bulur. [25]

25 a.g.e, s. 123

Çölün ortasındaki helva...

Bir materyalizasyon olayı da çölde geçer:

Zamanın tacirlerinden birinin oğlu, bir kervanla Şam civarında yolculuk etmektedir. Bir gece uyuyakalarak kafileden geri kalır.

Uyandığında kervanın gittiğini kendisinin de çölde kaybolduğunu anlar. Yardım ister ama etrafta hiçbir şey yoktur. Ağlaya ağlaya ne tarafa gittiğini bilmeden yürür.

Aniden çölün ortasında bir duman görür. Yaklaştığında bunun bir çadırdan çıktığını anlayarak sevinçle koşar. Çadırın kapısında heybetli bir adam durmaktadır. Adam kendisini içeri davet ettiğinde bir kere daha şaşırır. İçeride bir tencere helva pişirilmektedir.

Bunu merakla sorunca, adam “Ey delikanlı, bil ki ben Bahaaddin’in oğlu Mevlâna’nın müritlerindenim. Mevlâna her gün bir defa buradan geçer. Çölün ortasındaki helvanın hikmeti budur. Belki inayet buyurur da iftar eder” der.

Çok geçmeden Mevlâna görünür, çadıra girer. Mürit kendisine saygıyla bir tabak helva sunar. Mevlâna bir lokma alır ve kaybolmuş gence de ikram eder.

Hemen Mevlâna’nın eteğine yapışan yolcu başından geçenleri anlatarak yardım ister. Bunun üzerine Mevlâna “Hiç korkma, gözlerini kapat!” der. Çocuk gözlerini açtığında kendisini kervanda bulur. [26]

26 a.g.e, s. 109

Dedublüman

Varlığın bedenindeki maddelerden bir bölümünü demateryalize ederek onları istediği bir yerde materyalize etmesine yani ortaya çıkarmasına dedublüman denir. Bilokasyan, çift bedenlenme de denilen bu fenomen Sufi literatüründe tayy-ı mekân olarak geçer.

Mevlâna pek çok kereler birden fazla yerde aynı zamanda görünmüştür.

Müridin aklı başından gider...

Şeyh Salâhadin'in bir müridi İstanbul tarafına ticarete gideceği zaman Mevlâna'dan izin alırken Mevlâna "Filan kilisede bir papaz vardır. Adı filandır. Bizim selamımızı ona ulaştır" der. Tacir varıp Mevlâna'nın selamını papaza ulaştırınca kilisenin köşesinde Mevlâna'nın murakabede oturmuş olduğunu görür. Aklı başından gider. Sonra sadece papazı görür. Papaz da: "Bizim selamımızı Mevlâna'ya ulaştır" der. Hoca yine Mevlâna'nın yanına gelip papazın selamını ulaştırıp bakınca, papazı Mevlâna'nın karşısında murakabe hâlinde görür. Yine aklı gider. Mevlâna tembih edip "Bu sözü kimseye açıklama!" der. O da kabul edip fakirliği seçer. [27]

27 a.g.e, s. 114

Kırk meclise davet edilir....

Sultan Veled'in hatunu, Şeyh Salâhaddin'in kızı Fatma Hatun anlatır:

Mevlâna bir gece, kırk meclise davet edilir. Hepsini de kabul edip gitmeye söz verdi. O gece sabaha kadar halvette babamla ibadetle meşgul oldu. Sabahleyin her meclisten Mevlâna'nın başmağının bir eşini getirip dediler ki: "Mevlâna mübarek başmağını koyup gitmiş." Hatta kimisi sol kimisi sağ ayak başmağı idi. Herkes bu gece Mevlâna mecliste böyle manalı sözler söyledi, bu şekilde davrandı deyince halk arasında büyük şaşkınlık meydana geldi. [28]

28 a.g.e, s. 97

Durugörü

Beş duyunun dışında canlı, cansız nesneleri ve olayları algılama ve görmedir. En geniş kapsama alanı olan bu medyomsal tezahürler uyku-uyanıklık arasında, uyku hâlinde, uyanıkken veya trans hâlinde olabilir. Zihinsel medyomluk içinde ele alınan durugörüde medyomun dar bir alan içinde etrafındakileri görmesi (basit durugörü); başka insanların bedenlerindeki hastalıkları, aurayı görmesi (alteroskopi); uzaktaki canlı cansız nesneleri, olayları, yerleri görmesi (mekansal durugörü); geçmiş ve gelecek hakkında bilgi vermesi (zamansal durugörü) gibi çeşitleri vardır.

Mevlâna da çeşitli durugörü tezahürlerinde bulunmuştur.

Tez bu evden çıkın!

Sultan Rükneddin'in hatunu anlatır:

Bir gün ansızın Mevlâna aramızda durdu. Dedi ki: "Tez bu evden dışarı çıkın!" Hepimiz sıkıntıyla yalın ayak dışarı çıktık! Hemen o ev yıkılıp, çatısı çöktü. [29]

29 a.g.e, s. 98

Mektubu açmadan cevaplar...

Kadı Sıraceddin Urmevi o zamanın eşsiz bilginlerindendi. Bilgisinin verdiği gururla, çeşitli bilim dallarında sorular hazırlayıp öğrencilerine "Amacım, Mevlâna'ya bilginliğin ne olduğunu göstermektir. Konuşma zamanında siz de bulunun." dedi. Sabah Mevlâna sabah Kadı'ya bakıp kayboldu. Bir saat sonra namazını kılmak için köşke çıkan Kadı soruların cevaplarının yanında akıllarına gelmeyen daha nice soru ve cevapların yazılı olduğu kağıdı buldu. [30]

30 a.g.e, s. 122

Mevlâna elini duvara vurunca....

Tebriz tüccarlarından biri Konya'ya ticarete gelir. Bir gün şehirdeki tüccarlara derki: "Bu şehrin büyük şeyhlerini ziyaret etmek isterim." Tüccarlar kendisini Şeyh Sadreddin Konevi'ye götürürler. Tüccar şeyhe "Mümkün oldukça Allah hakkına sadaka veririm. Ama çok da zarar ederim, asla sebebini bilemedim!" der. Ancak cevap alamaz ve diğer şeyhleri de

ziyaret eder. Bunun üzerine biri Mevlâna'nın üstün vasıflarından söz eder. Hemen Mevlâna'yı görmek ister.

Çaresiz tüccar anlatır: "Önce hâlimi anlattım. Mevlâna dedi ki: ' Mağrip Frengistan'ında bir azizi, yol üstünde görüp, dış görünüşü sana çirkin gelip tükürdün! Yüce Allah'a hoş gelmeyip sana ziyankarlık havale eyledi. Sebebi odur. Eğer gidip özür dilemezsen hâlin daha da müşkül olur! Bizim selamımızı ona yetiştirdiğin zaman özrün kabul olunur.' Miskin tüccar çok üzülür. Çünkü Konya'yla Frengistan çok uzaktı. Tüccar güçsüzlüğünü açıklayınca Mevlâna elini duvara vurunca bir kapı açılır. Dermansız tüccar bakıp o azizi önce gördüğü yerde, önünde durmakta olduğunu görür ve feryad edip aklı başından gider. Aklı başına gelince Mevlâna 'Çare varıp yüz sürmektir' der. Hemen yola düşüp Frengistan'a varıp o azizi bulur ve özür diler. Aziz 'Günahını Mevlâna aşkına affettim. Bak da acayiplikler göresin!' deyince tüccar 'Karşısında Mevlâna'nın beyitler okuyarak sema'da olduğunu gördüm.' der. Bunun üzerine tüccarın şaşkınlığı birken bin olur. Hemen Konya'ya döner ve tüm malını, varlığını dağıtıp Mevlâna'nın dergahına yerleşip din hocası olur. [31]

31 a.g.e, s. 128

Yukarıdaki örnekte olduğu gibi şeyhler arasında telepatik bağlantı, tesir alışverişi her zaman mevcuttu.

Görücü medyomluk

Görücü medyomlar, diğerleri tarafından görülmeyen varlıkları ve olayları duyularüstü bir yolla görebilen, ruhsal dünyayla fizik dünya arasında irtibat sağlayan kişilerdir.

Görücü bir medyom olan Mevlâna, daha beş yaşındayken bile gördüklerinden heyecana kapılırdı. Babasının müritleri onu sakinleştirmeye çalışırlardı. Sık sık bedensiz varlıkları gören Mevlâna'ya babası Bahaeddin Veled "Bu sana görünenler gayb âlemindendir. Kendilerini sana gösteriyorlar, amaçları seni Tanrı'nın lütuf ve inayetine mazhar etmektir. Onlar o âlemden sana görünen, görünmeyen armağanlar getirmişlerdir" diyerek yatıştırmaktadır.

Gayb âleminden görünürler....

Bir gün Mevlâna medresede bir sema ayinindedir. O gün sık sık ilahi okuyucuların bulundukları yere gitmekte, boşluğa bakarak selam vermekte ve “Sizin nazik bir âleminiz vardır, bu kafidir” demektedir.

Müritler Mevlâna’nın kime hitaben konuştuğunu anlayamazlar. Sema sonunda Çelebi Hüsameddin bunu kendisine sorduğunda Mevlâna der ki: “Hakim Senai’nin ruhaniyeti temessül ve tecessüd edip (şekillenip ve bedenlenip) Osman’la Şihabeddin’in yanında def çalıp lütuflarda bulunuyordu. Ben de bizden hoşnut olsun diye sık sık onun ruhundan özürler diliyorum. Tanrı erleri, gayb âleminden her kimi hatırlar ve isterlerse hemen onun önünde bir şekle girip gözükürler.” der. [32]

32 Eflaki, Ahmet, Âriflerin Menkıbeleri I, s. 242

Şifacılık

Şifacılık içinde temel olarak manyetik, telkinsel etkiler ve bedensiz varlıklardan gelen tesirleri hastaya naklederek iyileştirme teknikleri vardır.

Manyetik tedavide gerizör olan şifacının manyetik etkiyi, nefes, manyetik pas ve el ile sıvazlamalarla ya da su gibi maddelere yüklenmesi gibi uygulama alanları vardır. Ruhsal şifacılıkta ise rehber, hami varlıkların etkisiyle kendisinde mevcut olmayan bir tesir akımını hastaya aktarır.

Aşağıdaki olayda Mevlána’nın uzaktan şifa vermesine bir örnektir:

Mevlâna’nın himmetiyle...

Mevlâna’nın dostlarından bir genç vardır. Mısır seferine gitmeyi ister. Yakınları engel olmak isteyerek Mevlâna’ya başvururlar. O da vazgeçirmek ister. Kabul etmeyerek bir gece gizlice gider. Bir gemiye binip giderken Frengistan’a esir olur. Küstahlığını bilerek çaresizce ağlayıp inlemeye başlar. Mevlâna’dan yardım isteyerek yalvarır. Kırk günün sonunda Mevlâna’yı rüyasında görür.

Mevlâna der ki: “Yarın senden ne sorarlarsa: Bilirim de!” Uyanarak sevincinden ağlar. Sabah olunca gence “Hikmetten bir şey bilir misin?” diye sorarlar. O da “Bilirim!” der. Hemen alıp padişahları katına götürürler.

Meğer hayli zamandan beri padişah hastaymış. Hastayı görünce der ki: “Yedi cins meyve alıp birazını Mahmud’a götürün.” Alıp anılan şeyleri birbirine karıştırıp o Fakirlerin Sultanının adını hatırına getirip temiz bir inançla padişaha yedirir. O an padişah sağlığına kavuşur.

Padişah:

– Şimdi söyle! Ne muradın varsa söyle!

– Vatanıma gitmek isterim, deyip daha once anılan hususları söyler. Esir olunca gördüğü rüyayı anlatır. Kurtuluşuna sebep olan şeyden asla haberi olmadığını söyler.

– Bu Mevlâna Hazretlerinin himmetiyledir. Yoksa ben avamdan bir kişiyim! Fizik, kimya falan bilen değilim!

Bunu duyan Frengistan Frenkleri pek çok mal ve eşya vererek o genci Mevlâna’nın hizmetine gönderir. [33]

33 Prof. Dr. Ayan, H - Prof. Dr. Ayan, G - Dr. Erol, E. Sevâkıb-ı Menâkıb s. 131

Eşi bile tanıyamaz...

Mevlâna Şemseddin Ma’deni anlatır: Mevlâna’nın hizmetinde güzel sesli, kambur bir ilahi okuyucu vardı. İki büklüm dolaşmaktadır. Bir sema ayini sonrası Mevlâna elini adamcağızın kamburu üstüne koyarak “doğru ol!” deyince beli doğruldu. Adamın kamburu o kadar düzelmişti ki evine varınca eşi bile tanıyamadı. [34]

34 a.g.e, s. 113

Sıtmayı iyileştirir...

Bir diğer şifa örneğinde Mevlâna sıtmalı bir adamı, bunun için yazdırdığı yazıyı suya atıp bu sudan içirterek iyileştirir. Başka bir sıtma örneğinde üç beş diş sarımsağın üzerine yazı yazar, hasta bunları yiyemeyince bademin üzerine aynısını uygular ve iyileştirir. Burada hem telkin yöntemi hem de madde üzerine şifa tesiri yükleme yöntemini kullanmıştır.

Hekimlerin iyileştiremediği çocuğa şifa verir...

Çelebi Hüsameddin çocukluğunda göz ağrısından yakınmaktadır. Hekimlerin uyguladıkları ilaçlar işe yaramayınca babası Mevlâna'ya götürür. Mevlâna iyice yakınına gelmesini ister, gözünü inceler. İki parmağını tükürüğüyle ıslatıp hasta göze gürer. İki gün sonra Çelebi Hüsameddin tamamen iyileşmiştir..

Şifanın ardındaki kehanet...

Mevlâna'nın torunu Çelebi Arif yedi aylıkken boynunda bir şiş belirir. Çok acı verir, çocuk yemeden içmeden kesilip zayıflamaya başlar. Doktorların çare bulamaması üzerine babası Sultan Veled Mevlâna'ya götürür.

"Arif'im gidiyor!" diye yakınıp ağlar. Mevlâna, "Yok, yok Bahaddin, aklını başına topla! Arif gitmek için gelmedi!" diyerek oğlunu yatıştırır. Ardından mürekkep ve kalem ister. Çocuğu dizine koyup çıbanın üzerine yedi enine, yedi boyuna çizgi çizip "Akıllıya bir işaret yeter" diye yazar.

Hemen o anda Emir Arif gözlerini açar, süt içer.

Arif tamamen iyileşir ancak bu çizgilerin anlamını kimse çözemez. Kimisi yedi yıl, kimisi yetmiş yıl ömre işarettir der.

Aslında birbirini kesen bu çizgilerin adetlerinin çarpımı kırkdokuzdur. Emir Arif öldüğünde kırk dokuz yaşındadır. [35]

35 a.g.e, s. 285

Telepati

Telepati düşünce, duygu veya imajların başka bir şahısa aktarılması olgusudur. Alıcı ve verici olarak en az iki kişi vardır. Zaman ve mekan açısından bir sınır yoktur. Üzerinde çalışılarak da geliştirilebilir. Ruhsal irtibatlar da bir tür telepatik birleşmedir.

Telepati yeteneği gelişmiş kişilere telepat adı verilir. Mevlâna da birçok mistik ve medyom gibi hassas bir telepattır.

Ölüm haberini bildirir...

Mevlâna'nın Selçuklu Sultanı Rükneddin'in feryatlarını telepatik olarak almasının aktarıldığı bir menkıbe de şöyle rivayet edilir:

Hüsamettin Çelebi anlatır:

Fakirlerin Sultanı meclisten kalkıp huzursuzluk içinde gitti. Birkaç gün sonra bazı beyler, aralarında birleşip Rükneddin'i Aksaray'a davet ettiler. Bahaneleri; Tatar askerini defetmek için fikir danışmaktı. Gitmek gerekince, Mevlâna'ya gelip izin ricasında bulundu. Mevlâna: "Gitme, zararı vardır!" dedi. Tekrar haber gönderdiler. Çaresizlikle Mevlâna'nın sözünü dinlemeyip gitti. Oraya varınca hemen elini bağlayıp yay kirişi ile boğdular. "Mevlâna, Mevlâna" diyerek canını teslim etti. Mevlâna o anda medresesinde sema'da idi. "Cenaze namazı kılalım" dedi. Namazdan sonra Sultan Veled sorunca "Biçâre Rükneddin'i boğdular. O zamanda bizi andı" dedi. [36]

36 a.g.e, s. 101

Mevlâna Sultanın düşüncesini okuyup sema'ı bıraktı...

Yine menkıbelerde geçen başka bir olay da şöyle rivayet edilmiştir:

Mu'îneddin bir kere büyük bir sohbet düzenledi. Sultan Rükneddin ve devlet erkanı hazır bulundular. O sema'dan geceyarısına kadar vazgeçilmedi. Rükneddin dayanamayıp Pervâne'nin kulağına gizlice "Sema'dan vazgeçseler biraz dinlenirdik" dedi. Mevlâna'nın haberi olup sema'ı bıraktı. Ama Şeyh Abdurrahman Zıya, vazgeçmeyip narâlar atarak sema'ına devam etmek istedi. Rükneddin huzursuz olup Pervâne'ye "Bu derviş sâkin olmaz! Acaba bunun zevki Mevlâna'dan ziyade midir ki, oturmaz!" deyince Mevlâna Rükneddin'e yönelerek "İçimizde nefsiniz kurtçağızı hareket edip, aşağılık âleme yönelir. Sıkıntıya düşüp dervişler sohbetine dayanamazsınız! Bir kimsenin içinden aşk ejderhası ağız açıp yüce âleme yönelirse, nasıl sakin olur?" deyince Rükneddin mürit olur. [37]

37 a.g.e, s. 102

Çalgıcının düşüncesini okudu...

Şerefeddin Osman anlatır: Mevlâna ve dervişler bir kimsenin evinde üç gün üç gece sema etti. Üç bölük çalgıcı sırayla hizmet ederek, saz çalardık.

Hepimiz halsiz kaldık, yorulduk. Sonunda neyzenin birisinin kulağına gizlice dedim ki: “Üç gün, üç gecedir ki evimize varamadık. Gerekenleri gören bir kimseye gücümüz yetmedi. Acaba ev halkı ailelerimiz nicedir?” derken Mevlâna bir avuç sikkeli altını benim defime döktü. Hatta sıcaklığından hemen elimdeki dairenin derisi yanıp, altınlar yere döküldü. Bin yedi yüz adet sultanî idi. Alarak hepimiz paylaştık. Ev halkımızın gerekenlerini alıp, hizmetimize devam ettik. [38]

38 a.g.e, s. 111

O makramayı satma!

Mevlâna’nın bir müridesi onu davet etmek istiyordu. Masrafı karşılamak için kıymetli makramasını satmak istedi. Hemen o sabah Mevlâna onun evine gelip “İşte meclisine geldim! O şeref hasıl oldu. O makramayı satma! Sana gerek olur” dedi. Müridenin sevinçten aklı gitti. [39]

39 a.g.e, s. 98

Bu örnekler parapsikoloji bilimiyle izah edilememektedir.

Mevlâna’nın sergilemiş olduğu ve bu bölümde sizlerle paylaştığımız parapsişik yetenekleri uzun yıllardır dünyanın dört bir köşesinde üniversitelerde parapsikoloji bilimi altında incelenmiş ve açıklığa kavuşturulmuştur. Ancak aşağıdaki örnekler parapsikoloji biliminin araştırma sahasına girmeyen dünya üzerinde nadir görülmüş fenomenlerdir. Bunlar çoğunlukla peygamberler tarafından sergilenmiş, ancak ezoterik bilgiyle açıklanabilecek olgulardır.

“Sen orada ağzını aç, biz deneceği deriz!”

Celaleddin Sipehsâlâr anlatır:

“Mevlâna beni Kayseri’deki Pervane’nin yanına elçiliğe emretti. Mektup verdi. Veda zamanında: ‘Eğer ağız haberi sorarlarsa ne haber vereyim?’ dedim. Mevlâna: ‘Sen orada ağzını aç, biz deneceği deriz!’ dedi. Varınca mektubu sundum. Okuyunca Sultan: ‘Mevlâna’nın kendileri sağlık ve

selâmette midirler? Vakitleri nasıl geçiyor?' dediklerini duydum. Başka ne olduğunu bilemedim. Bundan sonra gözümü açtım. Sultan, Pervane ve diğer emirler ve divan üyeleri kaftanlarını yırtıp ağlarlar. Pervane bana dedi ki: 'Ey Çelebi Celaleddin, çok kere teşrif buyurdunuz. Asla bu defa olan konuşmanız olmamıştı. Sebep nedir?' deyince Mevlâna'dan ayrılırken geçen konuşmayı söyledim. Tekrar oradakilerden feryad figan yükseldi. Çok şaşırdılar. [40]

40 a.g.e, s. 129

Ölü dervişin kulağına "Seninle işim var" deyince...

Çelebi Şemseddin anlatır:

Mevlâna'nın Nâyî Hamza denen bir dervişi vardı. Gayet yumuşak üflerdi. Vefat etti. Mevlâna hazırlanıp kefenlenmesi bitince haber verilmesini istedi. Yıkayıcı, tahta üzerine getirince haber verdiler.

Mübarek eliyle ölünün kulağına yapışıp, "Ey değerli dost Nâyî Hamza, kalk! Seninle işim var!" deyince derhal canlanıp kalktı. Ney üfleyerek Mevlâna ile üç gün üç gece sema eylediler. Ardından Mevlâna sema'ı bırakıp dışarı çıktı, Nâyî Hamza'nın ruhu da uyarak beraber çıktı. Mevlâna "Hakk'ın emri buydu, yerini buldu. Defin eyleyin!" dedi. [41]

41 a.g.e, s. 113

Vücudu halvet odasını tamamıyla doldurmuş!

Sultan Veled anlatır: Babam Mevlâna ramazanda bir evde on gün halvete girdi. Asla bir kimseye görünmedi. Dostları dayanamayarak görmek istediler. Sonunda yavaş yavaş kapıya vardım. Ne yaptığını görmek istedim. Elverirse dervişlerin özlemini arz edeyim. Varınca içeriden seslenerek: "Bahaeddin dostlar üç gün daha sabreylesin!" dedi. Üç gün sonra tekrar vardım. Kapı köşesinden baktım ki, şerefli vücudu hücreye tamamıyla dolmuş! Bir kıl ucu sığacak kadar bile yer kalmamış! Şaşkınlıkla nâra attım. Sonra tekrar baktım. Önceki gibi gördüm. Tekrar tekrar bakıp dayanamayacak hâldeyken "Bahaeddin! Şarkıcı! Şarkıcı!" diye içeriden seslendi. Şarkıcılar ve okuyucular gelip neyler üflenince yavaş yavaş önceki

hâline geldi. Ondan sonra yedi gün yedi gece sema etti. Sonra bana dedi ki “Bahaeddin! Bazen olur, ben dost iline varırım. O zaman ben, ziyade zayıf, ince ve vücudsuz, zelîl ve yalvaran olurum. Bazı mübarek saatlerde yok olmayan dost, yokluğu olmayan sevgili, bu çaresiz ve istekliye gelip, tecelli edip, teşrif buyurunca iki âleme sığmam, hücre nedir ki!” [42]

42 a.g.e, s. 142

Tasavvufi Eğitim

“Bu vadide, bir kılavuz olmadıkça yola çıkma.”
Mesnevi c. I, 426

Mevlâna’ya göre hakikat yolunda ilerlemek için bir rehber zorunludur. Mürit, bu uzun kendini bilme yolunda ona ayna olabilecek, kendi zaaf ve düşkünlüklerini tespit edebilecek, nefsinin oyunlarını değerlendirebilecek ve yolun tehlikeli ve aldatıcı yönlerini gösterebilecek bir mürşide, bir kaynağa teslim olmalıdır.

Hakikate ulaşma yolunda bir tasavvufi okula bağlanma gerekliliği konusunda, şeriat, tarikat, hakikat arasındaki ilişkiyi de açıklayan mum

örneğini verir:

“Şeriat muma benzer; insana yol gösterir. Fakat sadece mumu ele almakla yol aşılmaz. O mumun ışığında yola düştün mü, işte bu gidiş tariktir. Yola çıkıştaki hedefine ve maksadına ulaştın mı, işte bu hakikattir.”
Mesnevi c. V

Hakikati arayış yolu denen bu sonsuz yolculuk daha öncekilerin bıraktıkları izlerle doludur. Mevlâna da bu ayak izlerine değinerek müridin bu izleri görmezden gelmemesi gerektiğine değinir.

“Yol nasıl yoldur? Gidenlerin ayak izleriyle dopdolu bir yol.”
Mesnevi c. VI, 510

“Bilgi sahibi olmanın yolu sözledir. Sanat bellemenin yolu işle.
Yokluk istiyorsan; o, konuşup görüşmeyle kaimdir. Bu hususta ne dilin işe yarar, ne elin.
Can, yokluk bilgisini bir candan beller. Bu bilgi ne defterden bellenir, ne dilden!”
Mesnevi c. V, 1062

Mevlâna yukarıda, inisiyatik eğitimin bir parçası olan hâl aktarımından bahsetmiştir. Bu eğitim sürecinde Mevlâna’nın yokluk bilgisi olarak ifade ettiği söze, dile gelmez, gönülden gönüle aktarılan bir bilgidir bu. Bir mürşide bağlanmanın gerekliliğinin diğer önemli sebebidir.

Bu yolda müridin de dikkat etmesi gereken hususlara değinir.

Mürşid her zaman için müridin örnek alabileceği bir mihenk taşı, bir modeldir. Ancak mürit bulunduğu mertebe konusunda yanılabilir ve henüz bilgi ve farkındalık düzeyinin yeterli olmadığı bir alana geçerse zarara uğrayabilir.

“Müridin, küstahlık ederek kâmil velinin her yaptığını yapmaya cüret etmesi doğru değildir. Çünkü helva hekime zarar vermezse de hastaya zarar verir; soğuk ve kar, olgunlaşmış üzüme dokunmaz, lakin koruğa büyük zarar gelir. Çünkü koruk, henüz daha kemale ergip olgunlaşmamıştır ve yoldadır.
Veli, zehir içse bu zehir ona bal olur, fakat mürid aynını içerse, yerse aklı kararır, zarara uğrar.”
Mesnevi c. I, 2604

Tüm sufizm ekollerinde olduğu gibi Mevlâna’nın anlayışına göre de inisiyatik eğitimde bir mertebeler silsilesi mevcuttur. Önemle üzerinde durduğu tedricen gelişimin, evrensel bir yasa olduğunu, doğada da geçerli olduğunu örnekler vererek açıklar:

“İlkbaharın barışını ve dostluğunu görmüyor musun? Başlangıçta azar azar sıcaklık gösterir, sonraları artırır. Ağaçlara bak; sıcaklık hafifçe geldiğinde önce gülümser, sonra yavaş yavaş yaprak ve meyvelerden elbiseler giyinir. Sonunda dervişler gibi hepsini birden ortaya koyar ve varlarını yoklarını feda ederler.”
Fihi Mah Fih. s. 80

Mürit önce görünenden, dıştan başlayarak hazmederek ilerlemek, bu tedricen gelişime riayet göstermek zorundadır.

Müridin bulunduğu mertebeye riayet etmesinin gerekliliği konusuna, aşağıdaki kısa sufi hikayesi oldukça çarpıcı bir örnektir:

Bir sufi eğitiminde müridin yapmış olduğu ve mürşidinin de çok hoşuna giden bir olaydan ötürü mürşid “benden üç dilek dile”der.

Mürit de “Ben sadece tek bir şey istiyorum. Senin yaşadığın hâli bana bir dakikalık da olsa yaşat”der.

Mürşit “Herşeyi iste, bir tek bunu dileme” demesine rağmen mürid “Hayır hocam benim tek dileğim budur”der.

Mürşidi açıklar “Bunu kaldıramaz felç geçirebilir hatta ölebilirsin”.

Mürit dileğinde ısrar eder, “Tek dileğim budur”.

Mürşit ona yönelerek, tüm hâlini müridine aktarır. Mürit birkaç dakika içinde dizlerinin üstüne çöker ve hocasına son kez gülümseyen gözlerle bakarak bu dünyadan ayrılır.

Tüm sufi ekollerinde, gizli öğretilerde geçerli olan “sırların herkese söylenmeyeceği” gerçeğinin de altını çizen bu hikayede aynı zamanda bu dünyada açık şuurla yaşamanın zorluğu da ifade edilir. Açık şuurlu olarak bu dünyanın illüzyon olduğunu bilirken yaşamak kolay değildir. Uyanan insan özünü ister, asıl vatanına özlem duyar. İşte bu nedenden dolayıdır ki mürşidinin kendisine aktarmış olduğu hâlden sonra o an için bu bilgiye hazır olmayan mürit derhal bedenini terk etmiştir. Gülümsemiştir, anladım demiştir ama zamanından önce bir bilgi almıştır.

Mevlevilik

Mevlâna, hayatı boyunca tarikata özgü birtakım kurallar koymadı, geliştirmedi ve uymadı da. Kendisine gelenler için, hiçbir kural koymadı, tören düzenlemedi, herhangi bir özel kıyafet de öngörmedi. O bunu tamamen Aşkla ve sevgi ile ritüelsiz, kuralsız ve akış hâlinde icra etti. Mevlâna sadece insanların gönüllerine ışık götürmek ve onların kendilerini bilerek, Rab’lerini bilmelerine olanak sağladı. Oğlu ise, bu mizanseni sistemleştirerek bir tarikata dönüştürdü ve Mevlevilik çatısı altında eğitim sistemine tabi tuttu.

Mevlevilik Tarikatı, Çelebi Hüsamettin döneminde başlayarak, Sultan Veled ve onun oğlu Ulu Arif Çelebi zamanında toplanan Mevlâna aşıkları tarafından oluşturulan, sistemli hâle getirilen, kendine özgü kuralları ve törenleri olan bir tarikattır. Mevlâna’nın düşünceleri temel alınmıştır. **“bizim kapımız umutsuzluk kapısı değil, nasılsan öyle gel”** prensibi ile oluşturulmuş, sistemli ve kuralları olan bir eğitim sistemidir. İnsanların gönüllerine ışık götürmek için, amaca en uygun tekkeler kurulmuş, vakıflar oluşturulmuştur. Mevlâna’nın, düşüncelerini sistemleştirerek ve belli çerçeveler içerisine kuralları ile birlikte oturtarak yaymaya çalışan oğlu Sultan Veled, Mevlevilik’in asıl kurucusu ve ikinci piri sayılır.

Mevlevilikte, tasavvufi eğitimin amacı insanın kendini bilmesi, kendine gelmesi ve bunun sonucunda da Rabb’ini bilmesi, gelişmesidir. Yöntem,

gerçeğe ulaşmak için, tüm maddesel ve dünyevi cezbedici ve caydırıcı tesirlerden arınmadır. Maneviyatta en önemli ölçü, nefsin kontrolüdür. Nefs insanı kör eder, maddeye boğar, tamamen madde olarak gösterir. Oysa insan tamamen maddeden oluşmamıştır. Manevi tarafı ona can vermektedir. Canlılığını ve diriliğini sağlamaktadır. İnsan nefse tabi olduğu müddetçe sadece nefes aldığı ve kalbinin attığını düşünür ve yedikleri içtikleri ile yaşadığını düşünür. Madde toprağından meydana geldiğini ve dünyalık işlerle meşgul, dünyalığı arttırmaya ve hırsla hareket etmeye çalışır. Oysa manevilikte, can ona yaşamı sağlar. Bunu fark etmesi, öğrenmesi için, gömüldüğü madde toprağından başını çıkarması ve gerçekle tanışması sağlanır. Bunun için en önemli eğitim, kendini bilme eğitimidir.

İnsan, hem şehvetten hem de nurdan yaratılmıştır. Dünyaya doğduğu andan itibaren, dünyanın çekim alanına tabi olur. Ve dünyanın ona sunduğu tüm imkanlarla varolduğunu düşünür. Çünkü şehvet dünya toprağını besler ve her türlü tesirle kuşatır, sarar sarmalar. Nur tarafının keşfedilmesi ise, uzun eğitimler ve çile denilen yöntemlerle sağlanır. Nur tarafı, canlılığın ve diriliğin beslenme kaynağıdır. İnsan Nur tarafını kendini bilerek, kendini tanıyarak keşfedebilir. Gönlünde ışığı fark edecek ve o ışığı olabildiğince dünya toprağına akıtacak, varoluş gerçeğine uygun, amaca uygun bir insan konumuna gelebilecektir. Nura yönelmek, Allah aşkı ile olacak ulvi bir yoldur. Ulvi olduğu kadar çileli, ıstıraplı bir yoldur. Çünkü gömüldüğü madde dünyasından farkındalık yolu ile uyanması, Aşk yoluna girmesi ve halen daha dünyada beden içinde olması, insana huzur sağladığı gibi, acı, ıstırap ve keder de getirir.

Beden içinde, yeni bedenin doğuşu, zihin içinde yeni bir zihin kıvama gelmesi, gönül ışığının yanması ve manevi güzelliklere doğulması, yeni bir doğuşun, uyanışın ve kendini bilmenin en temel yoludur. Ölen, toprağa karışan, bedendir. Beden insanın hayvan tarafıdır. Akıl, ruh, gönül ölümsüzdür. Aşka yol bulan insan gönlü ölümsüzleşir, can olur. Can olan her zerrede titreşir, diri olur. Can olmak için, aşk yolunda bedeni beden içinde öldürmek, hayvansal bedenin ölmeden, nefsin beden içinde ölmesi gerekir. Nefs ölürse kurtuluşa ulaşılır.

“Nefsinden arınan kurtuluşa erer”
“Özünü kirleten zarara uğrar”

Şems 91/9-10

Bir bedende can isem öleceğim, ancak bir canda beden isem daima var olacağım.

KA'yıb

Yeniden doğmak, madde dünyasında Rabb'in bilinmesidir. Herşeyi bilen ve duyan, her zerreye nüfuz etmiş, her zerrede mühürlenmiş Rabb'in, gönül gözü ile görülmesi uyanıştır. Kendini bilen, ancak Rabb'ini bilecektir. Tüm varolanları, varlıkları, kainatı kuşatan Rabb'in varlığının bilinmesi ile madde gibi aldatıcı ve varmış gibi görünen her zerrenin aslında Rabb'in enerjisi olduğunu bilmesi ile uyanış gerçekleşecektir.

Uyanma Aşk yoludur. Uyanma ve Aşk yolu, tek başına yürünecek bir yol değildir. Bir yol göstericiye, ışık tutana ihtiyaç duyulur. İşte tasavvufi eğitimlerde her öğrencinin bir öğretmeni vardır. Öğretmen, Mürşid, kendini bilen, Aşk yolunda olan, nefsini öldürmüş, tüm gizli sırları öğrenmiş ve ruhu ile gören, gönlü ile duyan, yolu yordamı iyi bilen ve maddede fakirleşmiş, ruhta zenginleşmiş, aurası, hayat zenginliği ile sevgi yayan, kilometrelerce alana nüfuz eden bir enerji alanına sahip biridir. Öğrencileri mürşidine, öğretmenine itaat eder, onun ruhunda, gönlünde, bilgisinde, gözlerinin içinde adeta erir ve yok olur. Yanına gelirken bir benlikte, yanından ayrılırken yoklukta olur. Aradığı her cevabı, kendi liyakati derecesinde, mürşidinin ruhundan çekip alabilir. Bunu yapabilme liyakatine erişebilmek için de, çok çalışması, önce nefsini öldürmesi sonra cevaplara ulaşması için yeterli manevi kıvama gelmesi beklenirdi.

Çile Sistemi

Eğitim bilgiyi vererek değil, belli bir anlayışa ulaşabilmesi için çalışması ve gayret sarf etmesiyle olurdu. Bu manevi eğitim sistemi Çile Sistemi olarak adlandırılır.

Mevlevilikte, manevi eğitim, Çile eğitimi sistemine girecek kişinin buna canı gönülden istekli olması en baş şarttır. Çünkü bu eğitim sistemi göründüğü kadar kolay değildir. Binbir gün sürecek bir eğitim sürecidir. Katlanılması çok zor şartlar altında iradenin güçlülüğü ve maneviyatının sürekliliği öngörülür. Kabul buyrulanlar ise "matbah" denilen eğitim

bölümünde, kapıdan girince, kapı dibinde olan postta üç gün oturtulur. Üç gün içinde iki diz üstünde başı eğik olarak oturan kişi, yapılanları seyreder, konuşmaz, mecbur olmadan da kalkıp bir yere gidemez. Postta oturma bir aşamayı geçme direncidir. Direncin kırılma meselesidir. Çünkü zevk ve sefaya alışık, rahata düşkün bir insanın üç gün aynı yerde oturması ve olanları seyretmesi ne kadar katlanabilir bir durum olduğunun kararına varma aşamasıdır.

Tüm alışkanlıklardan vazgeçme, maneviyatın zenginliğine ulaşmak için bedenin arzularına karşı koyma ve onlara hükmetme yetisini ancak bu karar aşaması belirleyecektir. Kararlı olan kişi üçüncü günün sonunda huzura çıkar ve isteğinin gücünü sunardı. Kararlı olduğu görülünce, on sekiz günlük ikinci aşamaya geçilirdi. Diğer aşamaya geçmek, öğrencinin iradesi ile mümkündür.

Öğrenci ne kadar istekli ne kadar likayatli ise verdiği kararın güçlülüğü o derecede belli olur. Kabul edilme, öğrencinin kararıdır. Çünkü hasta iyileşmek isterse, doktor onu tedavi edebilir. İsteyen için, öğretmen, üstad, mürşid yol bulur ulaşır. Öğrenci arayarak öğretmenini bulamaz. Öğrenci istekli ise, öğretmeni onu bulacaktır. Çünkü her birey, her kişi, kendi özgür iradesinin kudreti ile donatılmış ve yeryüzünde bulunmaktadır. İşte bunun fark edilerek uyanılması için, Aşk yolu ve eğitim sistemi gereklidir.

Üstatlar, öğretmenler her yerdedir ancak bulunulması en zor kişilerdir. Öğrenci hazırsa, öğretmen onun yanında belirir. Çünkü öğrenmeye hazır olanın gözü ancak öğretmenini görecek liyakate erişmiştir. Bu, dünyada olan en büyük ikiliktir. Ancak ikiliğin tekliğe erişmesidir. Çünkü öğrenci, öğretmeninin ruhunda erimeli, onun buyruklarını yerine getirmeli, ne istiyorsa yapmalıdır. İkiliğin tekliğe, iki bedenin tek bedene erişmesi durumudur. Kimin kime gönderildiği bilinmez. Bazen öğrenci, öğretmeninden çok daha üstün vasıflara sahiptir. Ancak bunu göremez ve bilemez, öğretmeni bunu anlar ve bilir. Bunun ortaya çıkması için gayret içine girer. Taktuk Emre" her mertebeyi geçtiğimde yerde, önümde bu Türkmen gencin (Yunusun) ayak izlerine rastlıyorum." demiştir. Yunus Emre, Taktuk Emrenin dergahında kırk yıl düzgün odun taşıyan bir öğrencidir.

On sekiz gün boyunca, getir götür işleri yapar, alış verişe çıkar, odun taşır ve bir sabır sınavından geçer. "Ben buna mı layıkım" düşüncesi ile boğuşur, şeytanını hatmeder ve düşüncesinde kararlı oldu§ğunu ispatlarsa ve kendine

güvenli olarak bunu ifade ederse, artık Mevlevi kıyafetleri giydirilirdi kendisine. On sekiz gün boyunca yaptığı tüm işleri yapmaya devam eder, ortalık temizler, ancak artık sema meşk eder, mesnevi okur, yeteneklerini keşfederdi. Resme ve hat sanatına ya da musikiye olan yetenekleri ortaya çıkmaya başlardı. Hangisine meyilli ise o konuda eğitim görürdü. Bu eğitime öncülük eden, çilesini doldurmuş, bir "hücre" sahibi olmuş "dedeler" bulunurdu.

Dergah hâlleri

Efendim bir gün yanına çağırdı. "Bir şeyi bulmama yardım etmeni istiyorum" dedi. Gözlerindeki pırıltı ile neyi kaybettiğini anlamaya çalıştım. "tespihi, kaşığı, kıymetli bir eşyası". "Hayır" dedi, "Kaybettiğim değil, göremediğim bir şeyi bulmanı istiyorum. Onu kaybetmedim ama bulamıyorum."

"Kaybedilmeyen bir şey nasıl bulunabilirdi? Ya vardır ya yoktur. Eğer görebiliyorsan oradadır, bulamıyorsan kayıptır" diye düşündüm. "Bulunamayan şey kayıptır" ifadesi ile kendime geldim. "Bulamamak, görememektir. Çünkü bakarsın ancak göremezsin. Zihin engeldir görmene. Bulmanı istediğim şey benim özel bir eşyam değil. Sensin. Bana kendini bul getir."

"Kendimi bulup getirmemi istedi benden. Ben burdaydım kayıb değildim. Tam karşısındaydım ancak beni nasıl göremediğini ifade etti, neden kendimi bulmamı istedi" düşünceleri ile yoğruldum.

Tüm bahçeyi dolaştım, çiçeklerde böceklerde, bal yapan arılarda aradım kendimi. Esen rüzgarın sesini duydum, dağlarda uçan kartalları seyrettim, güneşin doğuşunu ve yine doğmak üzere batışını gördüm. Soğukta kar yağardı, kar toprağı örter, dinlenmesine yardım eder, tohumları gizlerdi. Ama yine yine baharda uyanırlar güneşe doğru yönelirlerdi toprağın engin derinliklerinden.

Her gece ne kadar karanlık da olsa mutlaka seherde aydınlanırdı her yer. Her zaman döngü içindeydim. Ben de onlar gibi dönüyordum. Farkım neydi? Ben neydim? Bir kayıb. Farkım fark etme yetisindeydi. Bir tohum biliyordu tohum olduğunu, ne zaman çıkacağını karanlıktan, ne zaman büyüyeceğini. Güneş ne zaman doğacağını, dünya nasıl döneceğini, kuşlar

nasıl uçacağını, arı nasıl bal yapacağını biliyordu. Ancak ben biliyor muydum ne olduğumu? Bulunmak istiyordum. Kim bulacaktı beni? Yine ben. Peki görmem gereken neydi? Zihnim insansın diyor, gönlüm ise maneviyatsın diye parçalıyor adeta tüm hücrelerimi.

Çıkmak istiyorum kabuğumdan artık zamanı gelmiş, kurtulmak istiyorum tüm yüklerimden, binlerce yıldan beri biriktirdiğim yürümeme engel olan kamburumdan. Uçmak istiyorum ötelere, engin denizleri, zirvelere ulaşan dağları aşmak, yücelere erişmek istiyorum. Yol bulmak, yol olmak, erimek ve yok olmak, yanmak her zerremin küle dönüşmesini seyretmek ve her külden yeniden bir bedenle doğmak istiyorum. Çokluğa erişmek ve teklikte birleşmek istiyorum. Ötelerden görmek istiyorum kendimi, ne olduğumu, kaybettiğim kendimi bulmak istiyorum. Küçük bir bedene sığışmış, koca kainat olduğumu ve aynı zamanda o koca kainatın bir noktası olduğumu nasıl anlayamadım. Kayıplıktan kurtulmak ve kendim olmak için ne kadar çaba göstersem azdır.

Koşup efendimin ellerini öpmek istiyorum. Bana kayıplığın verdiği acıyı ve bulunmuşluğun sarhoşluğunu, huzurunu gösterdiği için. Yanına ulaşıyorum hiçlik içinde, gözlerindeki o pırıltı ile kendime geliyorum.

"Her âleme dalacaksın, kainatın her zerresinde olacaksın ama aynı anda yine burada olarak. Çünkü bu sensin, senin sınırlılığın. Rabb'in sınırının bittiği senin bedenin sınırı başladığı noktada var olacaksın. Ve o noktayı her daim koruyacaksın. Kaybolmadan, her anı hissederek ulaşacaksın varlığınla yokluğuna. Her baktığına aldanma, çünkü o gerçek değildir. Gerçek onun arkasına gizlenmiştir. Nefes almadan yaşayamazsın, ancak aldığın nefes hava mıdır? Hava olduğunu zannedersin. Görebilir misin havayı, yoktur, ancak etrafa verdiği zarar ziyanla onu bilebilirsin. Yaprağı yukarıya kaldırışıyla tanırsın, ağacı eğişi ile görürsün, tozu toprağı birbirine katışı ile anlarsın havanın varlığını. İşte sen gerçekte busun. Hava gibisin. Yoksun ancak etrafa verdiğin hizmet ile, varoluşun ile ifade edersin açığa vurursun kendini. Kaybol ama hep kendinde olarak. Zihninle, maneviyatınla kaybol, derinlere dal ama, yine bedeninde dimdik ayakta durarak arz üzerinde. Arayan da sen, aranan da sen ol daima. Aradığın gerçeklik bazen tam yanıbaşındadır da göremezsin, çünkü mükemmeldir o, yaratılış gibi. Ancak sorun bilinmez oluşudur. Sonsuzdur ancak sonsuza kadar uzanırken, hangi hadiselerde vuku bulacağı bilinmezdir. Ne zaman en mükemmele ulaşır işte bu sonsuzluktur. Diri olmanın manası budur evlat.

Aradığın gerçekliğin sende olduğunu unutma. Çünkü gerçek oralarda bir yerlerde değil, sende. Onu kaybetmedin ancak bulamıyorsun. Bulmana yardımcı olacak gönül gözün daima açık olsun.”

Çile adı verilen eğitim sistemi esnasında, öğrenci kendi ile yüzyüze gelir, kendini tanıma yolunda meşakkatli olaylar yaşadığı adımlar atardı. Aşk yoluna giren öğrenci ne olduğunu, neyin içinde olduğunu, görünenin ardında görünmeyenin nasıl cereyan ettiğini, nasıl vuku bulduğunu, sebebin sonuçlarını, aynı zamanda sonuçtan sebebe nasıl gidileceğini idrak edebilirdi. Hem bilgi alır, hem de yaptığı fiziksel işlerde, kendi zihni ile başbaşa kalırdı. Zihninden geçen egosal caydırıcı düşünceleri tek tek izler, onlara kapılmadan nasıl baş edebileceğini, susturabileceğini ve susturmanın ötesinde onları nasıl eğitebileceğini de öğrenirdi.

Yaptığı günlük işlerde, zihin ona her bakımdan galip gelebilirdi. Kışkırtarak, yolundan alıkoyarak, caydırarak her türlü nizamı ve mizanseni hazırlayabilirdi. İğvaya düşürücü tüm etkileri ile baş edebilmek, kendinde olan ancak kendine ait olmayan bu tür düşüncelerin bedenden kaynaklandığını, maddi çekim alanından kaynaklandığını anlaması için günlerin geçmesi belli bir kıvama gelmesi gerekirdi.

Zaman vardı, günler uzundu, yaşam sonsuzdu. Ancak her zaman uyanış için bir zamanı belli olmayan ölçülemeyen bir zaman vardı. Her an her saniye zaman mevcuttu. Yine de dergahlarda zaman kavramı için bir süre konmuştur. Çünkü insanın kendini tanıması aşamalarında, zihnin belli bir kıvama ulaşması ve alışkanlıkların bertaraf edilmesi, şeytanınla yüzyüze gelebilmesi için süre şarttır. Bu yüzden, üçgün, onsekizgün ve binbir gün gibi kavramlar karşımıza çıkmaktadır. Bu süreler, direncin kırılması için gereklidir. Doksandokuz kere taşa vuran taş ustası, yüzüncü vuruşunda taşı ikiye böler. Doksandokuz kere vuruş, taşın kırılma direncini bertaraf etmek içindir. Yüzüncü vuruş ise amaca ulaşmak için son bir gayrettir. Amaca ulaşmak için gayret sarfetmek, alın teri dökmek gerekir. Yoksa bilgiler bize gökten yağsa bile ulaşmaz. Onu alabilecek, kavrayabilecek, idrak edebilecek kıvama gelebilmek için likayat gereklidir.

Şeytanıyla yüzleşmek

Bir gece efendim yanına çağırdı. “En düzgün odunu bul getir bana.” Büyük sevinç içinde yanından ayrıldım, benden birşey istenmişti, hemen yapmalıydım. O gece uyudum, başımın tam üstünde yastığım üzerinde havada duran şeytanı fark ettim. “işini bozağacım” dedi. Uyandım terler içindeydim.

Sabah oldu, gittim en düzgün odunu getirmek için, ağaçların arasına daldım. Tek tek bakıyordum etrafa en düzgün dal hangisidir diye. İlerlerde bir çoban gördüm. Ona sordum “en düzgün odun nerde olur, hangi ağaçtadır?” “Boşver odunu sen, gel bana şu hayvanları gütmem için yardım et, uzun zaman oldu uyuyamıyorum, evladım hasta, geceleri ona bakıyorum, ancak gündüzleri de yaşamak için çalışıyorum, çok yorgunum, biraz uyuyayım, sen de hayvanlarıma göz kulak ol? Ne dersin?”

Acıdım çobana ve yardım etmek istedim. Bir köşeye çekildi ve uykuya daldı, ben de hayvanlarına göz kulak oldum. O sırada uzaktan bir uluma sesi işittim, bir kurt sürüsü yaklaşıyordu sanki. Ne yapacağımı şaşırdım hayvanları mı koruyacaktım kendimi mi, çobanın canını mı? Söz vermiştim çobana. Uyandırmadım onu. Hemen hayvanları toparlayıp sürü hâlinde yola sürdüm. Sıra sıra gidiyorlardı yol üzerinde. Çoban ise geride kalmıştı, unutmuştum sanki onu. Hemen koştum yanına, ölü gibi uyuyordu.

Uyandırmadım kaptığım gibi sırtıma vurdum. Onu da taşıyordum sırtımda, hayvanları da kontrol ettiriyordum. Epey zaman geçti, hiç takatim kalmamıştı yürümeye. Neyse ki kurt sürüsünün uluması kesilmiş, uzaklarda kalmıştı. Neredeyse kurtulmuş, köye yaklaşmıştık. Yakınlarda durup bir gölgeliğe çobanı bıraktım “hem kendisi ağır hem uykusu” diye içerlendim. Güneş de batmak üzereydi, en düzgün odunu bulamadım diye çok üzüldüm. Şimdi ben ne diyecektim.

O sırada çoban uyandı. “Kardeş neresi burası, köye kadar yaklaşmışız nasıl oldu bu?” Durumu kendine anlattığımda çok sevindi, kendisini ve hayvanlarını koruduğum için bana binlerce dua etti. Ve yavru bir keçiyi bana hediye etti. Almak istemedimse de kabul etmek zorunda kaldım.

Omuzladığım gibi yavruyu döndüm kendi ait olduğum mekana, vardım efendimin huzuruna. Yine o parlayan gözleri bu sefer gülüyordu adeta. “Düzgün odun nerede?” diye sordu. “Bulamadın mı yoksa onu”. “Bulamadığımı söyleyemedim. Bana bir görev vermişti, bunu yerine getiremedim diye acı ve ıstırap dolu olduğumu anlatamadım. Yarın bulurum getiririm diyemedim.”

“Kaldır başını, gözlerini eğme yere. Neden utanç içindesin. Sen en düzgün odunu getirmişsin işte.” “En düzgün odun keçi yavrusu mu idi.? Nasıl olurdu bu?” diye düşündüm.

“Şeytanıyla yüzleşmek, yükseliş yolunda, Aşk yolunda olanlar için bir kıymettir. O dürter insanı, caydırır, yolundan alıkoyar. Ancak o yolda ne gibi kıymetler insanı bekler bilmez, bilemez. Çünkü onun derdi ancak ve ancak caydırmak saptırmaktır. Aklını kullanan, o caydırıcı yolda iyiye yönelmek yine bir liyakat meselesidir. Sen yolundan saptın ancak bunu iyiye kullandın. Odun ararken keçiyi buldun. Ancak o esnada arada olan hadiseler, senin gönül zenginliğindi. Yardım ettin, mükafatı da benim istediğim bir şeyin farklı bir yansıması oldu. Bazen aradığımız şey için yollara düşeriz, ancak yüzlerce yol çıkar önümüze, her birinde bir sınav, her birinde bir bela peşimizi bırakmaz. O yolda aklını, vicdanını, gönlünü kullananlar için nice nimetler gizlidir. Aradığından uzaklaşır, aradığın hariç başka şeyleri de keşfedersin. Bu bir olumsuzluk değildir, insan da böyledir. Dünyaya doğar belli bilgilerle. Ancak o bilgileri unutur da, başka şeylere yönelir. Ancak bu da bir gerçekliktir. O yöneldiği şeylerden nice zenginlikler elde eder, manevi duygular elde eder, gönlünü huzurla doldurur. Tabii, aklını vicdanını bir tutup iyiye yönelebildiği müddetçe. Keçiyi götür ait olduğu yere. Benim isteğim yerine geldi.”

Huzur içinde yine bir bilgi ile donatılmış, ayrılıyorum yanından, geçiyorum o bilinmez, bulunmaz yüce kapıdan. Her şey ait olduğu yere döner. Keçi hayvanlar arasına, insan insanlar arasına, ruh ruha, can cana, beden toprağa karışıp gider. Yollar nicedir, ancak elde edilen manevi kıymetler ise paha biçilmez.

Mevlevi dergahlarında müzik

Mevlâna büyük bir din ve sanat bilginidir. Gönlünü şiir, musiki ve sema gibi üç güzel sanata vermiş, ulviyet ve kudsiyetine erişmiştir. Musiki, Mevlâna için, maddi ve fiziki herşeyin ötesinde, ilahi bir anlayış ve seziş olarak tutmuştur. **“Elest Bezmi’nin avazesi”** diye tarif etmiştir. Elest Bezmi, ruhların henüz madde kainatına doğmadan önce, Rabb’e verilen bir sözdür, akiddir. Rabb’in ruhi sesi ile seslenişi, ve ruhların bu sesleniştten mest olmaları, daha sonra cevap vermesi manasındadır. Rabb’iniz değil

miyim, ruhi sözüne karşı, evet diyerek bir akid anlaşmasıdır. Ve daha sonra ruhlar madde kainatlarına bedenlenirler. Ve o ruhi sesi unuturlar.

Hatırlama yeteneğinin tekrar vuku bulması için, Mevlâna, “ney” sesinin kullanılmasını uygun görmüştür. Çünkü yanık “ney” sesi, ruhi seslenişe en yakın bir avazedir yani seslenişin titreşimini taşır. Bedendeki ruhların, ruhi sesi tekrar hatırlamaları ve maneviyata tekrar yönelebilmelerine kolaylık sağlamak için “ney” sesi kullanılır. “Ney”in kullanılması, bedendeki ruhların özlemini arttırmak, hatırlamalarına olanak sağlamak içindir.

Mevlevihaneler, manevi eğitim yerlerinin dışında, devrin güzel sanatlar fakültesi ve konservatuarlarıydı. Mevlevilerin zikri olan sema, musiki eşliğinde yapılır. Türk Klasik Müziğinin temelinde, mevlevihanelerde geliştirilen müziğin etkisi çok büyüktür.

Mevlâna’nın tasavvufunda amaç Aşktır. İnsanın yaratılışındaki sureti ile değil, sıreti ile ilgilenmiş, maneviyatının geliştirilmesi için eğitimin gerekliliği üzerinde durmuş, açığa çıkarılacak olan gönül zenginliği üzerinde durulmuştur. Ruhi bir tezahür olan, şiir, musiki, raks, hattat, insanı maneviyata götüren, maneviyatını açığa çıkaran en önemli tesirlerdendir. Çünkü musiki, şiir, güzel yazı, raks gibi sanatların, ruhi tesirlerle rezonansa, titreşime girilmesine yardım edici unsurlar olduğu bilinirdi. Bu titreşimle kontakt kuran kişi, kötülüklerden uzak durup iyiye yönelecek, ışığı alabilecek ve aktarabilecek bir gönül zenginliğine ulaşabilecektir.

Sen ruhundan gelen sesleri, karşındaki yansımadan alıyorsun.

Yine bir akşam üstü, efendimin anlattıklarını dinlerken kendinden geçtim adeta. Nasıl bir tesirle dopdolu ve ruhi olarak zenginleşmişken, bunları sadece benim duymam bir ayrıcalık mıydı yoksa başkaları için büyük bir eksiklik miydi? Düşünceler içinde zihnimle meşgulken beni kendime getiren sesi ile irkildim. “Etrafına bir bakın”. Bakındım, minderler, pencereler, perdeler, divanlar. Yan odadan gelen musiki insanı kendinden geçiren bir eda ile adeta büyülüyordu. “Ne gördün?”

“Efendim ben, normal eşyaları görüyorum, müziği duyuyorum. Bir de, siz ve ben varız.”

Gülümsediğini gördüm. Bazen öyle büyük bir enerji hissediyordum ki, adeta hıçkırıklarla boğazıma düğümleniyordu her cümle. Söylediğim her cümle, ağzımdan çıkıp, bağrıma saplanıyordu hançer gibi.

"Sadece sen mi dinliyorsun anlatılanları? Buraya geldiğinde hiçbir şey bilmediğini sanıyordun oysa kendi ruhunda olan bilgileri alıyor, akseden karşı taraftan yansımalarını görüyor ve öğreniyorsun. Bir şey duymuyorsun, çünkü duymak için, çarpma oluşması gerek. Bir çarpma olması için de varlığın olması gerek. Hiçlikte ve yoklukta varlık yok ki, çarpma olsun duyma gerçekleşsin. Sen ruhundan gelen sesleri, karşındaki yansımadan alıyorsun. Çünkü karşında da senin yansıman var. Sadece açığa çıkmak için bekleyen bilgiler, yardım vasıtası ile senden akıyor ve öğreniyorsun. Senden olan sana geliyor. Senin içinde olan sana geliyor. Ve bu gelişten sonsuz varlık sebepleniyor."

Sonsuz varlık sebeplenmesi de nedir diye düşünüyorum. Kendimden başka kimseyi görmediğim için. Benim varlığımla başka kim sebeplenebilir diye düşünürken.

"Etrafına baktığında eşya mı gördün? Oysa bu oda varlıklarla dopdolu. Sen öğrenmeye geldiğini düşünüyorsun, oysa öğrenmeye gelen sonsuz varlıklarla içiçesin ve onlar da senden öğreniyorlar. Herşey gördüğümüzle kısıtlı ve sınırlı değildir. Baktığında gördün gerçek değildir. Göremediklerin gerçekliktir. İhtiyacı olan, liyakati olan tüm varlıklar senin etrafında kol geziyor, çekiliyor. Aynı pervanenin ateşe çekildiği gibi, güne bakan çiçeklerinin güneşin izlediği yolu takip etmesi gibi, bir bebeğin annesinin kokusunu duyunca ağlaması gibi. Sadece beslenmiyorsun, her an besliyorsun da. Bu bir rezonanstır. Çekimdir. Dünya da ihtiyaca uygun olanları çeker bu yüzden doğar ve bedenleniriz. Gelen için, çağıran daima hazırdır. Çağıran bilmese de, gelen beslenir.

Herşeyi her zaman görmemiz mümkün değildir ve bilmemiz de gerekmez. Ancak beslendiğimiz oranda beslediğimizi, beslendikleri oranda beslediklerini bilmek yeterlidir. Bu bir zincirleme reaksiyondur. Rezonanstır, ilahi bir akıştır. Bencilcel sadece kendimize olduğunu sanmak ise bir zandır. İnsan çok ulvi bir yaratılmışlıktır. Hem kainattan beslenir, hem kainatı besler. Küçük bir kalp atışı gibidir. Yanıp söner. Belki önemsizdir, küçük bir ayrıntıdır ancak muhteşem bir bedenin muhteşem bir hücresidir. Ve bir o kadar da değerlidir. Olmaz ise olmazıdır. Hem kainata vücud verir, hem kainat insana vücud verir. Bu veriş alışta, tüm varolanlar sebeplenir. Hiçbir

olan, boş değildir. En küçük bir zerrenin bile kıymeti, tüm fiziki zenginliklerin ötesindedir.

Müridin kendini öldürmesi

Mevlevilikte, mürid yani öğrenci, mürşidinde yani öğretmeninde kendini öldürmeli, yok etmelidir. Kendine baktığında eğitici ve öğreticisini görmelidir. Çünkü her ikisi birbirinin yansıması hâline gelmiştir. Ona tam olarak güvenmeli ve itaat etmelidir. Çünkü kendini bilme yolunda en emin ve en güvenli yolu mürdişi gösterecektir ona. Ancak bu, öğrencinin yani müridin liyakatine bağlıdır. Kendi sıreti, iç dünyası, ruhu ne kadar müsade ederse, nefsini ne kadar bertaraf edebilir ve hırsını aklından öteye almaz ise, o oranda gelişecek ve tekamül edebilecek, Rabb'ini bilecek duruma gelecektir. Dergahta, normal halk arasında konuşulmayan gizli sırlar, gizli bilgiler aktarılır. Bu öğrencinin alma kapasitesine, ya da ruhundan açığa çıkarabileceği bilgilerin istidadına göre yapılır. Kapasitesi oranında eğitim görür. Mücadele her andır, ve hiçbir zaman gayret elden bırakılmaz.

Üçgün post üzerinde oturan, kararlı olarak on sekiz gün kendi kıyafeti ile hizmet eden için, binbir gün sürecek olan çile eğitimini, kendi ile başbaşa kalarak kendini bilme yolunda halvet eğitimini tamamlayana derviş adı verilir. Bu eğitim sisteminden çıkan, kendi bedenini kendi ruhunda öldürmüş, binlerce cenaze namazını kılmış ve yine kendi bedeninde yeniden doğmuş bir derviş olarak ayine katılır. Tac ve hırka giyme için küçük bir tören düzenlenir. Mürid başını, şeyhin dizine koyar. Şeyh mürid için duada bulunur. Fatiha suresi okunduktan sonra, hırkası ayakta giydirilir. Dualar eşliğinde, hırkasını giyen mürid şeyhinin ve orada bulunan dedelerin ellerini öper.

Tasavvufi hiyerarşi

Binbir çileli günden çıkmış, halveti tamamlamış, belli bir manevi olgunluğa erişmiş, müridlikten dervişliğe erişmiş için, üç türlü halifelik vardır. Suret-i hilafet, bir dervişe tekkenin yönetimini yürütmesi amacıyla verilen bir halifelik, yetkinliktir. Mana-yı hilafet, insan-ı kamil, yani gerçek insan olma tasavvufi yolunda makam ve mertebeleri iyi bilen, Rabb'ini tam

anlamıyla tanıyan ve halkı bilgilendirmesi, bilinçlendirmesi, ışığı aktarması, gönüllerde ışık yakması için verilen bir halifelik, yetkinliktir. Hakikat-ı hilafet ise, doğrudan şeyhin yetkisindedir. Boş olan şeyhlik makanlarına atanması için şeyhlerin seçimi ile dervişlerin, halifelendirilmesi, yetkinleştirilmesidir.

Mevlevilikte, dervişliğe geçemeyenler, muhib ismi ile adlandırılır, seven kişi manasına gelen kişilerdir, büyük bir çoğunluğu oluşturur. İkinci derecede dede denilen dervişler yer alır. Onlar tüm aşamaları geçen, üç gün post üstünde oturan, on sekiz gün hizmet eden, verdiği karar doğrultusunda bin bir gün çile eğitiminden sonra dervişliğe geçenlerdir. Dede olarak tabir edilirler. Üçüncü aşama ise, Şeyhlerdir. Bir tekkeyi yönetmek, muhibleri ve dervişleri yetiştirmek, eğitime tabi tutmak yetisine ve yetkisine sahip kişilerdir. Mevlevilikte son dereceyi halifeler meydana getirir. Halifeler, başkasına halifelik verme yetkisine sahip şeyhlerdir.

Sultan Veled'ten sonra, bütün Mevleviliği temsil eden Konya'daki merkez tekke şeyhliğinin babadan oğula geçmesi ile gelenekleşti. Şeyhlik makamına oturana Çelebi unvanı verildi. Daha sonra büyük çekişmeler yaşandığı için, Çelebileri, Osmanlı padişahları atadı. Mevlevi tekkeleri, tarikat ve eğitim faaliyetlerinin yanısıra, sanat ve kültür merkezleri görevlerini de yerine getirdiler. Türk düşünce ve manevi sanatlara önemli katkılar sağladılar. Çok geniş bir alana yayıldılar, görevlerini başarı ile sürdürdüler ancak daha sonra toplanmaya başladılar. 13 Eylül 1925 tarihinde bu tekkelerin görevlerine son verilmiştir. 1926'da ise, Konya'da merkez tekke ve Mevlâna türbesi müze olarak yeniden açıldı.

Mevlâna'nın Bâtıni Yönü

"Görünen suret, gayb âlemindeki surete delalet eder, o da başka bir gayb suretinden vücut bulmuştur.
Böylece bunları, görüşünün miktarınca ta üçüncü, dördüncü, onuncu surete kadar say dur!"
Mesnevi c. IV, 2888

Mevlâna inisiyatik kökenli büyük bir sufi, büyük bir bâtınidir. Cenazesine Mevlevilerin yanısıra Hristiyanlar, Yahudiler, her inanıştan insanlar katılmıştır. Şeriatin dışında bâtıni öğretiyi şiirleriyle anlatan Mevlâna'nın bu yönü ne üzücüdür ki klasik İslam yorumcuları tarafından halka hiçbir zaman anlatılmamıştır.

Bu bilerek yapılmıştır ama sadece bu konuda değil... Aynı şey Hallac-ı Mansur, Yunus Emre, Hacı Bektaşi Veli, Muhyiddin Arabi ve daha niceleri için geçerlidir.

Şeriatin ötesinde bâtıni yönünü bizzat kendisi şiirlerinde sık sık ifade etmiştir:

"Ey Hacca gidenler, nereye böyle?
Tez gelin çöllerden döne döne,
Aradığınız sevgili burada,
Duvar bitişik komşunuz.
Durun, gördünüzse suretsiz suretini onun,
Hacı da sizsiniz, Kabe de Ev sahibi de..."

Bâtını anlamak için, önce zahirin ne olduğunu bilmemiz gerekir. Zahir ve Bâtın aslında Arapça kelimelerdir. Zahir görünen, Bâtın ise görünmeyen

manasındadır. Ancak bunlar elbette ilk anlamlarıdır. Her mananın, sonsuza kadar inen anlayışlara uygun olarak açıklamaları olur. Zahire sadece görünen, bâtına ise görünmeyen demek ilk manadır. Oysa daha derinlerde ise bu iki mananın birbirinden farkı yoktur. Mevlâna küfür ile iman arasında sadece bir berzah vardır der.

“Küfürle iman, yumurtanın akı ile sarısına benzer! Aralarında bir berzah vardır; birbirlerine karışmazlar!

Divân-ı Kebir c. IV, 1940

Mevlâna, berzah tanımı ile inanılmaz bir durumu ortaya koymaktadır. Çünkü yaşadığı çağda henüz bilinmeyen bir durumu çok güzel ifade etmiştir. Tüm ol emri ile yoktan var edilen varlıkların ve yaratılanların hepsinin bir sınırı vardır. Etrafımıza baktığımızda gördüğümüz her cismin, maddenin, gökyüzünde bulunan tüm gök cisimlerinin bir şekli ve sureti vardır. Bunlar hep sınırlar içindedir. Birbirlerine asla karışmazlar. İnsan da böyledir, Varlıkların ortak buluşması ve ifadesi olan insan da sınırları iyi belirlenmiş bir surettir. İnsan organizması da organlardan oluşur ve her biri kendi görevini icra eder ve hiçbiri birbirine karışmaz. Zahir ile Bâtın da böyledir, sınırları iyi tayin edilmiştir ve asla birbirlerine karışmaz.

Bu karışma ve karışmama meselesi, bilimsel manada da çok iyi ifade edilmiştir Mevlâna tarafından. Özgür iradeyi ve seçme özgürlüğünü ifade eder. Tüm varlıkların ve yaratılmışların kendi özgür iradeleri vardır ve asla birbirlerine tahakküm ve müdahalede bulunmazlar. Günümüz biliminin yeni keşiflerinden olan kuantum fiziği de ortaya koymuştur ki, atom parçaları arasında da boşluk vardır ve hiçbir parçacık birbirine dokunmaz, birbirine yaklaşamaz. Herbirinin birbiri ile ortak alanı haberleşmesi ve etkileşimi vardır fakat asla birbirlerine yapışıp iç içe giremezler. Atomlar ve partikülleri arasındaki boşluk, dengeyi sağlamaktadır. Çekim gücü dengede kalmaktadır.

Spiritüalistlerin bahsettiği “yukarısı aşağıya, aşağısı yukarıya benzer” sözü ile, zahir ile bâtının arasındaki berzah yani sınır da, birbirine benzer ancak aralarında sınır vardır. Havanın suyun içinde olması ancak yine de ayrıca var olması gibi. Her şey iç içedir, ancak sınırları çok iyi tayin edilmiştir.

Atomlar ve parçacıkları arasındaki boşluk, gökcisimleri arasındaki boşluk, dünyanın içindeki cisimler arasındaki boşluk, cisimlerin atomları arasındaki boşluk ve atomların parçacıkları arasındaki boşluk gereklidir ve

bu sınırlar varlığın bütünlüğünü, özgür iradesini belirler. Yaratıcı kendi suretinde yaratmıştır sözünü destekler. Yaratıcı sonsuz ve irade sahibi ise, yarattıkları da Ondan'lık taşır. Yaratıcının mükemmelliği ve sonsuzluğu, yaratılanların özünde mevcuttur.

"Münkirin delili ancak ve ancak şudur: Ben şu görünen yurttan başka bir şey görmüyorum.
Hiç düşünmez ki nerede görünen bir şey varsa o gizli hikmetleri haber vermededir. "
Mesnevi c. IV, 2778

Ne zaman manaların ve kavramların gerçekliğine inebiliriz işte o zaman anlayışlarımız da değişir ve görünenin ardındaki görünmeyenleri de hissedebiliriz. Çünkü görünen her şeyin ardında görünmeyeni vardır. Zahir ile Bâtın arasında ki ince sınırı, perdeli olduğumuz için görmemiz ve fark etmemiz mümkün değildir, ancak hissedebiliriz, tahmin edebiliriz, merak edebiliriz.

Mevlâna zahir ile bâtını görebilen bir gönül anlayışına sahipti. Olmasaydı bu kadar sırları ifşa etmesi mümkün olamazdı. Çünkü "öteler"den gelmiş ve ötelerden aldığı görkemli bilgileri arzımıza akıtmıştır. Zahir ile Bâtını bir görebilen, aradaki sınırı aşabilen ötelere geçebilen bir anlayışa sahip kişilerin her yerde o mührü görmeleri mümkündür. Çünkü hakikatin hakikati, her yarattığı zerreye kendi nurunun mührünü de basmıştır. Her zerre, Hakk'ın mührünü taşır. Çünkü erdemli ve yüce bir Haktır ki, her zerreye kendi nurunu mühürlemiştir. Bunu görebilmek ancak ve ancak Mevlâna anlayışına sahip biri için mümkündür.

"Biçim mevcudiyete Biçimi olmayandan gelmiştir tıpkı dumanın ateşten gelişi gibi."
Mesnevi c. VI, 3712

Gayba vakıf olanlar yine Rabb'in katından kudretle onurlandırılmış olan seçilmişlerdir. Seçilmişler, öz dostlar, sevgililer, ziyaretçiler, misafirler olarak arz âlemlerine, kudretle donatılarak, rahmetin yayından gerilen ok misali, hedeflerini tam on ikiden vuran nurlu oklardır.

"Gaybın anahtarları ise onun katındadır."
En'am 6/59

Ancak "şehâdetil" ya da veş "şehâdeh" diye geçer ayetlerde, görülen ya da görünen kelimesi için. Şahit olunan âlem, şahitlik edilen bir durumdur bu. Şahit olduğu, şahitlik ettiği bir kainat, âlemdir görünen âlem. Aslında âleme şahitlik ediyoruz. Şahitlik edilen bir durum gözlemci manasını taşır. Biz gözlemciyiz ve âleme şahitlik ediyoruz.

Bir örnekle açıklamak gerekirse, bilimadamları, atomaltı partikülleri incelerken, oynak oldukları ve yerlerinin tespit edilemediği bilimsel çalışmalarda ortaya konmuştur.. Aslında bilim adamı, atomaltı partiküllerine şahitlik edememektedir, yani yerlerini tespit edememektedirler. Oysa ki bu oynak atomaltı partiküllerin bütününe baktığımızda katı bir madde görmekteyiz, yani şahitlik etmekteyiz. Görmek sadece bütüne baktığımızda gerçekleşir, oysa ki derine indiğimizde soyut ve yeri tespit edilemeyen ışıktan ve enerjiden meydana gelmiş bir dünya mevcuttur.

Şahitlik ettiğimiz görülen evren, âlem, sadece bütüne bakıldığında gerçekleşir. Oysa ki gayb yani gizli olan, maddenin kökenine indikçe, yeri tespit edilemeyen boşluklardan meydana gelmiş, enerji ve çekim alanı inanılmaz boyutlarda olan bir âlem daha mevcuttur. Bu âlem gizli bir âlemdir ve yeri tespit edilememektedir. Gerçek şu ki, görünen ve görünmeyen âlem iç içedir. Şahitlik edilen ve bakıldıkça, manasına indikçe gizlenen bir âlem bütünü.

Şahitlik edilen âlem yani kainatımız, gayb âlemi gizli olan âlemler yani başka boyutlar ve bütün âlemler kısacası tüm yaratılmış olan âlemler olarak bahsedilen bütün kavramlar aslında sonsuzluğun bir işaretidir. Burada bahsedilen sadece görülen bir âlemin yani şahitlik edilen bir âlemin dışında da sonsuz seçenekte âlemlerin varlığının bir delili olarak sunulmaktadır.

Zahir ile Bâtın konusu, sadece görünen ve görünmeyeni içermez. Zahir sadece gördüklerimiz değildir. Gözlerimiz ancak dünyada olanları ve gökyüzünde olanları görmektedir de, ötelerde olanları göremez. Yani insan gözü, her görüneni de göremez. Mevlâna bunu şu şekilde ifade etmiştir.

"Ey insanlar; kalkın, dışarı çıkın! Atlarınıza binin ve kırlara açılın; bağlara bahçelere gidin! Onlar; ötelerden, çok uzak yollardan geldiler! Onları karşılamak, onlara; "Hoşgeldiniz!" demek adettir! O yeşillikler, yüklerini, denklerini bagladılar; yokluk ülkesinden kalktılar, deniz tarafından geldiler! Denizden gelirken güneşin yüzünden havaya çıktılar, göklere buse verdiler! Onlar; burç burç bütün gökleri dolaştılar, her yıldızdan yararlandılar, sermaye aldılar! Ve nihayet bize, şu toprak âlemine birçok armağanlarla geldiler! Onlar, birkaç gün şu yeryüzünde misafir olarak kalırlar; sonra yine giderler! Bu hep böyledir; böyle gelir, böyle gider, böyle sürer! Onların sofraları, rüzgarın başındadır; kaseleri de seher rüzgarının elindedir! Onların yedikleri yemekler, o sofraya oturanlardan başkasından gizlidir! Çünkü, yemek kaplarının üstünde kapaklar vardır! Sofralar gelince herkes; "Tabaklarda ne var?" diye soruyor! Soranlara hâl dili ile diyorlar ki: "Herkes bu sırlara mahrem olsaydı, tabaklar hiç örtülür müydü? Canın gıdası, can gibi gizlidir; bedenin gıdası ise, ekmek gibi meydandadır! Ekmeğin zevkini, ancak aç kimse bilir; tok olan, o zevki, hiç bilmez."

Divân-ı Kebir c. IV, 1940

"Ötelerden" gelen "misafirler" diye anlatmıştır Mevlâna. Onlar resullerdir, ötelerden gelirler ve yeryüzünde birkaç gün kalan misafirlerdir. Yeryüzüne geldiklerinde ise birçok armağanla gelirler diye bahseder. Bu anlamda, bizden gibidirler, insan gibi görünürler ancak yedikleri yemekler ve tabakları içinde olanları kimse göremez. Gizlidir. Çünkü her gördüğümüz gerçek değildir. Biz insanlar, ancak beynimizde olan kodlar dahilinde görürüz ve biliriz, bundan öteye geçebilenler, anlayışlarını genişletenlerdir. Ötelerden gelen yeryüzüne armağanlar getiren misafirleri

görebilenler de ancak Mevlâna gibi anlayışa sahip olanlardır. Uyanmış olanlardır. Perdeli olmak manası, sınırlı olmak anlamındadır. Çünkü uyuyan insan için görünenin bile ne anlama geldiğini bilmesi mümkün olmayabilir ki, bâtını bilmek ve hissetmek ise çok uzak bir durum oluşturur.

Sözler sana göre kabuklardan ibarettir ama başka anlayışlara göre tamamıyla içtir.
Gök arşa göre aşağıdadır ama bu bir yığın toprağa göre pek yücedir.
Mesnevi c. V, 20

Mevlâna'nın da yukarıda ifade ettiği gibi bâtın ile zahir olan anlayışa göre değişir. Birisi için bâtın olan yolun ilerisindeki biri için zahirdir. Bu idrak kapasitesine göre insandan insana değişebildiği gibi, aynı insan için de zaman içinde değişecektir. Uyanışa ulaşma gayreti içinde şartlanmaların, yargıların, kodlanmaların dışına çıkmaya çalışarak sonu olmayan bir kabuk atma işlemidir. Öze ulaşana kadar her açtığımız kabuk zahir olan, içteki de bâtın olan olacaktır.

"Ey aşıklar! Bizler yıldızlar gibi tamamıyla ateş hâlini almışız. Bütün gece o ay parçasının, o güzeller güzelinin etrafında dönüp durmadayız."
Divân-ı Kebir c. III, 1594

"Güneşim, yıldızım suretten, şekilden üstün olduğu için manalar âleminden manalar âlemine geçer dururum. Bu yüzden ben pek hoşum, pek mutluyum."
Divân-ı Kebir c. III, 1590

Mevlâna bu ifadelerinde, aşık olanın tamamen yandığını ve hiç bitmeyen bir enerji ile ışıdığını, şekilsiz ve suretsiz olduğunu anlatmaktadır. Yakın

zamanda keşfedilen bir durumdur bu. Yıldızların kendi enerjilerini üreten ve suretsiz olduğu bilimsel olarak bilinir. Bu bilgi ise, ona “ötelerden” verilen bir bilgidir. O, manalar âleminden manalar âlemine geçen, zahir ile bâtın arasındaki sınırı aşabilen enerjisi ile hoş ve mutlu olduğunu ifade etmektedir. Ve bu hâlinin şekilsiz olduğunu vurgulamaktadır. Oysa beden içinde şekil hâlindedir. Bize yine çok önemli bir mesajı da vermektedir. Beden olarak görülen Mevlâna’nın, mana olarak görünmeyen mana âlemlerinde dolaştığı ve ötelerden aldığı armağanları da aktardığını anlatmaktadır.

> **“Gökyüzünde ateşler içinde yanan Nesr-i Tair yıldızını görünce, kolu kanadı yanmış gönül kuşunun yanışını hatırla!”**
> Divân-ı Kebir c. IV, 1944

Uçan yıldız yani hareket eden ışıklı cisimden bahsetmektedir Mevlâna. Bu sözü de bâtıni bir bilgidir. Çünkü yıldız olarak bahsettiği uçan cisim, kendi ateşleme sistemine sahiptir ve kendi enerjisini yakıtını üretmektedir manasına gelir. Yıldız olarak bahsetmesi bunu ifade eder. Çünkü yıldız kendi enerjisini üretir ve uçan cismin de kendi enerjisini ürettiğini anlatır. Gönül kuşu benzetmesi ise bir hayli ilginçtir çünkü gönül kuşu kanatsız uçandır. Uçmak için kanada ihtiyacı yoktur gönlün. İnsanların gönül kuşları büyük gönül kuşuna bağlıdır. Büyük gönül kuşuna uçan gönül kuşunun da kanada ihtiyacı kalmamıştır. Çünkü kanatlı olanlar görünende ulaşmaya çalışırlar, görünmeyen mana âlemlerinde hiçbir organa ve kanada ihtiyaç yoktur, her yere ulaşmak anlık mesafede mümkündür.

Mevlâna, uçan ve kendi enerjisini yakıtını kendi ateşleyen üreten o cisim ile kanatsız gönülün benzetmesini yapmaktadır. Gönüllerimizden aşk ateşi ile ulaşılan yer ile uçan cismin benzer nitelik taşıdığı sonucunu çıkarırız. Ötelerden gelen misafirlerin uçan cisimler içinde de mesafeleri an zamanda kat ettikleri, boyut atlayarak ulaştıklarını ifade etmektedir. Kendi gönlünde aşk ile yandığını ve mesafeleri an zamanda kat ettiğini ve âlemleri, mana boyutlarını da gezdiğini anlatmaktadır aynı zamanda.

Yıldızların ardında yıldızlar vardır ki onlarda ihtirak ve nahis olmaz.
Mesnevi c. I, 750

Görünen de yani zahirde gördüğümüz yıldızların ardında da yıldızların varlığından bahsetmektedir Mevlâna. Baktığımızda ışığını gördüğümüz yıldızlar aslında gerçek yıldızların şu anki ışığı değildir. Binlerce yıl öncesine ait ışıklarını görmekteyiz. Aradaki mesafeler arttıkça, algılarımız da bizi yanıltır.

Mevlâna bâtın bakışı ile, inanılmaz bir fikri ve bilgiyi yine kendi zamanından aktarmıştır. Görünen yıldızlar artık yanma durumunda olmayabilir demektedir. O yıldızlarda ihtirak yani yanma olmaz demektedir. Çünkü ışığını gördüğümüz yıldız binlerce yıl öncesine ait bir ışıktır, ve artık günümüzde o yıldız yanmasını bırakmış ve sönmüş bir yıldız da olması mümkündür. Mevlâna kendi zamanında bu bilgiye sahipti.

Bu sözünü başka türlü de yorumlayabiliriz. İhtirak ve nahis olmaz demesi de, bizim bilmediğimiz yaşam formlarına işaret etmektedir. Yanma olmayan yıldızlardan bahsetmektedir. Ve o yanma olmayan yıldızlarda mükemmel yaşam formlarının olduğu, kıtlığın bulunmadığı yani perdelerin olmadığı tam bir görüşe sahip anlayışı olan yaşam formlarının varlığını da işaret etmiş olabilir.

Gökyüzünden, Ülker yıldızından cana şöyle bir ses geldi: “Sen, yeryüzüne mensup degilsin; sen, ötelerden geldin! Bu yüzden, aklını başına al da, yücelere yüksel, tortu gibi dibe çökme!..
Divân-ı Kebir c. IV, 1898

Mevlâna’nın “can” olarak bahsettiği, bâtındaki gönül gözünün hissedişidir. Çünkü ortada bir sesleniş yoktur, akis yoktur. Gönül âlemi bir mana âlemidir ve kulağına gelen bir ses değildir, cana gelen bir sestir. Yani gönlüne, bâtındaki kulağına seslenendir. Ötelerden verilen bu bilgi, onun doğmadığını ancak dünyaya fırlayan nurlu bir ok olduğunu anlatmak içindir. Çünkü Mevlâna dünyaya bir vazife için gelmiş, doğmamış ve ölmemiştir. Ancak kaynağından çıkan bir ok gibi arza saplanmış, ışımış ve

kaynağına yine geri dönmüştür. Tortu gibi dibe çökenler ancak kendini beden gören insiler yani beşerler içindir. Beden gördükleri sürece de tortu olmaktan öteye geçemeyeceklerdir. Ve ayaklarını başının üstüne

Aşağıdaki ifadesinde Mevlâna, yükselmek, ancak ve ancak dünyanın azdırıcı etkisinden kurtulmakla mümkün olabileceğini ve böylece yıldızlara yani Hakk'a ölmeden önce kavuşmak olduğunu açıklamaktadır. Ölmeden ölmek, yaşamda ölümü, ölümde yaşamı bulabilmek içindir. Bedende maddenin bilgisini alan ancak tanrısal aklı ile gönlünü birleştirerek manalar âlemine dalan bir üstün insan modeline ulaşmanın formülüdür bu. İnsanın en büyük savaşıdır nefsaniyet ile arasındaki. Çünkü yenik düşen ve sürekli zaaflarını bertaraf edemeyen bir beşeri topluluk mevcuttur. Gökyüzünde nice yollar vardır görmesini bilenler ve ayaklarını başının üzerine alabilenler için. Gönül yolundan ulaşılan manalar âlemlerini tek tek dolaşabilenler için zaman ve mekan kavramı yoktur. Mevlâna gönül yolu ile nice âlemleri ve boyutları an zamanda dolaşmaktadır, bedenli görünümünü koruyarak.

Ayağını başının üstüne koyunca yıldızların üstüne ayak basarsın, nefsanî arzularını, şehveti yendiğin zaman havada yürürsün; haydi adımını at, ayağını havanın üstüne koy da yüksel!.. Şehvetini ayak altına aldığın, nefsanî isteklerini yendiğin zaman göklerde havalarda sana yüzlerce yol belirir ve sen seher vaktinde yapılan dua gibi göklere yükselirsin."

Divân-ı Kebir c. I, 19

Güneş de, ay da, yıldızlar da, gökyüzünde ilahî aşk ile dönmekte; adeta oynamaktadırlar. Üzerinde yaşadığımız dünya da dönmekte, oynamaktadır. Biz bunların ortasındayız. Haydi, şu ortadakileri de oynat!

Divân-ı Kebir c. I, 196

Dönmenin bir enerjisi olduğunu, hareketsiz kalan insanın enerji üretemediğini anlatmaktadır bu sözlerinde. Ve kendisinin en büyük ifadesi ilahiler eşliğinde mevlevi törenlerinde dönen insanlardır. Çünkü insan kainatın tam ortasındadır. Ve tüm yoktan var olan Varlıkların yönettiği

tatbikat yaptığı ortak alandır. Ve ortadakini oynat demesi bundandır. Bunların farkına varması, yüceliğinin, nurlu olmasının farkına varmasıdır.

Mevlâna'nın paranormal fenomenlerini bu anlatımlardan sonra anlamak mümkündür. Çünkü o dünya insanı gibi görünen, gönlü zenginliklerle dolu, manalar âlemlerinde dolaşan bir seçilmiştir. Bâtın tarafının zenginliklerini ve görkemliliğini, bedenli iken, beşerlere aktarmıştır. Ve önemli olan ise, beden içindeyken de bâtın tarafın nasıl kullanıldığını ve bunların sırlarına nasıl vakıf olunabildiğinin bilgisini aktarmıştır. Ancak anlaşılabilmiş midir bilemeyiz. Anlaşılsaydı, dünyamız mükemmel bir Hakikatlerin Hakikati bilgisi ile dopdolu, özgür iradelerin yaşandığı bir dünya olacağı kesindi. Nice Mevlânalar geldi gitti ancak anlaşılamadılar. Söyledikleri sözler ezberden öteye gidemedi, anlayanlar ise kendi çaplarında bilgileri yaydılar. Fakat bütün değişmeden yol almak imkansızdır. Biz de Mevlâna'yı anlayabildiğimiz kadar aktarmaya çalıştık.

İnsanoğlunun kulağı da, gözü de hangi toprakla doludur? Arayıp durduğun hazineyi, görülmesi gereken inciyi sen, balçığa bulaşmış baş gözünden sorma! Sen onu gönül gözünden sor!
Divân-ı Kebir c. III, 1212

İnsan topraktan yaratılmış olduğunu yani maddenin en küçük yapı taşı olan atomdan yaratıldığını kutsal kitaplardan ve bilim gerçeğinin ışığında artık biliyoruz. Kuru balçıktan yaratılmıştır insan. Yani organizmasında çeşitli atomların bir araya gelişleri mevcuttur. Tüm elementlerin atomları organizmasında karışım hâlde bulunur. Kainat insanın içindedir sözü ile sadece mana olarak değil, madde olarak da anlayabiliriz. Çünkü kainatta bulunan tüm elementler ve atomlar insan organizmasında bütünlük sağlar. İnsanoğlunun kulağı ve gözü toprakla doludur derken bunu kendi zamanının anlayışı ile ifade etmiştir Mevlâna. Arayış içinde olduğu ve aklını kullanarak deliller peşinde koştuğu gizli olan hazineyi de nerede aradığını sormaktadır. Balçığa bulaşmış baş gözü ile ifade ettiği ise, atomların bir araya geldiği organizması ile, sadece ışığın yardımı ile retinaya düşen görüntü ile gerçekleşen bir görme hâli ile görülemez olduğunu ifade etmektedir. Çünkü o görüş sınırlı bir görüştür. Algı

görüşüdür. Sadece ışığın ve retinanın yardımı ile yansıyan görüntüdür. Aldatıcıdır, yanıltıcıdır. Çünkü beyin kodlarının imkanı ile sınırlı olarak bir görüş mevcuttur. Yansıyan görüntünün, akıl ile yorumlanması da sınırlı kalacaktır. Çünkü baktığını gören bir insan yanılsama içindedir. Bu yüzden asla gizli hazineyi dünyasal gözü ile, balçıkla yaratılmış organı ile göremeyeceğini ifade etmektedir.

“Bu sebepler, görüşlere perdedir. Çünkü her göz, onun sanatını görmeye layık değildir.
Sebebi yırtacak bir göz gerek ki perdeleri kökünden çekip çıkarsın.”
Mesnevi c. V, 1551

Gönül gözü ise, manadır. Ancak gizli hazineyi arıyorsa insanoğlu, bunu gönül gözüyle yapabilir. Gönül gözü de bâtında yani gizlide olan gözüdür. İlham, sezgi, rüyalar, hissedişler ise bâtından gelen ilahi dokunuşlardır. İyi değerlendirilmeli ve peşinden gidilmelidir. Gayret gösterildiği takdirde, gizli hazineye yani gönülden gidilecek bir yola girilecektir.

Gönülden keşfedilerek girilen Aşk yolu, gidişi olan ancak dönüşü olmayan bir yoldur. Manalar o kadar derindir ki, bir anlam değil binlerce anlam ortaya çıkmaktadır. Bedende iken manalar denizine dalan kişinin yorumu, bakışı, sözleri, düşünceleri de büyük oranda değişecektir.

Kalp görünmez, kayıptır. Onun hâli, nabızdan anlaşılır, çünkü nabızla ilişiği vardır. Ey emin kişi, yel de gizlidir; kopardığı tozdan, uçurduğu yapraklardan anlaşılır. Sağdan mı esiyor, soldan mı? Onu sana yaprakların hareketi söyler. Gönül sarhoşluğu neredendir? Görmezsin. Onu nergise benzeyen mahmur gözlerde ara. Allah’ın zatından da uzak olduğun için onu peygamberlerle mucizelerden bilebilirsin.
Mesnevi c. VI, 1295

Mevlâna, burada görünen yani zahirde olanlarda da gizlilik mevcuttur ancak onları hareketlerinden ve etrafa verdikleri ses, hareket, ışık gibi yan öğelerde tayin edilebilirsin demektedir. Kalb gizlidir onu görebilmek için göğsü yarıp içine bakmıyoruz. Ancak nabız atışından kalbin attığını biliyoruz. Hava da görünmezdir, ancak nefes alabiliyoruz, yaşamımızı idame ettiriyoruz. Tozları, yaprakları uçurduğunda hava ve rüzgarı fark edebiliyoruz. Buna benzer pek çok doğa olayını ancak etrafa verdikleri etkiler doğrultusunda tespit edebilir ve gücünü tayin edebiliriz. Gizli olanı anlamak için yan öğelerin hareketlerinden tayin edilebilirliğini çok güzel ifade etmiştir Mevlâna. Yaratıcıyı da göremeyiz ancak O'nun peygamberlerini ve arzda meydana gelen mucizelerinden bilebilirsin demiştir. Onu görmek için etrafına bakman yeterli. Çünkü her türlü mucize an be an gerçekleşmektedir.

Ağza sığmayan lokmayı iste! Ruh gıdası gönül lokması ara! Kitaplarda yazılı olmayan ledün ilmini ehlinden öğrenmeye çalış! Cenab-ı Hakk ile kamil insanların, ermişlerin gönülleri arasında öyle bir sır vardır ki, Cbril bile oraya girip o sırrı öğrenemez. İşte sen o sırra aşina olmaya gayret sarfet.
Divân-ı Kebir c. IV, Rubailer 83

İnsan ile Rabb'i arasındaki irtibat her an mevcuttur. Bu içten dışa doğru bir genişleme, ve gerçek ve sonsuz bilginin keşfidir. Kendi gönlünden yol bulabilen, kendi özündeki sonsuz bilgiye erişebilir. Bâtındaki bilginin zerresi bile, zahirdeki tüm kainatın açıklanmasında ortaya çıkacak bilgiden daha öte ve derin manalıdır. Çünkü bâtının zerre bilgisi, zahirin kül bilgisini tamamıyla içine alır, kuşatır ve açığa çıkarır.

Varlık âleminde asıl yaşayış, duyuş aşktır. "Sen hamüş ol, macerayı, çeşm-i giryan söylesin."
Divân-ı Kebir, c. V 2265

Varlık âleminde gerçek yaşayışın aşk olduğunu bahsediyor Mevlâna. Varlık âleminde diyor, dünya yaşamında değil. Çünkü varlık âlemi, gerçekliğin, hakikatin, hakkın olduğu gerçek dünya. Oysa dünya yaşamı, tamamen illüzyon, yansıma, gölgeler dünyası. Yoktan Var olan varlıklar âleminde yaşayış hakikattir, hakikatin yansımasıdır.

Hamuş kelimesi Osmanlıca bir kelimedir. Suskunluk ve susma manasına gelir. Gönül sesinin konuşmasıdır, sessizlikteki konuşmadır bu. Ruhların konuşması, ruhların akışkanlığıdır. Bâtın tarafın konuşmasıdır. Mevlâna burada bâtın tarafının konuşmasından bahseder. Ancak bu konuşmada ne dil vardır, ne ağız, ne de ses. Orada sadece gönül konuşur, ruhlar konuşur. Seslenme yoktur, çünkü ses ancak bir yere çarptığında duyulur hâle gelir. Seslenince akis edecek, çarpacak bir cisim yoktur. Çünkü bâtında her yer bütündür, birdir. Bütünlükte ayrı olan cismani yoktur ki, ses duyulsun.

Arapça anlamı ile hamuş, yanmaktır. Kavrulmaktır. Yanmak, kül olmak, hatta geriye hiçbir kalıntı bırakmadan yok olup erimek ve bâtın olmaktır. Ve bunun beden içinde olması ise, ölmeden ölme, yaşarken bâtın ile birliği yakalayabilmektir. Yanış hâli, zerre olan beden içindeki kainatı keşfetmektir. Kainatla bir olmak, kainat ile bir anda nefes alabilmek, Varlıkların aynı anda bâtındaki konuşmalarını duyabilmektir, görebilmektir.

> **Gönlüm, sevgilinin gönlü ile beraber, dilsiz, dudaksız olarak feryad edip duruyor. “Susarak konuşma”, işte böyle olur.**
> Divân-ı Kebir c. II, 685

Susarak konuşma derken Mevlâna’nın anlatmak istediği, dünyevi bir takım dürtülerden, istek ve arzulardan arınma, münzevi bir yaşam, çekilme, el etek çekme, yaşarken kendi ile başbaşa kalma, “halvet” olma durumu. İçine dönme, içi ile meşgul olma, derinliğe dalma, tüm karanlıklardan daha da karanlık olan iç âlemin içinde, dürreyi yani inciyi, vicdan sesini, gönül ışığını, Rab ışığını keşfedebilmedir. Suskunluk, bilirken dile gelmemesi, varken yok görülmesi, uzanmışken alınmaması, vazgeçme, yok oluş hâlidir. Suskunluk bir içe dönüştür. Fihi Ma Fih, “ne varsa, içindedir” manasındadır. Ancak daha derin manaları ise “hiçbir karanlığa benzemeyen, karanlığındaki vicdan ışığını, dürreyi fark et, yol bulup Aşka ulaş”. Arapça

bir kelime olan “halvet” kelimesi en iyi anlatan durumdur. Kendi yalnızlığın ile başbaşa kalabilmek ve derinlere karanlığa inebilmek ve orada dürreyi keşfedebilmektir. Vicdani kanalın keşfidir. Vicdan kanalı ise, Âlemlerin Rabbi ile olan bağlantı, gönül yolu, Aşkın yoludur.

Kozmik Hiyerarşi

Varlık, yokluğu tanımlayamaz. Varlık yokluğu anlayamaz. Yokluk ve Hiçlik Sevgidir. Sevginin kendisidir. Sevgi, bulunamayan nokta ve ismi zikredilmemesi gereken Mutlak ya da O olarak tabir edilir. Öyle bir kudrettir ki, hiçbir kelime, hiçbir düşünce, tahayyül tanımlayamaz. Tanımlanamayacak ve bulunamayacak noktadır. Ama mertebesinde bulunan hiçlik ve yokluktur Sevgi.

Sevgi Kün emrini verendir. Sevgi ses ile bir rezonans, titreşim yaratandır ve ortaya yoktan varlığa geçici sağlayan kendi iradesi ve kudreti ile donatılmış Varlık âlemleridir. Varlık âlemleri O’nun iradesinde bir yer teşkil eder, yer kaplarlar. Ve hepsi özgür irade ile donatılmış, Yaratımı gerçekleştirenlerdir.

Fakat onun sevgisi senin canındadır.

Mesnevi c. VI, 100

Sevgi bilinemez, görülemez ve ulaşılamazdır. Zerrenin zerresi dahi madde evrenlerinde mevcudiyet bulamaz. Yakar yok eder kavurur. O Yokluğun mevcudiyetindedir. Var olanlar asla yokluğa dönüşemezler. Sevgiden yani Yokluktan Var olan, Varlıklar, Yokluğa dönmezler. Ancak sevgi, Varlıkların Özlerine gizlenmiştir. Açığa çıkmaz. Her varlıkta bir yokluk gizlidir. İşte bu Sevgidir.

Varlık, mevcudiyeti ile İlahi İrade'de mekan teşkil eder ve her biri kendi özgür bütünlüğü ile bir Yaratıcıdır.

Ruh ve Madde birer Varlıktır. Ve bu iki Varlığın ortaklaşa yaratımından âlemler, kainatlar ve canlılar yayılırlar. Herbir zerreye canlılığı ve diriliği yine gizlide ve açığa çıkmayan Sevgi verir.

Kozmik hiyerarşide, her zerre ve küll görevlidir. Ve her biri kendi irade özgürlüğünde vazifelerini yerine getirirlerken, daha üst plânlardan tesirlerle beslenir, yönlendirilir ve vazifelendirilirler.

Sonsuz bir hiyerarşi, vazife kademeleri vardır.

Merkez noktası hiçliktir... Sonsuz kopuşlardan her zerrenin hamuruna AŞK iksiri yoğrularak yoktan Varlığa geçirilir. Varlık âlemleri piramidal şekilde saçaklanır. Noktanın sonsuzluğa yansımasıdır. Dairenin en dış çeperinde ise insiler ve halk vardır. İşte onlar insanlaşma yolunda tekamül ederler. Adam iken, Adem olma liyakatine erişenlerdir. Onların makamı ariyettir yani ödünçtür. Çünkü Ahsen-i Takvim suretinde yaratılmışlardır. Derece derece yükselerek makam değiştirirler. Mevlâna, Mesnevi'de şu şekilde anlatmıştır.

Bu manalara, dokuzuncu kat gökten yüce derecesiz dereceler, mekansız yücelikler vardır. Halkın makamı, derecesi ariyettir. Fakat Emir Âlemi olan Melekût diyarının makam ve derecesi aslidir. Halbuki halk, makam ve derece için aşağılıklara katlanır, bayağı hâllere düşer, yücelik ümidiyle, horluktan lezzet alır, hoşlanır.

Mesnevi c. II, 1100

Emir Âlemi, yani daha üst plânlar aslidir, onlar vazifeli, görüp gözetici ruhi plânlardır. Tanzim ederler, tekamülün işleticileridir. Halkın aşağılıklara katlanması, bir tekamül gereğidir. Dairenin en dış çeperinde gezinirler. Dairenin içine girmeleri liyakat gerektirir. Vazifeli ruhi varlıklar, dairenin içine alarak, ya da onların yanına görevli olarak gidip bizatihi çembere dahil edebilirler.

Allah'ım! Zümrüt renkli dokuz kat göğü havada, sonsuz boşluk içinde hapsettin; topraktan yarattığın insanı da, çarkla beraber oynatıp duruyorsun.
Divan-ı Kebir c. V, 2589

Mevlâna bu sözünde, insanların çark içinde dönüp durduğunu, aşağılıklara katlandığını, yaratımın bir gereği olduğunu vurgulamaktadır. Dokuz kat gökten maksat şudur:

O, Mutlak.
Arş-ı Ala en yüce oluş mekanıdır.
Rab Mekanizması.
Ruhsal İdare Mekanizması
Melekut Âlemi
Ruhsal Plânlar
Daha ince titreşime sahip bedenleri olan Görevli Varlıklar
Fizik Dünyaların Spatyomları.
Arz Âlemleri.

Orası öyle bir doğruluk makamıdır ki doğruların hepsi de orada lâtif, neseli ve sevinçli yüzlerinden belli olarak yurt tutmuşlardır!
Mesnevi c. IV

Ruhsal Plânlar denilen makam, fizik âlemlerin, dünyaların ve insanların görüp gözetici plânlarıdır. Vazifeli varlıkları gönderirler, eğitici ve öğretici görevleri vardır. Bir bakıma, tesir oklarını atmak için yayı geren, oku atan ellerdir onlar.

Mevlâna'nın dediği gibi, orası doğruluk makamıdır. Orada huzur ve dinginlik hakimdir. Yaşarken de, oradan tesir almak mümkündür. Hidayete erişmek ve Rabb'in ipine tutunmak deyimleri, bu makam için söylenmiştir. Ölmeden ölenlerin ulaştığı mertebe, bu makamdan beslenmektir. Dünya üzerine gelmiş birçok görevli, bu makandan ok atışı ile arza tam on ikiden hedeflenmişlerdir.

Yerde bir zayıf aman dilerse, gökyüzü askerleri birbirlerine karışırlar.

Mesnevi c. I, 1315

Kainatta ve yaratımda, herşey birbirine görünmeyen sevgi enerjisi ile bağlıdır. Hiç kimse bir diğerinden kopuk ya da ayrı değildir, ancak bütün ve birleşik de değildir. Her biri kendi özgür iradesi ile tanzim olur.

O yüzden zayıf ya da güçlü, tüm plânlar birbirine görünmeyen etkilerle etki ederler. Herhangi bir noktada bir bozulma ya da yardım gerektiren bir durum hasıl olursa, gökyüzünün askerleri olarak nitelendirilen tüm plânlar işbaşındadır ve görevleri bu durumu kontrol etmek ve ilahi prensipler doğrultusunda tanzim olmasını sağlamaktır.

Her fiziki küre canlılarla ve canlılıkla dopdoludur. Biz elbette baktığımızda taş ve toprak görüyoruz çünkü titreşimimize uygun olan neyse görüş alanımıza dahil olanlar da onlardır.

Zuhal, onun elini öpme havasındadır ama kendisini bu devlete lâyık görmez.
Merih onun yüzünden elini ayağını incitmiş, Utarit onun vasfından yüzlerce alem kırmıştır.
Bütün yıldızlar, münecimle, ey canı bırakıp rengi seçen!

Can odur, bizse hep rengiz, sayılar ve yazılarız. Onun düşünce yıldızı, bütün yıldızların canıdır diye savaşmaktadır.
Düşünce de nerede? O makam, tamamıyla pâk nurdur. Ey düşüncelere kapılan, bu düşünce lâfı senin için söylenmiştir.
Mesnevi c. VI, 110

Fiziki kürelerin görevleri ve yaşam biçimleri farklıdır. Can seçenler bedenlenip bu fiziki kürelerde yaşam ile tekamüllerine devam edenlerdir. Oysa Görevli varlıklar, vazifeliler ise, rengi seçenlerdir. Düşünce ürünüdürler ve onlar yıldızlardan arzlara, yayın ucundan süzülen ok misali saplanırlar. Kaynağından ışıyan ve kaynaklarına geri dönen renktirler, çiçek açarlar ve kendi plânlarına geri dönerler. Onlar doğmayan ve doğrulmayanlardır. Onlar ölmezler, çünkü can veren can bedenin canlarıdır.

Her yıldızın yücelerde bir evi vardır ama bizim yıldızımız, hiçbir eve sığmaz. Yeri, yurdu yakan şey, nasıl olur da mekâna sığar? Haddi olmayan nur, nasıl olur da hadde girer?
Mesnevi c. VI, 115

Her yıldızın yücelerde bir evi vardır derken, her yıldız vazife organizasyonunun, plânlardan beslendiğini anlatmaktadır burada Mevlâna. Görünen yıldızların, bâtın tarafında görüp gözetici birer plân olduğunu da vurgulamaktadır. Ancak kendinin ve kendi gibi vazifeli olanların yeri yurdu hiçbir mekana sığmaz çünkü onlar daha üst plânlardan, kaynaklardan gelmektedirler diye önemle belirtir. İnsan olarak bedende görünen, ancak insanların görmesi gerektiği bir formdur. Ancak görevliler, ötelerden gelenler, mekansız âlemlerden akanlar, beden formunda görünürler. Onları tanıyamazsınız. Ancak onlar, gönüllerindeki ilahi AŞK ateşi ile ve Aşkın verdiği hararetli hâller ile tanınırlar.

Mevlâna kozmik oluşumu ve hiyerarşiyi anlatırken, uzayda yaşam olduğunu da çok açık bir şekilde anlatmıştır:

İdris yıldızların cinsindendi. Onun için sekiz yıl Zuhal’de kaldı.
Zuhal, doğularda da onun dostu oldu, batılarda da, herhalde onunla konuştu, onun sırlarına mahrem oldu.
Kaybolduktan sonra tekrar dünyaya gelince yeryüzünde nücum bilgisine dair ders verirdi.
Önünde yıldızlar güzelce saf kurarlar, dersinde bulunurlardı.
Bir derecede ki aşağılık yukarılık bütün halk, yıldızların seslerini duyarlardı.
Mesnevi c. VI, 2985.

Onlar, binlerce kişi olsalar yine bir kişiden fazla değildirler. Hayallere kapılanlar gibi sayı düşünmezler ki.
Mesnevi c. III, 35

Mevlâna bu sözünde çok önemli bir konuya dikkat çekmiştir. Anlayış ve kavrayış bakımından insanların zihninde rakamlar vardır. Bizler lineer bir mantık ve kavrayışla sayısallığa önem veririz. Çünkü böyle anlayabiliriz. Oysa Mevlâna, binlerce olsa da aslında bir kişiden fazla değildir sözü ile, tüm varlık âlemlerinin ve vazifelilerin tek bir bedene ait olduğunu, bir bedenin zerreleri olduğunu, sayıları sonsuz da olsa, aslında bir varlıktan öte olmadığını da önemle belirtir. Hayallere kapılanlar ise insanlardır. Çünkü insan ancak zihninde hayal ile karmaşayı çözecek ve işin içinden çıkabilecektir. Sayısal değerlerle oyalanacaktır. Hiyerarşinin de merdiven çıkmak gibi bir kademeleşme olduğunu sanacaktır. Oysa ki, bu tamamen hayallerin ötesinde bir anlayıştır. Her şey iç içe ve organize hâlindedir. Sonsuz sayıda da olsa her şey aslında birdir. Ehad ve Vahid sözcüklerinin açılımıdır. Her zerrede sonsuz, ancak bütünlükte bir olandır tüm olanlar.

Son olarak toparlamak gerekirse, tüm canlılar, bedenliler ve varlıklar görevlidirler ve bir misyona tabidirler. Ve kozmik hiyerarşide her biri kainat bedeninin birer hücresidir. Ve her bir hücre de kendi görevini icra eder. Herhangi bir zerrede bozulma olursa, tüm plânlar devreye girerek, bozulmayı giderecek her türlü çalışmayı organize ederler.

Bilinçli ya da bilinçsiz yapılan her hareket, her oluş, her yaratım, kozmik hiyerarşinin tekamülüne hizmet eder.

Hiyerarşi sonsuzdur, arz âlemleri için de, insan için de ve görünmeyen plânlar için de sonsuzluk arz eder. Hepsi birbirinin sebebini ve sonucunu oluşturur. Kur'an'da da özellikle belirtir, resuller, nebiler, kudret verilenler, insiler, beşerler, insanoğlu, İnsan, Biz, Rab, Allah, Rabb'iniz, Rabb'imiz, Rabb'in kavramları geçer. Organize Plânlar, Sistemler, İmtihan sistemleri de sonsuz hiyerarşidedir. Çünkü O yoktan var ettiği varlıklarını kendi özü ve kudreti ile donatmıştır. Var olan Tüm Varlıklar da Yaratımını kendi suretlerinde yaratmıştır. Yaratım diridir ve sonsuzdur. Asla yok oluş söz konusu değildir. Sebepler, Varlıkların yaratımlarında yer alır ve hamurunda yoğrulmuştur. Bu yüzden bir son yoktur. Sonsuzluk içinde doğruya varmak mümkün müdür? Doğruların doğrusu, Hakikatin hakikati, Gerçekliğin Gerçekliğine bile ulaşmak mümkün olamaz iken?

Aslında söylediğimiz sözler bizim değildir. Bizim ötemizde bulunan, bize o sözleri söyletiyor.
Divân-ı Kebir c. II, 1077

Mevlâna'nın burada açıkça bahsettiği, bâtında olan yani görünmeyende olanın seslenişidir. Yüksek plânların, Dünya Yöneticilerin, seçilmişler vasıtası ile aktardıkları olarak yorumlanmalıdır. Onlar herkesten konuşmazlar, ancak konuşmak için vazifelilerden seslenirler. Vazifeli liyakatliler de Mevlâna'nın belirttiği gibi, ötelerden, bâtından, görünmeyenden seslenıştir.

İnsanın bu dünyada yaşarken bu ilahi kozmik düzeni fark edemediğini şöyle ifade etmiştir:

Kör bir deveye benzersin... boynundaki yular seni yeder durur; fakat sen çekeni gör, yuları değil!
Çekeni ve yuları görsen senin için bu âlem aldanma yurdu olmazdı.
Mesnevi c. IV, 1321

Aşk ve Aşka Ulaşma

“Aşk Allah’ın evidir.”
Divân-ı Kebir c. III, 1213

Divan Kebir anlatımlarında Şems bir sevgili, bir güneş, ilahi bir Nur idi. Şems, Mevlâna’nın gönlünde, zahiri olan Hak idi ve Hakk’ın bir yansıması idi. Bir alim iken, Şems ile aşkı doyasıya akıtan bir Pir hâline dönüştü, başkalaştı. Çünkü AŞK hiçbir zaman teklik değildir. İlahi Aşk ancak iki ile tecelli eder. Adem’in yaratılması görünmeyendedir, ancak eşinin yaratılması ikiliği temsil eder ve ancak o zaman yayılırlar sonsuzca arz âlemlerine. Her olanın bir görünen bir de görünmeyeni vardır.

Gerçekte birdir benimle senin cânın
Hem ortadayız, hem gizli; oyunu bu devranın
Hamlığımdan hâlâ ben ve sen diyorum
Ne sen kaldı, ne ben; onlar sadece bu dünyanın
Divân-ı Kebir Rubai 1566

Mevlâna’nın Şems ile olan diyalogları, bazı zumreler tarafından hoş karşılanmamıştır. Oysa ki, Mevlâna, Şems ile birlikte Aşkın akışını sağlamak amacı ile bir çekim gücü oluşturmuşlardır. Aşk, mana itibari ile bizim anlayışlarımızın çok ötesinde bir kavramdır.

Aşk, Yaratıcı ile Yarattıkları arasında gizemli bir sırdır. Biz ancak Aşka ulaşanların aktardıkları, kelamları ile yetiniriz, ancak kavrayamayız. Aktardıklarını anlamaya çalışır, okur ancak idrak edemeyiz. Çünkü idrak edebilmek için ancak Aşkı anlamak ve ne olduğunu tam olarak bilmek gerekir.

“Bizim Sevgili dediğimiz varlık sadece bir bahanedir. Aslında gerçek sevgili, bir tek Allah’tır.”
Divân-ı Kebir c. IV, 184

Mevlâna ile Şems arasındaki aşk için yıllardır herkes kendi hakikatine göre yorumlar yaptı. Yüzeysel bir bakış açısıyla yanlış yorumlara sebep olan bu aşkı kelimelerle anlatabilmenin mümkün olmadığını, bu meseleyi çözme yolunun; fıkıh bilgisi bilene de, hekime de, müneccime de kapalı olduğunu Divân-ı Kebir’de dile getirmiştir.

Aşk defterde, kitap sayfalarında yazılı değildir. Aşk, kendinde kendini bulmaktır.
Divân-ı Kebir c.I, 395

Mevlâna Şems’teki manaya, İlahi Olan’ın tecellisine aşıktı. Mevlâna Şems derken, Şems de Mevlâna derken aslında Allah demekteydiler. Birbirlerine ayna olmuş İlahi Olan’a o aynadan bakmaktaydılar.

“Aşk ilahi bir aynadır.”
Divân-ı Kebir c. IV, 1196

Kimilerine göre Mevlâna aşık-mürit, Şems maşuk-mürşittir. Surete, zahir olana bakan için bu böyledir. Oysa ki bu ilahi aşk içinde aşık-maşuk, şeyh-mürit gibi tanımlara yer yoktur. Aşk Allah’ın eviyse burada bu düşünceden bahsetmek mümkün değildir:

“Aşkta ne aşağılık vardır, ne de üstünlük. Aşkta ne hâfızlık vardır, ne şeyhlik ne de müritlik.”
Divân-ı Kebir, c. IV, 446

“Bu öyle bir nurlu aşk ağacıdır ki; gövdesi yoktur. Dalları ezelde, kökleri ebeddedir. Bu aşk ağacı ne arşa dayanır, ne de yeryüzüne.”
Divân-ı Kebir, c. I, 192

Aşkın duyusal algının, benliğin tamamen dışında bir hâl olduğunu Şems de dile getirmiştir:

“Aşkın özelliği şuradadır ki, ona karşı ayıplar, hüner gibi görünür. Sevenin gözü kör, kulağı sağır olur derler. Bu mümkün müdür ki, insan hem aşık olsun, hem de onda görüş ve ayırma kuvveti yerinde kalsın.”
Makalat s. 104

Gerçek aşıkların gönül gözüyle göremeyenler tarafından anlaşılamayacağını Şems şöyle anlatır:

“Tanrı’nın öyle kulları vardır ki, onların dertlerini yüklenecek kimse yoktur. Neşelerine tahammül edecek kimse de. Onların her an, doldurup içtikleri sürahideki şaraptan, başkası içe, bir daha kendine gelemez. O şarabı içenler, sarhoş olurlar, kendilerinden geçerler. Halbuki onu içen er, aklı başında olarak, küpün içine oturup durur. Benim işime kimse tahammül edemez. Benim söylediğim şeyin, mukallidin bana uyup söylemesi caiz değildir. Bu kavme uyulmaz demişlerdir ya, doğru söylemişlerdir.” [43]

43 Gölpınarlı,A., Mevlâna Celaleddin, s. 58

Aşk, hissedilen ulvi ve ruhi tesirlerin, bedendeki açılımı, titreşimidir. Aşk bedendeki hücrelerde hissedilir, ve Aşk titreşimleri ruha yükseltilebilirse ve

bir idrake varılırsa, sonsuza kadar ebedi bir Sevgi yumağı olup sarıp sarmalar.

Aşk anlaşılamadığı için yanlış yorumlanmış, bedene karşı hissedilen aşk/ şehvet ile, ruhi boyutta hissedilen aşk birbirine karıştırılmıştır. Bedene ve güzelliklere hissedilen aşk, aslında ruhi boyuttaki yansımanın güzelliklerine duyulan titreşimsel bir durumdur. Karşı cinse duyulan Aşk ile ilahi Aşk arasında bir fark yoktur çünkü, görünene duyulan Aşk titreşimleri, Hakk'ın ilahiliğinin görünür hâldeki boyutundaki güzellikleri fark etmek ve keşfetmektir. Bizler tarafından, bu ilahiliğin, kusursuzluğun, arz boyutundaki yansımasına duyulan hissiyat ve bunun sonucunun verdiği akış Aşk olarak yorumlanır.

Görüntüde Hakk'ı bulan kişi Aşka kavuşur, ve aşk tümü ile ele geçirir ve artık o başkalaşıma uğramıştır. Çünkü Aşk ile başkalaşıma uğramayan, kendi benliğinin ilahi güzelliğin karşısında kayıb hâle dönüşmesi durumu oluşmamışsa Aşkın akışı da olmayacaktır.

> **"Aşk nedir diye sorarlarsa de ki: Aşk dileği, isteği, yapıp yapmama arzusunu, iradeyi terk etmektir."**
> Divân-ı Kebir c. I, 210

Mevlâna'nın, coşkulu şiirlerinde aktardığı gibi tüm olanlar, her şey, ayaklarından tutup toprağa doğru çekse de seni, sen ellerinle ve var gücünle O'nun ipine tutun ve sakın bırakma. Hepimiz, tüm insanlık, tek tek O'nun parlayan yıldızlarıyız. Ancak kendi değerini bilmeyenler, çaresiz olanlar, yalnız hissedenlerdir. O'nun ipine tutunan eller asla boş kalmaz ve geri çevrilmezler.

Ancak tam imanlı olmak, aşkın yolunda emin adımlarla yürümek o kadar kolay değildir. Mevlâna tüm hayatını şu üç cümle ile tanımlar. "Hamdım, piştim, yandım". Üç merhale, katedilen çetin yolun tarifidir. Biz sadece cümle olarak okur geçeriz, ancak yaşanılanın tarifi ve izahatı çok derindir. Mevlâna'ya sorarlar "Aşkın anlamı nedir?" **"Ben ol da anla"** diye cevap verir.

Ayakların yerdeyken, kendinle savaşında galip oldum dersin. Ayakların insanoğlunun üzerine çıktığında, Hakk'ın ipine tutunduğunda, aşkın yoluna

düştüğünde, aşk ile pişmeye başladığında, gerçek iğva plânı ile yüzleşirsin, kendini tanımaya ve kendini bilmeye doğru yol alırsın. Zahiri bedenini o noktada görmeye başlarsın. Çünkü artık ayakların arza değmemektedir.

İşte Mevlâna'nın hamdım derken insandım, piştim derken ayaklarım insanoğlu üzerine çıktı deyimi ile açıklar. Yandım kelimesi ise, ancak onun yerinde olarak idrak edilecek ve kavranılacak bir manadır. Kıldan ince, kılıçtan keskin iğvalar, her an rikkat hâli içinde ağır aksak yürürsün, kaygan zeminlerde. İşte Aşıkların yolu budur. Ateşten yollar, dar patikalar, rehavetin bittiği, uyanmanın belirdiği andır. Aşkın yolu budur. Yanma hâlinin oluşmasıdır. Yanma hâli, Aşkın dünyaya en yakın olduğu noktanın bitişi, sevginin hissedilişidir. Ve Mevlâna Şems sayesinde, ilahi tüm mertebeleri geçerek, Aşkın doruk noktasına ulaşıp, Sevgiyi hissettiği andaki seslenişidir Yandım kelimesi.

Sevginin tek bir zerresi bile yeryüzünü, hatta tüm kainatı darmadağın edecek, sonsuz bir kudrettir. Sevgi tahayüllerimizin çok ötesinde, kusursuz ve müteal yaratımdır.

"Aşkın bu fani âlemle hiçbir ilgisi yoktur."
Divân-ı Kebir c. III, 1193

Yeryüzü, madde kainatı, ve görünen tüm evrende bulunan tüm canlılar, sevgi ile henüz tanışmadı, tanışamaz. Çünkü sevgi, yaratıma gizlenmiş, hamurunda yoğrulmuş bir gizemdir. Sevgi aranan, ancak bulunamayan noktadır. O yoktan varetmiştir varlıkları. Ve varlıklar da yaratıma devam ederek çoğaltmışlardır tüm boyutları, âlemleri, evrenleri. Yoktan var etmek ile, yaratım birbirinden farklıdır.

Tüm varolan varlıklar, yaratımla çoğalmışlardır çokluk olarak âlemlere. Tüm varlıklar yaratıcıdır. Çünkü sevginin kudreti ile yoğrulmuşlardır, sevginin ruhu vardır varoluşların sırrında. Ve yaratımın her zerresine sinmiştir sevgi, yoğrulmuştur hamurunda. Hem bütünde sevgidir kainatı döndüren, düzenleyen, tanzim eden, hem her zerrede atoma sonsuz gücünü veren. Varoluşun ve Yaratımın sırrı sevgidir.

“Aşk, Allah ile kul arasındaki peygamber gibidir.”
Divân-ı Kebir c. I, 118

Sevgi, hiçbir yaratılmış tarafından ulaşılamayan, anlaşılamayan ve asla da kavranılamayandır. Çünkü varlığa göre bâtındır Sevgi, Yok olandır. Çünkü Yoktan Var olma meselesi budur. Yok’tadır Sevgi. Bâtındır Varlığa göre. Yoktan varlığa geçişte, bâtından zahire geçiştir, ancak bizim görünür hâlde düşüncemizin çok ötesinde bir kavramdır.

Her varlık, kendi özünde mükemmel birer yaratıcı ve ilahtır. Bu yaratıcı varlıklar da yaratmıştır kendi özlerinden çokluk olarak tüm bilinen binlerce âlemi, kainatı, evrenleri ve boyutları.

Aşk, öyle bir güneştir ki, ancak aşıkların gönüllerini yakar yandırır! Ona, İlkbahar, sonbahar yol bulamaz; ancak can sevgisi yol bulabilir!
Divân-ı Kebir c. IV, 1940

Can sevgisi, yaratımdaki gizemdir. Sevgi ancak hamura katılmış ve kudretle yoğrularak yaratım gerçekleşmiştir. Can sevgiden oluşmuştur ve yaratılan varlığa burnundan üfürme ile sevgi aktarımıdır. Can sevginin zerresini taşır özünde. Öz, Cevher ve Can sevginin zerresini taşır, O’ndanlık budur. Ve dünyasal hiçbir yaratılmış, madde, Aşk güneşini göremez. Çünkü Aşk ancak insanların bedenlerinde ve gönüllerinde yanan bir ateştir. Asla dünya toprağı ile, arz âlemleri ile bütünleşmez. Sadece insanların gönüllerinde yer edebilir ve insan Sevgiden aldığı kudret ile Aşkın ateşini dönüştürerek toprağa akıtabilir. Eğer bu dönüştürme işlemi gerçekleşmeseydi, aşk ve sevginin enerjisi madde ile tanışamaz ve beslenemezdi. Bu vasıta sadece insana aittir. İnsanın gerçek anlamda asli görevi budur.

“Aşk, kadim olan, önüne ön olmayan Allah’ın sırrıdır.
Aşk, ucu kıyısı olmayan muallakta duran bir denizdir.

O sonsuz denizin sadece bir damlası ümit
Geriye kalan hepsi korkudur.”
Divân-ı Kebir c. IV, 770

Gönül, görünmeyen âlemdeki insana sunulmuş bir nimettir. Gönül, insan ile Âlemlerin Rabbi arasındaki en önemli kontakttır. Gönül bir Nurdur, meleki boyuttan insanın beslenmesidir. Gönül ölümsüz ve diridir, insanın ait olduğu ruha, cevherine ve oradan öze bağlıdır. İnsanın özünden gelen gerçek sesidir. Gönül ölmez, kalp et bedene aittir, topraktır, toprağa geri döner. Ancak Gönül, inci tanesidir, dürredir, ruhtan gelen ince bir tesirle insanı ve oradan da madde âlemini besler. Nurun âleme akışının köprüsüdür.

“Gel daha yakın gel! Biz’den, ben’den vazgeç, gel, gel. Sen’lik ve biz’lik yok oluncaya kadar gel. Ne “sen” kalasın, ne de “biz” kalalım! Kibri ve kendini beğenmeyi bırak da, yere göge sıgmayan o büyükler büyügüne gönlünde yer ver! Cenab-ı Hakk, ezel âleminde “Ben sizin Rabb’iniz değil miyim” diye buyurdu. Sen de ona; “Evet, Rabb’imiz sensin!” diye cevap verdin. Evet sözün şükrü nedir? Yani o emri nasıl yerine getireceksin? Bu dünyada, şikayet etmeden, Hakk’tan gelen belalara, ıstıraplara sabretmektir. Ses çıkarmamaktır.
Divân-ı Kebir c. I, 251

Neden yaratıldık, nasıl yaratıldık? Tüm sır işte bu sırda. O ile varlıkları arasında sır vardır, akit vardır. Rab eğitici programı uygular ve tüm insiler, insanoğulları, beşerler de programlanmış ve akit yani anlaşma ile sır’a dahil olmuşlardır. Ayn ile yapılan bir akittir ve sırlarla doludur. Bu sırra ancak diri olanlar vakıf olabilirler. Gönül gözü ile görebilen, akıl yolu ile takip edebilen, aklını ve gönlünü bir kılabilenler, aklın kılavuzluğunda, gönlün kıldan ince kılıçtan keskin Aşk yoluna ulaşmaktır.

Gönüllerde, aşk okundan yüzbinlerce yara var fakat, ortada ne ok görülüyor, ne de yay!
Divân-ı Kebir C. IV, 1940

Gönül, gizlidir, gizlenmiştir, ancak onu duyabilenlere seslenir. Sesini duyabilen için Aşk ateşi harlamıştır. Kendi gönlünün aşk ateşinin fitilini yakabilen, tennuru ateşleyenler için Aşk yolunda yolculuk başlamış demektir. Diğerleri yani diğer beşerler ancak bu aşk yolunun nimetlerinden, Aşkla Yanan Zatın ifşaları ile faydalanmaktadır.

Hepimiz kendi aşkımıza düşmüşüz; kendimizi seviyoruz, başkasını sevemiyoruz! Bu yüzden, gönülden de olmusuz; gönülsüz kalmışız! Hepimiz kendi yüzümüze, kendi güzelliğimize dalmışız, hayran olup gitmişiz.
Divân-ı Kebir c. IV, 1922

Mevlâna, sahip olduğumuz bedenlerimize o kadar düşmüşüz, bu güzellik karşısında öyle bir sahte aşka kapılmışız ki, gönülden de olmuşuz diye açıklama yapmaktadır. İşte bu yüzden, bedende iken kendini beden gören, beden ile bütünleşen insanlar, gönül sesini duyamazlar, Aşk ile Yanan Zatlar hâline gelemezler. Bunun oluşması için, önce gönlün keşfedilmesi ve onurlandırılması gerekmektedir. Çok azı bunu başarmış, ifşalarını dile getirmişler eserlerinde ve biz de bu eserler ile sadece okuyarak yetinmişiz.

Mevlâna da bunu ifade ederken bu aşk meselesinin anlamanın zorluğundan sık sık bahsetmiş, hakikate ulaşmanın ilmin, zekanın işi olmadığını söylemiştir.

Ona göre bu manevi hâl tanımlanamaz çünkü;

“Her iki âlem de aşka yabancıdır. Aşkta yetmiş iki delilik, yetmiş iki divânelik vardır. Aşıkın mezhebi yetmiş iki dinden ayrıdır.”
Mesnevi c. III, 4719

Sır bilmeyenler için, göremeyenler ve gönlü keşfedemeyenler içindir. “Açanlar sırra vakıf olanlardır, ancak ifşa ettiğinde, ya anlaşılmaz ya da yanlış yorumlanırlar. O yüzden tüm Aşkla yanan Aşıklar, bu hissiyatlarını kodlamış, ya da sembolleştirmişlerdir sözlerinde. Oysa tek bir sözleri, kainat bilgisi ile dopdoludur. Bir cümle adeta konsantre bir âlemdir. Yandım demiştir Mevlâna. Ancak yanan anlayabilir ya da o yola giren, o hâlden anlayabilir. Gerisi okur şiir gibi.

Yavaş yavaş, “dem” olaraktan, damla damla akar, her dem yeniden doğaraktan aktarır Mevlâna tüm sözlerini. Aşkın ateşi ile yanan ve bu yangının hissiyatlarını aktarır biz beşer varlıklarına. Sebeplenelim ve uyanışa doğru yol alabilelim diye. Öyle bir zattır ki, kendi geldiği plânını, kaynağını terk ederek, gerilmiş bir yaydan fırlayan ilahi bir ok ile dünyaya inerek, bilgiyi aktararak sonra tekrar Vuslata ererek kavuşmuştur kendi ilahi kaynağına. Işıyıp kaynağına geri dönenlerden olmuştur Mevlâna. Ayrılışın acısını, Aşkın sarhoşluğunu bedeninde hissiyatında hissetmiş, aktarmış şiirsel bir dille. Aşkın sahibinin sevgili kulu olmuş ve her zerrede, her insanda Hakk’ı, hakikati görmüş, milyonlarca boyutu aynı anda gezinerek, hiç kimseyi diğerinden üstün ve alçak görmeden herkese gönül kapısını ardına kadar açabilmiştir.

Aşkta kaybolmayan Aşk ile bütünleşmemiştir. Nereye baksa Hakikati göremeyen Aşkta değildir. Aşk başkalaşımdır, başkalaştırma özelliği vardır ve bu gerçekleşmemişse, Aşk yolunda değilsindir. Aşkın gücü öyle evrenseldir ki, baktığın her yerde Aşkı görürsün. Aşk, zahiri bedeninden çıkarak kendini bedende olduğun kudreti verir sana. Bedende olduğunu fark ettirir ve bunu fark ettiğin an ölümsüzleşirsin.

Kendinde kendini bulan kişi, Aşk yolundadır, yaşarken ölmüş, Hakkın ipine sıkı sıkı tutunmuştur. Ayakları insanoğlunun üzerine çıkmış, arzın çekim alanından, iğvasından kurtulmuş demektir. Kat edilmesi gereken en zor ancak en huzur verici yola girmiştir. Huzur verir çünkü kendi bedeninde kendini keşfetmiştir.

“Aşkta soru yoktur. Sorarsın “Nerede” diye, ondan ayrı mısındır? Sorarsın “nasıl”, ondan farklı mısındır? Sorarsın “neden”, onun dışında mısın? Sorarsın “niçin”, yargılayacak kadar mesafeli misin?

Sorarsın “kim”, görecek kadar ikilikte misin? Bütün olduğunla, Bir olduğunla hangi soruyu sorabilirsin? Soru varsa, AŞK’ta değilsin.” [44]

44 Yeşiltaş, Kevser, En-El Hak Gizli Öğretisi s. 112

İnsan, Beden, Ruh ve Can Kavramları

“Beden mezarında sıkıştım kaldım. Ey ruhu darlıktan kurtaran, rahata kavuşturan! Gel, beni benden, beni bedenden kurtar!
Divân-ı Kebir c. I, 16

İnsan, bedene hapsolmuştur. Beden bir hapishanedir. Ve bunu çok azı fark eder. Fark edenler Aşk içine düşenlerdir. Diğerleri, beden hapishanesinde uykudadırlar ve uyanmaya da hiç niyetleri yoktur. Çünkü rahattırlar ve rahat insanın en büyük düşmanıdır.

İnsanın kendi ile olan savaşı en kutsal savaşıdır. Ve Yaratıcının amacı, beden içindeki ruhun uyanması, hatırlaması ve arzda Yaratıcının eli ayağı olmasıdır. Ancak hapishane gerçeği bir hakikattir ve her devirde hatırlatıcı bilgi, Yaratıcı tarafından nakledilmiştir. Buna rağmen insanlar sadece

okumuş, ezberlemiş hatta çokça tekrar etmişlerdir. Uyanmak bir liyakat meselesidir. Liyakate erişen ancak uyanmak için çaba harcar.

Denizin dibinde yaşayan hiçbir şeyden haberi olmayan balıklar gibiyiz. Suyun içindeki bir balığın, gökyüzünden, havadan, kuru toprağın kokusundan nasıl haberi olabilir? O denizin dibinde hareketsiz bir şekilde uyumaya devam etmekte, suyun dışına kafasını çıkarıp ne var diye merak bile etmemektedir. Çünkü bunu yaparsa, öleceğini düşünür. Rahatının kaçacağını bile bile soru sormak, uyanmaya liyakati olan içindir. Sorgulamak uyanışın belirtisidir. Binlerce yıldır dönen çarkın içerisine hapsolmuş insanlığın neden bu çarkın içerisinde dönüp durduğundan haberi var mıdır?

"Onun aydın nurdan bir canı var. Hor hakir topraktan bir bedeni.
Şaştım kaldım, acaba o, bu mu, yoksa o mu? Söyle, bu işte müşküle düştüm.
Kardeş, eğer o, bu ise o nedir ki yedi kat gök, onun nuruyle dolmuş.
Yok..o, bu değilse dostum, şu beden nedir öyleyse? Acaba bu ikisinden hangisi, o kim?"
Mesnevi c. V, 3405

Hiç durmaksızın dönen, dünya çarkının dişlileri arasına giren çomak misali, yayından fırlamış bir oktan gayri ne'yim.
KA'yıb

"En güzel şekil olan insan şekli, arştan da üstündür, düşünceye de sığmaz.
"Bu paha biçilmez şeyin değerini söylesem ben de yanarım, duyan da yanar."
Mesnevi c. VI, 1006

"Biz insanı Ahsen-i takvîm suretinde yarattık"
Tin 95/4

İnsan en mükemmel surette yaratılmıştır. Çünkü Yaratıcı, kendi suretinde yaratmıştır, yaratımın tohumuna ve hamuruna kendi suretini ve kudretini katmış, ruhundan üflemiştir. Mevlâna, İnsan şeklinin arştan da üstün olduğunu, hatta beşer boyutunda bunun anlatılamaz ve ifade edilemez olduğunu vurgulamıştır. Ahsen-i takvim, en mükemmele erişebilme kudretidir. En mükemmel olan yaratıcı ise, insanın Ahsen-i takvim sureti ile, Yaratıcı seviyesine erişebileceğini de vurgulamıştır. Aynı kavrama Hallac-ı Mansur'da da rastlıyoruz. İnsanın tanrılaşmasının mümkün olduğunu ifade eder Hallac-ı Mansur. Bu sözü ile de Mevlâna aynı ifadeyi vurgulamıştır.

Ayakları arzda, başı göğe yükselen kişiler, uyanışta olanlar ve uyandırmaya gelen seçilmişlerdir. Mevlâna'nın bu sözü, beden içinde hissettiği korkunç ıstırabın dile gelmesidir. Beden içine hapsolmuştur çünkü bağlı bulunduğu plândan ayrı kalmış ve bir görev için dünyaya ışımıştır. Kaynağının özlemi, asl olan plânından ayrılmışlığın verdiği ıstırap ve aynı anda arzda beden içinde görünümün bir görevi icra etmesinin bedelidir. Mevlâna'nın ıstırabı, anladığımız manada bir acı çekme değildir. Kaynağından ışımanın verdiği özlem ve görevinin icrasının verdiği huzur karışımı bir ıstıraptır bu. İki duygunun bir bedende yaşanması, bedenin bir hapsolma yeri olduğunun fark edilmesi, zahiri bedeninin içindeki kısıtlanmış ve dondurulmuş bir çarka dahil olma ve aynı anda çarkın dışına çıkarak farkındalığın en derin hâlini hissetmedir.

"Ruh geldi bedene girdi. Beden ruh tarafına gitmedi. Gerçekten de, okun uçup gittiği yere yay gitmez."
Divân-ı Kebir c. I, 454

Mevlâna'nın burada bahsettiği, yayda gerilen ok, arz âlemlerine doğru hızla ilerler. Ok, gelişmek isteyen ruh cevherinin konsantre olan ve arza doğru yol alan cüzi bir uzantısıdır. Yay ise Ruhun Öz kısmıdır. Yay melekut âleminde yani görünmeyen Rab katında kalmak ve yaratıcılığına devam

etmek zorundadır. Peki yayın gerilmesine sebep olan şey nedir ve yayı kim germektedir?

Ruh başlı başına varlıktır ve Yaratıcı Hakikattir. Madde de ilk yaratımdaki varlıktır ancak şekil alması için ruhun konsantre gücüne ihtiyacı vardır. Bu yüzden ruhun ve maddenin ortaklaşa alanı olan insan bu şekli vermek ve gelişimin amacını oluşturmak için hedefi tam vurmuş ok misali arz âlemlerinde belirir. Ruh ve maddenin ortaklaşa alanıdır. Ruh sonsuzluktan gerilen yayın ucundaki okla, madde ortamlarına hızla akar ve tekamülün amacını oluşturur.

Yayı geren ya da yayın gerilmesine sebep olan herhangi bir varlık veya sistem yoktur. Yayın gerilmesi tamamen varlık yaratıcısının kendi ateşleme sisteminden kaynaklanmaktadır. O bir ilahi organizasyondur. Hem yaydır hem de yayı gerendir. Ucundaki ok ise bir görev amacı ile maddeye gömülmek için yola çıkan sistemdir. Her sistem, madde platformlarındaki yaşam organizasyonlarının içine zerk(dahil) olur. Gömülür adeta. Ve unutur. O organizasyonun bir parçası olur. Kendi gerçekliğini hatırlamaz, Hakikatin ulaştığı ve vurduğu hedef olduğunu düşünür ve boğulur. Bu durumun dışına çıkabilen seçilmiş kişiler ise ıstırabın ve uyanışın belirtilerini gösterirler.

> **Bilmiyorum ki ben benden, kendimden kurtulup nerelere gideyim? Bedenim bu kafesin içinde sevdalara düştü, yandı, yakıldı, fakat başım her an bu kafesten dışarılarda bulunuyor. Ben nerelere kaçayım bilmem ki?**
> Divân-ı Kebir c. II, 1074

Mevlâna Aşkla yanmış ve yanmanın ne olduğunu dizelerinde, şiirlerinde ve kitaplarında dile getirmiştir. Hiçbir zaman dönen çarkın içine dahil olmamış, olmak istememiş ve dışında kalmaya çalışmıştır. Ayakları yere ne kadar sağlam basıyorsa, başı o kadar gökyüzünü delerek âlemleri seyredalmıştır. Ve hissettiğini aktarmıştır.

Mevlâna'nın, tüm eserlerinde anlattığı felsefe Okuma ve Yazılma manasını içerir. Okuma güçlü hatırlamadır. Varlığın tüm dünyasal etkilerden, beşeri iğvalardan arınıp, ilahi ve ruhi irtibatının en güçlü seviyeye ulaşmasıdır. Ene (Ben)nin kontrolü ne kadar güçlü ise o oranda

açılım ve hatırlama, içten ruha doğru ve kainatın kayıtlı levhasında dünya için olan Noktaya doğru olacaktır. Ve Mevlâna dünyada neden ve ne için bulunduğunu hatırlayan bilen ve okuyan biriydi.

Yazılma, ihtiyaçlar oranında dengenin ve düzenin sağlanmasıdır. Kainatın en büyük sırrı olan paylaşımın oluşturulması ve bilginin kainat ruhuna aktarılmasıdır. Kainat ruhu, Yüce bir beden bütünüdür. Her varlık bu bedenin bir hücresidir. Kainat ruhu bütününde bir eşitsizlik ve dengesizlik mümkün değildir. Aksi kainat zir ü zeber olur dağılır, ve yok olurdu. *"Ayak olmaktan şikayet ederken, şunu unutmamak gerek, ayak nereye giderse baş da oraya gider."* Bütünlük ve birlik ancak bu anlayışla sağlanacaktır. İnsanlık ne yapacaksa bütünlük içinde yapacaktır. Her insan nasibini ihtiyaçları oranında alır. Alamayan döngünün ve çarkın içinde tekrar eden sisteme dahil olur ve devam eder. Kainatta asla bir son, başlangıç ve bitiş yoktur. Ucu birbirine değmeyen halkalar bir açı ile sonsuzluğa uzanan helezonları oluşturur, yayın ilk kirişi ile bitişi aynıdır ve sonsuzdadır.

O, tüm kainatı nokta hâline getirip insanın gönlüne yerleştirmiş, İnsanı da o kainatın ortasına noktalamıştır.

> *İnsan kainatın en mükemmel zahir noktasıdır. Kainat da insanın gönlündeki bulunamayan nokta!*
> *KA'yıb*

> **İnsan denilen şu varlık, topraktan yaratılmış bedeni ile yeryüzüne düşmüş, yeryüzünde dolaşır durur. Halbuki ruhu ile güzelim gökyüzünde dolaşmada.**
> **Ey oğul! Biz hepimiz su kuşlarıyız; bizim dilimizi tam olarak ancak deniz bilir.**
> Mesnevi c. II, 3777

İnsan tanımlarında varılan sonuç, hayvansal bedene sahip bir organizma, ancak aklı var ve aklı ile sorgulayabilir, hakikate yaklaşabilir ve varoluş amacını, sezgileri, hayalleri, mantığı, gönlü ve vicdanı ile bulabilir düşüncesi oluşmuştur. Aristo "Toplum kuran, düşünen hayvan" tanımı yapmıştır insan için. Platon "insan iki ayaklı tüysüz bir hayvandır" benzetmesi ile insanın hayvansal bedeninin varlığını ortaya koymuştur.

Ancak Socrates bu iki tanımın çok daha ötesine geçerek “kendini tanı” felsefesi ile, bir çığır açmış, hayvan bedeninin içinde kendini tanıyacak olan sonsuz seçeneklere sahip bir akıl olduğunu görebilmiştir. Çünkü Socrates’e göre, insan tanrısal bir akla sahiptir ve bu akıl ile kendini tanıyabilir, varoluş sebebini ancak kendi bütünlüğünden açığa çıkarabilir.

Toprağı,bir adamın başına atarsan baş yarmaz. Suyu birinin başına atsan yine baş yarılmaz.
Baş yarmak istiyorsan suyla toprağı birbirine katıp kerpiç yapman gerek.
Baş yardın mı o kerpiçin suyu, aslına gider, ayrılış gününde toprak da toprağa kavuşur.
Tanrı’nın suyla toprağı birleştirmesindeki hikmeti, niyazla, inattan hasıl olur.
Ondan sonra daha başka birleşmeler meydana gelir ki onları ne kulak duymuştur,ne göz görmüştür.
Mesnevi c. V, 3425

Mevlâna anlayışında insan, her ne kadar hayvansal bedene sahipse de, aklı ile yücelere erişebilecek bir hazinedir. O hazine de insanın hem madde dünyasında hem de metafizik dünyada olmasına sebep olan gönül hazinesidir. Gönül, akıl, kalp ve ruh birlikteliklerin bir araya gelişinden meydana gelen “can” kavramı, Mevlâna’da insan tanımıdır. İnsan “can”a sahip bir ortaklaşa alan bütünlüğüdür.

“Eğer siz, âleme beden iseniz, o candır. Yok eğer siz âleme can iseniz, bütün canların canı odur.”
Divan-ı Kebir c. II, 926

Can kavramı, Tanrının en yüce erdeminin dünyada insan bedeninde çok cuzzi bir yansımasıdır. Ancak can bütünlüğü, gelişim hâlindedir Mevlâna anlayışında. Âlemde beden olarak görünüyorsanız bu can kavramını içerir.

Âleme can olanlar ise daima diri olan ve her yere mühürlenmiş ve zuhur etmiş, her zerrede kendini açığa vuran canların canı olur. Bedende can, gelişim hâlindedir. Karanlıklara hapsolmuştur. Dondurulmuş ve kısıtlanmıştır. Sınırları adeta kalemle çizilmiş gibi kusursuz bir yapının içindedir. Bu yapı beden organizmasıdır. Sadece bedenin ihtiyaçlarını karşılayan daha sonra da aklı keşfederek yaşamı sorgulayan, bir evrimleşme yolundadır. Beden içine hapsolmuştur can, Mevlâna anlayışında. Ve karanlıklarda büyüyen bir tohum gibi toprağın içine gizlenmiş gibidir. Yumurtanın içinde gelişen bir embriyodur. Anne karnında büyüyen bir cenin gibidir. En gerekli ortam bedendir. Çünkü beden ile tanır, dokunur, tatbik eder, imtihan olur, gelişir ve evrimleşir. Akıl ona yol gösterir, daha sonra gönlünü, vicdanını tanımaya başlar ve sorgulaması gün geçtikçe artar.

Dünyada yaşayan her insan, bedene ve dünya kanunlarına tabidir. Bu bilincin verdiği imkanlar ile idare eder. Daha üst seviye için bedenlerin hazırlanması gerekir ki yeni çağ denilen zamanda bu durum meydana gelecektir. Yoksa yüksek titreşim frekansını kaldıramaz. Çünkü bedenler sınırlı ve vibrasyonu ruhun enerjisine göre düşük seviyededir. Ruhun enerjisini, direkt olarak alamaz, darmadağın olur. Bedenli olan herkes eşit ve benzer durumdadır. Hiç kimse bir diğerinden daha üstün, daha güçlü değildir. Yüce bağlantıyı açmayı ancak ve ancak insanın kendisi yapabilir, bir başkası değil. Birbirimize yol gösterebilir, fikir verebilir, ışık tutabiliriz. Ancak çare olamayız. Çare bizatihi kendi gönüllerimizdedir. Her insan karanlıktadır ve Yaratıcının kendisini görmesi için gönül ışığını yakması gerekir. Karanlıkta kayıb olan insan, gönül ışığını yaktığında Yaratıcısından gelen ilahi nuru akıtmaya, arz âlemlerini beslemeye devam edecektir.

“Hepimiz yayılmıştık ve bir cevherdik. Orada başsız ve ayaksızdık;
Güneş gibi bir cevherdik, düğümsüz ve sâftık... su gibi.
O güzel ve latif nur surete gelince kale burçlarının gölgesi gibi sayı meydana çıktı.
Mancınıkla ben bunu açar, anlatırdım, fakat bir fikir bile sürçmesin, korkarım.”
Mesnevi c. I, 685

Milyonlarca boyutu olan ve her an hepsinden tesir alarak beslenen bir kainatta yaşıyoruz. Hepsi ile An zamanda haberleşiyoruz. Önemli olan beslenilen kaynaktır. Neyle meşgul olursan ol, hangi boyutta gezersen gez, takılıp kalma, hepsinden yine kendin olarak çık ve kendini bil, asıl beslendiğin Hak ve Rahmet kaynağını daima Hatırla.

Akıl ve Bilgi

"Bedendeki ruh padişahtır. Akıl da onun veziri gibidir. Fesatçı, bozuk akıl, ruhu şaşırtır, kötülüklere doğru götürür.
Ey ruh sultanı sen, cüz'i aklı değil de, küllî aklı kendine vezir yap."
Mesnevi c. IV, 1256

Akıl bir anahtar değildir, Rabb'in tekamül edici "bela"ları (nimet ve rahmet) ancak akılların anahtarıdır. Aklın anahtarı bizzat Rabdir, geliştirici unsurları ile her bir nimet ve rahmeti ile uyanışı tanzim eder.

Aynı bir taş ustası gibi, 99 defa taşa vuran ve taşta hiçbir hareket göremeyen, yüzüncü darbede taşı ikiye ayıran gibidir. Her bir bela, nimet, rahmet, insanı geliştiren, aklını gönül ile yorumlaması için yönlendiren bir tedrisat (tekamül) eğitimidir.

O, aklın anahtarıdır.

KA'yıb

Akıl, insanı hayvanda ayırt eden en önemli unsurdur. İnsana bahşedilmiştir. Aklın yolu ile âlemleri tanıyabilir, yolumuzu bulabiliriz. Ancak akıl şu an sadece programa dahil olan bilinç ile kısıtlanmış bir hâldedir ve çok cuzzi bir kısmı kullanılmaktadır.

"Sen, hiç bilgi nuruyla nurlanmış bir hayvan gördün mü? Beden de bir hayvandır. "

Divân-ı Kebir c. III, 1602

Beden bir hayvandır. Hayvansal bir yapı taşır. Her hücresi ve bütünü ile, hayvandan hiçbir farkı yoktur. Eğer bize akıl yolu bahşedilmemiş olsaydı, insan da, beslenmek, barınmak ve üremekten öteye geçemeyecekti. Akıl Tanrısal bir kaynaktır. Ancak gönül ile beslenir. Tek başına aklı kullanmak da hayvandan bir üst mertebeye geçirebilir insanı. Beşer yapar. Ancak gönlünü kullanabilen ve oradan âlemlere açılan yolu keşfeden için Akıl ve Gönül birlikteliği ile ancak ulaşılabilir gerçek İnsan boyutuna.

"Gönül işlerinde akıl bataklığa saplanmış eşek gibidir, battıkça çırpınır, çırpındıkça batar..."

"Mecnun gibi sevgiye engel olan akıl perdesini yırtmak istiyorsan, cesur aşkı bul da, onun elinden kadehsiz verilen mekansızlık şarabını al, iç!.. "

Divân-ı Kebir c. II, 1023

Akıl perdedir aslında tek başına. Sadece gördüğünü algılayan, dokunduğunu bilen, hisseden için sanal bir programdır. Dünya madde

programına dahil olmadır. Çünkü akıl olmadan yaşam daim olmaz. Akıl perdesinin yırtılması, ancak gönül gözünün açılması ile mümkün olabilir. Çünkü Rabb'i ile insan arasına giren tüm perdeler akıl perdesidir. Akıl tek başına otomatik ve dondurulmuş, kısıtlanmış bir bilincin işaretidir.

"Akl-ı küll, Allah'ın kudretinden ilk önce ortaya çıkan akıl, "Arş-ı a'zam, Cebrail, Hz. Muhammed'in nuru" olarak da düşünülür"
Divân-ı Kebir c. III, 1130

İki Akıl

Akıl iki akıldır: Birincisi kazanılan akıldır.. Sen onu mektepte çocuk nasıl öğrenirse öyle öğrenirsin. Kitaptan, üstattan, düşünceden, anıştan, manalardan, güzel ve dokunulmadık bilgilerden. Aklın artar, başkalarından daha fazla akıllı olursun... Fakat bu ezberlemekle de ağırlaşır, sıkılırsın! Geze dolaşa adeta bir ezberleme levhası kesilirsin... Halbuki bunlardan geçen Levhimahfuz olur! Öbür akıl, Allah vergisidir... Onun kaynağı candadır.
Gönülden bilgi ırmağı coştu mu ne kokar, ne eskir, ne de sararır! Kaynağın yolu bağlı ise ne gam! Çünkü o anbean ev içinden coşup durmaktadır! Tahsil ile elde edilen akıl, ırmaklara benzer... O, şuradan buradan çıkar, evlere gider. Yolu kapandı mı çaresiz kalır, akmaz! Sen, çeşmeyi gönlünde ara.
Mesnevi c. IV, 1960-1968

Mevlâna'nın, Bütünsel akıl (Akl-ı Küll) olarak tabir ettiği aklın, Yaratıcımızın da kudretinin ötesinde olduğunu önemle vurgulamış, ve Yaratıcımızın da Var edildiğini ortaya koymuştur. Akıl da bilgi de bir varlıktır ve daha önceki konularda bahsettiğimiz gibi, tüm varlıklar ortaklaşa, koordine olarak yaşam platformlarına hizmet ederler. Her biri kendi öz iradesi ve özgür salınımı ile sonsuz birer kudrettir, arkası gece olmayan ışık kaynağıdır. Bütünsel akıl tüm kainatları, âlemleri, besler, kayıt altına alır, koordine eder ve tanzim eder. Çünkü Âlemlerin Rabb'inin

emirleri her an tüm kainata iner ve diriliği, yaşamı, şaşmaz düzeni tanzim eder. Bunu ancak akıl kudretli varlığı ile mümkün kılar.

Ancak insandaki akıl, matematiksel olarak ifade bile edilemeyecek düzeyde cüzzidir. Bu insanı hayvandan ayıran en önemli unsurdur. Ancak akıl, gönül birlikteliği ile Küll Aklına bağlanabilir. Bağlanmadığı sürece de insan beşer olarak varlığını arz âlemlerinde sürdürür. Hep oradadır ve hiçbir yere gitmez. Ne zaman aklın gönül ile koordinesini kurabilir işte o zaman ışıyan bir kaynağa dönüşür.

“Bize can kulağı gönül kulağı veren, akıl fikir bağışlayan Allah’a yemin ederim ki, dünyada bir tek ayık, bir tek akıllı bırakmayacağız.”
Divân-ı Kebir c. III, 1140

Tek bir akıllının dahi kalmayacağı, akıl ile gönlün koordineli birliğinden meydana gelecek olan üstün insan modeli, Mevlâna’ya göre, aşıkların yolu olacaktır ve uyanmış insan modelini oluşturacaktır. O zaman beden de titreşimsel olarak daha üst boyutlara geçecek ve vaad edilen cennet yani huzur hayatı daim olabilecektir.

“Akıl aşk yoluna düşenlerin yolunu keser. Ey oğul; yol apaçık görünüyor kıl bağını çöz kopar!”
Divân-ı Kebir c. III, 1097

“Aşıkların okuyup bilgi elde ettikleri mektep ateştir, ateşlerle doludur. İşte ben gece gu�ndu�z böyle bir mektebin içindeyim.”
Divân-ı Kebir c. IV, 1657

Uyanış, aşıkların yolu ateştendir, ıstıraplıdır. Çünkü sadece akıl ile harereket eden insan için, gönül ile aklı kullanmanın ıstırabı, kendini bilmeye ve tanımaya götürecek en emin yoldur. Mevlâna böyle bir okulun mensubu olduğunu, her anının akıl ve gönül birlikteliği ile, aşıkların

kutsanmış yolu olduğunu, ateşten yollarda ilerlediğini, aşka kavuştuğunu ve Aşkın sahibi olduğunu anlatmaktadır.

“Güzellik, Hakk’tan haberi olan bilgi sahiplerinin güzelliğidir. O hâl ariflerin hâlidir. Onu görecek göz nerede? Nerede mana bilgisi? Nerede gül bahçesi? Nerede gül bahçesindeki güllerden aşk kokusunu alacak burun? Sen, şu bedeni benden al da, beni bedenden kurtar!”
Divân-ı Kebir c. III, 1382

Gönül gözünü aklı ile birleştiren insan, her yerde zaten var olan Hakk’ı görmeye başlar. İşte o zaman gören gözleri göz, duyan kulakları kulak, nefes ve koku alan burnu burun olabilecektir. Hayvandan ayıran en önemli unsurları daha işlevsel, dondurulmuş ve kısıtlanmış bilincin daha ötesinde bir anlayış ile, kainatı âlemleri yorumlayabilecek, gerçek bilginin kaynağı olan Levhi Mahfuz denilen kayıtlar levhasından akışı sağlayabilecektir. Çünkü tüm organlar, insana bir amaç için verilmiştir. Akıl yolu ile anlamayı, gönül yolu ile idrak etmeyi ve Hakk’ı her yerde her zerrede görebilmeyi ve bilgiyi alabildiği gibi nakletmesini bilmeyi başarabilecek uyanmış insan olacaktır.

“Hiçbir şeye aldırmayan aşktır, akıl değil… Akıl, yararlanacağı, fayda elde edeceği şeyi arar.”
Mesnevi c. VI, 1966

Aklı ve zekayı bedensel tatmin uğruna kullanmak hakikat yolunda en büyük engellerden biridir. Aklıyla hırs ve egosuna yenik düşen kişi sanatla yetinir, ancak ahmaklar sanatı görüp onun ardındakine de bakabilenlerdir der Mevlâna.

“Akıllılık, kendini bir şey zannetmek, alçak gönüllü ve kırık kalbli olmanın zıttıdır. Anlayışlı, cin fikirli olmayı bırak! Hakikat

yolunda ahmaklığı kendine huy edin!
Akıllı ve zeki olmayı hırs ve tama’ tuzağı bil! Temiz kişi ne diye şeytan gibi zeki olmayı dilesin?
Akıllı ve zeki kişiler, bir san’atla iktifa etmişler; ahmaklar ise, san’atı görmüşler, o san’atta takılıp kalmamışlardır da, o san’atta san’atı yaradana ulaşmışlardır.“
Mesnevi c. VI, 2369-2374

Mevlâna bilgi ve farkındalığı canlılıkla eşdeğer görmüştür:

“Can nedir? Hayırdan, şerden haberdar olan, lu�tuf ve ihsana sevinen, zarardan yerinip ağlayan şey.
Madem ki canın sırrı, mahiyeti, insana hayrı, şerri haber vermede... Şu hâlde hakikatten kimin daha ziyade haberi varsa o, daha canlıdır.”
Mesnevi c. VI, 145

Bilgi ve farkındalık birbirini doğurur. Bilgi alındıkça farkındalık oluşur, farkındalık arttıkça bilgiye ihtiyaç da artar. Bu sonu olmayan döngüde hakikat yolcusunun vardım diyebileceği nokta sadece “hiçbir şey bilmiyormuşum” noktası olabilir.

“Bilgili adamın uykusu, ibadetten yeğdir. Hele insanı gafletten uyandıran bilgi olursa.
Yüzme bilenin hareketsiz durması, aceminin elle ayakla savaşmasından iyidir.
Acemi, elini ayağını oynatır durur, fakat boğulur. Yüzme bilense denizdeki dalgıç gibi yüzer durur.
Bilgi, uçsuz bucaksız ve kıyısız bir denizdir. Bilgi dileyense, denizlerde dalgıçlık edene benzer.
Bilgi dileyenin ömrü, binlerce yıl olsa yine araştırmadan vazgeçmez, bir türlü doymaz.”

Mesnevi c. VI, 3875

Sevgi ve bilgi ilişkisi hakkında, bilginin doğurduğu sevginin his realitesinin yanılgılarından arınmış ve dinamik bir hâle gelmiş, bir sevgi biçimi olduğunu belirtir:

“Sevgiden tortulu, bulanık sular, arı duru bir hâle gelir, sevgiden dertler şifa bulur.
Sevgiden ölü dirilir, sevgiden padişahlar kul olur.
Bu sevgi de bilgi neticesidir. Saçma sapan şeylere kapılan kişi nasıl olur da böyle bir tahta oturur ki?
Noksan bilgi nerden aşkı doğuracak? Noksan bilgi de bir aşk doğurur ama o aşk, cansız şeylerdir.
Noksan bilgi sahibi, cansız bir şey de dilediği şeyin rengini görünce âdeta bir ıslıktan sevgilinin sesini duymuş gibi olur.”
Mesnevi c. II, 1530

Ancak uygulanan, hayata geçen bilgi bir aydınlanma yaratabilir. Teoride kalan, sadece bir zihinsel tatmin vasıtası olan bilgi bir süre sonra bir yük hâline gelir. Bilgiyi nefs için saklamak yerine başkalarının yararlanması sağlandığı takdirde idrak kazanılabilinir. Ancak nefsin oyunu her daim devam eder; iyi gibi görünen bu eylemin ardında da sahip olunanları nefsin tatmini için sergileme isteği mi gizlenmektedir, bunun ayrımını yapmak gerekir.

Tabii her bilgi de herkese verilemez, bunun enerjisini kaldırabilecek liyakatte olana verilir.

“Fakat, çalışarak elde ettiğin bu bilgi yükünü iyi taşırsan ve öğrendiğini yaşarsan, etrafına yararlı olursan; yükünü alırlar, sana manevi zevkler, hoşluk bağışlarlar.
Aklını başına al da bu bilgi yükünü şöhret için, dünyalık için, nefsani arzular için taşıma, taşıma da gönlündeki ilahi bilgi

hazinesini gör.”
Mesnevi c. I, 3449

Kitabi, entellektüel bilgi hamallıktan başka bir şey değildir ve uykuyu derinleştirir. Gönülden akseden bilgi ise sonsuza açılan kapıdır:

“Gönül ehlinin bilgileri kendilerini taşır; beden ehlinin bilgileri ise, kendilerine yük olmuştur.
Gönüle akseden, gönülü nurlandıran bilgi insana yar olur, yararlı olur; fakat bedene vuran, bedende kalan bilgi sahibine yük olur.”
Mesnevi c. I, 3445
Öz bilgi, gönül yolundan geçer, tecrübeyle harmanlanıp Aşkla damıtılır, idrak yoluyla Cevhere akar damla damla.
KA’yıb

Zahiri bilgi neticede taklitten doğan bilgidir. Mevlâna’nın ifadesiyle satılır, yani maddedir. Dünyada manevi olarak kabul edilen pek çok değer aslında maddeden başka bir şey değildir. Bâtıni bilginin ise bununla hiç alakası yoktur. Mevlâna aşağıdaki beyitlerinde gerçek bilginin kaynağına ve sonsuzluğuna işaret etmiştir:

“Zahiri bilgi, taklitten doğan bilgidir; satılık mal gibidir. Bu bilgi sahibi, müşteri bulunca bilgisini satar.
Fakat tahkik ilminin, yani gerçek ilmin müşterisi Hakk’tır. Onun satışı ve alışı daima parlaktır.
Gerçek ilim sahibi dudaklarını kapamış, sessiz durduğu hâlde, alışverişini kendinden geçmiş, mest bir hâlde yapar durur. Çünkü müşterisine hudut yoktur; onun müşterisi Allah’tır.”
Mesnevi c. II, 3265

Hüner ve kitabi bilgi peşinde koşan ancak bu anlayışı doğrultusunda olanı görür. Gönlünü aydınlatmayan bu bilginin uğruna uğraşmayı Mevlâna

köstebek gibi toprakaltı faaliyetine benzetir. Güneşi görmeye tahammülü yoktur.

“Hünerli, bilgili kişi iyidir; ama İblis’ten ibret al, ona da az tap.
Onun da bilgisi vardı, ama din aşkı yoktu; bu yüzden Adem’in yalnız topraktan yaratılan suretini gördü.
Ey emin kişi! Bilgide ne kadar ileri gidersen git, onunla gaybı gören gözün açılmaz ki!”
Mesnevi c. VI, 259

Evrim

“İnsan, önce uykuya, yemeye muhtaçtır; fakat nihayet meleklerden de üstün olur.
Mesnevi c. IV, 1876

Gelişim kaçınılmazdır. Mevlâna kainattaki her şey için geçerli olan bu gelişim ilkesi gereği insanın fiziksel olduğu kadar manevi yönünün de aynı

gelişim yasasına tabi olduğunu belirtir. Önce yeme, içme, barınma gibi somut ihtiyaçları karşılamaya çalışan insan gelişim çizgisine paralel olarak soyuta yönelir.

Başlangıçta sadece bedensel ihtiyaçları uyarınca daha fazlasını arayan, geliştiren insan manevi gelişimi nihayetinde Mevlâna'nın ifadesiyle "meleklerden de üstün olur".

Hakikat arayışına yönelen insanın gelişim sürecini ifade ederken içinde bulunulan aşamanın gereklerine uyum göstermenin önemini dile getirir:

"Meyve ham oldukça, kabuğun içinde kalması iyidir. Fakat olgunlaştıktan sonra kabuk artık onun için kötüdür. Onun meydana çıkmasına engeldir, bir perdedir. Kuş da, yumurtanın içinde gelişir, kanatlanırsa, yumurta artık onu hapseden, onun dışarı çıkmasına engel bir perde olduğu için kötüdür. Onu kırmak, parçalamak gerekir. "
Divan-ı Kebir c. I, 483

Olgunlaşan ve gelişen, edeb ile yoğrulan ve Tanrısal Erdemi beden içinde keşfeden insan için artık kabuğa ihtiyaç kalmaz. Onu kırması ve parçalaması gerekir. Karanlıktan çıkması, aydınlığa kavuşması gerekir. Aydınlığa erişmesi için kabuğundan çıkması icap eder. Çünkü dondurulmuş bilinci, ancak ilahi aşk ateşi ile eriyecek ve sonsuzluğa erişecektir.

Gönül, bu cihandan vazgeçmedikçe başka bir cihana varamaz.
Divan-ı Kebir c. II, 796

Gönlün bu dünyadan vazgeçmesi, beden perdesini yırtması ile mümkündür. Artık beden içine sığamaz hâle gelen gönül, bedenden vazgeçtiği anda, dünya etkisinden kurtulur ve başka cihana varır. Mevlâna'nın, başka cihan olarak anlatmaya çalıştığı ise manevi âlemler ve evrime devam edeceği başka dünyalar ve vazifeli olarak geri döneceği yine bedenli görünümünde olacağı dünyalardır.

Sen zavallı! Ötelerden dünyaya sürgün edildin, ayrılığa düştün.
Divan-ı Kebir c. I, 483

Mevlâna, bazen de varoluş amacının, ötelerden dünyaya bedene geldiği ve gerçek öz benliğinden ayrı düştüğü ve tüm yaşamları boyunca bu ayrılığın nedenini ve geri dönüşünü aramakla geçtiğini anlatmaya çalışmıştır. Bunu anlamak çok zor bir kavramdır. Çünkü beden sınırlı düşünme imkanı tanır. Bu yüzden pek çok filozof hep "kendini bil, kendini tanı" ifadelerini kullanmıştır. Çünkü insan ancak, kendini bildiği ve tanıdığı sürece evrimleşecek ve varoluş sebebine yaklaşacaktır. İnsanın bunu yapabilmesi için manevi olan tarafını evrimleştirmesi gerekir. Bu da ancak düşünce, hisler, rüyalar ve hayallerle mümkündür.

Ademoğlu, hayalle gelişir. Hayalleri güzelse onunla rahatlaşır.
Mesnevi c. II, 590

İnsan eğer hayallerini, düşünce ve akıl düzeyinde pozitifleştirir ve iyi yönde kullanabilirse, varoluş amacına ulaşma gayretine girebilir. Evrimleşmenin, Tanrısal erdemliliğe ulaşmanın en önemli yollarından biri de hayallerdir.

"Hayvan, otla semirir, insan da yücelikle, şerefle gelişir. İnsan kulağından gelişir, duya duya canlanır. Hayvansa boğazından, yemesinden, içmesinden gelişir."
Mesnevi c. VI, 290

Hayvan ile insan arasındaki en önemli ayrım ise, hayvanın ancak beslenerek geliştiği, insanın da yücelikle evrimleştiğidir. Tanrısal erdemin dünyada yansıyabilmesi için, insan bedenine ihtiyaç vardır. Beden içindeki akıl, hayvansal bedeni insan kıvamına ulaştırır. İnsan olabilmek için de, edep ile yoğrulmak, imtihanlarla evrimleşmek ve ilahiliğe ulaşmak

prensiptir. İnsan tanımı çok geniş bir kavramdır. İnsan gelişen bir hayvandır. Hayvansal özelliğinden çıkabilmesi, şerefli ve yüceliğe yol alması için aklının ve vicdanının rehberine ihtiyaç duyar. Vicdan rehberi, yorumlarının daha üst plânlardan beslenmesine ve tesirler almasına sebep olur. Vicdan rehberliği, hayvansal titreşim olan bedenin ihtiyaçlarının, zevk ve şehvetinin çok ötesinde, ilahi beslenmedir.

Mevlâna’nın evrimleşmekten kastı, zihnin, kalbin, gönlün ve düşüncelerin evrimidir. Çünkü bedensel evrim ancak, düşünce ve ruhun evriminden ve tekamülünden sonra titreşimsel boyutta olur. Yoksa beden organizması milyonlarca yıl geçse de, beyninde bir akıl taşımıyorsa evrimleşemeyecektir. Bir örnek vermek gerekirse dünya üzerinde yaşamış olan dinazorlar dünyamızda yaklaşık 180 milyon yıl yaşadılar.

65 milyon yıl önce yok oldular.

Eğer bir evrimleşme olsaydı, dinazorlar 180 milyon yılda akıllı ve zeki canlılar hâline gelerek, değişen şartlara uyum sağlayarak dünyada yaşıyor olacaklardı.

Bir üzüm tanesi büyüklüğünde bir yumurtadan çıkıp, 25 m ve tonlarca ağırlığa ulaşan ve yaklaşık 1000 yıl yaşayan bir nesil. Avlanırken Av olan, büyüklerin galip geldiği, güçsüzlerin güçlüleri besin olarak gördüğü bir dünya.

180 milyon yıl ve dünyada bilim adamlarınca tespit edilen sadece 170 dinazor türü! Bu kadar büyük, uzun yaşayan ve ağır olan canlıların 180 milyon yıl boyunca dünyada yaşamaları ve ansızın iklimin değişmesi ve iklime uygun olmayan koşullar sonucunda kalan birkaç dinazorun da yok olup gitmesi.

O sırada insan neredeydi?

Neden 65 milyon yıl sonra evrimleşerek (!) dünya sahnesinde yerini alabildi?

Güneş ve güneş sistemi Samanyolu galaksisi etrafında bir turu 240 milyon yılda tamamlar. Bu 1 saat olarak düşünülürse, dinazorlar dünya üzerinde 48 dakika dünya sahnesinde kalmışlar, insan nesli ise sadece 48 saniyedir dünyada misafir olarak evrimleşmektedirler (!)

Dinazorlar cüsseliydiler, bedenliydiler, milyonlarca yıl yaşadılar bir anda yok oldular. İnsanlık dünya sahnesinde aklı ile varoluyor ama varolduğundan bu yana savaşıyor. İnsan aklı ile düşündüğü ve hareket ettiği sürece üç milyon yıl geçti ve hâlâ savaş hâlinde ise, evrimleşme ancak ve

ancak insanın ruhsal yönüyle oluşacaktır. Mevlâna'nın dediği gibi, ancak şerefli ve erdemli düşünceler, evrimleşme yolunda hız kazandıracaktır.

Dünya yok olmuyor, han yerinde duruyor, yolcular uğrayıp yollarına devam ediyorlar! Tüm türler, misafirdir. Gelip Varoluş Amaçlarını gerçekleştirir. Evrimleşemeyenler ise Asıllarına dönerler. Dünya her zaman yeni misafirlerini konuk edebilecek bir kapasiteye sahiptir.

Ancak ruhsal evrimleşme ve bunu akıl ve gönül yolu ile aktarabilme, barış ve huzur içinde bir dünya ortamı uygarlığın belirtisidir. Tanrının erdemi ve bilgisi yeryüzüne inebilmesi için, vicdan ışığının alabildiğine yanan evrimleşmiş gönüllere ve akıllara ihtiyaç vardır. Çünkü Nur ve Erdem, insan gönüllerinden, arz âlemlerine akacaktır.

Allah'ım! Bizi, nefsanî arzulardan, bedenimize ait isteklerden, sehyet ve hiddetten kurtar, akıl ve vicdan âlemine ulastır! Bizi, asıl vatanımız olmayan su dünyadan al, ötelere, yücelere götür!
Divan-ı Kebir c. IV, 1898

Dünya asıl vatan değildir. Beden asıl barınma yeri değildir. Sadece kabuktur beden ve ötelerde olan can kavramının uzantısı sonsuzlukta seyreder. İşte ne zaman vicdan rehberliğinde, can manası edeple gelişecek, Tanrının erdemini bedeninde titreştirecek, işte o zaman beden kavramı aşılarak, ötelere erişilecektir.

Bu ötelere erişme kavramı, dünya içerisinde edeple mümkündür. Edep insanı geliştiren, evrimleştiren bir kavramdır. Edep kendi içinde, ümit, hoşgörü, bağışlama, sevgi, aşk gibi derin manaları olan, erdemli olmanın yani insan olmanın en önemli özelliklerini barındırır.

Gelişim tedricen olur. Mevlâna'nın insanın aşama aşama gelişimiyle ilgili de pek çok beyti bulunur:

"Aşağılık âlemde bulunan her şey yücelikten gelmiştir. Haydi, var gözünü yüceliklere dik.
Yücelere bakmak önce gözü alır, kamaştırır ama sonra bakışa bir aydınlık bağışlar.

Gözünü aydınlığa alıştır. Yok; eğer yarasaysan karanlıklara baka dur.”
Mesnevi c. II, 1974

Aşağıdaki beyitlerde evrimleşme yolunda hem zamanın rölatif olduğunu hem de bilgili olmanın dikey evrimleşme sağlayacağını dile getirmiştir:

“Arif, her an padişahın tahtına kadar ulaşır. Zahitse yürür yürür, bir ayda tam bir günlük yol alır.
Zahidin de şerefli bir günü yok değildir, vardır. Vardır ama onun günü, nereden elli bin yıllık olacak?
İş emrinin ömründe her gün, bu cihan yıllarınca elli bin yıldır.”
Mesnevi c. V, 2180

Mevlâna’nın söz ettiği gibi gelişimde geriye dönüş yoktur. İnsanın kendi hakikatini bilme yolunda geçirdiği merhalelerin onda yarattığı dönüşüm kalıcıdır:

“Hiçbir ayna yoktur ki ayna olduktan sonra tekrar demir hâline gelsin. Hiçbir ekmek yoktur ki tekrar harmandaki buğday şekline dönsün.
Hiçbir üzüm tekrar dönüp koruk olmaz. Hiçbir olmuş meyve tekrar turfanda hâline gelmez.”
Mesnevi c. II, 1317

Dünya Hayatı ve Kader

Bizler de kaza ve kaderin oğullarıyız. Herkesin anası kaza ve kaderdir. Hepimiz çocuklar gibi kaza ve kaderin peşinde koşup duruyoruz.
Divân-ı Kebir c. I, 200

Doğum ve ölüm, tüm dünya insanlarının değişmeyen ortak kaderi. Bunun dışında arada kalan ve bizim ona hayat, yaşam dediğimiz mesafede yaşananlar ise herkesin kendi kaderi, kendi hayatı, kendi yaşamı mı gerçekten?. Tek başımıza mı paylaşıyoruz kaderimizi, yoksa ortak kader alanları, kader dönüm noktaları mevcut mu? Kader dönüm noktalarının yaptığı basınç önceden fark edilebilir ve müdahale edilebilir mi?

Toplumsal olarak ortak paydası olan bir kelimedir kader. Herkesin anlayabileceği bir anlam içeriyor olması nedeniyle, bu bölümde, kader olarak bahsediyoruz. Yoksa, kader, hayat plânı, doğmadan önce belirlenmiş hayat plânı, seçimlerin ortak alanı da diyebiliriz.

Ruhsal boyuttaki isteklerimiz bizim hayat plânımızı oluşturur. Daha doğrusu doğmadan önceki ruhsal boyutumuzdaki istek ve arzularımız, bizim doğma sebebimizi oluşturur ve belirler. Bu belirleniş, hayalini kuramayacağımız kadar geniş bir plâna uygun olur. İlahi İrade Yasaları'na.

Oysa ki dünya yaşamında, biraz daha refah ve bencil olmaya yakın isteklerimiz vardır; kimse fakir olmak istemez, kimse acı çekmek istemez. Ruhsal ihtiyacımız doğrultusunda yaşadıklarımıza karşı tepkimizi, kader olarak yorumlarız. Sürekli kadere karşı bir boyun eğiş söz konusu olur. Kader ele geçirilemeyen, zaptedilemeyen, dizginlenemeyen, hiçbir zaman kontrol edemeyeceğimiz ve değiştiremeyeceğimiz bir kölelik ya da boyunduruk altında olmak gibi algılanır. Oysa yaşadığımız tüm gerçekliği, biz ruhsal ihtiyaçlarımız doğrultusunda seçiyoruz ve plânlıyoruzdur.

“Yiğidim, kadere az bahane bul! Nasıl oluyor da suçunu başkalarına yükletiyorsun?
Zeyd, kana girsin, cezasını Amr çeksin... Amr, şarap içsin, Ahmed dayak yesin. Bu olur mu hiç!
Kendi etrafında dolan, kendi suçunu gör. Hareketi güneşten bil, gölgeden bilme.”
Mesnevi c. VI, 413

Tahayyül bile edemeyeceğimiz, geniş bir perspektifte yapılan seçimler, kapalı şuurla algılanması en zor nedenleri oluşturur. Ruhsal boyutta yapılan seçim, dünyasal boyutta kader olarak yorumlanır. Oysa ki, seçen de yaşayan da bizizdir. Açık şuurla yapılan seçimler, dünyada kapalı şuurla sanki ilahi bir yaradanın istekleri doğrultusunda seçimleri yaşamak olarak algılanır.

Nasıl ki bir kürenin içinde yukarı aşağı ve düz bir hat yoktur, her yer aynıdır, her Nokta aynıdır. İşte kaotik anlayış dediğimiz bu durum kader için de geçerlidir. Kader, hayat plânı, tekamül yani gelişim kaotik işler. Bugün kötüyüz yarın iyi olacağız ve sonsuza kadar mutlu olacağız diye bir şey söz konusu değildir. Her an her yaşanılan durum ruhsal ihtiyaca uygun olarak varolur. Bu varoluşlarda yukarısı aşağısı, ya da düz bir hat söz konusu değildir. Kaotik bir durum mevzubahistir.

“Ben şunu bunu bilmem, ben ilahî aşk kaderiyle mest olmuşum.”
Divân-ı Kebir

Kader terzisi!
Divân-ı Kebir c.I, 216

Değişmesini istediğin, tüm çabalarına rağmen değiştiremediğin her ne varsa, senin kaderin, senin hayat plânın, senin doğmadan önce belirlediğin yaşam plânındır. Sabırlı ol, çünkü sana anlatmak istediği çok önemli bir

şifre var orada. Seni aşama aşama olgunluğa eriştirecek olaylar zinciri içindesin.

Her insanın yaşamsal bir kaderi vardır. Fakat bu kaderin önceden her anının belirlenmiş olması değil de, belli kader dönüm noktalarının olduğunu düşünebiliriz.

Bunu nasıl fark edebiliriz: Kaderin dönüm noktasına yaklaştıkça, olayların mizanseni değişmeye ve yeni "insanlar" hayatımıza katılmaya ya da hayatımızdan uzaklaşmaya başlar.

Kaderin dönüm noktasının yayın yapan enerjisi olayları değiştirme gücüne sahip bir enerji. Burada yapılması gereken en önemli şey, sabırlı, sakin kalmak ve endişeyi uzak tutmak. Değişimi hissetmek için olayların gidişatını gözlemek ve kararlı olmak gerekiyor.

Bu kaderi durum çoğu kez tek kişilik değil, başta aile içindeki kişiler, hayata katılan kişiler ve yeni oluşum içine dahil olan kişiler gibi kapsamlı. Yani kaderin dönüm noktası, bir grupsal kader dönüm Noktası gibi. Ve tüm küçük küçük grupsal kader dönüm noktaları birleşip dünyanın gelişiminin kaderini oluşturuyor.

Zahirde, bâtında; hayır, şer ne varsa, hepsi Allah'ın hükmünden, kaza kaderindendir.
Divân-ı Kebir Rubailer 161

Geleceğin kader dönüm noktalarının basıncı vardır, grizu patlaması gibi. Biriken enerjinin basıncıdır bu. O basıncı boşaltmanın birkaç yolu var, eskiler başımın gözümün sadakası diye eski eşyalarını hibe ederlerdi. Yine birtakım talihsiz olayları üst üste yaşadıklarında "bir uğursuzluk var, hayırlara vesile olsun" diyerek sadaka verirler, zekat verirler, birkaç çocuk sevindirirlerdi. Gelecek dönüm noktalarının basıncını boşaltmanın bir yolu da insanlara iyilik yapmaktır.

Bu dönüm noktalarının yarattığı basınç bize hisler, rüyalar, sezgiler ya da ufak uyarılar tarzında gelir. Her insan, inancına göre farklı algılamalar yaşar. Uyarılar yapılır dedik, evrenin bizimle konuşma dili olaylardır. Yaşadığımız olayları takip etmek, bizi uyanıklığa götürecek adımlardan sadece biridir.

“Senin başına gelen bütün üzüntüler belalar, üzüm gibi kaderin ayakları altında ezilerek benlikten kurtulmak ve mana şarabı olmaktır!”
Divân-ı Kebir c. II, 624

Kainatın kaderi ile dünyanın kaderi farklıdır. Kainatın hangi noktasında görev icap etse, kader yayında gerilen Oksundur artık ve nişan alıp âlemlerin içinden geçer, o arza saplanırsın.
KA’yıb

Bir bilgisayarın içindeki kablolar gibi, biri eksik olsa bilgisayar çalışmaz. Tüm kaderler birbiriyle ilintilidir. Grup kaderlerin de birbirlerinin arasında ilintileri mevcut. Hepsi birbiriyle koordineli. İşte bu yüzden kaderimiz kendi ellerimizde olsaydı, bu ilinti mevcut olamazdı. Bu kadar ince, süptil, yüce bir gidişatın insan ellerine bırakılması düşünülebilir mi? Her şey birbiriyle ilintili ise kişi kaderi yoktur, birbiriyle iletişim ve koordineli kaderler vardır. Güneş özgür iradesini kullarak, çekim gücünden vazgeçse, ortada dünya yaşamı kalır mıydı? Dünya ben artık dönmekten vazgeçtim dese, yaşam olur muydu?

Bu dünyada, doğum ve ölüm konusunda eşitiz bu konuda hemfikiriz tüm insanlık adına. Bu elimizdeki iki gerçek. Bunun dışında insanlık tarihi henüz başka bir gerçekle tanışmadı. Doğuyoruz ve ölüyoruz bu iki kavramın dışında bildiğimiz bir gerçek yok. Diğer edindiğimiz her şey bir rüya, bir yanılsama, illüzyon. Yani gerçeklik bize henüz tam verilmedi. Beş duyumuzla gördüğümüz duyduğumuz ya da hissettiğimizin dışına çıkamıyoruz. Elimizde başka bir veri yok. Doğmadan önce seçtik diyoruz metapsişik anlamda ama kesin bir kanıt yok. Öldükten sonra neler oluyor bilmiyoruz. Doğmadan önce nerdeydik onu da bilmiyoruz.

Kaderin ağlarını, ancak Aşk makası ile kesip, Sevgi kanatları ile aşabiliriz.

KA'yıb

Şimdi de kader anlayışının biraz daha farklı bir anlayışla yorumlamaya çalışalım.

Tüm olanlar ve her şey, ayaklarından tutup toprağa doğru çekse de seni, sen ellerinle, var gücünle O'nun ipine tutun ve bırakma.

KA'yıb

Dünyanın gelişim tarihine baktığımızda, dünya kaderinin, düz bir çizgi üzerinde yürüdüğünü düşünürüz. İlkel insanlık, gelişmeye yönelik insanlık ve teknolojinin en üst sınırına ulaştığı günümüz insanlık dünyası. Teknolojinin ileri boyutlara ulaşması, hızlı trenler, cep telefonları, İnternet, 3G gelişmişliğin bir göstergesi mi, yoksa ilkelliğin ulaştığı son nokta mı? Her şey bir düğmeye mi bağlı?

Bizim dünyamız, atalarımızın hayalleri düşünceleri doğrultusunda şekillendi. Atalarımız, bizim şu an teknoloji ile yapıklarımızı beyin gücü ile yapmış olamazlar mı? Onların geçmişte düşünce enerjisi ile yaptıklarını biz elimizdeki aletlerle yapmaktayız.

"Sen makamından kalkmadan önce onu sana getiririm"
"Ben onu, sen gözünü açıp kapamadan önce sana getiririm"
Neml suresi 27/39-40

Şu anki insanlık, göz açıp kapayana kadar dünyanın neresinde olursa olsun herhangi bir haberi yayın olarak seyredebiliyor, herhangi birinin sesini cep telefonundan, göz açıp kapayana kadar duyabiliyor!

Ataların zamanında üstün yetenekler ile yaptıklarını, biz teknolojinin ve aletlerin sayesinde yapabiliyoruz. Herhangi bir fark yok. Çünkü her ikisi de hayali bir görüntü, beyin içinde programa dahil olan bir oluşum.

Şu anki dünya geçmişteki insanların hayali ve düşüncelerinin ürünüdür. Düşüncelerdeki tüm gizlilikleri temizle. Çünkü o senin değil, senden sonraki nesilde açığa çıkacak olandır. Geçmişteki atalarımızın tüm gizli düşüncelerinin sonucu değil midir bu dejenerasyon.

Sorumluluk sadece yaşanılan hayatla sınırlı değildir, bundan sonra gelecek nesillerden de sorumluyuz. Düşünce temizliği kendimiz için gerekli

bencilce bir istek değil, tüm nesil için gerekli olan bir istek olmalıdır.

Bilinç seviyesi olarak, yüksek plânların bilgilerine ihtiyaç duymaktayız. Çünkü plân ve program böyledir.

Hiçbir şey göründüğü gibi değildir. Her şey hayra doğru akar. Mevlâna'nın dediği budur, hayır da şer de Allah'ın hükmüdür, yani dünyanın kanunlarına tabi olunma, dünyanın kaderinin içine dahil olmaktır.

Her zaman şunu düşünüyoruz, gelişen bir dünya ve sınanan insanlık. Elbette her şeyin bir bedeli, her yapılanın bir karşılığı vardır. Menfi gibi görünen her şeyin geri plânında neler olduğunu kimse bilemez. Çünkü görünen yüzün bir de görünmeyen yüzü vardır. Burada menfi gibi görünen her şey zıddı ile daimdir ve yüksek bir gelişmişliğin yolunu açmaktadır. Zamanı gelince beslenme kaynağı olan yüksek bilinçli bir dünya insanlığı oluşacaktır.

Her yeni için, insan, insanlık, dünya bir bedel öder. Bin yıldan fazladır, henüz oluşmayan yeni için bedel, ağır bir şekilde ödeniyor. Tüm işaretler var ancak gönül gözlerimiz henüz kapalı.

Bir türlü zincirini kıramadığımız, tüm çabaya rağmen değişmeyen bazı durumlar da bizim kaderimizdir. Güneş milyarlarca yıl sönmeden parıldar, gece gündüzü ardı sıra kovalar, aynı toprakta fasulye ve domates yetişir. Her şey programa dahildir. Kayıtlar öyle şaşmaz bir düzendedir ki, kodlamalar, prototipler değişmez ancak mutasyona uğrar. Ve şu da bir gerçek ki, çok sıkı takip edilir, koordine edilir. Bu tamamen bir programdır, şaşmaz bir düzenle tıkır tıkır işler. Bu bizim beynimizin damarları içine kodlanmış, nöronların elektriksel işlevlerinde haberleşmesi ve algının kodlamalar ve program dahilinde aktarılması ile gerçekleşir. Eğer programda isek, çarkın içinde dönüyoruzdur. Program dışına çıkabilirsek yani okyanus dibinde yaşayan bir balık iken, başımızı biraz suyun dışına çıkarıp güneşin yakıcılığını hissedebiliyorsak çarkın dışına çıkabiliriz. İnsanlığın milyonlarca yıldır, kader olarak adlandırdığı, ilahi programa dahil olmak da, program dışına çıkabilmek de bir liyakat meselesidir. Ve özgür irade ile ilintilidir. Çarkın bir program olduğunu hissedenler, delilleri takip edip keşfedenler için uyanışın başlangıcı oluşmuştur. Çünkü kader ağına takılmak, kader terzisinin diktiği elbiseyi giymek, kaderi kör talih olarak zihinlerinde imaj olarak görenleredir. Bu yaptırımın, kader kodlamasının dışına çıkabilenler için kozmik dokunuşlar mümkündür. Hepimiz aynı dünyada yaşıyoruz, ancak hepimiz farklı boyutlarda

hissiyatlar içinde kendi dünyamızdayız. Farklı anlayışlara sahip olup, hâlâ aynı mekanda yani bedende kalarak, ayaklarımız tam tamına yerde, başımız ise kader takıntısının dışına çıkmış, âlemleri dolaşmaktadır.

“Ötelerde, arş üstünde pek mutlu olduğun yerlerde iken kaza ve kader icabı uçtun, şu kirli yeryüzüne düştün. O güzelim kanatlarını verdin de iki üç tane yem satın aldın.”
Divân-ı Kebir c. VI, 2626

Dünya kader çarkının dişlileri arasına giren bir çomak misali, uzak diyarlardan fırlayan ok olaraktan, arada inecekler var diyenlerin sesini duyuyoruz, inmek isteyenlere uzanan yardım ellerini tutanlar gün geçtikçe çoğalıyor. İşte programın dışına çıkmak isteyenler için nice eller uzanmakta ve o elleri tutmak için bilincin sınırlarını açmaya çalışan, başını suyun içinden çıkarıp yeni dünyaları da görebilen, aşk kadar ebedi gönüller, uyanışın ilk adımlarını atmaktadırlar. Uyanışın ne zamanı ne de mekanı vardır.

İnsan her an bedenindeyken ölümsüzleşebilir. Ebedi hayata beden içindeyken de kavuşabilir. Çok zor gibi görünse de, aslında bir anlık bir liyakattır. Görünen bedenini fark ettiği an ölümsüzleşecektir. .

Sebepler ve Sonuçlar

“Zâhiri sebep, hakikî sebep olmaksızın kendi kendine nasıl meydana gelir?”
Mesnevi c. I, 840

Mevlâna **“sebepler âlemi”** diye tanımlar kainatı. Sebepsiz hiçbir şey meydana gelmez. Her yaratılanın, her olanın sebebi vardır, olan ise sonuçtur. Ancak bazen de sonuç sebebin hazırlayıcısıdır. Hiçbir şey tek başına bir mana içermez. Mevlâna, Mesnevi’de, taşı demire sürtünce kıvılcım sıçrar der. Fakat görünende yani zahirde, taş demire sürttüğü için kıvılcım çıkar, ancak bunun bâtındaki yani görünmeyende olan sebebi ise Allah’ın fermanından dolayıdır diye bahseder.

Hakiki sebep, görünmeyen âlemin ilminde ve hikmetindedir. Mevlâna’nın, Allah’ın fermanı olarak bahsettiği ise, her zerreye mühürlenmiş Tanrısal bilgidir. Her zerreye nüfuz etmiş ve her an bilinçli ve akıllı zerrecikler olarak daima diri ve yaratıcılık özelliğidir. Hakk’ın bilgisi, fermanı, nasıl ki her zerrededir işte bu diri kavramının en önemli açılımıdır. Çünkü kainat bir düzen ve ölçü ile dengeli olarak biçimlidir. Mevlânanın bahsettiği ferman, şaşmaz düzenin ve yaratımın hamuruna karıştırılmış O’nun Sevgisi ve Kudretidir.

Kainatta tüm sebepler, görünmeyen Hakiki sebeplerden meydana gelir. Gaybda, gizlide, bâtında olan ve insanın aklının alamayacağı sebeplerin bir araya gelişleri ve yaratımları sonucu görünen âlemde zincirleme meydana gelen olaylar, yaşamlar, oluşlar ve ortak alanlar oluşur. Kader de bunlara dahildir. Kader, her arz âleminin sistemidir. Gizlide bilgisi saklı olan hakiki sebeplerin, arz âlemlerinde dizilişleri kaderi oluşturur. Kaderin dışına çıkmak da, o insanın liyakatine bağlıdır. Kader kelimesinin anlam bütünlüğünü zarara uğramıştır. Saniye saniye alnımıza yazılmış bir kaderimiz elbette yoktur, kaderimizi değiştirecek etkilerimiz elbette

mevcuttur. Herkes kendi kaderine yön verebilir seçenekleriyle. Neyi seçerse özgür iradesi ile sonuçlarına katlanmayı da göze almış olacaktır.

Her şeyin bir zamanı vardır, bir tohum bile ne zaman toprak altından çıkacağını ve gün ışığında bir ağaca ve sonunda olgun bir meyveye dönüşeceğinin zamanını kendi özünde taşır. Her şey yavaş yavaş ve tedricen gelişir.

> **Bu sebep kelimesinin Türkçesi nedir? denirse iptir diye cevap ver. Bu ip, bu kuyuda işe yarar. Çıkrığın dönmesi, ipin sarılıp koyverilmesine sebeptir. Fakat çıkrığı döndüreni görmemek hatadır.**
>
> Mesnevi c. I, 845

Mevlâna burada çok önemli bir gerçeği açıklamaktadır. Sebep nedir? Arz insanı için iptir çünkü insan sadece ipi görür, çıkrıkta dönen ipin kuyuya inmesini bilir. Fakat çıkrığı döndüreni bilmez, görmez. Çıkrığı döndüren eli göremez çünkü bilgisi algı merkezinde kodlanmamıştır. Ancak dönen çıkrık ve ip vardır görüş alanında. Görünmeyen ilahi eli, ilahi dokunuştan bilgi yoksunudur. İşte insan için perdeli denmesi bundandır. İnsan sadece zahirdeki yani görünürdeki sebepleri görür ve yorumları da bu doğrultuda olur. Bâtındaki hakiki sebebi göremediği daha doğrusu bilemediği için düz mantık doğrultusunda fikirler üretir. Hiç kimse Hakiki sebebi bilemez. Sadece Yaratıcı bilir. Şu da bir gerçek ki, Hakiki sebep tüm zerrede saklıdır. Çünkü yaratımın hamuruna karıştırılmıştır. Görünmeyen ellerin tuttuğu çıkrığın kolu ile ip kuyuya iner ve çıkar. Ve bu inişin ve çıkışın Hakiki sebebi sadece o ele aittir.

> **Sırra mahrem olanların sofrasında can besleyelim. Çünkü bizler sır perdelerinin arkasına geçtik. “Ölümden evvel ölünüz!” sırrına mazhar olduk.**
>
> Divan-ı Kebir c. IV, 1670

Bugün cansız sandığımız bütün varlıklar da açılıp saçılmış. Zaten dünyada cansız hiç bir şey yok! Her şey Hakk'ı tesbih etmede. Bu sebeple ben daima canlılar arasındayım.
Divan-ı Kebir c. III, 1566

Mevlâna'nın üstün bakışını belirten en önemli sözlerinden biridir. Cansız olarak görülen her şeyin aslında canlı olduğunun kanıtı, neredeyse ondokuzuncu yüzyılda keşfedilen bir bilgidir. Herşeyin en küçük yapı taşı atomdur. Atom ve atomaltı parçacıkları akıllıdır ve bilgi ile hareket etmekte ve enerji üretmektedirler. Kendi enerji alanlarını sağlamakta ve bütünsel hareket etmektedirler. Her biri diğerinin varlığını kutsayan bir enerji dalgası ile sarıp sarmalar. Birbirinden kopmaz, ayrılmaz ancak aralarında mesafe de özgür irade ile salındığını kanıtlar. Dünyada cansız bir şey yoktur derken Mevlâna, kendi zamanından bilimsel bir bilgiyle seslenir. Kendisini, ölmeden ölen, ölümsüzlüğe ulaşan, sırları geçen ve perdelerin arkasında, bâtında varlık bularak, zahirde her zerreye sinen ve canlılar arasında titreşen olarak tabir eder. Dünya insanı perdelerin önündedir ve bu yüzden canlılığı algılayamaz. Sadece nefes alan ve ihtiyaçlarını karşılayan şeyleri canlı olarak görür. Oysa her zerre canlıdır ve Hakk'ı tespit eder ve Mevlâna o canlıların arasında olduğunu ifade eder. Bu deyişi ile, daima diri olduğunu ve ölümsüzleştiğini, bir bedenden ve ruhtan değil, tüm kainata sinmiş ve her daim atom, parçacıkları arasında dolaşan canlı ve akıllı esir maddesi gibi nüfuz etmiş olduğunu ifade eder. Tanrısal bir enerji olan ve yaratıma katkı sağlayan bu esir madde, diriliğin, canlılığın ta kendisidir. . Mevlânanın bâtın yönü bir şekilde daha karşımıza çıkmaktadır. O bâtında görünmeyen manalarda gizli iken, görünende her zerreye sinmiş canlılığın arasındadır.

Nur, sebebi yaratandır. Ne kadar sebep varsa hepsi de onun gölgesidir. Allah, sebepsizliği her şeye sebep kılmıştır. Sebebi yaratan ile sebep birbirinin aynasıdır. Kim ayna gibi tertemiz değilse, aynayı ve aynadakini göremez.
Divan-ı Kebir c. I, 41

Sebepsizlik sadece O’nun katında mevcuttur. Çünkü tüm sebepler, sebepsizliğe bağlıdır. Sebepsizlik, Ol emrindedir. Tek sebepsizlik Kün’dedir. Çünkü sebepsizlik, bütünsel sebeplerin birliğidir. Ve tüm sebepler Kün Sebepsizliğinden, Varlıklar olarak var edilmiştir.

Varlıkların yoktan varoluşlarında sebepsizlik vardır. Mutlağın Varlıkları var etmesi sebepsizliktendir. Bir sebebi yoktur. Tüm bilgisi kendi varoluşlarındadır. Ancak Varlıkların yaratımları ise sebebe bağlıdır ve bu sebepler de Sebepsizliğin aynasıdır. Sebepsizliğin yansıması varlık âlemlerinde çokluk olarak yaratımlarına devam ederler. O aynanın temizliği ve sırrın kıvamının tam olması, sebepsizliğin Nurlu akışının da muntazam olmasını daim kılar. Sebepsizlik sadece yoktan var olan Varlıklara yansır, Varlıkların yaratımı da sebepleri oluşturur. En küçük zerreye kadar olan yaratımdaki parçacıklar, ayna durumundadır. Her yaratılan zerreye kadar bünyesinde, hamurunda, yaratılış amacında sebebi muhafaza eder ve bu sebep de sebepsizliğin yansımasını.

İnsan, Kainatın en kusursuz eseridir, Kainat da insanın en kusursuz eseridir. Birbirlerine vücud, birbirlerine sebep olurlar.
KA’yıb

Dış dünyaya bakarak, “Allah insan için kainatı yarattı” denir. Oysa hangi sebepten dolayı, hangi varlığın, hangi varlık için yaratıldığı tamamen yaratıcının bilgisi dahilindedir. Kainat, insandan vücud buldu, insan kainattan vücud buldu. Her ikisi de birbirinin sebebini oluşturur. Varoluşlarında her ikisi de kutsaldır ve birbirlerini tamamlarlar.

Mevlâna bunu ağaç, meyve, bahçıvan örneklemesiyle açıklar:

Görünüşte o yıldızlar, bizim varlığımıza, sağlığımıza sebeptir ama hakikatte bizim bâtınımız, bizim içyüzümüz, gökyüzünün durmasına, varlığına sebeptir! Hûkemâ, insan küçük âlemdir derler, fakat Allah hakîmleri insan büyük âlemdir demişlerdir.
Çünkü hûkemânın bilgisi, insanın sûretine aittir, bu hakîmlerin bilgisiyse hakikâtte insanın hakikâtine ulaşmıştır. Sûrette sen

küçük bir âlemsin ama hakikatte en büyük âlem sensin.
Görünüşde dal, meyvanın aslıdır; fakat hakikatte dal meyva için var olmuştur. Meyva elde etmeye bir meyli, meyva vermeye bir ümidi olmasaydı hiç bahçıvan, ağaç diker miydi? Şu hâlde meyva, görünüşte ağaçtan doğmuştur ama hakikatte ağaç, meyvadan vücud bulmustur. Ağaç meyvadan vücud buldu.
Mesnevi c. IV, 520

Görünen herşey, yıldızlar, gök cisimleri, dünya, güneş, dünya üzerinde olan tüm bitkiler hayvanlar, sebepleri oluşturur. Tüm bu sebepler de sonsuz zincirleme ile birbirine bağlı olarak ilk sebebe ve o ilk sebebin de kaynağı olan Sevginin Kün'deki sebepsizliğine kadar giden bir gidişattır. Bu normalde algılamamızın en zorlandığı sırlarla dolu bir bilgidir.

Kuantum evreninde, heplik kavramını en iyi açıklayan Mevlâna'nın sözü, çok düşündürücüdür. İnsan küçük bir âlemdir, aynı anda büyük âlemdir. Kainatın her zerresini bünyesinde taşıyan insan küçük bir âlemdir, varolması kainata bağlıdır, birbirine bağlı sebepler zincirini kainatta olan her şey insanı meydana getirir. İnsan kainattan yaratılmıştır. Bu görünen sebeptir. Oysa Mevlâna şöyle belirtir; görünürde insan, kainatın eseridir, kainatın sebebidir, ancak bâtında, kainat, insanın sebebidir. İnsanın sebebi, kainata sebeptir. Daha anlaşılır bir dille anlatırsak; görünürde kainattaki her atom insan organizmasında bulunur. Tüm atomların bir araya gelişleri insanı oluşturmuştur. İnsan, kainatın en kusursuz eseridir. Ancak bâtında, gizli olandaki sebep ise, insan için kainatın yaratımıdır. Kainat, insan için yaratılmıştır, ancak kainat sebeplerin bir araya gelişleri de insanı yaratmıştır. Görünende, insan kainattan vücud buldu, bâtında ise, kainat insandan vücud bulmuştur.

Bu yüzden sebeplerin sonuçları, sonuçların sebepleri doğurması ve bir araya gelişleri, bâtın ve zahir bilgisi ile olur. Her görünenin görünmeyen, görünmeyenin de görünen sebepleri vardır. Ve bu tamamen kaotik işleyen bir sistemdir. Bu en güzel, Kur'an-ı Kerim'in Kehf suresinde Hızır ile Hz. Musa'nın hikayesinde anlatılmaktadır.

Hızır'ın Hz. Musa'yı şaşkınlık içinde bırakan eylemleri ve sonunda Hz. Musa'nın sabredememesiyle noktalanan yolculuk, içinde pek çok bâtıni sırrı içeren bir kıssadır. Hz. Musa en başta Hızır'a her ne kadar söz verse de

kendi şeriatine, vicdanına uymayan olaylar karşısında dayanamaz, itiraz eder. Sonunda Hızır tüm eylemlerinin nedenlerini açıklar ve kaybolur.

> *Hızır sebep sonuç ilişkilerini bilen, geçmiş ile gelecek arasındaki birbirini izleyen zincirleri görebilen, uyanmış şuurlu insanın sembolüdür.* [45]

[45] Dinç, Nilüfer, Hz. Hızır Kimdir? s. 160

Mevlâna'da Hızır örneğini kullanarak uykudaki insanın bâtıni sırlara ulaşmasının mümkün olmadığını, sebepleri görebilmek için açık şuurlu olmanın gereğini vurgular:

> **"Hızır'ın o çocuğun boğazını kesmesindeki sırrı halkın avam kısmı anlayamaz."**
> Mesnevi c. I, 224

> *"Sebeplerin sonuçları, sonuçların sebepleri. Hepsi aynı hamurda yoğrulmuş. Ne farkeder ki senin için? Başlangıç ya da son, sebep ya da sonuç. Zaten her an zaman dilimindeki varoluşta yer alan bir ruh için, sebep ya da sonuç ayrıcalığı olabilir mi? Zamanı da yaratan O, sebepleri de, sonuçları da."*
> *"Atalarından kalan miras diyorsun, atalar da sendin, şimdi de sen, bundan sonra gelecek nesil de sen, anlayışa uygun olan yaşam platformunda ayrı gibi görünmeliydi."*
> *KA'yıb*

Eskilerin deyimi ile **"herşeyde bir hayır vardır", "hayrolsun"** denir ve iyi niyetle yol alınır. Çünkü kötü olarak görünen, bir iyiliğe sebep oluşturabilir. Hayatımız boyunca, bizi üzen, geren ve sıkıntılara düşüren olayların sonucunda, ferahlık, bolluk gelmiştir. Çünkü her zorlukla beraber bir kolaylık da vardır. Ancak bu zorluk ile kolaylık beraberdir, arka arkaya, yan yana değildir. Beraberdir. Bu beraberliğin en iyi açıklaması zahir ile bâtındır. Beraberlik, görünen ile görünmeyen sebeplerin açıklamasıdır. Mevlâna, iman ile hareket etmenin önemini bu yüzden vurgulamaktadır.

İmanlı olan, gönül gözünü, akıl ile birleştirenler için, manalar âleminde nice zenginlikler de vardır.

Her suret/görünen beraberinde görünmeyeni de doğurur. Mevlâna bunun için çift yarattık ifadesini kullanır:

> **“İnsanların amellerini de karşılıkları ile çift yarattık; çiftin biri gelince, diğeri de durmaz gelir; bir amelde bulundun mu mutlaka eşi de zuhur eder.”**
> Mesnevi c. III, 2875

Mevlâna yapılan her eylemin mutlaka gayb âleminde karşılığı olduğunu ancak bizim sıradan bir bilinçle sebep-sonuç değerlendirmemizin bunu çoğu zaman algılayamayacağını dile getirir. Eylemle sonuç arasında her zaman lineer, mantıksal bir bağlantı yoktur. Zaten sebeplerin sonuçları maddesel düzlemde benzer şekilde hemen görülebilseydi, kimse bir kötülük yapmaya kalkışamazdı. Bu da dünyanın bir sınav yeri olduğu bilgisine ters düşerdi.

> **“Bil ki amel, ona verilen karşılıkla aynı renkte olmaz. Hiçbir hizmet, o hizmete mukabil verilen ücretle aynı renkte değildir.”**
> Mesnevi c. VI, 420

Tohumu eken de biz, tohum ekilen de biz. Tohum ekecek birini beklemek, verimli toprağı bulmakla vakit geçirmek, beyhude bekleyiştir! Biz hem tohumuz, hem toprağız, hem de tohumu eken el olmaktayız.Tüm nedenlerin tek bir nedeni var. Ve o tek nedeni sınırlılık içinde anlayabilmek mümkün müdür? Sınırsız olmalısın ki sınırsız olanı, sonsuz olanı anlayabilesin. Fani dünyada, ölümlü bedende, ölümsüzlüğü ve sonsuzluğu anlayamazsın. Çünkü dünyanın sınırları olduğu gibi, bedenin de sınırı var. Bu dünyanın hakkını vermeden, dünya maddesinin manyetik alanından, çekim kuvvetinden etkilenmeyecek hâle gelmeden, Mevlâna deyişi ile sebeplerin gerisine geçemeden, ruhsal ışığı olabildiğince dünya planetinde

yansıtamadan, hep burada olmaya devam edeceğiz. Çünkü arz âlemleri "sebepler kainatı"nın içinde yer alır. Sebepler kainatından kurtulmak diye bir şey söz konusu değildir. Sebepler, tekamülün ana gayesidir. Sebeplerin sonuçları, idraki, idrak de tekamülü oluşturur ve her daim ileri doğru, Mevlâna'nın deyişi ile **"ötelere"** doğru ilerletir.

Bela ve Keder

"Yeryüzünün başına gelenleri bir düşün, Kış mevsiminin ve sonbaharın imtihanları, yazın kavurucu sıcağı, sonra Allah'ın merhameti gereği can bağışlar gibi kara toprağı dirilten ilkbahar. Rüzgarlar, bulutlar, yağmurlar, şimşekler hep bu gelip geçici şeyler toprağı uyandırmak, içindeki tohumları uyandırmak, içindeki tohumların yetişip başkaldırmalarını, meydana gelmelerini sağlamak içindir."
Mesnevi c.II, 2950

Mevlâna yukarıdaki ifadelerinde, yeryüzü toprağının sebep sonuçlarını açıklamakta ve toprağın kış ve yaz mevsimlerinin imtihanlarının karşılığını,

ilkbahar mevsiminde almasından yola çıkarak, insan için çok önemli bir mesele üzerinde durmaktadır. Toprak, bunca zahmete katlanır, kışın soğuğu ve yazın kavurucu sıcağı, ancak şikayet etmez, neden ben demez, bilir ki bu işlemlerin hepsi, tohumların yeryüzüne çıkması ve yeniden doğuşa tanıklık etmesi için gereklidir.

Bir toprak, bir tohum, yeryüzü bilir bunu, çünkü kendi özünde, kodlarında bunun gerekliliği bilgisini taşır. Ancak insan bunu taşımaktan yorulur. Bilir ancak iman etmez, bilir ancak idrak edemez. “Neden ben?” sorusundan öteye geçemez. Yaşadıklarının bir imtihan, bir bela olduğunu unutur da, kederin neden kendi başına geldiğini anlayamaz. Oysa ki, idrak etse, idrak ettiğini ruhuna yansıtabilse, yağmur gibi yine kendine yağacağını ve tohumlarının büyüyüp, kendi bilincinde meyve vereceğini ve en önemli olan uyanışa kavuşacağını unutur. Bela kavramını yanlış anlar, yanlış idrak ettiği için, kendisine vuran ele şükretmez.

Faziletli insanlara, iyi kimselere daha fazla bela gelir, çatar. Çünkü sevgili, güzellere daha fazla cilvelenir.
Mesnevi c. VI, 1108

Mevlâna’nın bahsettiği sevgili kavramı bir kez daha karşımıza çıkmaktadır. Burada sevgili insanın kendi özüdür ve cevherinin gelişmesi için bela kavramını arttırır. Çünkü mükemmel yaratımda oluşturulan Öz, kusursuzdur, tam ve bütündür ancak bilinmezdir bu da tatbikatındadır. Öz bilginin tatbik edilmesi ve kullanılması gereklidir. Bu yüzden cevher madde kainatlarına doğuşlar sergiler ve bilgisinin tatbikatını yapar. Öz her daim cevherinin gelişimi için imtihanlar hazırlar. Ve insan, varlıkların ortak alanı olarak madde kainatının tam ortasında, arz âlemlerine doğuşlar gerçekleştirir ve cevher ise, çok küçük bir zerredir. Mükemmel öz olan Rabb’inin rahmeti ve ışığı o kadar boldur. Ancak insan alamaz, hissedemez bu ışığı. Mahrum kaldığını sanır. Çünkü uyumaktadır, kapalıdır şuuru.

Uyuyan bir adamla bilge adam arasında geçen aşağıdaki hikayede Mevlâna, aydınlanmış bir insanın örneğini vermektedir. Hikayede uyuyan adamın yaşadığı zorlu tecrübe, anlam veremediği olaylar uyandırılışın yaşatacağı ıstırabı simgelemektedir.

Yılan Yutan Adam

Akıllı birisi, atına binmiş geliyordu. Uyumakta olan birisinin ağzına da bir yılan kaçmak üzereydi. Atlı onu görüp adamcağızı kurtarmak, yılanı ürkütüp kaçırmak için koşmaya başladı. Fakat fırsat bulamadı. Aklı, kendisine yardım ettiğinden, pek akıllı kişi olduğundan o uyumakta olan adama şiddetlice birkaç topuz vurdu. O şiddetlice vurulan topuzun acısı, adamı bir ağaç altına kadar kaçırdı. Orada bir hayli çürük elma dökülmüştü. Adama

“Ey dertli kişi bunları ye” dedi.

“Beyim, ben sana ne yaptım, bana ne kastın var?”

“Eğer bana hakikaten bir kastın varsa vur kılıcı, birden kanımı dök! Sana çattığım saat ne menhuş saatmiş. Ne mutlu senin yüzünü görmeyene! Dinsizler bile kimseye suçsuz, günahsız, az çok bir şey yapmadan böyle bir sitem etmezler, bu sitemi caiz saymazlar” diyordu.

Söz söylerken ağzından kan geliyordu. “Yarabbi cezasını sen ver !” diye bağırmakta, her an ona kötü söylemekte, lanet etmekteydi. Atlı ise “Bu ovada koş” diye onu dövüyordu. Adam, topuz acısıyla atlının korkusundan yel gibi koşmaya başladı. Hem koşuyor, hem yüzüstü düşüyordu. Karnı toktu, uykulu ve gevşemiş bir hâldeydi. Ayağında, yüzünde yüzlerce yara vardı. Atlı o adamı akşam çağına kadar çekiştirip durdu. Nihayet adamın safrası kabardı, kusmaya başladı. İyi, kötü yediklerini kustu. Bu kusma esnasında yılan da içinden dışarı çıktı. O yılanı görünce kendisine iyilik eden atlıya secde etti.

O kapkara çirkin ve heybetli yılanı görünce bütün dertlerini unuttu. Dedi ki:

“Sen bir rahmet Cebrailisin, yahut da velinimet Allah’ın... Bir parçacık olsun bu hâli bilseydim, böyle abes sözler söyleyebilir miydim? Ey iyi huylu, eğer bana bu hâli kinaye ile bile olsa çıtlatsaydın seni bir hayli överdim. Fakat sükut ederek kızgın göründün. Hiçbir şey söylemeksizin vurmaya başladın...”

“Yılanı anlatsaydım, korkudan canın çıkıverirdi... Eğer sen içindeki yılanı bilseydin ne elma yemeye kuvvetin kalırdı, ne yol yürümeye, ne de kusmaya! Sen bana sövüyordun, ben de seslenmiyor, fakat atımı sürüyordum. Gizlice de Yarabbi, sen işimi kolaylaştır demekteydim.”
Mesnevi c. II, 1878-1926

Hikayedeki gibi kapalı şuurla yaşayan, daha doğrusu uyuyan beşer, “neden ben” isyanına yenik düşer. Neden ben dedikçe de imtihanlar yani belalar başından eksik olmaz. İnsan, kendine vuran ele şükretmez. İsyan eder. Ve imtihanları da sıklaşır, hayatı alt üst olur çünkü uyanması gerekmektedir. Direnci kırmak, başına gelenlerin bir amacı olduğunu fark etmesi ve idrak etmesi ile, ruhuna yani cevherine aktarması sonucu, ilk bahar mevsimi gibi, yeniden doğuşunu gerçekleştirecektir. İşte o zaman insan-ı kamil boyutuna en yakın konuma geçebilecektir. Bu da Mevlâna’nın “güzeller” kavramı ile pekişmektedir. Mevlâna güzel der, Hallac-ı Mansur öz dostlar, seçilmişler diye bahseder, spiritüalizmde vazifeliler, dini öğretilerde, resuller, nebiler, ermişler ve ulu pirler diye bahsedilenler hep aynı manadadır.

Bela kavramı, Türkçe’de menfi manada kullanılır. Oysa bela Arapça bir kelimedir ve Rabb’in kullarının gelişimi için hazırladığı olaylar, imtihanlar, nimetlerdir. Spiritüalizmde, sebep sonuç ve karma olarak bahsedilen konu ile aynıdır. Ezoterik öğretide “her başa gelmez bela, erbabı istidat arar” sözü ile Mevlâna’nın faziletli olanlara sevgili daha fazla imtihan düzenler sözü aynı manayı içermektedir. Ve bela kavramı, nimettir, rahmettir, ancak bunu “güzeller, faziletliler, öz dostlar” kavrayabilir, idrak edebilir, çünkü onlar Aşkın yolunda olanlar, istidatlı olanlardır. İstidat, bir liyakat meselesidir. Onlar gerçekten iman yolunda olanlar ve “kendilerine vuran ele şükr edenlerdir”. Çünkü onlar herkesi “Hızır”, her günü rahmet olarak benimseyenlerdir. Her sabah kalktıklarında başlarına gelecek her durum için şükredenlerdir. Ve onlar faziletli güzellerdir, öz dostlardır. Çünkü yavaş yavaş idrak ederler ki, başlarına gelen her türlü “imtihan (bela) onların uyanışı içindir. Ancak öyle bir sistemdir ki, yüz tane sınavı geçer ve başarı ile şükredersin de, bir tanesinde şaşarsın. İşte bu beşer olmanın bir özelliğidir. Fakat o verilemeyen imtihanda başarısız olma diye de bir durum

söz konusu değildir. Çünkü insan, yaratıcısının suretinden yaratılmıştır. Suret sonsuzluğu, diriliğin sembolüdür. Bu yüzden imtihanlar her daim diridir. Ve süreklidir. Kainatta asla bir son, bir nokta yoktur, her daim döngülerde yol alış vardır, diridir. İnsan kavramı diriliği özünde taşır.

Tam oldum derken, yine tepetaklak olabilir insan. Hislerle dolar, inanılmaz zenginlik içine girer, uyandığını düşünür, bazen de olabildiğince yeryüzü toprağının uyuşukluğu ve uyumanın tam hâline gömülür gider. Dengeleyebilmek için müthiş bir gayret gerekir. İşte bu yüzden Mevlâna faziletli insan olarak bahseder. Faziletli, istidatlı, likayatli kişilerin yoludur bu.

Teşevvüşe düşmek ise an meselesidir. Bunun için insanlar biraradadır. Ortak yaşamda ancak tatbik edilir imtihanlar. Bütünselliği kavrayabilseydik, "ben" demekten çıkar, biz demeye başlayabilirdik. İşte o "biz" kavramı için de binlerce yıldır, rahmetli plânlardan ziyaretçilerimiz oldu. Uyanışa yardım eden sözleri, aktarımları ve kelamları ile. Mevlâna onlardan sadece biridir ve çok önemli sözleri sarf etmiştir. Belki de onların sarf ettiği kelamlar herkes içindi, ancak birinin uyanışı içindi. Binler binler okur da, biri idrak eder ve uyanışa geçer, belki o biri de diğer binleri uyandırmak için hazırlanır. İstidatlıdır, liyakatlidir ve faziletlidir. Ve sevgili her daim o faziletli için imtihanlar düzenler. Fakat o "birini" kimse bilemez, ancak O bilir.

Mevlâna'nın bolca bahsettiği Beyazid Bestami uyanış için çok önemli sözler ve olaylar aktarmıştır:

> Bir gün öğrencisi onun kürkünden bir parça ister üzerinde taşımak ve Bestami'nin enerjisini yüklenmek için. Hz. Bestami'nin cevabı şöyledir. "Oğlum sen benim kürkümden değil bir parça, derimi yüzüp içime girsen, benim gibi olsan, hatta ben olsan dahi fayda etmez. Sen kendinde olanı açığa çıkarmadığın, kendi özünü hatırlayamadığın sürece hiçbir faydası yoktur."

Ey temiz kişi! Gülüşler, ağlayışların arkasına gizlenmiştir. Görmez misin? Defineyi viranelerde, harabelerde ararlar.
Mesnevi c.VI, 1586

Gerçek bilgiyi, yıkılmış gönüllerde aramak gerekir. Çünkü oradadır tüm gizem, bilgi, hamule edilmiş hamur gibi yoğrulmuş anlayışlar. Artık o bilgi,

idrak edilmiş ve çöpü sapından ayrılmış, rüzgarlara savrulmuştur, ve gerçek bilgi bir tohum gibi cevher niteliğinde elimizdedir. Onu kullanmak da yine liyakatli kişilerin maharetindedir. İşte onların sözlerinden, gözlerinden akanlar, Rabb'e en yakın olan ışığın yansımasıdır. Ağlayan, inleyen, acılar çekmiş harap gönüllerdedir gerçek inci, O inci ki, o gönüllerde açığa çıkar ancak.

Hallac-ı Mansur'un ifadesi ile seçilmişler, öz dostlar, Mevlâna için faziletli ve güzeller, metafizik manası ile istidatlı olanlar, felsefe kuramlarında "kendini bilen" "kendini tanıyan"lar, sistemin dışında olanlardır. Sistem, arz sistemidir. Dünya kanunlarıdır. Dünya olarak bahsedilen sadece bizim dünyamız için değil, tüm arz sistemlerinin kendi kanunları içindir.

> **"Faziletli, iyi insanlara ıstıraplar vererek onları kendisiyle meşgul ettiği, kendisine cezbettiği gibi, bazen gönlü kör gafillere de dert verir, keder verir. O zaman körlerin mahallesinden müthiş bir feryad kopar."**
> Mesnevi c. VI, 1110

Sistem dışında kalanlar yani, uyanma yolunda olanlar, akıl ile gönlü bir edenler, istidatlı, kendini bilen ve tanıyanlar için ve bu yolda imtihanlara ve belalara kapılanlar için ıstırap bir nimettir. Acı, gözyaşı, elem, keder, ıstırap, bela bir nimet hâlini alır. Çünkü onlar sistemin dışında olanlar, uyanış yolunda olanlardır. Onların şansa ihtiyaçları yoktur, çünkü tüm dünya nimetlerinden uzakta bir zenginlik sürmektedirler. Zenginlik onlar için sadece manadadır, özdedir, maddede değildir.

> *Seçilmişler için, kıyam zamanı yoktur, kıyam kopmaz. Çünkü onlar her daim, kıyam içindedirler. Onlar sura üfleyenler ve kıyamın sahipleri.*
> *KA'yıb*

Bedenleri içinde kıyam olanlar, kıyamı her an her saniye yaşayanlar harap olmuş gönüllerinin yıkıntıları arasında, vicdan ışığını gören, o ışık ile görünen gözlerinin kör olması sonucu gönül gözleri ile görebilenlerdir.

Ey cefası devletten, dünya malından daha güzel, intikamı candan daha hoş olan, Allah'ım!
Ateşin bu kadar zevkli olunca, kimbilir nurun nasıl olur? Rabb'im, matemin bu derece neşveli olursa, düğünün, derneği nasıl olur?
Mesnevi c. I, 1564

Seçilmişlerin yolu çetindir, kıldan ince, kılıçtan keskindir. Çünkü onların çok küçük bir hatası, sistemin içinde olanların en büyük hatalarından daha büyüktür. Sistemin dışında olmak, yani arzın çekim kuvvetinin dışına çıkabilme liyakatini başarabilen kıyamlılar için, Mevlâna deyişi ile Aşk yolunda olanlar için nice manevi zenginlik vardır. Ancak bunun kıymetini bilmek ve dengeleyebilmek çok zordur. Çünkü hem bedendedirler hem bedende değillerdir. Çünkü arzın tüm maddesel çekim alanının dışındadırlar. Mevlâna beden hapishanesinden kurtulmuş ve bir ayağı ile arzda, bir ayağı ile âlemlerde gezmektedir.

Seçilmişlerin yolu aşkın yani müteal bir yoldur. Onlar belaları sevinç ve mutluluk ile karşılayanlardır. Kıyamlılar için nice zenginlikler vardır, ancak en ufak bir dikkatsizliklerinde harab olurlar, bedelini bela kavramı ile ağır öderler. Sistemin içine gömülen uyuyanlar gibi zevk ve sefa içinde değillerdir. Çünkü onlar için nimet sadece maddeseldir. Her baktıkları yerde katı madde görenlerdir onlar. Oysa sistemin dışına çıkanlar, her baktıkları yerde hem madde hem mana görürler ve işte bu ikisini yorumlayanlar için de tam bir uyanış gerçekleşir.

Her verilen, geçici olarak verilir. Liyakat derecesine bağlı olarak da süresi yine verenin tayin ettiği değildir. Verilen yani alanın liyakatindedir. Alan kişinin, liyakati süresince, verilen onun ellerinde muhafaza edilir. Ya işi bittiğinde iade eder, ya da kendisinden süresiz alınır.

Arz âlemlerinde en zor olan "insan olmayı" başarabilmektir. Hayvansal bedenimiz ve Tanrısal aklımız ile beşer görünümündeyiz ve insan olmak o

kadar kolay bir liyakat değildir. Bu yüzden, mükemmel öz ve cevher, arz âlemlerine “insan olabilmek” için bedenlenir. Çünkü insan kavramı, ortak bir alandır. İlk yoktan var edilen Varlıkların ortak alanıdır insan.

Tüm belalar, insan görünümündeki beşerin insan olabilmesi içindir. Çünkü plân ve program budur. Sistemin içine dahil olan bedenlerin, insan olabilme liyakatine erişebilmesi içindir. Bela kavramı bir nimettir.

“Bu sınıklıktan da padişahların merhameti coştu. Cehennem de beni tehdit etmeden vazgeçti, sukût etti” dedi.
Ağrı, sızı ve hastalık hazinedir. Rahmetler ondadır. Deri yırtıldı mı iç tazelenir.
Kardeş, karanlık yere, soğuğa, gama, kırıklığa ve hastalığa sabretmek,
Âbıhayat kaynağı ve sarhoşluk kadehidir. Çünkü yücelikler, hep aşağılıktadır.
Baharlar güz mevsiminde gizlidir, güz mevsimi de baharda. Kaçma ondan!”
Mesnevi c. II, 2260

Ruhun Ölümsüzlüğü

Bir zamanlar beden yoktu; ben, tamamıyla candan ibaret idim, seninle göklerde beraber idim! O zamanlar birbirimizle konuşamıyorduk; ne benim söz söylemem vardı, ne de söz işitmem!

Divân-ı Kebir c. IV, 1822

Doğmadan önce neredeysem, öldükten sonra da oradayım. Her sona yaklaştıkça, başa dönerim. İşte tüm sır burada. Ne ruhtan dolayı beden, ne de bedenden dolayı ruh. Ne ruh bedenin içine girer, ne de beden ruhu hapseder. Ruh da madde de mükemmel, her ikisi de sonsuz, ölümsüz ve her daim diri.

Ey ruh âleminden bu dünyaya doğup gelenler! Ölüm gelince ürkmeyin, korkmayın! Bu, ölüm değil, bu ikinci bir doğumdur; doğun, doğun!

Divân-ı Kebir c. II, 656

Tüm nedenlerin tek bir nedeni var. Ve o tek nedeni sınırlılık içinde anlayabilmen mümkün müdür? Fani dünyada, ölümlü bedende, ölümsüzlüğü ve sonsuzluğu anlayamazsın. Çünkü dünyanın sınırları olduğu gibi, bedenin de sınırı var.

Şimdi, ya da an'ın enerjisini yakalayabilmek belki çok ama çok zordur, ama o kadar da basittir. Anı yaşayarak, anın enerjisini almak muhteşem bir enerji ile beslenmeyi de beraberinde getirir. Zor ama basit olan bu zaman-mekan çakıştırmasını yapabilen, her zaman yapamasa da, yapmaya bile çalışan sıradanlıktan kurtulur ve kendisi olur. Kendisi olan, Aşk'la bütünleşir ve Aşk'ın enerjisini de hisseder, sonunda AŞK olur.

Evren görülen ve görülmeyen, varolan her şeyiyle, tümüyle canlı bir organizasyondur.

Her birimiz çok önemli kayıplarız ve yalnızız, bu dünyada olduğu kadar bu evrende de yalnızız, çünkü yalnız olmayı seçiyoruz. Yön duygumuzu kaybetmişiz, ne yaptığımızın farkında değiliz. Karanlıkta el yordamıyla arayışlarımız kısır döngü içerisinde ve yavaş ilerlemekte. Karanlıktan ışığa açılacak yolu, dişimizle ve tırnağımızla bulmaya çalışıyoruz. Kayıbız çünkü ışığa giden yolda, yalnız olmayı seçtik. Etrafımızda yüzlerce insan varken bile bizler tek tek yalnız ve Kayıb varlıklarız.

Bütünlüğün içinde önemsiz bir insanız ama değerliyiz. Hayal edilemeyecek kadar geniş, büyük ve sonsuz evrende önemsiz bir dünya gezegeniyiz ama değerliyiz. Bütünün değerli bir parçasıyız. Ne kadar küçük, ne kadar önemsiz de olsa değerliyiz. Çok büyük bir bedenin bir hücresi, bir atomuyuz ama değerliyiz. Bir tanesinin eksikliği tüm bütünlüğü alt üst edecek kadar önemli ve değerli olan parçalarız.

Birliğin gücünü hissetmediğimiz sürece, KA'yıb olarak kalacağız.

Belki de milyarlarca yıldan beri dünya üzerinde oluşması beklenen enerji alanı birlik enerji alanıydı. Birlik ve bütünlüğün enerji alanının yaratılması. Bu bir anahtardır ve evrende yalnız olmadığımız, KA'yıb olmadığımız gerçeğini bize gösterecek kapının açılması için gerekli anahtar budur. Bu anahtarı birlik ve bütünlük içerisinde oluşturabilir ve kapıyı açabiliriz. Bu da bir son değil, hatta ve hatta büyük bir başlangıcın basamaklarından olacaktır.

Ruh enerjisinin sonsuzluğu, madde enerjisinin sonsuzluğu ortak alanı ölümsüz insan ve onun yansıması beşer varlığı ölümlü insanoğlu.

Ruh enerjisinin sonsuzluğu yaşam enerjisini, madde enerjisinin sonsuzluğu yaşam çeşitliliğini ve alanlarını oluşturuyor. Ruh enerjisi titreşimini kabalaştırarak, madde enerjisi titreşimini süptilleştirerek ortak alanlar yaratıyorlar ve yaşam alanları tüm kainatta sınırsız ve sonsuz sayıda mevcut buluyor. Her iki enerjinin bütünlüğünden ölümlü insan ortak alanı oluşuyor.

Bu ebediyette, yaşamak üzere kalacak olanlar yani cehennemde kalacak olanlar, alması gerekenleri alamayarak bir sonraki yaşam ebediyetine kalabilirler. Bu seçim onların. Bu hiçbir zaman kötü ve acımasızlık anlamına gelmemelidir. Ruh varlığı için sonsuz seçenekler vardır. Görevi neredeyse oraya doğacaktır. Biz sadece güneşin yani cehennemin sekarın, çekim alanına dahiliz ve dünya yaşam platformuna doğuşlar yaşıyor ve bu maddi dünyanın enerjisini, bilgisini ve tecrübesini almaya çalışıyor ve aynı zamanda da, maddenin tanrısallığı enerjisini yükseltmek ve tekamülünü yani gelişimini sağlamak amacıyla bir alış veriş hâlini koruyoruz. Madde ve ruhun alışverişidir aslında yaşam. Madde ruhtan, ruh maddeden bilgi edinmek için yaşam platformları hazırlar. Güneş gibi yıldızlar da ona hayat verir can verir. Bu hiçbir zaman korkulacak bir durum değildir.

Ruhun maddeye olan uzantısından alışverişinden, üçüncü bir antite insan olmaktadır.

Katı madde olarak görünen madde, ruhun en kaba titreşim hâlidir. Ruh ve madde birdir, bütündür, ayrı değildir. Biri en uçtaki süptil yani ince seviyedeki hâlidir, diğeri diğer uçtadır ve en kaba titreşimde görünen katı durumdur. Aynı bir buz gibi düşünelim, buz hâli ve görünmeyen buhar hâli gibi. Kademe kademe gerçekleşen buzdan sıvıya oradan gaz hâline dönüşme durumları, suyun gerçekliğini varoluşunu değiştirmez yalnızca hâl ve durum değiştirir. Orjinalliğini bozmaz. Bu yüzden ruh da madde gibi, madde de ruh gibi orjinaldir sadece biri görünen diğeri görünmeyen durumdur, fakat birdir ve tektir. Bakış açımıza uygun olarak ikili ayrıymış gibi görüyor ve algılıyoruz.

Ben neyim? Ben apaçık ortadayım ama aynı zamanda gizliyim!"
Divân-ı Kebir c. IV, 1759

Bir yaratıcı olmadan ne kimse doğabilir, ne de var olabilir!
Divân-ı Kebir c. IV, 1893

"Bir tane canım var ama, yüzbin bedenim." der Mevlâna Divân-ı Kebirde. Can olarak bahsedilen ruhtur, ruh bir bütündür, öz ve cevherden oluşan. Öz, ham bilginin bütünü, can ise bizim anlayışımızda bedenleri yöneten, bilginin tatbikatını yaparak cevhere aktaran, cevherin küçük bir yüzdesi, bölümüdür. Beden bırakıldığında aslına dönen toprağa, can da dönecektir kendi aslına. Her şey aslına döner çünkü.

Yüzbin bedenim derken Mevlâna devam eder, **"Can neymiş, neymiş ki beden, işte benim. Bir başkası var ya işte ben, ben. O (Rabbi, Yaratıcısı) beni sevsin diye bir başkası oldum kendim.**".

Kendim olarak bahsettiği Ruhun Öz olan bütünsel tarafıdır. Sevginin yarattığı Varlıklardan sadece biridir ruh. Ruh bir tanedir ancak yüzbinlerce bedenim var der Mevlâna. Ve o beni sevsin diye kendim yani ruhu öz benliği, yüzbin bedendedir, başkası dediği de yine kendisidir. Her seferinde yine kendisidir, Yaratıcısı onu sevsin diye her seferinde yüzbin bedenlenir.

“Ben yüzlerce can verdim de bu belayı satın aldım”
Divân-ı Kebir c. III, 1372

Bela olarak bahsedilen, Yaratıcıdan gelen rahmettir. Mansur şarabının, ten kadehine dolumudur. Mevlâna’nın bahsettiği bela aslında hayır ve şerrin ortak birliği ve bütünlüğüdür. Bela bir rahmettir. Defalarca bedenlerde tatbikat yaptığını ve bu rahmete erişebilmek için kaç can verdiğini sembolik olarak açıklamasıdır.

Derler ki, uyanışa yakın bir zamanda, göklerde bir ışıma olacak ve herkes Rabb’i yani Yaratıcısını görecek. Hep şöyle düşünürüz, peki o gören insanlık ne kadar şanslı da, geçmiş nesillerdeki insanlara haksızlık olmadı mı diye. Kutsal kitaplarda da, mahşer günü olarak bilinir ve tüm geçmişte yaşayanların dirileceğini ve Rablerini göreceklerini belirtir ayetlerde.

“Haberin yokken cemad âleminden yetişip gelişen nebat âlemine geldin.
Nebat âleminden de hayat ve iptila âlemine düştün.
Sonra tekrar güzelim akıl ve temyiz âlemine gider, bu beş duyguyla altı cihet âleminden kurtulursun.
Bu ayak izleri, deniz kıyısına kadar gider. Sonra deniz içinde ayak izleri yok olur biter.
Çünkü kuruluk menzillerinde ihtiyat için köyler vardır, yurtlar vardır, konaklar vardır.
Deniz konakları da durup dinlenmeyen, sahası ve tavanı olmayan dalgalanmalardır.
O menzillerin nişanesi adı sanı yoktur.
Nebat âleminden sırf ruh âlemine kadar her iki konak arasında bunlar gibi yüzlerce konak vardır.”
Mesnevi c. V, 800

Herkes toprağın içine girip yok olmaz, su da toprağın derinliklerine girer ancak çağlayan olup tekrar yeryüzüne çıkar. İşte tüm insanlık zaten her zaman yeryüzünde idi. Hiç ayrılmadı ki. Dünyanın yani arzın çekim kuvvetinden kurtulamaz hiçbir can. Her can tekrarlar döngüsünü. Ta ki satın

alana kadar belayı. Satın alınan bela için yani uyanış için, kaç yüzbinlerce bedel ödenir, her seferinde, her nefeste. Kaç hayatlar boyu feda edilir, ancak hiçbir yere gidilmez. Ancak bela sahip olunduğunda, yani içilen Mansur şarabı ile doldurulan beden artık seçilmiş olur, yücelere erer. Ölmeden önce kavuşur Hakk'a. Nereye baksa O'nun yüzünü görür.

"Ben cemaattandım… öldüm yetişip gelişen bir varlık, nebat oldum. Nebatken öldüm, hayvan suretinde zuhur ettim.
Hayvanlıktan da geçtim, hayvanken de öldümde insan oldum. Artık öldüp de yok olmaktan ne korkayım?
Bir hamle daha edeyim, insanken öleyim de melekler âlemine geçip kol kanat açayım."
Mesnevi c. III, 3901

Bedenlenirken zorunlu olarak unutma yaşanır. Dünyaya enkarne olmanın doğal sonucudur bu. Mevlâna yaşanan unutma sürecini de dile getirmiştir:

"Ne şaşılacak şeydir ki, ruh oturduğu, doğup yetiştiği yerleri, yurtları hatırına bile getirmez; bulutun yıldızı örttüğü gibi şu yıkık dünyanın gözlerini bağladığını düşünmez."

Yüzbin beden olarak kendini açığa vuran Mevlâna bize çok açık bir gerçeği sunmaktadır. Zaten hiçbir yere gitmiyoruz, daima dünyada idik, ta ki uyanışa kadar, bir bedeldi bu. Aşk şarabını tatmak için. Ancak bunu çok azı yapabilirdi. Herkes aşk şarabından içemez, herkes En-el Hak kadehini dolduramaz, Nara ulaşamaz, cennete eremez. Bu ancak seçilmişlerin, nebilerin yoludur, Erenlerin yoludur. Aşk yolu çetindir, aşk yolu yorucudur, bu yüzden ancak liyakatli olanlar bu yola baş koyarlar, can verirler, ölümsüzleşirler.

Doğum ve ölüm her insanın eşit ve denk olduğu tek dünyasal durumdur. Bunun dışında hiçbir insan eşit ve denk değildir. Ancak Yaratıcının terazisi

her daim eşit ve denktir. Eşitlik sırrı O'na aittir. Tüm sır gizem, perdelerin arkasında gizlidir. Gizem Yaratıcının sırrıdır.

Cennet ve Cehennem

Kamil insan, hiç kandırılabilir mi? Gayb âleminden, ötelerden kendisinin duyduğu anlatılamaz yüce zevkler, dünya zevklerinden de ahiret zevklerinden de çok üstündür. Onu merhamete getirmek, cehennem azabıyla korkutmak, yahut ona cennetleri vaadederek hurilerle, gılmanlarla kandırmak da imkansızdır.
Divân-ı Kebir c. IV, 1634

Mevlâna burada, görünmeyen bâtın olan âlemin enerjisinin daha yüksek seviyeli ve geliştiren özelliği olduğunu dile getirmektedir. Dünya yaşamı ve daha sonra vaad edilen ahiret yaşamından çok daha üstün olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü dünya insanı, sisteme dahil olan, arzın maddesel çekim alanından kurtulamayanlar için, dünya hayatı ne ise, ahiret hayatı da farklı olmayacaktır. Oysa Mevlâna bunun da daha ötelerinde muhteşem dünyaların ve enerjilerin olduğunu vurgular.

“Sen hem cennetsin, hem cehennem, hem de kevser havuzu.”
Divân-ı Kebir c. IV, 1634

Yukarıdaki beyit Mevlâna’nın, bâtın ile zahirin bütünleştiği mükemmel sözlerinden biridir. Çünkü dinin vaadlerinin tamamen ötesinde bir anlayıştır bu. Hak olanın cennet cehennem ve kevser havuzu olduğunu vurgulamaktadır. “Bana seni gerek seni” sözcüğünde Yunus Emre’nin bahsettiği gibi. Seni gerek sözü Hak’ın istenmesi ve Aşka kavuşmadır, oysa Mevlâna bu cümlesinde Hak bütünü ile vaadedilenlerin hepsinin birliğidir demektedir.

Cehennem konusunu bâtıni bir gözle ele almak istersek Kur’an-ı Kerim’de geçen ayetler ve Mevlâna’nın sözü ile bir açıklama yapabiliriz.

“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. O ateşin başında gayet katı, çetin, Allah’ın kendilerine verdiği emirlere karşı gelmeyen ve kendilerine emredilen şeyi yapan melekler vardır.”
Tahrim suresi 66/6

Onlar cehennemliklerdir. Orada ebedî kalırlar.
Bakara 2/257

Sen öyle bir nursun ki, nurunun suyuyla cehennemi bile söndürürsün Gönlümü bu şekilde yakıp yandırmayı reva görür müsün?
Divân-ı Kebir c. VI, 2529

Cehennemde ebedi kalmak, ruhunu arındıramayanlar, tekrar başlayan dünya hayatına devam edecekler anlamındadır. Yani kıyametten sonra, büyük tufandan sonra, yani her şey sona erdikten ve yeni bir hayat başladıktan sonra her şeyin yeniden başladığı bir maddi hayata baştan başlamak anlamında. Bu hayat cehennem olarak tasvir edilerek sembolize

edilmiştir. Yakıtı insan ve taş olan demek, insan yani üçüncü antite, (ruh ve maddeden oluşmuş) taş da dünya toprağı.

Kendinizi ailenizi koruyun bu cehennem ateşinden diyor ayette. Ve diyor ki, o ateşin başında katı melekler vardır. Bu da dünya kanunlarını içeriyor. Dünyada yaşarken karşılaşılan dualite ve zorlukların bir arada olduğu dünya hayatı ve dünya kanunları. Ruh, madde ve dünya toprağı, bilimsel olarak bakarsak, en büyük çekim alanına yani güneşe tabi. Koruyun derken, bir üst realiteye geçin anlamında. Yoksa güneşin bizi yakması saliselerle mevcuttur, yanan beden olmayacak şüphesiz. Koruyun demek üst realiteye geçin, boyut atlayın, süptilleşin anlamında. Çünkü güneş, yakıt olarak insan bedenini ve taşı (dünya maddesini) hedef almış durumda kanunlar çerçevesinde. Eğer bir gün güneş, bir yıldız olmaktan, başka bir evreye geçtiğinde, dünya hayatı da topyekün yok olacaktır. Çünkü Güneş varolduğu sürece, dünyada yaşam mevcut olacaktır. Dünya hayatının, yani maddi hayatın cehennem olarak vurgulanması, tasvir edilmesi, kötü anlamında değildir. Çünkü biz cehennem hayatında bilgi edinmek için bulunmaktayız. Maddi bilgiyi aldık bir kere ve bu sembollerle vurgulanmıştır, yasak olan yenmiştir. Ve ruh varlığı, madde varlığını geliştirmek aynı zamanda maddenin de bilgisini almak suretiyle dünyada (cehennemde) varlığını sürdürmektedir.

Yakıtı taşlar ve insanlar olan demek, güneşin çekim kuvvetine dahil olan dünyanın, hayatının daimi demek. Yakıt aslında yanan anlamına gelmemelidir. Korkulacak ve ürkülecek bir durum yoktur. Biz de karbon moleküllerinden oluştuk ve vücudumuz oksijeni ve karbonu yakarak tüketmektedir. Besinler vücudumuzda yanarlar. Bu ayette tamamen dünya hayatı tasvir edilmektedir. Yakıtı insan ve taş olan. İnsan ve taş atomu neticede benzer moleküllerden meydana gelmiştir. Evet cehennemdeyiz, ismi cehennem olarak tasvir edilmiş, gül bahçesi olarak da denebilirdi. Sonuçta herkes cehennemden geçecek denmiştir.

“Varlık âlemine yokluk güneşinin nurunu düşür de, herkesi cennet nimetlerini istemez ve cehennem ateşinden korkmaz bir hâle getir!”

Divân-ı Kebir c. II, 1066

Mevlâna'nın, görünmeyen âlemler ile ilgili, bâtın tarafı ile ilgili duası, insan içindir ve insanlık içindir. Vaatler olmadan insan olabilme özelliğini kazandırması açısından, sarfettiği bu sözler, üstün bir insan anlayışını karşımıza çıkarır.

Ruhsal varlık, maddenin bilgisini almak için, dünyaya yani sınav yerine, ıstırabın ve acının olduğu yere, yani yakıtı insan ve taş olan cehenneme, başka bir realiteye, yani savaşın, düşmanlığın ve ayrılığın, ölümün dünyasına doğacaktır.

Her zaman daha mükemmel bir enerji titreşimi oluşana kadar sonsuz kere sonsuz sayıda tekrarlama devam edecektir.

"Seninle beraber bulunmayınca, ben cenneti bile istemem."
Divân-ı Kebir c. II, 1062

Hakk'a kavuşmak cennetim, Hakk'tan ayrı düşmektir cehennemim, bilesin ki kor beyaz ateşlerdeyim, ödülleri ne edeyim, her iki cihanda da AŞK'adır özlemim.
KA'yıb

Cennet ve cehennem cüz olarak insanın içindedir. Nefsine körü körüne tabi olanlar cehennemden beslenirler. Amaç nefsle mücadele ederek, onu kontrol altına alarak insanın içinde saklı olan cennetten beslenebilmesidir.

İnsan düşünce, fiil ve niyetlerine göre hem dünyada hem de astral plânda cennet ve cehennemi yaşar. Vicdanın ya da nefsaniyetin hakimiyetine göre cennet ve cehennem kendiliğinden kurulur.

Ezoterizme göre cennet ile, cehennemin sadece titreşimsel enerjileri farklıdır. Kademe kademedir, geçiş hâlindedir. Cehennem dünya spatyomunun en alt kademelerindeki insanın astral tortularıyla yüzleştiği bölümü, cennet ise buradan çıkışı ifade eder.

"İnsanın topraktan yaratılan bedeni cevheri iyi bir demire benzer, ayna olmaya kabiliyeti vardır; onda daha dünyada iken de cennet,

cehennem, kıyamet vesaire görünür; hem de apaçık ve doğru olarak, hayal yoluyla değil!
Sen de görünüşte kapkara bir demire benzersin, ama kendini cilala, cilala"
Mesnevi c. IV, 2469

Mevlâna'ya göre dünya suretler âlemidir ve burada olan düşünce ve davranışların gerçek manaları, dinsel terminolojide ahiret olarak geçen spatyoma doğmaktadır. "Onları orada gözünle de görürsen" sözüyle ifade ettiği gibi metapsişik öğretiye göre öte âlemin maddesel yapısı gereği varlıklar kendi düşüncelerinin oluşturduğu imajlarla yüzyüze gelirler. "Düşüncelerinizden de sorumlusunuz" sözünün bir açılımı da budur.

"Her nerede iki adam, sevgiyle, yahut kinle birleşseler, bir üçüncü can, mutlaka doğar.
Fakat o suretler, gayb âleminde doğarlar. Oraya varınca onları gözünle de görürsün."
Mesnevi c. V, 3894

Nefsaniyet

“Ayağını başının üstüne koyunca yıldızların üstüne ayak basarsın, nefsanî arzularını, şehveti yendiğin zaman havada yürürsün; haydi adımını at, ayağını havanın üstüne koy da yüksel!..”
Divân-ı Kebir c.I, 19

Ayakların insanoğlunun başının üzerine çıktığında yıldızlara ulaşırsın. Başın üzerinde durduğunda, tüm dünyasal etkilerden, dünyanın çekim alanından ve kader takıntısından kurtulursun, işte o zaman her türlü bâtın sana zahir olur. Gönül âlemi kapısı sana ardına kadar açılır, ve Rabb’in o kutsanmış görkemli dairesine ulaşırsın.

Ancak, ayakların yerden başı üzerine çıkabilmesi için, o görünürdeki kısa mesafe, görünmeyende binlerce yıl ile eş değerdir. Çünkü aşkın yolunda nefsani arzuların etinden bedeninden sıyrılması acı ve ıstırap doludur. Nefs insana bir zırhtır. Dünyada yaşamak için gerekli olan korunma elbisesidir. Oysa kontrol edilmesi gereken yerde, insanı ele geçirmiş sarıp sarmalamıştır. Ne vakit ki nefsaniyet kisvesinden soyunursun, Rabb’in yoluna, Aşkın yoluna, Gönül yolu ile yıldızlara ulaşırsın.

“Eğer kendini, gerçek varlığını bulmak istiyorsan, kötü huylarından, nefsanî arzularından kurtul!
Divân-ı Kebir IV. Rubailer 58

“Bu nefs, cehennemdir; bir ejderha olan cehennemin ateşini ise denizler bile eksiltemez.
Yedi deryayı içer de, yine de halkı yakan ateşi eksilmez..”
Mesnevi c. I, 1375

Divan-ı Kebir’de, Mevlâna, nefsin tüm dünyayı hatta kainatı yese de daha var mı diye sorduğunu, nefse kapılanın cehennemde yaşadığını anlatır. Nefsi doymak bilmeyen bir ejderha olarak nitelendirir. Gerçek kafir ise, nefsine yenik düşen, nefsaniyet kisvesinden kurtulamayandır. İşte onlar ebedi cehennemliklerdir diye bahseder Kur’an-ı Kerim’de.

Nefs ile cehennemi parça-bütün bağlantısı çerçevesinde değerlendirir. Sonunda parçanın döneceği yer de bütündür.

> **“Bizim nefsimiz de cehennemin bir parçası(cüz)dır. Cüz’ler ise daima küllün tabiatında olurlar.”**
> Mesnevi c. I, 1375

Ebedi cehennemde kalacak olanlar, daima uyuyanlar, uyanmak istemeyenler, nefs çemberinden çıkamayanlar, nefsaniyet kıyafetinden soyunamayanlardır. Çünkü nefs ağırlık yapar ve toprağa doğru çeker. Nefs ayaklarından tutup çekse de toprağa derinden, ellerinle Rabb’in ipine tutunup, var gücünle yıldızlara ulaşmaya çabala.

> **“Putların anası nefsinizin putudur. Fakat nefsi kolay görmek cahilliktir.”**
> Mesnevi c. I, 770

Nefsaniyet bedensel arzu, ihtiras, hırs vb. sınırlı değildir, türlü türlü görünümü vardır. Aldatıcıdır. Pekçok kılıfın ardına saklanabilir, onu tespit etmek her zaman kolay değildir. İyi görünen davranışların, ibadetlerin ardında hangi arzuların yattığını analiz etmelidir:

> **“Nefsin sağ elinde tespih ve Kur’an vardır ama yerinde de hançer ve kılıç gizlidir.**
> **Onun mushafına, onun riyasına kanma… kendini onunla sırdaş, haldaş yapma!”**
> Mesnevi c. III, 2555

Dünya kanunları icabı nefsin tespiti, mücadelesinin zor oluşunun nedenini de akıl ve nefs zıtlığını göstererek açıklar:

“Akıl, nuranî ve iyi bir hak ve hakikat arayıcısıyken neden zulmanî nefis ona galip oluyor.
Neden mi? Nefis, kendi evinde, kendi yurdunda… akılsa garip! Köpek bile kapısında korkunç bir aslan kesilir!”
Mesnevi c. III, 2557

İnsanın nefsiyle mücadelesi uzun soluklu bir süreçtir. Bu süreçte nefsin tehlikesini hafife alan yanılır. Nefs insanı gerçekte ulaşmadığı bir birikime sahip olduğuna, üstün bir mevkiide olduğuna inandırır. Nefsin hilelerine karşı zafer kazandığını zannedenler konusunda Mevlâna şöyle der:

“Ben gönül sahibi bir arifim, başka birine ihtiyacım yok, Hakk’a ulaşmışım diye böbürleniyorsun.
Senin bu hâlin bulanık suyun, “Ben suyum, niçin yardım arayacakmışım?” demesine benzer.
Nefsani isteklerle kirlenmiş gönlünü, sen temiz, günahsız bir gönül sandın da gönül ehlinden, velilerden kendini çektin, ayırdın.
Dünyada yemek, içmek için yaşayan, süt ve bal sevdasına düşen, nefsani arzulara bulaşmış olan gönlünün, gerçekten gönül sayılmasını reva görür müsün?”
Mesnevi c. III, 2260

Nefsten tümüyle kurtulmak mümkün değildir. İnsandan beklenen de bu değildir. Mevlâna da nefsin ıslah edilmesinden bahsetmiştir. İnsan manevi eğitim sürecinde ne kadar yol kat ederse etsin, nefsin tuzaklarıyla karşılaşma tehlikesi her zaman mevcuttur. Ancak yolun başındaki istek ve arzuların şiddeti ve mahiyeti nefsini kontrol altına almayı öğrenen biri için farklı olacaktır.

“Bir mücahede eri, her gün gümüş parayla dolu torbasından bir kuruş çıkarır, hendeğe atardı. Bu suretle de nefsine iyice eziyet etmek, yavaşlıkla onun can çekişmesini uzatmak isterdi. Nefsinden bir vesvese, bir hırs ve istek koptu. Madem ki bu paraları hendeğe atıyorsun; bari birden at da, ben de şu eziyetten kurtulayım. Tamamıyla ümit kesiş de iki rahatlıktan biridir dedi. O er, nefsine, sana bu rahatlığı da vermeyeceğim dedi.”
Mesnevi c. V, 3815

Mevlâna Fihi Ma Fih’te şöyle der:

“Senin varlığın, kendini bir şey sanman düşüncesi sende bulundukça rahat oturma. Çünkü hâlâ puta tapmaktasın.

Tutalım ki uğraştın ve sonunda zan putunu kırdın.

Fakat putu kırdığını sanman ve kendinde bir varlık olduğuna inanman da senin için ayrıca kırılmamış bir puttur.”

İnsanın sahip olduğu putlarını kırdığı, gereken olgunluğa ulaştığı zannına kapılması bu eğitim sürecini sekteye uğratıcı, tehlikeli bir durumdur. Kişi noksanının farkına varmazsa, kendini yeterli görürse onunla mücadele etmesi de imkansız olacaktır.

Sadece nefsinin gözünden kendine ve dünyaya bakan insanın kendine başka bir düşman aramasına gerek yoktur:

“İnsana kendini görüp beğenen, kendi gözünden daha tehlikeli hiçbir kötü göz olamaz. Ancak gözü, Allah’ın nuru ile değişmiş ve ‘Benimle duyar, benimle görür’ sırrına ermiş, varlığı, varlıksız bir hâle gelmişse o başka”
Mesnevi, c.V, 495

Uyanış

"Ey insanlar, sonsuz rahmet her an akmaktadır; fakat siz uykudasınız, anlamıyorsunuz!
Uyuyan kişinin elbisesi, ırmak suyunu içer de uyuyan, uykuda serap arar!
Orada belki su vardır ümidi ile koşar durur... ve bu düşünceyle suya varacak yolu kendi kendine kaybeder gider!
Çünkü orada der, buradan uzaklaşır... bu hayale kapılır, hakikatten ayrılır!
Bunlar güya uzağı görürler, fakat ruhları uykudadır... ey yolcular acıyın bunlara!"
Mesnevi c. IV, 3305

Adam eğilir kumsaldan deniz yıldızlarından birini alır ve denize fırlatır. Binlerce deniz yıldızından biri kurtulmuştur. Belki de binler binler için değil, Bir'i içindir her şey. O birinin kudretli eli alacaktır insanoğullarını, O'nun görkemli dairesine. O dairenin kapısı yoktur, ancak uzanacak ele ihtiyaç vardır.

Yavaşça aklın kulağına dedim ki:"İnat etme, beni bırak git!"
Divân-ı Kebir c. I, 913

Gönüller uyanmadıkça, insanlar, tenden, bedenden ibarettir.Ten ve beden kafesine hapsolmuş insanlar. Gönlün uyanmamış, uyanışa geçemeyen insan sadece hayvani bedenden ibarettir der Mevlâna. Et ve kemikten oluşmuş beden içinde hapsolmuş ve sadece dürtüleri ile hareket eden bir beşer,

insani boyuttadır. Tek başına akıl, insanı perdeler ve tenden kemikten düşünme mantığı içine hapseder. Oysa gönül yolu keşfedilmedikçe uyanış gerçekleşmeyecektir.

Zâhir, eğri büğrü uçsa bile sen zâhirine bak. Zâhir, nihayet insanı bâtına götürür. Her insanın evveli suretten ibarettir. Ondan sonra can gelir ki can, mânevi güzellik, ahlâk güzelliğidir.
Mesnevi c. III, 525

İnsan ancak zahir bedenini fark ederse, bâtın bedenini, bâtındaki yani gizlideki sırları keşfedebilecektir. İnsanın evveli surettendir. Çünkü insan Yaratıcısının suretinden yaratılmıştır. Suret bâtındaki yani görünmeyendeki sırdır. Bu sır, Yaratıcının iki rahmet direği arasındaki sonsuza yayılan çokluk görünen yansımasıdır. İki direk arasında birbirinin yansımasından sonsuzca çokluğa ulaşan görünen zahirdir. İşte beşer, yansımaların ortasında duran yaratıcısının bâtındaki yüzünü gördüğünde gerçek Beninin ne olduğunu anlayacaktır. Suretten maksat, çokluk olarak yayılmadır. İki rahmet direği arasında zamansız ve mekansızlıkta var olan yaratıcının yansıması suretlerdir. O suret gerçekliktir, bâtındaki tekliktir. Tektir, birdir ve bütündür. Oysa madde âlemlerine çokluk olarak yayılan insaniler ise görüntüden ibarettir.

Zamansızlık ve mekansızlıktaki (bâtındaki) yaratıcının, yansımaları beslemesi de can, manevi güzellik ve ahlak güzelliği olarak yorumlanır Mevlâna tarafından. Çünkü Yaratıcı erdem sahibidir, en yüksek ahlak ve en yüce erdeme sahiptir. Bu erdemi ve yüksek ahlakı, can kanalı ile gönüllere akıtır ve tüm görünen çokluk âlemleri, canlılık kazanır, can bulur ve nefes alır. Diri olandan, can ile bahşedilen yaşamdır. Gönlünden yol bulup, ana kaynağa ulaşanlar için diri olanın kapısı açılmış ve beslenme başlamıştır. Yüksek ahlaka ve erdeme ulaşan insan ise seçilmişlerdendir, aşk yolunda olan, aşkın yolu olan, aşka ulaşanlardandır artık.

Tüm dinlerde, eski uygarlıkların inançlarında yer alan kıyamet kavramı dünyada çeşitli doğa olayları sonucunda büyük bir değişimin yaşanması olarak tanımlanır. Bu fiziksel boyutun dışında iki türlü kıyametten bahsedilir. Ezoterizme göre bireysel ve genel kıyamet vardır. Bireysel

kıyamet her bireyin kendi birikimleri sonucu ulaştığı aydınlanmadır. Genel kıyamet ise bilginin insanlara doğrudan, apaçık verilmesiyle asıl gerçeğe ulaşmanın yaratacağı toplu aydınlanmadır. Bütün realitelerin topyekun değişeceği bu diriliş günlerinden Mevlâna da söz etmiştir:

“Rahmet denizleri, coşunca taşlar bile abıhayatı içer.
Zayıf zerre değerlenir, büyür. Topraktan meydana gelen şu döşeme, atlas hâline gelir, değerli bir kumaş olur.
Yüz yıllık ölü, mezarından çıkar. Mel’un Şeytan güzelleşir, huriler bile ona haset ederler.
Bütün bu yeryüzü yeşerir, kuru sopa meyva verir, tazeleşir.
Kurt, kuzuyla eş olur. Ümitsizlerin damarları hoş bir hâle gelir, izleri kutlu olur.”
Mesnevi c. VI, 2283

Kıyamet, ayağa kalkış, uyanış demektir. Uyanış putların kırılması, apaçık bilginin ortaya çıkmasıyla gerçekleşecektir.

“Acizsin, bu acz nereden diye şaşırmışsın değil mi? Senin aczin, kıyamet gününden meydana gelmededir.
“A inatçı, senin önünde acizler var. Gizli olanların meydana çıkması zamanı geldi. İşte sana kıyamet.”
Mesnevi c. VI, 4825

İsrafil’in sur’unun ötmesi insanlığı toplu bir aydınlanmaya götürecek kozmik maddi ve manevi tesirleri sembolize eder. Mevlâna da bunu çürümüş, ölü inançların canlanması olarak ifade etmiştir:

“İsrafil, bir gün nağmesini düzer ve yüzlerce yıllık çürümüş ölüye can verir.”
Mesnevi c. I, 1918

Sur’un üfürülmesiyle insanların kalıplaşmış ne kadar inanç ve realitesi varsa yerle bir olacaktır. Ancak bu daha önceden uyanmış varlıklar için geçerli değildir:

“Zaten hangi hoş vardır ki nahoş olmamıştır? Yahut hangi tavan vardır ki yıkılmamış, yere serilmemiştir.
Ancak Sûr’un üfürülmesi, nefeslerinin aksinden ibaret olan yüce azizlerin sesleri, bundan müstesnadır; onların sesleri bakidir.”
Mesnevi c. I, 2078

Miraç

“Miraç edenlerin safında durursan yokluk, seni Burak gibi göklere yüceltir.
Yere mensub ve ancak Ay’a kadar yüceltebilecek bir miraç değildir bu.
Bu, kamışı, şekere ulaştıran miraca benzer!

Bu miraç, buharın göğe yükselmesi gibi bir miraç değildir; ana karnındaki çocuğun bilgi ve irfan derecesine ulaşmasına benzer!
Yokluk küheylânı, ne de güzel bir buraktır; yok olduysan seni varlık makamına götürür!
Dağlar, denizler ancak tırnağına dokunabilir; o derece süratlidir; duygu âlemini derhal geride bırakıverirsin!
Ayağını gemiye çek de can sevgilisine giden can gibi oturduğun yerde yürüye dur!
Elsiz, ayaksız evveline evvel olmayan Allah'a kadar git; canların, yokluktan elsiz ayaksız varlık âlemine koştukları gibi!
Dinleyen, gaflet uykusunda olmasaydı, can kulağı açık bulunsaydı, sözde kıyas perdesini yırtardın ya!"
Mesnevi c. IV, 552

Mevlâna'nın da yukarıda bahsetmiş olduğu Burak isimli atla Hz. Muhammed'in göğe yükseldiği anlatılır. Aslında Kur'an-ı Kerim'de geçmeyen ancak İslami literatürde fazlasıyla bulunan bu at sembolü başka bazı mitolojilerde karşımıza çıkar. Göğe yükselen at ezoterik anlamda astral bedeni simgeler. İnsanı tarif ederken de at, araba, sürücü, efendi sembolleri kullanılmıştır. At astral bedeni, araba fizik bedeni, sürücü dünyevi benliği, efendi ise asıl öz benliği ifade eder.

Miraç'ta Hz. Muhammed'in astral bedeniyle bağlı bulunduğu plânla irtibata girmesi söz konusudur. Yani gerçek kimliğiyle, kendi gerçeğiyle temasa geçmesidir.

Mevlâna'ya göre hakikat arayışı yoluna giren her kişinin, insan-ı kamil vasfına erişen herkesin kendine göre bir miracı vardır. İnisiyasyonun bu boyutuna erişmiş kişi kendi varlığının da dönüşümünü gerçekleştirmiş, kendi aslına olan yolculuğunda yokluk-adem boyutuna gelebilmiştir.

Göğe yükselme anlamına gelen miraç fiziksel değil, tamamen ruhsal bir fenomendir.

"Kamışı şekere ulaştıran miraç bu" derken de bir tekamülü, bu tekamül neticesinde perdenin kalkmasıyla benliği dönüştüren bir farkındalığa ulaşılmasını ifade eder.

Oysa “Yücelerden gelen yücelere gitmek ister.”
Divân-ı Kebir c. III, 1585

Mevlâna burada “Yücelerden gelen yücelere dönmek ister” değil, “Yücelere gitmek ister” demiştir. Çünkü yücelerden gelen yoluna devam eder ve yücelere gider sözü ile hiyerarşinin, bir tekamülün, gelişmenin önemini ortaya koymuştur. Oysa Kur’an ayetinde bahsedilen ise orada yaşar, ölür ve oradan çıkarılırlar demekle, gelişmeyen, gelişmeye gayret göstermeyenlerin, döngülerinden ve dünya çekim alanından kurtulamayan ve uyanamayanlar için oradan çıkarılırlar ile tabir edilmiştir.

Mevlâna Divan-ı Kebir’de, balçık yurdundan kurtuluştan bahseder. Bir ağacın dalı yücelerden geldiği için yücelere doğru yükselir der. Kendisinin de yücelerden geldiğini, mekansızlık âleminden gelip, balçığa saplandığını ve zamanı gelince de oradan tekrar yücelere yol alacağını vurgulamaktadır.

“Ben, ne diye bu balçık yurdunda, aşağı, yukarı deyip duracağım? Benim aslım, benim yerim mekansızlık âlemidir. Ben herhangi bir yerin ehli değilim. Nereden, neyi tanımışım ki!”
Divân-ı Kebir c. III, 1585

Mevlâna aşağı yukarı tabiri ile, dünya içindeki gelişimden bahsetmektedir. Arzın insanları olmak başka, yücelerden gelerek dünyada insan görünümünde olmak başkadır diye tabir etmektedir. Aşağı yukarı diye bahsettiği, arza tabi olan insanların tekamüllerinden ve gelişmelerinden bahseder. Çünkü herhangi bir arza tabi olan insanlar, ancak aşağı yukarı bir gelişim göstermektedirler. Ve uyanışları da yukarı ile tabir olunur. Tamamen benliğin döngüsünden kurtulmak, arzın çekim alanından çıkmak ise tekamül etmiş olması, insan-ı kamil hâline gelmesi ile mümkündür. Bunun için tam bir uyanışın gerçekleşmesi gerekir ki, insanın önce hayvansal bedenini görmesi, tanıması, aklını kullanması, nefsini terbiye etmesi, kendini bilmesi, Rabb’ini bilmesi ile mümkündür. Çünkü Rabb’ini bilmeyen, Rabb’ine yaklaşmayan için tekamül söz konusu değildir. Bu yüzden yüzbinlerce kere yaşam boyunca bir arpa boyu kadar aşağı ya da

yukarı gitmesi bile mümkün olmayacaktır. Ancak yemeden içmeden öteye geçemeyen bir hayvansal bedene sahip olacaktır. Ta ki, aklını ve gönlünü bir edene ve aşk yoluna ulaşana kadar sürecektir.

Bu dünyada boğaz derdine düşenler, sadece yemeyi, içmeyi düşünenler öküzleşirler, eşekler gibi ölürler!
Divân-ı Kebir c. II, 972

Mevlâna çoğu yerde “eşek” tabirini kullanmıştır. Bu eşek olarak bahsettiği, sadece yemeyi, içmeyi düşünen yani nefsine hakim olamayan, dünyanın çekim alanından kendini kurtaramayanlar ve kurtarmak için hiçbir gayret sarf etmeyenler içindir. Aslında benzetme yapmak için kullandığı “eşek” tabiri hayvansal bedenin, nefsin sembolüdür. Çünkü beden tamamen topraktan, balçıktan yaratılmış bir maddesel organizmadır. Bedeni beşer yapan ise aklıdır. Yani sadece boğaz derdine düşenler, aklını kullanmayan, hayvansal bedenden daha fazlasını keşfedemeyenler için kullanmıştır. İşte onlar topraktan gelirler, toprağa dönerler ve yine oradan çıkartılanlardır.

“Orada yaşarsınız ve orada ölürsünüz ve oradan çıkarılırsınız.”
Araf /25

Arapça bir kelime olan ikrebu, Kur’an-ı Kerim’de geçer. Karib olmamız, yaklaşmamız beklenir bizden.

“Secde et ve yaklaş (96/19)”

Eğer bu yaklaşma yok ise, tekamül de söz konusu değildir. O zaman sadece hayvansal bedeninde yaşamını sürdüren ve sadece nefes alanlar olarak varolmaya devam edilecek ve topraktan toprağa döngü sürecektir.

Mevlâna’nın en çok bahsetmeye çalıştığı benliğin dönüşümü ancak ve ancak Rabb’e yaklaşma ile gerçekleşebilecektir. Bu hâl ise, çok uzun, çok zor, meşakatli ve tedricen olacak bir terbiye, bela ve imtihanlar silsilesince gerçekleşebilecektir.

Benliğin dönüşümü ancak arz etkisinde sürüklenmeyen, yalancı algısından kurtulmuş, kalp ve gönül zenginliğinin ve manevi hayatın görkemi ile, muhteşem güzelliklere dalan ve bedenini bu mana zenginlikleri ile doldurarak ve yayarak tekamülünü ilerleterek gerçekleştirir. Miraç, insanın kendini geliştiren ve tekamül etmesi için bir plâna ve programa dahil olan Rab mekanizmasını tanıması ve onunla burun buruna gelmesi ile mümkündür. Ancak bu, yaklaşma ile olmaktadır. Yaklaşma yoksa, tekamül de olmayacak, Mirac gerçekleşmeyecektir. Dünyanın döngüsel çarkına dahil olacak, topraktan toprağa döngü devam edecektir ta ki gerçekten “yaklaşma” olana kadar.

İnsanlara daima hatırlaması ve unutmaması, yani uyanık kalması sürekli hatırlatılmıştır.

Hatırla kelimesi bir uyanıklığı da beraberinde getirir. Zaten mevcut olan bilginin tekrar açığa çıkması, beyindeki merkezlerin çalışır hâle gelmesidir. Buda bize kuantum evreninde, her şeyin her şeyle etkileştiği, kainatın bir zerresinde meydana gelen bir değişikliğin, aynı an saniyesinde tüm evrende bilindiği, yayıldığı, ve tüm zerrelerin atomların an saniyede birbirleriyle haberleştiklerinin doğrulanmasıdır. Bilim adamlarının yaptığı sayısız çalışmalarda, bir atoma yapılan müdahalenin tüm atomları etkilediği, kainatın her noktasında aynı an saniyede bilindiği ve haberleşildiğini görüyoruz. Kuantum evreninde, her şey bilinir olmaktadır. Bu da insan olsun, gezegen olsun, taş ya da yıldız olsun hiç farketmez, her şeyin özünde bilinen bir gerçek vardır ve o daima hatırlanmaktadır. Fakat insan unutmuştur. Madde enerji ile irtibat kurabilen bir ruhun, dünya hayatında iken, kendine emanet edilen ruhun aslını hatırlamasıdır istenen.

Güneşi gördüğün zaman, sevgilinin yüzünü hatırla!
Divân-ı Kebir c. IV, 1944

Mevlâna da Hatırla çağrısı yapmaktadır. Sevgilinin o nurlu yüzünü, Güneşin gözkamaştırıcı etkisi ile ifade etmektedir. Çünkü dünyasal gözlerle ancak güneşin görkemli ışığından daha parlak bir ışık yoktur arzı aydınlatan. Mevlâna da sevgilinin yüzünü ancak bu deyişi ile cüzi bir anlatımla aktarmaktadır.

Mistiklerin yolu ise, Rabb'i yani Allah'ı mistik yorumla, dilsiz yolla arama çalışmalarıydı. Her dinin içerisinde aracı olmadan Tanrı'ya ulaşma yolu seçildi. Mevlâna C.Rumi, Yunus, Hallac-ı Mansur, Hacı Bektaşi Veli ve binlercesi, hidayete ulaşmayı dilediler ve henüz bedenliyken Aşka kavuşmanın, Hakk'a kavuşmanın, ruhlarını ölmeden Tanrıya ulaştırmanın hidayetine erebilmiş kimselerdi. Bıraktıkları eserlerde, sarfettikleri birkaç kelime, o kelimelerin titreşim alanlarının yüksekliğini göstermekte, bir cümle sayfalar dolusu cümleden fazlasını anlatmaktaydı. Mevlâna'nın şebuarus, karanlığın aydınlığa kavuşması, gecenin gündüze kavuşması, sevgiliye kavuşma yani düğün günüdür.

İnsan tek başına biçaredir, beyhudedir, insan insanın gülüdür, goncasıdır. İnsan insanın hamurudur yoğurduğu. Yoksa tek başına hiçbir şey değil, bir hiçtir. Herkes bir hiç kuludur. Kimi yol açar, kimi o yoldan gider, kimi yol olur, kimi o yolda çakıl taşları. Hepsi de aynıdır.

Hüküm verilen de sensin, hüküm veren de sen! Gelecek zaman da sensin, geçmiş zaman da sen! Öfkelenen de sensin, razı olan da sensin! Andan ana çeşit çeşit görünüyorsun. Aslında her şey senindir, her şeyi sen yarattın!
Divân-ı Kebir c. III, 1384

Göklerin anahtarları elinde olan sevgiliden sana hususi bir anahtar ihsan edile.
Mesnevi c. VI, 100

Her kilit mükemmel, her anahtar mükemmel. Fakat her anahtar her kilide uymayabilir. Bu onların mükemmelliğini bozar mı?

Ey benim varlığım, ey benim yokluğum; ey benim öfkem, razılığım; ey benim gerçekliğim, gösterişim; ey benim kilidim, anahtarım!
Divân-ı Kebir c. IV 1853

Benliği dönüştüren mistik bir yolculuktur bahsettiğimiz. Her mistik yolculukta, her hatırlamada, KA'yıblıktan kurtuluş, öze varıştır. Başlangıçtaki kapıya geri dönüştür. Daha anlayışla, terbiyeyle yapılan geri dönüştür. O kapıdan tekrar yeniden başlamadır. Her başlangıç, sona ermedir, her son yeniden bir başlangıçtır. Sonsuz döngünün, devriâlemin mistik bir yolculuğudur, benliğin miracıdır. Her çizgide bir nokta, her noktada bir sonsuzluktur. Fakat o sonsuzluktaki hiçliktir. Hepliğin ve hiçliğin bir aradaki bütünlüğüdür, birliğin anlaşılmasıdır. Her KA'yıblıktan kurtuluş hatırlama, hatırlama ise, benliğin dönüşümü ve miracı ile yücelere erişmedir. Hatırlama gerçekleştiği sürece de yaradılış amacı da bir nebze olsun anlaşılabilecektir.

Sema ve Zikir

Sema nedir? Gönüldeki gizli erlerden haberler almaktır. Onların mektupları gelince garip gönül, dinçelir, rahata kavuşur. Bu haberler rüzgarıyla, akıl ağacının dalları açılır, uykudan uyanır. Bu sarsılışla beden, darlıktan kurtulur, genişler, huzura kavuşur. Bedende tuhaf, görülmemiş bir tatlılık başlar. Ney sesinden, mutribin, çalgıcının dudaklarından dile, damağa hoş, manevî zevkler gelir.

Dikkatle bak da gör, su anda sema edenlerin ayakları altında binlerce gam akrebi ezilmede, kırılıp ölmede. Binlerce ferahlık ve nese hâli aramızda kadehsiz dolaşmada, bize mana şarabı sunmadadır.

Her taraftan bir Yakub, kararsız bir hâlde, neşeyle kalkar, sıçrar. Çünkü, burnuna Yusufun gömleginin kokusu gelmededir.

Canımız da; “Ona ruhumdan ruh üfürülmüştür” sırrıyla dirilmiştir. Bu ruh üfürülüşünü, yemeye, içmeye benzetmek doğru değildir. Çünkü, bunun bedenle ilgisi yoktur.

Mademki bütün yaratılmış varlıklar, surun üfürülmesiyle hasr olacaklar, surun üfürülmesinin zevkiyle ölüler uykularından uyanacaklar, sıçrayıp kalkacaklardır; sen de “ney”in feryadıyla uyan, kalk, kendine gel!

Sema musîkîsinin tesirine kapılmayan, dönüp, buz kesilen, ölüp yok olanlardan da aşağı olan kişinin toprak başına olsun! Çünkü o, gerçek bir insan degildir. Gezip dolasan bir ölüdür.

Sema’ın kadehsiz verilen bu helal şarabını içen beden, bu şarapla mest olan gönül, ayrılık atesinde kavrulur, pişer, tam olgunlaşır.

Gayb âleminin güzelligi, söze sığmaz, anlatılamaz, övülemez. Onu görebilmek için ödünç olarak binlerce göz al, binlerce göz!

Senin içinde öyle parlak bir ay vardır ki, gökyüzündeki güneş bile ona; “Ben sana kulum, köleyim” diye seslenip duruyor.

Divan-ı Kebir c. IV, 1734

Sema kelime anlamı ile işitmektir.

Musiki nağmeleri ile kendinden geçip, belli bir düzen ve ahenk içerisinde, kendi etrafında dönmektir.

İşitme manası, tüm semavi dinsel tradisyonlarında kullanılmıştır. İşitme bir vibrasyon, titreşimin algılanmasıdır. Aslında kulak duyar, kulağın duyma yeteneği vardır. Ancak işitme, bir algılama ve idrak sonucu gerçekleşebilir. Bilgiyi alan insan, onu idrak edecek kıvama geldiğinde, dinlediği müzik titreşimleri ile bir vecd hâli içerisinde kendinden geçerek raks eder, kendi etrafında dönmeye başlar. Ahenk ve düzen bir tesir akışını da kendiliğinden oluşturur. Çünkü ruh, beden, akıl ve idrak birliği oluşunca tüm hücrelerle beraber, hisler, algılama, manevi duyguların coşkunluğu, bütünlüğü oluşturur. Sema bir bütünlüktür. Bedenin ve ruhun ahenkli olarak birleşmesi kavuşması, birbirine yollar bulması, köprüler kurması manasındadır.

Bizi Hakk'a yükselten sema merdiveni, göğün damını da aşar geçer.
Divan-ı Kebir c. III, 1295

Kainatta en küçük zerre olan atom ve atom altı partiküllerden, kütlesel olarak en devasa yıldız topluluklarına, galaksilere kadar her şey belli bir ahenk ve düzen içerisinde titreşir ve kendi etrafında döner. Ve her biri kendi titreşimsel boyutunda bir müzik ritmini oluşturur. Müzik eşliğinde kendi etraflarında dönererek, varoluşu selamlayarak, kendi varlıklarını ispatlarlar adeta.

Kainatta her makro varlık kendi etrafında, çekim alanında olduğunun etrafında, ve en büyük çekim alanının olduğu, bağlı bulunduğu varlık etrafında döner.

Kainatta her mikro varlık da (atom ve atomaltı partiküller) çekirdek etrafında ve kendi etrafında döner.

İnsanın da bir yörüngesi vardır ancak bunu gözle göremez.

Her insanın yay genişliğinde bir yörüngesi vardır, tam tur döner, döngüyü tamamladığında, yine başa döner ve yine döner. Her dönüş bir farkındalık sıçraması yaratır. Her insan, çekim alanına dahil olduğu güçlü çekim alanın etrafında döner.

Ve dahil olduğu dünya ile birlikte dünyanın etrafında, güneşin etrafında ve galaksinin etrafında döner. Önemli olan husus, insanın çekim alanına

girdiği “şey”lerdir.

O şeyler zahiri ben ise, dünyasal madde çekim alanındadır.

Ve tüm dönüşü, zahiri ben odaklıdır. Zahiri ben odaklanmasından özgürleştiği ve ruhsal ile maddesel ortaklaşa alanı dengelediği sürece ise, zahiri ben kontrol edilir Gerçek Ben’in ışığı fark edilir.

Gerçek Ben’e dönüş ise o kişinin insani kamil olduğu durumu gösterir. Bu ulaşılacak insani boyuttaki en zengin, en ulvi, en Rabbi’ne yakın olduğu durumdur.

Sonunda tüm dönüşler O’nadır.

Müminler derler ki cennetin tesiriyle bütün kötü ve çirkin sesler de latif olur.
Biz hepimiz Âdem’in cüz’üleriydik...cennette o nağmeleri dinledik, duyduk!
Gerçi suyla toprak, bize bir şüphe verdi ama yine o nağmeleri birazcık hatırlıyoruz.
Mesnevi c. IV, 735

Sema’nın gerçek anlamı, bedenin, maddesel çekim alanından kurtulması ve Rabb’ine yönelerek, ilahi çekim alanı ile kontakt kurması ve Rabb’inin çekim alanı etrafında dönmesinin, arz üzerindeki tatbikatıdır.

Gel, gel ki sen cansın, sema’ın canının canısın. Gel ki, sen sema bahçesinin, yürüyen selvisisin. Gel ki can da, cihan da güzel yüzüne hayrandır. Gel ki, sen sema âleminde, sen şasılacak bir güzelsin, eşi benzeri görülmemiş, aziz bir varlıksın. Sen, sema’a girince iki dünyadan da dışarı çıkarsın, zaten bu sema âlemi, iki âlemden de dışarıdadır. Yedinci kat göğün damı, ötelerde, pek yücelerdedir. Fakat bizi Hakk’a yükselten merdiveni, göğün damını da asar geçer. Bu damdan da yücedir. Ondan başka ne varsa ayağınızın altına alın, ayağınızı vurun, ezin. Sema sizindir, siz de sema’ınsınız. Zerrelerin kucakları güneş ışığı ile dolunca, hepsi de sessiz sedasız sema’a başlarlar.

Divan-ı Kebir c. III, 1295

Mevlâna, işitme konusunu, Avaze ile eşleştirmiştir. Ruhlar dünyasında iken, seslenen Yüce Rablerinin sesi, Avaze olarak işitilir. Çünkü duyacakları bir kulakları yoktur. Ses de yoktur. Sesin çarpıp yankılanacağı bir maddi bedenleri de yoktur. Bu yüzden ortada bir seslenen, sesi duyan, ses ve kulak bulunmaz. Bu Avaze seslenişi, ancak bir titreşim, vibrasyonel bir tesirdir. İmtihana tabi tutacak olan, yetiştirecek sistemin, Rab sisteminin seslenişi ve ruhların bunu duyması tamamen bizim anlayacağımız manada bir işitme meydana getirir. Ruhların bir araya toplandığı ve henüz biçimler levhasına geçiş olmadan, yaratımdan hemen sonra, arza geçiş olmadan, madde kainatına geçiş olmadan, tekamül, gelişim ve terbiye henüz başlamadan, Yaratıcı, yarattıkları ile irtibata geçiyor ve onlarla karşılaşıyor. Bu karşılaşma ve konuşma, bizim idrak edebileceğimizin çok daha ötesindedir.

Müminler derler ki cennetin tesiriyle bütün kötü ve çirkin sesler de latif olur.
Biz hepimiz Âdem'in cüz'üleriydik...cennette o nağmeleri dinledik, duyduk!
Gerçi suyla toprak, bize bir şüphe verdi ama yine o nağmeleri birazcık hatırlıyoruz.
Mesnevi c. IV, 735

Mevlâna sema'ı belli bir düzene bağlı kalmaksızın, kimi zaman tek başına kimi zaman dostlarıyla yapmıştır. İçinden geldiği zamanlarda, vecde geldiğinde bulunduğu yere bakmaksızın hem şiirler söylemiş hem sema etmiştir. Daha sonra oğlu Sultan Veled ve Ulu Arif Çelebi zamanında, başlayarak Pir Adil Çelebi zamanına kadar bir disiplin içine alınmış, sıkı bir düzene bağlanmış, öğrenilir ve öğretilir olmuştur. 15.yy'de Sema Töreni olarak son şeklini almış, 16.yy'da ise, Na't-ı Şerif eklenmiştir.

Sema dönüşünün ve töreninin gerçek anlamı, halk tarafından asla bilinmemiştir. Ancak Mevlâna'nın Sema tradisyonu ile anlatmaya çalıştığı

sembolik ifadedir. “Kainatın oluşumu, İnsanın âlemde yaratılışı, Rabb’ine yönelmesi, Aşkı, harekete geçişi, kulluğu kabul edip idrake ulaşarak İnsan-ı Kamil olgunluğuna ulaşması ve yönelişi” olarak ifade edilir. İnsan-ı Kamil olgunluğuna ulaşması için, tüm etkilerden, maddesel çekim alanlarından ve nefsaniyetinden arınması gerekir.

Gönül denizi sema’ yeliyle dalgalanır; o denizde yüzlerce dalga belirir; her gönül sema’a lâyık değildir. Gönüller denizine ulaşan kişidir ki, bu yelle coşar, köpürür; sema’ın tadını o çıkarır.
Rubailer s. 131

Sema töreni, Nat-ı Şerif ile başlar. Bu Hz. Muhammed’e dair övgü sözleridir. Naat’ın ardından kudüm vuruşları gelir. “Kün” emri, “Ol” emridir. Yoktan Var olma emridir. Varlıkların Kün Emri ile Yoktan Varoluşlarıdır.

Saz grubu, asıl olarak “ney”lerden oluşur. Ney sesi avaze sesinin, bedende titreşimini en iyi şekilde oluşturan ve Rabb’in seslenişi ile benzer bir tını çıkarır. Ve insanın bedendeki titreşimi, gönül bahçesine açılan kapıyı ardına kadar açar, ruhi tesirler bedene aksederek, Rabb’e olan Aşkı ve özlemi çağrıştırır. Beden o Aşk ve Özlem ile ney eşliğinde kendinden geçer. Bu yüzden özellikle “ney” sesi kullanılmıştır.

“Ney”lere, kanun, rebab, tanbur gibi sazlar da eşlik eder.

Na’t’tan sonra yapılan ney taksimi ise Yaratıcının, topraktan ve balçıktan yarattığı karışımı, kudretle yoğurduğu cansız mükemmel formdaki bedenin içine kendi ruhundan üfürmesi, nakil etmesini temsil eder.

Sema yapılan yer daire şeklindedir. Kainatı simgeleyen bu yerin sağ bölümü görünen, madde âlemi, sol bölümü mana âlemini simgeler. Posttan sağa doğru yapılan hareket yücelikten düşüşü ifade eder. Sonra posta doğru yapılan hareket de tekrar yüceliğe yükselmeyi anlatır. Bu insanın hakikat arayışında geçirdiği manevi yolculuktur.

Semahanenin giriş kapısı ile tam karşıdaki kırmızı post arasında var olduğu kabul edilen bir çizgi, semahaneyi iki yarım daireye böler. Hatt-ı istiva denilen bu çizgi, mevlevilerce kutsal sayılır ve asla üzerine basılmaz.

Semazen üstündeki siyah hırkayı çıkartıp kollarını bağlayarak bir rakamını simgeler. Bununla hakikate doğarak Rabb'in birliğine şahitlik eder.

Semazenin kıyafetlerinin de sembolik ifadeleri vardır: Baştaki sikke mezar taşını, giyilen tennure kefeni, hırka da kabri ifade eder.

Sema sırasında semazenlerin hem kendi etraflarında hem de semahane etrafında dönmeleriyle gökyüzü ve yıldızların hareketlerine benzetilir.

Semazenin sağ eliyle aldığı rahmeti sol eliyle halka aktarmaktadır. Bu Hak'tan alıp halka vermenin, sadece bir aracı olmanın sembolüdür.

I. Selam, insanın kendi kulluğunu idrak etmesidir.

İnsanın kendini bilmesi, kainattaki yerini bilmesi, neden varolduğunun amacını idrak etmesidir.

II. Selam, Allah'ın büyüklüğü ve kudreti karşısında hayranlık duymayı ifade eder.

Ne yana baksan O'nün yüzü oradadır.
Bakara 2/115

O'nun her yere, herşeye, her zerreye sinmişliğin, her zerrede olduğunun en büyük kanıtıdır. Küçüklük aslında büyüklüktür. Ve insan bu büyüklüğü gönlünün incisinde taşır, o gizlenmiştir ve ta ki insan onu fark edene kadar. İşte o inci, parlayan ışık, vicdan, Âlemlerin Rabbi'ne kadar uzanan hiyerarşik bir silsilenin yoludur. İnsan tesirlerle kaplıdır, her türlü tesir ile irtibat ve haberleşme içerisindedir. İşte bunun farkedilmesi, bunun uyanıklığına varılması insanı hayrete düşürür. Büyüklük karşısındaki enginliğin farkına varması, uyanması hayrettir.

III. Selam, bu hayranlık duygusunun aşka dönüşmesidir.

Kıyam hâlidir. Dirilme, bedenin içinde nefsin ölmesi, ruhi tesirlerin yer bulması, bedenin tüm hücrelerinde titreşmesi ve ilahiliğin açığa çıkmasıdır. Tam bir iman hâlidir. İşte bu sınır birbirleri ile ahenk oluşturarak, insanı

kamil denilen insanın arzdaki halife olarak varoluşunun ifadesidir. Varlığın aşk ile buluşması, Aşk ile yanması, Aşk olması hâlidir.

IV. Selam, insanın yaratılıştaki vazifesine dönüşüdür. Vazife insanı olarak arzda yerini yeniden almasıdır. Arz âleminde en yüce makam kulluk makamıdır.

Dünyanın hiçbir tesirinden etkilenmeme, hırslarının esiri değil, onları yöneten olmak, egosunu kontrol eden ve herşeyin üzerinde yer alan hâl durumu, tam bir iman, görmeden görebilme, duymadan işitebilme yetilerinin gönülden aksetmesi ve açığa çıkmasıdır. İşte insan bu tam kullukta, ilk yaratılış gayesine amacına ulaşmış olur. Halife olarak arz âlemlerine inen ve türeyen insanoğlunun, yaratılış amacına ulaşma hâlidir. Yüzü Rabb'e dönük, tam bir bilmeye yakın, ayn bakışına yakın ve Hakk'a yakin duruma gelme hâlidir.

Sema Hak âşıkı ile diri olan kişilerin canlarına rahatlık verir, huzur verir. Arif olan, canında can bulunan yâni hayvani ruhu değil de insanî ruhu taşıyan, bunu, bu hakikati bilir. Gül bahçesinde yatıp uyuyan kişi, gül kokusu duymak için uyanmayı arzu eder. Fakat zindanda uyumuş kalmış kimse, uyanırsa hoş bir şey olmaz, ziyana düşmüş olur. Sema' düğün evinde olur, düğün olan yerde olur. Yas olan yerde sema' olmaz. Çünkü yas yeri feryat, figân yeridir, kendinde bulunan cevherden, ilâhî emânetten habersiz olan o eşsiz ayı gönül gözü ile göremeyen kişi var ya; öyle kişiye sema' da gerekmez, def, yânî mûsikî de gerekmez. Sema' âşıklar içindir. Gönüller alan, o eşsiz, görünmez sevgiliye manen kavuşmak içindir. Yüzlerini kıbleye çevirmiş kişiler, manen miraç edenler, bu dünyada da, öteki dünyada da sema'dadır.

Divân-ı Kebir c. I, 170, 223

Zikir

Zikir "Allah'ın adını anma, O'nu hatırlama" demektir.

Tasavvufi tarikatlarda yararlanılan zikir ve müziğin katılanların vecd hâline girmelerini kolaylaştırıcı etkisi parapsikologlar tarafından da saptanmıştır. Zikir ve müzikle içinde bulunulan ortamın, maddenin titreşimini değiştirme ve beraberinde katılanların da bu titreşimle uyumlanması hedeflenmiştir.

Mevlâna da zikrin müridin eğitim sürecindeki önemine değinmiştir, ancak gönülde hissetmeden sadece dil ile yapılan tekrarı, aşk şarabının adını söylemeye benzetir. Aşk kadehinden içilmeden yapılan zikir insanı nefsin istek ve arzularından kurtaramaz, asıl gayeye ulaştıramaz:

Ey 'Hu'nun yalnız 'O vasfının ismiyle kanaat eden! 'Hu'nun kadehi olmadan hevâ ve heveslerinden nasıl vazgeçeceksin?
Sıfattan, addan ne doğar? Hayal; ve o hayal, O'na vuslatın kılavuzu olur.
Peki işaret edileni olmayan bir işaretçi hiç gördün mü?
Hiç hakikati olmayan bir isim gördün mü? Yahut gül isminin Kâf ve Lâm harflerinden hiç gül topladın mı?
Madem ki ismi okudun; git, müsemmâyı ara. Ayı ırmağın suyu içinde değil yukarıda bil!"
Mesnevi c. I, 3453

Lisan ile söyleme meselenin suret yönüdür. Gönülden söyleme ile arasındaki farka şöyle işaret eder:

"Dudağındaki gönlünden doğacak olsa, gönlünü aydınlatsaydı; bedenin zerre zerre olurdu.
Cenab-ı Hak: Ey mağrur kör! Tur dağı benim adımdan paramparça olmadı mı?
Eğer biz kitabımızı dağa indirseydik dağ parçalanır, yerinden kopar, başka bir yere göçerdi."
Mesnevi c. II, 501

Mevlâna düşünemez hâle gelmiş, durağanlığa düşmüş insana fikrini canlandırmak için de zikri tavsiye eder:

Fikrin donmuşsa, düşünemiyorsan yürü, zikret.
Zikir, fikri titretir, harekete getirir. Zikri bu donmuş fikre güneş yap.”
Mesnevi c. VI, 1475

Zikrin hakikat yolcusunu gönlünü karartan, kirleten yüklerden, dünyasal ağırlıklardan kurtulmasına da faydası vardır. Zikrin gönlü darlatan, kirleten düşüncelerden arındırılmasıyla amaç sürekli bu hâli korumak, sürekli zikir hâline kavuşmaktır.

Zikr-i Hakk paktır; temizlik gelince pislik, pılısını pırtısını toparlayıp gider.
Zıtlar, zıtlardan kaçar. Işık parladı mı gece kaçar.
İsm-i pak ağza geldiğinde ne murdarlık kalır, ne de gamlar ve kederler.”
Mesnevi c. III, 186

Öyleyse yalnız beni anın ki ben de sizi anayım.
Bakara 2/152

“İki kişi gelip de beni anarsa üçüncüsü ben olurum”
Hz. İsa

Kozmik bir yasaya işaret edilir. Yukarıdaki ayette yalnız beni anın derken özünüzde taşıdığınız cevhere dair farkındalığınızı kaybetmeyin ki İlahi Olan’la, o enerjiyle irtibata girin denmiştir. Sufi öğretilerinde zikirlerde

Allah isminin kullanılmasının nedeni de bu enerjiyle rezonansa girebilecek titreşimin sağlanmaya çalışılmasıdır.

Mevlâna'nın sema'sı da müzik, raks ve zikri harmanlayarak vecd hâlinde, sonsuz âleme götüren kutsal bir ayindir.

Zaman

"İçinde Allah nuru olan Lâmekân âleminde nerede geçmiş, nerede gelecek, nerede şimdi,
Geçmiş, gelecek sana göredir. Yoksa hakikatte ikisi de birdir. Fakat sen iki sanırsın."
Mesnevi c. III, 1150

Kıyamet zamanı, dünya zamanı, uyanış zamanı, ahir zaman gibi kelimeler zamanı dikkat edilirse "zaman"ı vurgular. Günü ayı ve yılı, saatleri, saniyeleri değil.

Günler, aylar, yıllar, ancak ve ancak dünya programına kodlanmıştır. Dünya yaşamında yaşayabilmek için bağlı kalınan bir zaman dilimidir. Kodlama ile tayin edilmiştir. Ancak zaman sonsuzluktur. Zaman içinde

herhangi bir nokta belirlemek mümkün değildir. Çünkü zaman akışkan ya da akıp giden bir varlık değildir. Zaman bir bütünlüktür, çemberin, dairenin içinde aldığınız noktanın, bütüne bir etkisi olmayacaktır. Çünkü o nokta da dairenin içindedir. Zaman başlayıp biten bir yol, düz bir satıh değildir. Zaman bir bütünlüktür ve başlangıç da son da aynı noktadır.

Sen zamanın emrindesin, onun hükmü altındasın. Sonunda öyle bir hâle gelirsin ki, mekan da, zaman da; mekandakiler de, zamandakiler de sana bir sey yapamazlar. Çünkü sen mekan ve zaman kaydından kurtulursun.
Divân-ı Kebir c.III, 1155

Zaman ve mekan belirlenen bir ölçüttür. Kayıtlar dünyasında olması gereken şekilde programlanmıştır. Ve insanlar da mekanda olduklarını ve bir zamana dahil olduklarını düşünürler. Saliseler, saatler, ay, gün ve yıllar belirlerler. Çünkü program böyle çalışmaktadır. Bilinç dünyasında yaşayabilmek için bu gereklidir.

Oysa mekan ne kadar sabit olsa da zaman ile paraleldir. Sonsuzdur. Tüm zamanlar ve mekanlar aynı zamanda var olurlar, ancak boyutsal olarak farklıdırlar. Hiç biri kaybolmaz, yok olmaz. Çünkü varoluşta bir yok oluş söz konusu değildir. Her şey varolduğu andan itibaren varlığını sonsuz boyutta sürdürür. Bu boyutları görebilen, hissedebilenler vardır.

Zamanın emrine dahil olan insan o hüküm altında bilinç dünyasının ve mekanının sunduğu gerçeklik ile yaşamını sürdürür. Mevlâna, “öyle bir hâe gelirsin ki” der. Hâl burada anlayış, kavrayıştır. Bu yüzden uyanışın, kıyametin bir vakti yoktur. Her an olur. Bir insanın seksen yıllık ömrü sadece dünya için geçerlidir, oysa sonsuzlukta bir salise bile değildir. Dünyanın dört milyarlık ömrü, sadece dünya için belirlenen bir vakittir, sonsuzlukta bir andan ibarettir.

Zaman rölatiftir, bize göre değişkendir. Hiçbir veli, peygamber, ermiş, kesinlikle belirli bir gün, ay, yıl vermemişlerdir. Ancak halk için, insan için zaman kavramı hep belirlidir. Belirli olmak zorundadır. Bu yüzden insan için zaman kavramı sonsuzlukta bir noktadır ve o noktanın üzerinde yer alır. Ne zaman o noktanın dışına çıkar işte zaman kavramı sonsuzluk değerine

ulaşır. Bu ulaşmayı Mevlâna “hâl” olarak yorumlar. Öyle bir hâle gelirsin ki, dünya zamanının hükmünden kurtulursun. Uyanırsın, gerçek “sen”e kavuşursun. Zaman ve mekandakiler sana bir şey yapamazlar demek ise, dünya için belirlenen programın dışına çıkacaksın manasındadır. Zaman ve mekanının sana hükmü kalmaz. İşte erenlerin, nebilerin yolu budur. Onlar zaman ve mekanın dışındadırlar. Hiçbir dünyasal ya da arzsal etki onları hükmü altına alamaz. Doğmamış ve doğrulmamış kelimesi bundan ibarettir. Çünkü doğum ve ölüm ancak dünya programında yer alır. Onlar doğmazlar ve ölmezler. Ölümsüzdürler, daima diri olanlardır.

Zaman ve mekan görünürdeki zaman ve mekandır ve görünürdür, zahirdir. Görünmeyen mekan ve zaman sonsuzluktur. Görünen ise sadece çok küçük, sınırlı ve kısıtlı olandır. Görünmeyenin ise ucu bucağı yoktur. Zaman ve mekanın dışına çıkabilen tüm bedenliler, gönül gözleri ve akılları ile sonsuzlukta salınırlar.

Kuran-ı Kerim, Adem için de İblis için de belirlenen süre diye önemle vurgular. Belirlenen süre zamanın ve mekanın belirlenmiş olduğunu vurgular. Zaman sonsuzluğundan bir parça koparılır ve dünya için belirlenir. Mekan yaratılır ve zaman o mekana uyarlanır. Koparılma durumu, ayrılma değildir. Bu kopuş bir amaç uğruna parçalanmadır. Bu amacın sahibi de Âlemlerin Rabbi’dir.

İçinde yaşadığımız zaman, bir eskicidir; hep eskiler alır satar! Sen, orada ölümsüzlük arama; ölümsüz yaşayış yaylasını, zamanın dısında ara!

Divân-ı Kebir c. IV, 1821

Ölümlüler dünyasında, belirlenen süreye hapis olanlar, beden ve tene sıkıştırılmışlar için kavranılması zor olan hâllerdir. Ve Mevlâna’nın belirttiği gibi, öyle bir hâl alınır ki, bir ayağı toprağa saplanır, pergel gibi diğer ayağı ile an zamanda, tüm âlemleri gezinebilir. İşte Mevlâna’nın bâtın tarafı budur. Mevlâna, zaman ve mekan dışına çıkabilmiş, bedenli iken ayaklarını başının üzerine kopabilmiş ve ölümsüzleşmiştir.

Yüzlerce güneş, yüzlerce ay, senin nurundan alınmış birer parıltıdır. Senin güneşin manevî olduğu için, hiçbir zaman batmaz.
Divân-ı Kebir c. III, 1206

Gece

Geceleyin yürü, gece, sırlar rehberidir, herkes uyurken, ilahî aşk sırları, mana zevkleri gönüle gelir. Çünkü geceleyin gönlün kapıları açılır, yapılan işler, yabancıların gözlerinden gizlenir. Geceleyin, gönlümüz aşk ile, gözlerimiz ise uyku ile karışmış olduğu hâlde, bizim yarin güzel yüzü ile işimiz vardır, buluşmamız vardır.
Divân-ı Kebir c. IV, Rubailer 146

O'na gece karanlığında yöneliniz. Çünkü o gece yarısında, sessizlikte, kimsenin olmadığı uzak yerlerde, çöllerde, deniz kıyılarında, dağlarda ve mağaralardadır. O insanın en karanlık yerinde kendi gönlündedir. Bâtındaki tüm gizem, insanın gönlüne gizlenmiştir. Bir noktadır. Öyle bir noktadır ki, tüm kainat bilgisini içinde barındıran. Ancak o noktaya ulaşmak o kadar

kolay değildir. Ulaşmak için Mevlâna gibi "yandım" manası ile "bir" olabilmek gerekir.

> **Gece yarıları sevgili ile buluşmanın ateşi, tan yerini aydınlatır, ışıklandırır!**
> Divân-ı Kebir c. IV. 2110

Gece karanlığın aydınlığa kavuşması, güneşin doğuşu, sevgililerin buluşması benzetmesini akla getirir. Sevgililerin buluşmasındaki hararet, Aşk ateşi, karanlığı deler ve aydınlığı getirir, ışıklandırır.

> **Ey gece, neşelisin, hep böyle neşeli gel, neşeli gel! Ömrün bitmesin, kıyamete kadar uzasın gitsin, dostun yüzünün güzelliğinden, hatırında öyle bir ateş var ki, ey üzüntü, eğer cesaretin varsa gel, benim hatırıma gir!**
> Divân-ı Kebir c. II Rubailer

Karanlıklar, çöller, mağaralar, dağlar, gece karanlığı. Kendi ile başbaşa kalınan, Rab ile konuşulan, irtibat kurulan en önemli yerlerdir. Nebiler çölleri geçmişler, mağaralara sığınmışlar, dağlara çıkmışlar, karanlıklarda almışlardır vahiylerini. Hz. Musa gece karanlığında dağlarda, çölleri aştıktan sonra ulaşmıştır Rabb'ine. Rabb'i ona "Ben benim" demiştir. Son Nebi, çölleri aşmış, dağda, mağarada almıştır tüm kutsal ayetleri vahiy yolu ile. Hz. İsa'nın da yolu, çöllerden geçmiş, dağlara ulaşmıştır. Mevlâna ise, çölleri aşmadan, dağlara ulaşmadan, kendi içinde keşfetmiştir gerçekliğin gerçekliğini. Çünkü gerçekliğe giden en emin yol, kendi içindeki kör karanlıktır, çünkü en kör karanlıkta çok cılız olan ışık görülebilir. Aydınlıkta görülmez. Vicdan sesi, çok cılız bir ışıktır ve ancak kör karanlıkta görülebilir ve aşka ulaşılan en emin yoldur.

Hepsi aynı yolun, farklı görünümleriydi. Herkes kendi yolunda ancak dürresini, vicdan sesini keşfedebilir. Ancak Mevlâna "hamuş" dedi ve karanlığa gömüldü, gömüldüğü yerde vicdan sesini, yani Şemsi keşfetti ve

aşkı buldu, aşk yolundan ilerledi. Kimse uzun süre sessiz kalamaz, kimse karanlıklarda uzun süre kendi aşkını arayıp bulamaz. Bunun için gerçek bir liyakat gereklidir, bu yüzden dünya yaşamında gerçek anlamda suskun kalarak, çölleri aşarak, kendi gerçekliğin gerçekliğine ulaşan çok azdır. Hamuş demek ve aşka ulaşmak için liyakatli olmak gerekir.

Gece geldi. Şu gönüldeki yanışın acaba sebebi nedir? Ben sanıyorum ki, tanyeri ağardı, acaba gündüz mü oldu? Şasılacak şey! Aşkın gözüne ne gece sığar, ne de gündüz... Şu aşkın gözü acaba, gözleri mi bağlıyor... insanı görmez hâle sokuyor.
Divân-ı Kebir c. IV, II. Rubailer

Gönüldeki dürre, vicdan ışığı, cılızdır ancak görmek istedikçe gönül gözüyle, öyle bir ışır ki, artık vazgeçilmez olur. Gece aydınlık olur, hatta gündüzün aydınlığı bile sönük kalır. Aşkın ışığı insanı öyle bir kör eder ki, artık dünya yaşamında hiçbir şeyi görmez olur, her şeyin görünmeyen manasında gerçekliğin gerçekliğini görmeye başlar. Çünkü dünyevi gözleri kör olmuştur, o artık gönül gözüyle görmektedir.

Her gece kendi kendimi kucaklayınca, kendimde sevgilimin kokusunu bulurum.
Divân-ı Kebir c.II, 1077

Gündüz aydınlığı, O'nun Nurudur. Gece karanlığı ise bizzat kendisi.
KA'yıb

Her gece, kendi kendini kucaklayınca diyor Mevlâna. Bu kendi ruh varlığının gerçek benliğine kavuştuğu ile ilgili bir anlatımdır. Ruhun özü, cevherin tekamülü ve dünya yaşamına beden ile kavuşan çok küçük bir kısmı. O küçük kısım, gece, kendi yüksek benliği ile buluşuyor, Vicdan sesi yolu ile, gerçekliğin gerçekliğine ulaşmadır bu. Ve Mevlâna, kendimde

sevgilimin kokusunu bulurum diye devam eder. Sevgili yine kendidir, kokladığı burun, dünyevi burun değildir, o görünenin ardındaki görünmeyen gerçekliğin gerçekliğinin kokusunu almıştır. İlk yaratımda kudretinden burun köküne yerleşen kodlama ve bilinç algısının ötesine geçen için geçerlidir bu. Bu bilinç ve kodlama algısı, ancak kendisine verilen kadarını görebilir, daha ötesini görmek için, gece karanlığında dürreyi keşfetmek ve gönül gözünü açmakla liyakatlendirilmiştir.

Ey nergis! Ben senin küçük gözün gibi ağzımı kapadım, sustum.
Divân-ı Kebir c.III, 1167

Sen de sus, mahrem ol da her an Rabbanî mecliste can şarabını ağızsız, dudaksız ve kadehsiz olarak gizlice iç, iç!
Divân-ı Kebir c.III, 1173

Susmak, Rabb'i ile irtibata geçmektir. Bu da Mevlâna'nın bahsettiği gibi, ağızsız dudaksız, kadehsiz, gizlide, bilinmeyende, görünenin ardındaki görünmeyende içilen bir can şarabıdır. Mansur şarabıdır. Herkes kadeh arar durur da, kadehin kendi bedeni olduğunu bilmez. Mansur şarabının da Rabb'in o görkemli enerjisi olduğunu bilmez. Bunlar Mevlâna'nın bâtıni yönüdür, hakikatin hakikatleridir.

Rüya

Rüya deyince şaşılacak şeyler açığa çıkar. Gönül uykuda pencere kesilir.
Mesnevi c. II, 2235

Uykuya dal, dünyadan vazgeç, altı yönden de kaç! Ne zamana kadar, aptalcasına, başıboş, şurada burada dolaşıp duracaksın?
Divan-ı Kebir c. V, 2239

Altı yön olarak bahsedilen, insanı yönlendiren tüm duyularıdır. Dünyada yaşarken, bu altı yön ile hareket hâlindedir. Altı yönün dışına çıkarsa işte dünyadan vazgeçmiş ve rüya âlemine dalmıştır. Dünya zamanından kurtulup, düş zamanına dalmıştır. Hangi dünya zamanına kadar da aptalca, başıboş dünya yaşamında uyuduğunu, yönlendirildiğini fark edemeden uykuda olacaktır?

Dünya üzerinde, rüya ve düş yaşamını en iyi açıklayan topluluklardan biri Aborjinlerdir. Onların düş ve rüya âleminin tanımlamasına yer verdikten sonra Mesnevi kültürü ve Mevlânanın düşünceleri ile metafizik bilgilerinin ele alındığı bilgilere geçebiliriz. Aborjin inançlarında ölüm bir son değil, yaşam döngüsünün bir parçasıydı. Ölüm, gerçek "düş zamanına" geri dönüştü. Doğum ise, "gerçek yaşam olan düşzamanın'dan çıkmaydı. Yani Aborjinler, Düş zamanı adı verdikleri sonsuz yaşamdan dünyaya doğarak çıkarlar, dünyadan ölerek tekrar sonsuz yaşama kavuşurlar inancını taşıyorlardı. Doğum ve ölüm bir yaşam döngüsünün bir parçasıydı.

Kozmik bedenin her diri ve akıllı hücresi uykuya dalmış, düşsel hareketleri, dünya yaşamlarını oluşturmuş. Dünya yaşamımda uykuya daldım, rüyalarımda uyandım, uyandım!

Fakat bu düşzamana, dünyada yaşarken de ulaşmak mümkündü. Uykuya daldıkları vakit, düşzamana geri dönüş olurdu ve ölmüş kişilerle, akrabalarıyla, sevdikleriyle görüşme, şifa isteme durumlarını gerçekleştirirlerdi. "Düşzamanı" adı verilen sonsuz yaşam ve rüya, geçmiş, gelecek ve an aynı zamanda gerçekleşmekteydi. Orada zaman mevcut değildi. Bu yüzden düşzamanı "her şeyin bir anda" olduğu zaman olarak adlandırırlar. Ölen sevdikleri, kaybolmamakta düşzamanına geri dönmüş orada mevcudiyetlerine devam etmekteydiler. Dünyada kalanlar ise, uyku vasıtasıyla düşzamana geri dönerek şifa ve görüşmeye devam etmektedirler taa ki, bu dünyadan ölerek, düşzamana geri dönene kadar.

Kendi gerçek bedenini bile göremediği ve hakkında hiçbir şey bilmediğinden dolayı, anlık uyanıklıklar yaşasa da, tüm ömrü bazen tamamen uykuda geçer. İnsan kuantum evreninde yani bizim kainatımız ve boyutumuzda olduğu için, görünen bedenini göremediği için uykudadır. Ancak kendi bedenini yine kendi bedenine ait organı olan gözü ile görüyor, kulağı ile sesini duyabiliyordu. Dışardan bakamadığı için, kendi boyutunda algılaması, ancak uykuda olmaktadır. Gerçeğe, kendi boyutunda ulaşmak mümkün değildir. Gerçeği, ancak bir üst boyuttan bakarak anlamak mümkündür. Akıl insana bahşedilmiş üstün bir tesirdir. Ancak aklın çok az bir kısmı insan tarafından kullanılır. İnsan baktığında gördüğü görüntüyü, çok çeşitli tesirlerle yorumlar. Aklını tam olarak kullanamadığı için yorum da eksik kalır ve gördüğü görüntü yine kendi boyutunda bir yorum olarak kalır. Tüm duygusal, dürtüsel, içgüdüsel tesirler, yorumlamasını yönlendirir ve gördüğünü bilincinde şekillendirmesi yine bu tesirler vasıtası ile eksik olur. İnsan duyusal ve dürtüsel dünyada hareket hâlindedir, yorulduğunda dinlenmek için uykuda olduğu dünyadan biraz uzaklaşmak için uykuya dalar. Uyuduğu zaman da "düşler" ve "rüya"lar görür.

Geceleyin anlayış ve duygular gemisi kırılır. Ne bir ümit kalır, ne korku, ne yeis.
Tanrım, beni rahmet denizine daldırır, bakalım, ne hünerle doldurup geri gönderecek?

Birisini ululuk nuru ile doldurur, öbürünü vehimlerle, hayallerle.
Mesnevi c. VI, 2321

Dünyasal ve yaşamsal olan “duyu”lar, uykuya dalındığında duyusuz algılar olan mizansenlere yani “rüya”lara dönüşür. İnsan bilinci, algıladığı dünyada yaşarken hareket hâlinde ve duyuları vasıtası ile yaşar. Ancak uykuya dalıp da rüya gördüğünde, hareketsizdir ve duyusuzdur. Bu yüzden duyusuz algılar olan düşler ve rüyalarda, film izler gibi sahneler takip edilir ancak bir bağlantı kurulamaz, insan rüyada iken nerede olduğunu ve neden rüyada olduğunu bilemez. Çünkü duyuları, duyguları, hisleri ve dürtüleri yoktur. Rüya âlemi, tamamen bilinç dışı oluşan görüntülerdir. Dünyasal ve yaşamsal tesirlerin yönlendirmesi bitmiş, tamamen farklı bir dünyanın kapıları açılmış ve kendisine verilen aklın tam olarak kullanıldığı bir boyuttadır insan. Birçok keşif, bilimsel buluş, sanat eserleri rüyalardan alınmadır. İnsan rüyalarında dünya tesirlerinden uzaklaştığı için, ruhi boyuta, mana evrenine daha yakındır. Mevlâna Divan-ı Kebirde aşağıdaki sözünde, uyanıkken sahip olunan akıl ile, rüyada iken açığa çıkan aklın farklı olduğunu vurgulamaktadır. Kafeste yani ten kafesine hapsolmuş bir aşık canın, yaşam ve dünya kanunlarının ve tesirlerinin emrinde olduğunu, ancak kafesi kırıp da rüyalara daldığında ise, emirlerin yok olduğu bir boyuta geçtiğini söyler. Özellikle akıl başta iken, yani uyanık iken, nefsani bir akıl ile yorum yaptığını vurgular. Uykuya daldığında gerçek akıl açığa çıkar ve nefsani yorumların ötesinde, özgür bir boyuttan algılama başlar.

Gönlü yanık bir kişinin aklı nerede, korkulu ve karışık rüyalara dalmış akıl nerede? Kuş, kafeste kaldığı müddetçe bir başkasının emri altındadır. Kafes kırılıp da kuş uçunca, ona verilecek emirler nerededir? Akıl başta iken, nefis suçlar işler. Fakat aklın da aklı gelince, nefsin suçları nerede kalır?
Divan-ı Kebir c. V, 2207

Can, bedende iken ata binmiş ve atı araç olarak kullanır. At burada bedendir. Can kavramını, ata binmiş, beden atına binmiş bir araç olarak

kullanır. Rüya âlemine geçen can ise, atından inmiştir ve yaya olarak gezmektedir. Araçsızdır. Artık ruhi boyutta olduğunu özellikle vurgulamaktadır.

Beden uykuda iken can, beden atından inmiş, basit bir âleme, rüya âlemine yaya olarak gelmişti.
Divan-ı Kebir c. V. 2353

Basit bir âlemdir rüya âlemi. Çünkü orada duyular ve dürtüler yoktur. Dünyaya ait yaşamsal formlar yoktur. Tüm endişelerden, nefsani duygulardan arınmışlık vardır. Çünkü orada yaya olarak araçsız hareket edilir. Rüyalarda iken beden aracına ihtiyaç yoktur.

Dünya yaşamı, yaşamları, kozmik bedenin her hücresinin uykuya dalmış ve her bir hücrenin bir dünya yarattığı düşsel hareketlerdir. Kozmik bedenin her hücresi ayrı ayrı düşler ve rüyalar görmekte ve bir yaşam yaratmaktadır. Her dünyasal yaşam bir rüyadan ibarettir. Ancak o rüyada iken uykuya dalan ve rüya gören kişi uyanık hâle gelir ve kozmik bedeni ile bütünleşir, kozmik bedenin bir hücresi olduğunu algılar. Dünya yaşamında uykuda olan ve yaşamı bir rüya olan, o rüyada uyuyup gördüğü tüm rüyalar, kozmik bedeni ile bütünleşmesi ve akıl üstü aklı ile kaynaşmasıdır.

Dünya bir hiçtir; biz de hiçleriz! Dünya da, biz de hayalden, rüyadan ibaretiz! İş böyleyken, dünyalık elde etmek için çırpınır dururuz! Uyuyan kişi uykuda olduğunu bilseydi, rüyagördüğünü anlasaydı, hiç üzülür müydü? Şu uykuya dalmış kişi, bir hayal görür, düşüncelere dalar! Şu dağınık uykudan sıçrayıp kalksaydı, rüyadaki sıkıntıların gittiğini ve nimetler içinde olduğunu anlardı! Birisi, rüyada kendini gam zindanına düşmüş görür, birisi îrem Bağı'na ulaşır! Uyandıkları zaman ne zindan kalır, ne de İrem Bağı!
Divan-ı Kebir c. V, 2501

Asıl amaç, uyku ve rüya olan dünya yaşamında uykuya dalıp uyanmadan, uyanabilmektir. Kozmik bütünleşmeyi, dünya rüyasında hareketliyken, duyuları ve nefsaniyetinin yönlendirmesinin dizginlerini ele alarak uyanmasıdır. Kozmik bedenin hücreleri olduğunu dünya yaşamında iken anlayabilmesi ve idrak edebilmesidir. Yaşamda uyanacak insan, artık uyuyarak rüya âlemine gerçek aklına yolculuk ederek gitmeyecek, o rüya âlemini, yaşama taşıyabilecek, kendi bedeninde açığa çıkan uyanık şuur hâli ile idrakli uyanışa geçebilecektir. Uyuyup rüya âlemine gerçek akla ve bütünlüğüne giden insanın İrem Bağı yani gümüş kordon olarak bahsedilen bağına da ihtiyaç kalmayacak. Çünkü iki âlem de bir olacaktır. O zaman ne beden "zindan" olacak, ne de "İrem Bağı" denilen gümüş kordona gereksinimi olacaktır. İki dünyayı da bir eden insan aklı ve şuuru, tam bir uyanış ile rüya âlemi ile dünya yaşamını, tek bir amaçta ve hizmette birleştirebilecektir.

Bu bir âlemdir ki bana rüyada göründü; açıklığıyla kolumu, kanadımı açtı. Bu âlemle bu âlemin yolu meydanda olsaydı dünyada pek az kimse, ancak bir lâhzacık kalırdı.
Mesnevi c. I, 2100

Rüyalarda ziyaret edilen âlem, manevi dünyadır. Apaçık olarak bilinseydi, kimse yaşamda bir lahza bile kalmak istemezdi. Bu yüzden yaşamda perdelidir insanlar. Ve ancak çok kısa bir süreliğine, uykuya daldıklarında anlık rüyaları ile ziyaret ederler bu manevi dünyayı. Mevlâna'nın "rüya âlemi" olarak bahsettiği ise, bizim günlük rüya olarak algıladığımız ve yorumlara başvurduğumuz bir görselliğin tamamen dışındadır. Rüya âlemi, eksi kadim uygarlıkların önemle üzerinde durduğu, gerçekliğe yakın bir boyuttur. Ve madde âlemi ile yan yana, iç içedir. Çok ince bir sınır vardır ve bu sınırı ancak İrem bağı olarak Mevlâna'nın bahsettiği, kozmik öğretilerde ise gümüş kordon olarak adlandırılan bir kordon ile geçiş yapmak mümkündür. Bu geçişi sadece rüya vasıtası ile değil, uyku ile uyanıklık arasında astral seyahat olarak tabir edilen bir şuur durumu ile de yapmak mümkündür.

Adam uyur, ruhu, güneş gibi gökyüzünde parlar. Bedense yorgan altındadır.
Can, boşluklarda astar gibi gizlidir, bedense yorganın altında döner durur.
Mesnevi c. VI, 3308

Uykuya dalınca görülen görsellik rüya olarak adlandırılır. Ancak astral seyahatte ise, herşey ruhi bir göz ile görülür ve kozmik beden ile bütünleşme anlık da olsa gerçekleşebilir. Astral seyahatler esnasında, yüksek şuurlara sahip kişiler, Mevlâna gibi ulular, bilgiler ile donatılarak dünya yaşamlarına geri dönerler. Çünkü astral seyahatlerde yani bir bakıma rüya olarak da bahsedilir Mevlâna tarafından, gönül gözü açılır, tam bir görme ve duyma hâli meydana gelir. Ruhsal âleme, manevi boyuta açılan pencereden bir bakış ile, akıl "görme" hâlini tam olarak gerçekleştirir.

Rüyada el, ayak görür, bir şey alır, bir yere gider, birisiyle görüşür, konuşursun ya… onu hakikat bil saçma zannetme.
Sen, bedensiz bir bedene sahipsin, gayri canının cisminden çıkacağından korkma.
Mesnevi c. III, 1612

Gerçek akıl, rüya âleminde açığa çıkar. Çünkü orada akıl yönlendirilmez. Tam bir ruhi düşünüş ve algılamaya dönüşür. Akıl, dünyada iken yönlendirilir, uykuya dalıp da rüyaya giden için ise yönlendirme bitmiş, kendi başına kalmıştır. İşte bu yüzden rüyada iken dünyasal üstü bilgilerin de açığa çıkıp yol bulma olasılığı mümkündür.

Uykudan uyanınca benim aklım olur, düşüncem olur, gelir beni bulur. Uykum gelip de uyusam, gelir, rüyama girer.
Divan-ı Kebir c. V, 2251

Dünya yaşamında elde edilen tüm bilgiler dünyasal ve maddeseldir. Ruhi bilgilere, ancak böyle bir astral âlemden, üst bir boyuttan ulaşılabilir. Böyle bir “rüya”yı gören ise ariftir der Mevlâna. İşte böyle ariflerin bastığı toprak yani anlattıkları aktardıkları bilgiler, gözümüzün perdelerini açan bir sürme gibidir. Gerçekliğe yakın olan bilgilerdir.

Rüya deyince şaşılacak seyler açığa çıkar. Gönül uykuda pencere kesilir. Uyanık olduğu hâlde güzel rüya gören âriftir. Sen onun bastığı toprağı gözüne sürme gibi çek.
Mesnevi c. II, 2235

Ebedi kalmayacak olan nedir? Maddedir. İşte o bir rüyadır der Mevlâna. Geçici olan herşey rüyadır. Kozmik bedenin rüyasıdır. Dünya yaşamı bir rüyadan ibarettir. Ve orada olan tüm insanlar gerçekten uykudadır. Ne zaman dünya yaşamında uyanacaklar, işte o zaman dünya rüyasından çıkıp, kozmik evren boyutunda uyanacaklardır.

Ebedî kalmayacak mülkü, gönül, bir rüya bil!
Mesnevi c. V, 3925

Seni ne Hz. Adem rüyasında gördü, ne de onun neslinden gelenler, onun soyu sopu! Ben senin güzelliğini, kimlere sorayım? Bütün insanlara teker teker sorsam bile bir anlatan çıkmaz.
Divan-ı Kebir c. II, 1062

Mevlâna bu sözü ile çok önemli bir bilgiyi de bizlere vermektedir. Yoktan var olan hiçbir varlığın, varlıkların yarattığı yaratılanların hiçbiri O’nu göremez, ne rüya âlemi olan gayb âleminde, ne de dünyasal yaşamda. Görme ne kadar derinleşse bile, O asla ulaşılamayan bir noktadadır.

Hiçlikte ve Yoklukta olan Sevgidir. Bir anlatan çıkmaz onun hakkında bilgiyi. Yaratılanlar ve Varlıklar, en yüksek bilinç noktasında olsalar da O'nu ne görebilirler, ne de O'nun hakkında zerre bir bilgiye ulaşabilirler. Rüya âlemi bile bunun için yetersizdir.

Sen uyuyanları rüya âlemine götürmedin mi? Onlara gizli bir temasa, gizli bir seyir seyran bağışlamadın mı? Ne olur senin sevdana kapıldığı için uyuyamayan ben zavallıyı, uyanık değil de uyur say! Beni de gizli âleme götür, hiç olmazsa hayalinle beni sevindir!
Divan-ı Kebir c. II, 1091

Mevlâna bu sözünde önemli bir ayrıntıyı "uyuyayaman ben zavallı" sözü ile aktarır. Erdemli bir alçakgönüllülükle, ruhta zengin bir insanın sarfedeceği bir anlayışla kendisini zavallı olarak tanımlar. Uyuyamayan ben zavallı ile, Mevlâna, aslında dünya yaşamında "uyanmış"lığını ortaya koymaktadır. Uyanan insan artık uyuyamayan biri hâline gelir. Çünkü iki âlemi de bir eden için, uyuyup da rüya âlemine gitmesine gerek kalmaz. O uyanık şuuru ile zaten hem madde evreninde yaşam içinde hapiste, aynı anda, o hapishane içinden çıkarak rüya âleminden bilgiler alan biridir. Gözü açıkken hem rüya âleminde hem de dünya yaşamında olan birinin duası ise ancak bu kadar kendini belli edebilir. "Beni de uyur say ve rüya âlemine götür, sevindir". İki dünyayı bir yapan Mevlâna da, arada uyuyan insanlar gibi uyuyarak rüya âlemine farklı bir yoldan gitmeyi de duasında dile getirmiştir.

Uyku, seni kolları arasına aldı! Haydi, gayb âlemine uç; seher vakti onun elinden yakan kurtulur!
Divan-ı Kebir c. IV, 2074

Rezonans

Her şey, kendi cinsinden olana yüzlerce kanatla uçar gider, ona ulaşma hayaliyle bağlarını yırtıp yürür!
Mesnevi c. IV, 2656

Âlemde her şey, bir şeyi çekmektedir... küfür, kafiri, doğruluk, doğru yola götüreni!
Kehribar da vardır, mıknatıs da... sen demir de olsan, saman çöpü de olsan elbette bir tuzağa düşersin!
Demirsen seni bir mıknatıs kapar... yok saman çöpüysen kehribara tutulur, ona gidersin!
İyi kişilerle dost olmayan, elbette kötülerin yanında yer alır, onlara komşu olur!
Mesnevi c. IV, 1633

İsteme eylemi, geleceğe aittir. İstiyorum dediğimiz anda, geleceğe dair bir düşünce formu yollamış oluruz. Ve o isteğimizi istemeye devam ederiz. İsteme düşüncesi ile kendi düşüncemiz ayrılmıştır. İsteğimizi yüzlerce kere tekrar da etsek, düşünce fiilimiz ile istek düşüncemiz yine birbirinden ayrı olacaktır.

Sevgi dilenmez, sevgi olunur. Bilgi dilenmez bilgi olunur. Mevlâna'nın Divan-ı Kebir ve Mesnevi eserlerinde en çok tekrarladığı kelimelerden biri de "kehribar" dır. Kehribar, bir ağaç salgısıdır, zamanla fosilleşir ve sertleşir. Elinize aldığınızda herhangi bir yere sürterseniz, hafif olan kürdan, ince dal, kıymık gibi şeyleri çeken bir mıknatıs gibi olur. Çekme gücü çok azdır. Mevlâna'nın bahsettiği kehribar, işte bizim isteklerimizin düşünce formu olarak uzaya, boşluğa fırlatışımız gibidir. Hafif olan, çok az benzeşen titreşimleri çekecektir. Çünkü düşüncemiz zayıftır ve bir kehribar kadar çekim gücüne sahiptir. İstediğimiz kadar tekerleme gibi tekrarlasak da,

fosilleşmiş bir kehribardan daha öteye geçemez. Demiri çeken güçlü bir mıknatısa dönüşmesi için, istemeyi değil, olduğunu düşünmek daha güçlü bir etki yaratacaktır. Ancak istemenin de ölçülü olması gerekir.

İste ama ölçülü iste, bir otun, bir dağı çekmeye kudreti yoktur.
Mesnevi c. I, 140

Mevlâna içinde derin anlamlar barındıran bu sözünde her zaman dengeli ve ölçülü istememiz gerektiğini, çünkü isteklerimizin, arzularımızın bir sınırı olmadığını anlatır. Sen hayat plânı içerisinde ancak ve ancak, o hayat plânına dahil olabilecek, gelişimine ve ihtiyaca uygun nitelikteki isteklerini çekebilirsin. Daha fazlasına kudretin zaten yoktur ve boş yere de zaman kaybetme. Çünkü fazla isteme ya da hırsların, akıldan ve gönülden daha öte olması, kontrol edilemez olması, dünyevi titreşimimizi kuvvetlendirecek, önüne geçilemeyecek bir hâle gelebilecektir. Egonun, hırsların, tatmin olmayan sürekli istekler üreten düşüncelerin insanı ne duruma sokabileceğini hatırlamak gerekir.

Görmez misin? Demir kırıntısı, sonunda mıknatısa doğru koşar. Şüphe yok ki, saman çöpü de kehribara doğru uçar.
Divan-ı Kebir c. V, 2339

İsteme Ol, kelimesi biraz daha mantığa uygundur. Huzurlu olmak istiyorum derken içinde bulunduğumuz huzursuzluğu dile getirerek tekrar onaylamak huzuru çekmek yerine sahip olduğumuz duruma uygun mizansenleri yaratacaktır.

Herkes kendi cinsiyle uzlaşmış, kendi cinsiyle kaynaşmıştır.
Divan-ı Kebir c. III, 1116

Mevlâna burada, kendi cinsi sözü ile, aynı cinsten ya da karşı cinsten insanların biraradalığından ziyade, birbiri ile ortak alan yaratanların aynı cinsi oluşturduğundan bahsetmektedir. Ortak alanların yaratımı. Bazen hiç anlamadığımız bir anda, bir insana karşı çekim kuvveti hissederiz. Ortak hiçbir noktamız yoktur, fakat mutlaka bir düşünce formu ile ortaklık yakalanmıştır. İnsanın gönlünde, kalbinde gizli kalmış bir düşüncenin, bastırılmış bir duygunun çekim alanına dahil olan benzer düşünce ve duygu içinde olan başka bir insan ile ortak alan kurulabilir. Mevlâna bu duruma "**Herkes kendi tabiatına layık, kendi ruhuna uygun birisini dost edinmiştir**" der.

İnsanın gönlünde ne gizli ise, o açığa çıkacaktır ve onunla karşılaşacaktır. Neye yönelirse Rabb'i de o kişiye bunu verecektir. İmkan sağlayacaktır, mizansenler oluşacaktır. Çünkü yaşam isteklerin doğrultusunda gerçekleşir. Ancak sadece zihinde düşünce ile istemek ya da tekrarlamak değildir. Çünkü dil başka, gönül başka şeyler dileyebilir. İnsan, kendi ruhunda, kendi içinde gizli kalmış duygu ve düşünceler bütünüdür. İşte bu bütünlük ile bir mıknatıs hâline gelir ve bunları göremediği bilemediği için, başına gelen her şeyden Tanrı'yı suçlar. Oysa bilmez ki "ne dilersen gizlide, Tanrı sana onu verecektir. Çünkü Rab, gaybı bilir ve gaybda olanları açığa çıkarır." Temiz bir gönlün varsa açığa çıkacak olanlar da güllük gülistanlık olur.

Cins cins herkes, herşey kendi cinsiyle kaynaşır. Herkes, her şey kendi cinsinden birisini, bir şeyi seçer.
Divan-ı Kebir c. III, 1116

Neye meyledersen o çıkar karşına. Kalbinde ne varsa onu yaşarsın. Gizlide olan tüm duygu ve düşünceler, su yüzüne çıkmazlar birdenbire, onlar olaylar, mizansenler olarak karşına çıkar. Yaşadığımız her ne ise, mutlaka buna liyakatliyizdir. Ve bazıları da özellikle içlerinde olan gizli duygu ve düşünceleri arındırmak için mizansenler içine dahil olurlar bilmeden. Bunun için her zaman şükür içinde olmak ve günün getirdiklerini, huzur ve mutluluk ile karşılamak, sakinliği de asla elden bırakmamak gerekir.

“Kim senden kaçar da başkasından hoşlanırsa, kim senden ürker, seni bırakır başkasıyla karar kılarsa; O aslından, kendi cinsinden ayrı düştüğü için sevdiği sandığının yanında suratını ekşiterek bulut gibi somurtkan oturur.
Kendi cinsinden olanın yanındaysa ilkbahar gibi gönlü açılır, neşelenir.
O kendi cinsiyle beraber olunca susam çiçegi gibi dil kesilir, cinsinden baskasının yanında dilsiz kalır.
Kendi cinsiyle bir arada olunca gül gibi açılır, güzel kokular saçar. Cinsinden başkasına ise diken olur.”
Divan-ı Kebir c. III, 1116

Einstein’ın zamanın rölatifliğinden bahsederken söylediği “sevgilinin yanında geçen bir saat bir saniye gibi, kızgın bir tavanın üzerinde bir saniye bir saat gibi gelir” sözü aynı zamanda açıklamaya çalıştığımız konuya da örnektir. Mevlâna’nın, kendi cinsi ile yakınlaşanın yüzünden, gözlerinin pırıltısından, neşesinden anlaşılır ifadesi vardır. Ancak aynı kişi, bir başka cinsinden olmayanın yanında ise, somurtkan olabilir. Çünkü enerji alanları birbiri ile ortak alan oluşturmamıştır. Oluşturamadığı için, “anlaşamadılar” ifadesi kullanılır.

Koku satanların tablalarına bak. Her cinsi, kendi cinsinin yanına korlar.
Cinsleri, kendi cinsleriyle karıştırır, bu uygunluktan bir güzellik, bir süs meydana getirirler. Fakat mercimek, şeker arasına karışırsa onları birer birer ayırırlar. Tablalar kırıldı, canlar döküldü de iyiyi, kötüyü birbirine karıştırdılar. Allah, bu taneleri ayırıp tabağa koysunlar diye kitaplar verdi, peygamberler gönderdi.
Mesnevi c. II, 280

Her cins, kendi cinsi ile bir münasebet oluşturur ki, diğer göremediği, gizli olandaki duygu ve düşüncelerinin törpülenmesi, fark edilmesi, ehlileştirilmesi içindir. Tek bir ortak alan bile insanları birbirlerine çekerek bir "cins" oluşturur. Hangi duygu ve düşünce mıknatıs hâline gelmiş ise, diğer benzer mıknatıs olmuş düşünce ile ortak bir bağ oluşturur.

Peygamber, ben de sizin gibi insanım... Kendi cinsinize gelin kaybolmayın buyurdu. Çünkü cinsiyetin acayip bir çekiciliği vardır, nerde birisini ve bir şeyi arayan varsa onu aratan, o yana çeken cinsiyettir. İsa ve îdris, meleklerle aynı cinstendiler; onun için gökyüzüne çıktılar. Kâfirler, şeytanlarla aynı cinsindendir, canları, şeytanların şakirdi olmuştur.
Mesnevi c. IV, 2670

Su gibi aziz ol denir halk arasında. Su gibi olan, billur olur, düşüncesinde su olduğunu düşünen temiz ve pak kalır. Her cins insanla ortak alan oluşturan, arınmış ve temiz bir cins olmuştur. İşte o her ortamda kendini kaybetmeden bulunur. Sözü dinlenir, saygı görür. O artık kendini su gibi her yöne akan, aktıkça çoğalan, her kaba sığan, her kabın şeklini alan yararlı ve hayat veren biri hâline dönüşmüştür.

Yelin meyli, yüceleredir, içinde bulunduğu kabı da yücelere kaldırır.
Peygamberlerin cinsinden olan canlar da çekişe çekişe onların yanına giderler.
Çünkü bu kısımdan olan kişinin aklı üstündür, şüphe yok ki akıl da yaradılış bakımından melekle aynı cinstendir. Nefis havası da düşmana üstündür, fakat nefis, aşağılık cinstendir, aşağılık âlemine gider!
Mesnevi c. IV, 2700

Güzel güzel içindir, güzeli sever, güzeli ister. Arar durur en uygun kişiyi. Belki yıllar sürer arayış ama eninde sonunda herkes kendi cinsi ile ortak alanı kurar. Her insanın, her cinsin mutlaka ortak alan kurduğu, kendini ayna olarak gördüğü insan ve insanlar olacaktır. Bunun bir ölçüsü yoktur. Gönül ölçüsü tüm ölçülebilir değerlerden üstündür. Gönül ölçer, biçer ve tayin eder.

Âlem de her şey, bir şey cezbeder. Sıcak sıcağı çeker, soğuk soğuğu. Aslı olmayan, aslı olmayanları çekmektedir, bakilerde bakilerden sarhoş olmakta.
Cehennem ehli olanlar, cehennem ehli olanları cezbeder. Nura mensup olanlar, ancak nura mensup olanları ister.
Mesnevi c. II, 80

İnsan kendi içinde hem şeytanını, hem de meleğini saklar. Ve en çok neyi dinliyorsa ona meylediyorsa o olur. İçindeki ne ise ona yönelir. Çok iyi olarak görülen bir kişi yıllarca tanıdığınız birisi, bir anda başka bir insana da dönüşebilir. Örnekleri çoktur. Çünkü artık ortak alan kalmamıştır. Ortak alan kalmayınca, değiştiğini, uygun olmadığını düşünürüz.

Kuş ancak kendi cinsinden olan kuşlarla uçar. Kendi cinsinden olmayanla sohbet âdeta mezara girmedir” diye cevap verdi. Bir kuşun kendi cinsinden olmayan bir kuşla uçup yayılmasındaki sebep. Bir hakîm dedi ki: “ Bir kargayla bir leyleğin beraberce koşup uçmakta olduğunu gördüm. Hayret ettim, bakalım aralarındaki kadr-i müstereke ait emare bulabilir miyim, diye hâllerini arastırmaya koyuldum.
Hayretle yanlarına yaklaşınca gördüm ki ikisi de topal!”
Mesnevi c. II, 2105

Mevlâna’nın burada, bedenin haz ve arzuları ile meşgul olanın, ancak bu isteklerine uygun kişileri ve maddi değerleri de çektiğini ifade etmektedir.

Çekim alanına dahil olan ne varsa, buna uygun da bir hayat sürmektedir. Ancak layık olabildiği oranda. Çünkü herkese sunulan şey, ancak liyakati oranında elinde tuttuğudur. Onunla ne kadar ortak alan kurabilirse, o oranda onunla beraber bir yaşam sürecektir. Değersiz olduğunu düşünüyorsa, değersiz olan durumlar içinde olarak, değerli olduğunu anlayana kadar bu döngü de devam edecektir. Zıt durumlarda da aslında zıtlığın içinde bir uyum vardır. Zıt gibi görünse de ortak alanları çok güçlüdür ve bu yüzden bir birliktelik sergileyeceklerdir. Bir karga ile bir leyleğin ortak alanı olmayabilir ancak ikisinin de topal olması bir ortak alan yaratmıştır. Bu ortak alanların yarattığı çekimsel kuvvetin bileşkesidir.

Zıtlar, zıtlardan kaçar. Ziyâ parladı mı gece kalmaz.
Mesnevi c. III, 187

Babanın sırrı oğlunda çıkar. Baba sakladığı herşeyi oğlunda görür. Gizlenmiş tüm duygu ve düşünceleri DNAsı vasıtası ile kendi evlatlarına aktarır. Bilerek ya da bilmeyerek bunun gerçekleşmesi karşısında şaşkınlığa uğrar ya da mutlu olur. Her alimden zalim, her zalimden alim doğma meselesi bundandır. Çünkü her insan kendi içinde tüm zıtları da taşır. Hangisini açığa çıkardı ise, diğeri baskın durumda ancak canlı olarak var olmaya devam eder. Onu ehlileştiremediği için, DNAsında mutlaka açığa çıkacak yollar arar. Ve yol bulup tam karşısına dikildiğinde ise, şaşkındır ya da mutludur. Bazen sorgulayan vicdanı olur karşısındaki, bazen de tüm gizlediği görmek istemediği, unutmaya çalıştığı bir karakter.

“Dünyanın her cüzü, her şey aşıktır. Her şey sevgili ile buluşmak için çırpınır durur.”
Divan-ı Kebir, c. VI, 2674

Her zerre aşk ile inler ve diğer aşkına kavuşmak için an bekler. Tüm atomlar birbirleri ile birleşerek suyu, ateşi, tahtayı, taşı, görünen tüm varlıkları oluşturur. Çünkü her zerre canlıdır ve kendi eşini arar bulur. Bu

birleşmeye tüm kainat tanıklık eder. Her biri kendi ortak alanına kavuşmak için aşk ile çırpınır. Çünkü Aşk, yaratılışın hamuruna karıştırılmıştır. Her hücre, her zerre aşk ile kalp gibi atan bir canlıdır. Çünkü hepsinin özünde, canlılık enerjisi mevcuttur. Kainat, bir araya gelişler değil midir? Her zerreye ilahi özgür irade verilmiştir. Atomların bir araya gelişlerinden varlıklar meydana geliyor. O varlıkların çekim alanından bir araya gelişler ve yaşamlar oluşuyor. Yaşamlardan dünyalar, dünyalardan ise galaksiler ve hepsi de görünen evreni meydana getiriyorlar.

Karşıtlar Kavramı İkinin İkincisi

“Senin gözün ve dilin, benim gözüm ve dilim oldu. Aramızda artık ikilik kalmadı. Benim yalnız bir canım var ki, o da sensin. Benim o candan başkasına inancım, ikrarım yok.”
Divan-ı Kebir c. III, 1610

O aşkı akıtmaya bense doldurmaya geldim. O aşk-ı çeşme, bense kadehi.
KA’yıb

Biri aşkın çeşmesini akıtmaya gelir, diğeri doldurmaya ve dağıtmaya. Hiç kimse aşkın tek başına sahibi olamaz. Biri tennuru ateşlemeye, diğeri harlı kalmasına neden olandır. Çiftler, eşler, ikilik kavramları bizim kainatımızın tecellisidir. Biri olmadan diğeri olamaz. Ancak kainatta da iki varlıktan söz edilemez. Bunun için iki olan, tekliğin bütünlüğü ve yansımasıdır. İki olarak görünen, Birliğin görünür hâle gelmesinden başka bir şey değildir. Çünkü dünyasal gözlerimiz ancak İkiyi görür, Biri göremez. İki görünür olandır. Çünkü iki, karşıtlıdır, özünde karşıtı taşır. Birbirini dengeler. Bu dengeleme sonucunda algılarımızda şekil olarak görünür.

Kardeşi Harunu peygamber olarak kendisine bahşettik (Hz.Musa'ya).
Meryem Suresi 19/53

Eşitlik ve denklik bu karşıtlardadır. Her şeyin bir karşıtı vardır. Karşıtsız hiçbir şey var olamaz. Yaratımın özünde karşıt mevcuttur. Öz varsa Cevher de vardır. Biri kaynaktır diğeri dengeleyen, gelişen, tekamül eden ve aktarandır. Her ikisi arasında, algılarımızın çok ötesinde bir alışveriş mevcuttur. Bu alışverişten her ikisi de yararlanır. Ve tüm kainat, görünen görünmeyen her şey bundan beslenir.

Biraz daha anlaşılır kılmak için şöyle diyebiliriz. Bir iyi varsa, mutlaka bir menfi, bir menfi varsa mutlaka bir iyi var olacaktır. Karşıtlar dünyasında ve evreninde yaşıyoruz. Karşıtların dışına çıkıp teklik arıyorsak, zaten kainatta değilizdir. Teklik karşıtların biraradalığıdır. Tüm karşıtlar birbirini tamamlar, beslenirler, ancak asla birbirlerine galip gelmezler.

Mevlâna Divân-ı Kebir'de bunu şu şekilde aktarmaktadır:

"İyi, kötü, güzel, çirkin her şey Hakk'ın eseridir. Her şeyi O yaratmıştır.
Divân-ı Kebir c. III, 1384

Bir mümin varsa, bir kafir de olacaktır; bir ışık varsa, bir karanlık da var olacaktır ki her ikisinin de farklılığı, çeşitliliği ve bundan dolayı bütün hâlde hareket ettiği ortaya çıkabilsin. Fakat ikisi birbirinden farklı mıdır? Mevlâna'ya göre her biri görünende ayrıdır, ancak görünmeyende teklik ve birlik ifade eder. Çünkü her şey O'ndan yansımadır, O'ndandır. O'ndanlık başkadır, O olmak başkadır. O, O'dur. Ancak her şey O'ndandır. Tek bir insan bir anlam ifade etmez. Adem'den sonra Havva'nın yaratılması gibi. Tek başına bütün olan, kendini karşıtlarında göremediği için, kendi var oluşuna tanıklık edemezdi. Kendi varoluşuna tanıklık etmesi için, karşıtı ile var olması gerekmekteydi. Her yaratılmışın, her varlığın karşıtı olmalı ki, kendi varoluşuna, varlığına ve evrendeki yerine tanıklık edebilsin. Zıt olanların biraradalığı, düzeni, adaleti, terazinin dengede olduğunu ifade eder. Mevlâna, bizim anlayışımıza uygun olan kelimelerle şu şekilde anlatmak istemiştir, bu ilahi bilginin en karmaşık ve anlaşılmaz durumunu:

Ya Rabbi! Ahlak, davranış, huy bakımından birbirlerine zıt olan varlıklar, seni sevdikleri, sana gönül verdikleri, seni gönüllerine aldıkları zaman ne kadar hoş bir hâle gelirler. Hepsi de birbirlerini severler, hepsi de birbirlerinin olurlar.
Divân-ı Kebir c. VI, 2602

İnsan da ortak bir yaşamdır, zıtların bir arada bulunduğu bir karmaşık dünyadır aslında. Zıtların bir arada olduğu mükemmel uyumdur insan bedeni. Zıtların en mükemmel konsantresi ve biraradalığıdır.

"Bu ikisi de (melek-seytan) birbirinden nefret ettikleri hâlde, onları birbirine kattılar, insan bedeninde beraber yaşıyorlar. Birbirine zıt olanı, hayır ile şer ve kuru ile yaş gibi birbirine kattılar."
Divân-ı Kebir c. II, 810

İnsan şehvetten ve nurdan yaratılmıştır. Her ikisi de kendi bünyesinde, hamurunda ve kudretinde vardır. İnsan neyi dinlerse ve hayatı boyunca neye meylederse onunla var olur, onu besler ve onu açığa çıkarır. Açığa çıkardığı şehvet yani iblis boyutu ise, menfilikler peşinde; açığa çıkardığı nur ise, hayatı boyunca iyilikler peşinde koşacak, iman eden olacaktır. Bu iki zıt onun toprak bedeninde, hamurunda karışmıştır. Bu ikisini dengeleyebilenler, Hakk'ın nurunu yeryüzüne indirebilenler, seçilmişlerdir.

İnsan, öyle yüce bir yaratılmışlıktır ki, bu bedenimize, yaşadıklarımıza ve diğerleri diye ayırarak, hayıflanamayacak ve kıyaslanamayacak kadar tahayyül ötesidir.
KA'yıb

Mevlâna'nın bu zıtların birlikteliğini ve uyumunu görebilen gönül gözleriyle sarfettiği şu sözleri çok manidardır: "Gel, gel, her ne olursan ol gel, yüz kere tövbe etsen de yine gel." Her zerrede her insanda Hakk'ı görebilen üstün bir anlayışı ifade etmektedir. Zıtların birlikteliği ve ahengini ancak böyle bir anlayış ve idrak görebilir ve böyle sözleri sarf edebilirdi. Gel her ne olursan ol gel sözü, hiçbir ayrım yapmaksızın, zıtların ve ayrımların birlikteliğinin en önemli savını desteklemektedir. Gönül gözü ile görebilen, ışığı Hak'tan alıp yansıtabilen bir dengenin birliğinin yansıması ve kelam olarak sarf edilmesidir.

"Biz ney gibiyiz, bizdeki nağme sendendir.
Biz dağ gibiyiz, bizdeki seda sendendir."
Mesnevi c. I, 595

Bir görünmeyende, iki görünendeki meydana geliştir. Her iki, bir olanın, görünürdeki yansımasıdır. Bir ben var bir de benden içeri sözünün manası budur. Her biri bir bedende iki ruhtan iki candan bahsetmişlerdir. Bu

görünmeyendeki birliğin yansımasının iki olarak meydana gelişidir. Bu insiler yani beşer insanlar tarafından anlaşılması ve algılanması en zor durumdur.

“Dostla oturmuşuz. Onunla bir aradayız da dosta; ‘Ey dost! Dost nerede?’ diye soruyoruz. Dostun mahallesindeyiz de gafletimizden; ‘Dost nerede? dost nerede?’ deyip duruyoruz.”
Divân-ı Kebir c. I, 442

Dost, Sevgili diye bahsedilen Hak’tır. Mevlâna Hakk’a ulaşmak için oturur sohbet divanına, ancak, Hak’la beraberdir de Hak nerede diye sorar ve bunu gafletimizden diye açıklamada bulunur.

Siz nerede iseniz, Hu (O) sizinle beraberdir.
Hadîd 57/4

Bu beraber oluş, ancak seçilmiş yani Hak yolunda olanlar ve Aşka yol bulanlar içindir. Dünya gezegeninde yaşayan beşerler için değildir. Çünkü dünyasal gözleri ile görenler sadece maddeyi görür. Ancak mana gözleri ile görenler Haktan gayrı bir şey görmezler. Çünkü Hak daima onlarladır. Onlardan konuşur, Onlardan görür, Onların elleriyle dokunur ve ayakları ile dolaşır. İşte insi yani beşer varlıkları da bu zatların enerjisi ile donanır, alır ve beslenir. Dünya ermişlerin yüzü suyu hürmetine döner meselesi tam manası ile bunu anlatmaktadır.

Aşk ile aşık candan birdirler. Aynı canı taşırlar. Sakın sen onları iki sanma, ayrı sanma!
Divân-ı Kebir c. I, 375

Herkes Aşk için canı canana veremez, narı kadehten içemez. Aşk seçilmişlerin, sadıkların yoludur. Sadıklarla beraber olun ifadesi bunun

içindir. Aşk yolu çetindir, ateşten kor taşlarla kaplıdır, yola giren bir daha geri dönemez, yolu takip eden yol olur. Yol olmak için yanar, yanar küle dönüşür ve her külün zerresinden, dem olur, tohum olur, tohumlar gökyüzüne savrulur, toprağa dökülür, derinlere, karanlıklara ulaşır. Beslenir diri sulardan, yol bulur çıkar görür güneşi, büyür ve çoğalır, yayılır yeryüzüne. İşte bunlar seçilmişlerin, sadıkların, Aşkın yoludur.

Bunun tek amacı, O'nun yeryüzüne asla direkt olarak müdahale etmemesindendir. O hiçbir zaman varlıkları ve onların yarattıkları ile direkt temasa geçmez; seçilmişler vasıtası ile Nurunu akıtır, besler ve rahmetin akışını daim tutar. Yardım ve ilahi dokunuş her zaman diliminde mevcuttur. Bir son asla yoktur. Ancak o dokunuşu fark edebilen ve yönelen vardır, fark etmeyip kör karanlığında yol almaya çabalayan vardır.

Bu yüzden etrafta Şemsler vardır. Ancak Şems gibi olanlarda Hakk'ı gören Mevlânalar yok denecek kadar azdır. Dünya meşgaleleri, gözlerimizin ve kulaklarımızın perdeleri buna müsaade edecek diye bir şey söz konusu değildir. Uyanış her daim olabilir. Sadece algıladığımız evrenin gerçek olmadığını anladığımız vakit gerçekleşecektir.

Hallac-ı Mansur **" İnsan, zahiri bedenini fark ettiği an ölümsüzleşir, her daim diri olur."** demiştir**.**

Eskiden arıyordum. Şimdi bulunuyorum. Arayan da bendim, bulunan da.

KA'yıb

Bedene hapsolmuş olsak da, gönül gözümüzle fark etmemiz ve ilahi olanın nurunu hissetmemiz için de nice yollar bahşolmuştur insan ve beşer için. Kur'an'da, Hidayet ipi olarak bahsedilen budur. Hidayete ermek, Hakk'ın arz âlemlerindeki görünürlüğünü fark eden için uyanış başlamıştır denmiştir. Mevlâna böyle biridir. Hakk'ın her zerredeki görünürlüğünü fark edip, kendini bedende görmüş, anlamış idrak etmiş ve ölümsüzleşmiş biridir, diğerleri gibi.

Hz. İsa "dünyanın ortasında durdum ve onlara bedende göründüm"

Yunus Emre "ete kemiğe büründüm, Yunus diye göründüm." "Bir ben var bir de benden içerü".

Hallac-ı Mansur "Seven de ben, O sevilen de ben. Bir bedene girmiş iki ruhuz."

Hz. Muhammed "Beni gören Hakk'ı görmüştür."

Hz. Ali "Âlemi ekber içimizdedir."

Mevlâna “Benim canım, senin canın; senin canın da benim canım! Bir bedende iki canı kim görmüstür? (Divân-ı Kebir c. IV, 2012)”

O, Tüm kainatı nokta hâline getirip insanın gönlüne yerleştirmiş, İnsanı da o kainatın ortasına noktalamıştır. İnsan kainatın en mükemmel zahir noktası, kainat da insanın gönlünde bulunamayan nokta.!
KA’yıb

Sen beni görmek istiyorsun ama, bedenimi görüyorsun, beni göremiyorsun.
Divân-ı Kebir c. III, 1445

Mevlâna’nın can olarak bahsettiği, insanın gönlündeki gizli noktadır. Ve o noktadan âlemlere açılır insan, oradan beslenir, diri sular yani hikmetli diri sular, rahmet tesirleri oradan yol bulur ve akar madde âlemlerine. İnce bir yoldur bu, gönülden Âlemlerin Rabbi’ne olan yolculuktur.

Ben size şah damarınızdan daha yakınım denmiştir, en önemli noktanda ben varım, sen benim bütünümün içindesin, senle ben biriz ancak bu senin Tanrı olduğun anlamına gelmez, sen Tanrı’dansın demektir. Parça ile bütünün arasındaki bu bağlantıyı açıklayan holistik görüş bu birliği çok güzel açıklar. Fizik dünyada yapılan bu keşif evreni ve insanı algılamada da ufuk açıcı olmuştur. Bir görüntü kaydetme tekniği olan holografik teknikle yapılan bir film parçasının en ufak parçası, bütün üzerine kaydedilmiş tüm bilgileri içerir. Bu şekildeki bir parçaya bakarak da bütünü eksiksiz görebilirsiniz. Holografik evren algısına göre aynı bunun gibi hepimiz bütünün parçalarıyız, ancak bu parça oluş, birbirinden ayrı, izole değil, varolan her şeyi saran, bağlayan bir bağ ile birlikte titreşmektedir. Ve bu sonsuz parça da aslında bir yanılsamadır.

Aynaya akseden görüntüdür, onun kendi başına bir varlığı yoktur. Asıl olan çekilince görüntü de yoktur. Karşılıklı aynalarla sonsuz görüntüler ortaya çıkar. Ancak hiçbiri gerçek olan değildir. Suretlerin ardındaki Vücud-u Mutlaktır. Bunu Mevlâna da çok güzel izah etmiştir:

“Bil ki yüce gökler, insanın anladığı şeylerin yansımasıdır; gökler o yansımadan ibarettir.”
Mesnevi c. VI, 1935

O insana şah damarından daha yakındır, ancak insan O’na sonsuzluk derecesinde uzaktır. Bu yüzden Kur’an’da, secde et ve yaklaş denir. Alnını secdeye daya ve yaklaş manasındadır. Alında bulunan tüm dünyayı algılamamızı sağlayan salgı bezi, secdeye yani toprağa dokunduğunda ancak yaklaşabileceğini ifade eder. Yaklaşacak olan insandır, ancak kendi içinden yaklaşabilir. Dışarda ne kadar ararsa arasın bulamayacaktır. Kendi içine ne kadar uzanırsa, o derecede O’nu tanıyacaktır.

“Hak yolunun yolcusu küfürden de, dinden de beridir. Gönlüme baktım: Allah’ı orada buldum. Yoksa başka yerde değil. Ben ne Hıristiyan’ım, ne Musevi ne de Zerdüşt ne de Müslüman. Ne Şarktanım, ne Garptanım, ne topraktan ne de denizden. İkiliği bir yana attım. İkinin bir ettiğini gördüm. Bir’i arar, Bir’i yaşar, Bir’i çağırırım ben.”

Mansur Şarabı

Sevgi'nin dokunuşu vardır. Yoktan-Varlıklarda. Varlıkların dokunuşu da, Yarattığı âlemlerde ve onun oğullarında. Oğulun sırrı babasının yaratılmasında. Oğulun sırrı babasının sırrında. Aşkla yaratılan babanın, oğlu aşkı arar, kadehi dolacak sanır da, kadehin kendi bedeni, Mansur şarabın da Babasının verdiği kan olduğunu bilemez. Tüm kudret damarlarımızdaki akan kanda.
Divân-ı Kebir c. II. 731

İlim ve kudret sahibi olanlar için mey, gam ve kederden eser bırakmayan, Hak sevgidir. Mey'in bir anlamı da şaraptır. Hak şarabı, Mansur şarabı, Aşk şarabı da denir. Nefes alıp, kalbi atıyor ve yaşıyor iken, dünyada ve bedeninin içinde ancak, ruhsal olarak gönül gözü ile âlemleri dolaşan, kendini kendinden geçiren, kendi içine dalan, gönlündeki yoldan yol bulan mest olanlar için söylenmiştir. Kısacası alnını secdeye daya ve yaklaş! Alındaki, yaratılış esnasında buruna üflenen ve burun köküne yerleşen, tüm dünyayı algılamamız için çalışan bezin işlevini arttırmak için, toprak ile temas ettirilmesi. Tam o esnada meydana gelen temasta ruhsal bir irtibat sağlanır.

Mansur mana itibari ile, ölmeden henüz yaşarken Tanrıya ulaşan, Tanrılaşan manasındadır. Gönülde yol bulup yaklaşabildiği kadar yakınlaşan ve ayakları yerde iken, başı ile âlemleri an zamanda dolaşan ve özündeki tüm bilgileri anda hatırlayan ve döndüğünde ise tüm kainat bilgisini tek bir cümleye sıkıştırılmış ve mana ile her anlayış düzeyine hitap eden kelamları sarf edenlerdir. Hak'kın görünür kainattaki elçileri, eli, ayağı, ayn bakışındaki gözü olanlardır. Aktaranlardır. İlahi alışverişin kilidi ve anahtarı olanlardır. Hak'tan aldığını insana, insandan aldığını Hak'ka aktaranlardır. Onlar sadık olanlardır, onlar Aşk yolunda olan, Aşka ulaşan ve Aşkın sahibi olanlardır.

Mevlâna, Fîhi mâ fîh'te Ene'l Hak konusunu şöyle açıklamaktadır:

Halk, bu "Ene'l-Hak" demenin, büyük bir iddia olduğunu sanır. "Ene'l-Hak" büyük bir alçak gönüllülüktür. Çünkü "Ben Allah'ın kuluyum" diyen, iki varlık ispat eder; bir kendisini, bir de Allah'ı. Fakat "Ene'l-Hak" diyen, kendini yok edip mahvetmiştir. "Ene'l-

Hak” diyor, yani “Ben yokum, hep odur; Allah’tan başka varlık yoktur. Ben tamamıyla yok özlüyüm, hiçim.” Tevazu burada daha çoktur. Halkın anlamadığı budur.
Fîhi Mâ Fîh, s. 44

“Ben Rabb’inizim” diyen Firavunla Hallac-ı Mansur’u karşılaştırarak “Ene’l Hak” kavramını açıklarken iki ayrı ben olduğunu hatırlatır:

Anneleri doğum ağrısı tutmadıkça, çocuk doğmak için hiçbir yol bulamaz.
Bu emanet gönüldedir ve gönül hamiledir; bu öğütler, ebe gibidir.
Ebe der: “Kadının ağrısı yok, ağrı gerekli. Ağrı, çocuk için bir yoldur.”
Dertsiz olan kişi, yol kesicidir. Çünkü dertsizlik “Ene’l-Hak (Ben Tanrı’yım) demektir.
O “Ben”i vakitsiz söylemek, lanettir; o “Ben”i vaktinde söylemek rahmettir.
Mansur’un o “Ben”i kesin olarak rahmet oldu. O Firavun’un “Ben”i ise lanet oldu; gör.
Mesnevi c.II, 2518-2523

Mevlâna, ölmeden henüz yaşarken Mansur şarabından içmenin manasını anlatmıştır Divân-ı Kebir’de:

“Sen, varlıklara can bağışlayan, arkasında gece bulunmayan gerçek sabahı ara! İşte o gerçek sabahtır ki, binlerce ermişe “Mansur şarabı” sunar, binlerce Hak aşığına aman verir, kurtuluşa ulaştırır.”
Divân-ı Kebir c. II, 568

Varlıklara can veren ve arkasında gece bulunmayan manası, tam bir ateşleme sistemine sahip olan, kendi ilahi ateşi ile yanan, varlıklara can veren yaratıcıdan bahseder. Çünkü mum da, lamba da ışık verir ancak ışığın yansıdığı alt bölüm karanlıktır. Çünkü her gecenin karanlığından sonra aydınlık, her gündüzün aydınlığından sonra karanlık birbirini kovalar. Çünkü burası madde âlemi ve çokluk, farklılık ve çeşitlilik olan yerdir. Lamba da mum da, yaratılmış, keşfedilmiş, şekillenmiştir, kendi ışığı değil, zıtlarla varolan bir görüntüdür. Bu yüzden Mevlâna, arkasında gece bulunmayan gerçek sabah diye bahseder cümlesinde. O Hakk'ın kendisidir. Çünkü Hak, kendi özündeki kudreti ile mevcuttur, tüm zıtları kendi bünyesinde barındırır ancak herhangi bir zıt ile varolmaz. Hakk'ın zıttı ile varolmaya ihtiyacı yoktur. Çünkü o tüm zıtların bütünlüğü, birliğidir. Bu yüzden arkasında gece olmayan sabahtır. O sabah kavramı, karanlığı da içinde barındırır ve ışır.

İşte Hakk'a yani o kudrete iman edenlere Mansur şarabını sunar. Gönüllerinde ışığı bulan, yolu bulan, aşk yolunda yol almaya liyakatli kişileri, Hakk'a yaklaşan insanlara tesir verir, seslenir ve onların yeryüzündeki kaynağı, o insanlar da Hakk'ın kendilerinden açığa vuran yeryüzündeki halifeleri olur.

> **"Üzüm şarabı İsa ümmetinindir, Mansur şarabı da Muhammed ümmetine mahsustur. Bu şarabın kadehi yoktur. Kadehsiz içilir. Mansur şarabı üzüm şarabı gibi herkese her zaman sunulmaz. Mansur şarabı ancak ,yatağını, yastığını devşirip kaldıran, gecesini uyku ile öldürmeyen Hakk aşıkına seher vaktinde sunulur."**
> Divân-ı Kebir c. I, 81

Aşıkların, aşk yoluna girenlerin, aşka ulaşmak için çabalayan liyakatlilerin, aşka kavuşanların ve aşkın şarabından içenlerin, beden kadehini Mansur şarabı ile dolduranların ulaşacakları mertebe Mansurdur. Çünkü Mansurların yaşamında ölüm, ölümünde yaşam vardır. Kendini seve seve sunarlar ölümün ellerine. Ölümsüz oldukları için, bedenlerini bırakmaktan korkmazlar. Çünkü testi kırılsa da, içindeki su kırılmaz, aslına

kavuşur, gökyüzüne çıkar yine rahmet olarak yeryüzüne yağar, döngüye katılır. Kırılan testi de yine aslına döner toprak olur, her bedende can bulur. Canları ise ötelere gider, ait olduğu yere, Hakk'ına döner. Hakk'ın eli ile gerdiği yaydan fırlayan ok gibi arza düşerler doğmaksızın, yine o yaya gerilmek üzere geri dönerler ölmeksizin. Doğmadan ve ölmeden, yani daima diri olma manasına gelen bu sözler ile, Mansur olurlar Hak elinde.

Aşkın tılsımıyla sarhoş olmak, Mansur şarabından içmek herkese nasip değildir. Onlar ancak Hz. İsa'nın sözünde bahsettiği gibi binlerin arasından biri, onbinlerin arasından ikidirler. Ancak onlar uyanarak, diğerlerini uyanışa çağıracak olanlardır. Bu bir seçimdir. Yaşam sonsuzluktur. Hiçbir zaman baş ve son yoktur. Sonsuzlukta bir noktanın nasıl başı ve sonu olabilir. Tüm kainat bir noktadır, nokta da o kainatın içindedir.

Tabiat, tüm olan gücü ile tohumu toprağın derinliklerine gönderir, üstünü örter. Kat kat katmerlerin arasından yine gün ışığına kavuşmak için o narin, kırılgan bedeni ile çıkar, dimdik ayakta kalmaya çalışır, rüzgarlara ve yağmurlara meydan okurcasına. Çünkü Sevgi var etmiştir varlıkları yoktan, O Varlıklar da yaratmıştır tüm görünen âlemleri. O âlemlerin koruyucusu ve diri kalmasını sağlayan, elbette koruyacaktır tohumu.

Saba Melikesi, Hz. Süleyman ve Hüdhüd Kuşu

Hüdhüdün küçücük vücudunu görünce, Belkıs'ın kalben Hz. Süleyman'dan gelen haberi ulu bulması. Allah, Belkıs'a, yüzlerce erkeğin aklını vermiş. Hüdhüdkuşu, Süleyman'dan birkaç satırdan ibaret bir mektup getirdi. Belkıs okudu. Nükteleri hor görmedi. Gözü hüdhüdü gördü, gönlü onun Anka olduğunu anladı. Duygusu onu bir köpekten ibaret gördü, gönlüyse bir derya.
Mesnevi c. II, 1560

Matta İncili'nde (12/42) "Güneyin Kraliçesi" olarak bahsedilen, Saba Melikesi, İslam kültüründe Belkıs olarak bilinir. Bazı kaynaklarda ise, Lilith, Nikola olarak da geçer. Arapça Sebe, Saba, İbranice Seba olarak bilinir. Güneşe tapmaktadır. Ancak Hz. Süleyman tarafından Âlemlerin Rabbi'ne inanması için hüdhüd ile haber yollanmaktadır.

Hz. Süleyman Kur'an-ı Kerim ayetlerinde çok sık tekrar edilen, Allah katında kendisine ilim ve kudret verilen salihlerden, amacına ulaşabilmesi için yol verilen, sebep kılınanlardan biridir. Hz. Süleyman'a tüm hayvanlarla konuşabilme, birtakım insanüstü varlıklarla da iletişim kurma, yönetme ve yönlendirme yetkisi verilmişti.

Hz. Süleyman gönül gözüyle, can gözüyle gördü de, bu yüzden bütün kuşların dillerini bildi.
Divan-ı Kebir c. III, 1281

Mevlâna **"Aynı dili konuşma, hısımlık ve bağlılıktır"** (Mesnevi c. I, 1030) demiştir. Bu sözüyle bağlantılı düşündüğümüzde, Hz. Süleyman tüm canlılarla ve cansızlarla konuşabildiği için, evrenin ruhu kendisindeydi. Çünkü o, can gözüyle gönül gözüyle görmekteydi. Daha önceki konularımızda bahsettiğimiz gibi, can ve gönül gözü ile görebilmek, Âlemlerin Rabbi ile irtibat kurma ve kudretini alabilmedir. Hz. Süleyman can hısmındandır. Can da tüm yaratılmışların hamurunda bulunan yaşam enerjisidir. Hz. Süleyman cana sahip bir bedenli değil, bedende görünen bir

candır. Bu yüzden de can taşıyan canlı ya da cansız diye yorumlanan her zerre ile iletişim kurabilme kudretine sahiptir.

Mevlâna, Hüdhüd kuşundan, Belkıs ve Hz. Süleyman'dan sıkça bahsetmiştir hem Divan-ı Kebir'de, hem de Mesnevi'de. Ancak ele alışı, tamamen bilgi kudretinin bir mülk olduğu ile ilgilidir. Çünkü Hz. Süleyman'ın mülkü bilgidir, bilgi olmazsa, tüm kainat bir cesettir. Cesete dirilik veren candır. Ve can da bilgidir. Tüm zerreler can ile beslenir. Ve can da Hz. Süleyman'da açığa çıkmıştır.

> **"Tüm hayvanlar arasındaki düşmanlığı da ortadan kaldırmış, hatta tüm kuşlar arasında bir birlik kurabilmiş kudrette ve bilgidedir."**
> **Tane arayana tane tuzaktır, ancak Süleyman arayan hem Süleyman'ı bulur, hem taneyi elde eder.**
> Mesnevi c. II, 3700

Tane olarak bahsedilen eşya, kıymetli değerler, dünya maddesini arayanlar için, tuzaklar mevcuttur; hırs, şehvet, caydırıcı ve azdırıcı tüm etkiler. Ancak can arayanlar yani diriliği arayanlar, Hz. Süleyman'ı arayanlar olarak bahseder Mevlâna, hem canı bulur hem de taneyi. Yani Allah'ın kudretinden olan maneviyata yönelen, hem buna kavuşur, hem de aradığı dünya nimetlerinin de aracılığını layıkıyla kullanabilir. Hz. Süleyman'ın değerini ve manasını açıklayan bu sözü ile Mevlâna, her zerrede titreşen tanrısal enerjinin Hz. Süleyman'ın manasal ifadesi olmasına işaret etmiştir.

Belkıs, Sebe Melikesidir ve Yemen'dedir. Ancak henüz onların varlığı, modern teknoloji ve bilimsel bulgular ile tam olarak ispatlanamamıştır. Kur'an'da Sebe Suresi'nin 22-47 ayetlerinde konusu geçer. Hüdhüd, Hz. Süleyman'ın yanına varır ve Sebe halkının ve Melikesi Belkıs'ın inanılmaz bir maddi servete ve imkana sahip olduğunu, ancak Âlemlerin Rabbi'ne değil de, güneşe taptığını anlatır. Çünkü şeytan gözlerini öyle bir bürümüş ve kandırmıştır ki, doğru yoldan ayırmış ve hidayete erdirmesini engellemiş, bu yüzden Allah tanımaz hâle getirmiştir. Ve Hüdhüd, önemle

şunu belirtir, her şeyi bilen bilgi ve kudrete sahip Can sahibi Süleyman'a "senin bilmediğin birşeyi öğrendim"(Neml 27/22)

Burada çok ilginç bir ayrım ortaya çıkmaktadır. Can ve bilgi ile kudretlendirilmiş Hz. Süleyman'ın bilemediği ve haberdar olamadığı bir durum ancak ve ancak onun ulaşamayacağı kadar uzak ya da farklı bir ırk olan nefsani güçlerin egemenliği olmalıdır. Birçok kaynakta geçen, Lilith kavramı, Hz. Adem ile aynı zamanda yaratılan bir dişidir ve eşitsizliği kabul etmeyerek, Tanrı'nın yasak ismini kullanıp göğe yükselir, şeytan ile işbirliğine girer. Ve şeytani güçlerle kudret sağlar. Burada bu bağlantıyı yapmak mümkündür. Hz. Süleyman can kavramının sahibi ve bilgi ile donatılmış kudretlendirilmiştir. Haberinin olmaması bahsi ise, Belkıs'ın o sırada şeytan ile ateşten ve farklı bir titreşime sahip bir âlemde bulunmasından dolayı olabilir, bu ihtimal yüksektir. Çünkü güneşe tapmakta olduğu da önemle vurgulanmıştır. Güneş ve ateş aynı manaya gelmektedir.

Hem Mesnevi'de, hem Sebe Suresi'nde geçen konuya kısaca değinelim.

Hz. Süleyman Belkıs'ın elçilerini, getirdikleri hediyelerle beraber Belkıs'a gönderir ve Belkıs'ı güneşe tapmadan vazgeçirip Allah'a inanmaya davet eder. Süleyman Peygamber, o elçilere dedi ki **"Ey utanan elçiler, geri dönün, altın sizin olsun, bana gönül getirin, gönül.**

Mesnevi c. IV, 610

"Elçiler hediyelerle gelince Süleyman şöyle dedi "siz bana mal ile yardım mı etmek istiyorsunuz. Allahın bana verdiği, size verdiğinden daha iyidir. Ama siz, hediyenizle böbürlenirsiniz"
Neml 27/36

Hz. Süleyman'ın gönül ile bahsettiği vicdan kanalı ile Âlemlerin Rabbi'ne ulaşma yoludur. Çünkü bedenli bir insan ancak gönül yolu ile Rabb'i ile iletişim kurabilir ve kudretine zerk olabilir. Bu yüzden Hz. Süleyman mal derdinde değil, gönül derdindedir. Çünkü gönül candır.

Hz. Süleyman, Belkıs'ın tahtının getirilmesini buyurur. En kısa zamanda kimin getireceğini sorar. Cinlerden bir ifrit:

“Sen makamından kalkmadan ben onu sana getiririm”
Neml 27/39

Ancak kendisine kitaptan ilmi olan ise;

“sen gözünü açıp kapayana kadar getiririm” der.
Neml 27/40

Birden yanında beliren tahtı görünce şükreden Hz. Süleyman, tahtın Belkıs’ın bilemeyeceği bir hâle dönüştürülmesini buyurur. Ateşe tapan ve şeytani enerjilerden olan Belkıs’ın maddeye gömülmüş inkarcı düşünce tarzının değişikliğe uğraması ve tamamen nurla kaplı bir hâle getirilmiş şeffaf tahtını tanıyabilmesi mümkün olabilecek midir?

Düşünce hüdhüdlerinden mademki onun nişanı, izi belirtisi göründü, artık Süleyman’ın mülkü benimdir.
Divan-ı Kebir c III, 1281

Belkıs’ın sınandığı billur döşenmiş saray bize de göründü. Allah aşkı Süleyman’ın yüzüğü gibidir. Nerede Süleyman’ın geliri, nerede karıncanın kazancı.
Divan-ı Kebir c. II, 882

Hüdhüd olarak bahsedilen düşüncelerdir. Hz. Süleyman zihinleri okuyabilen, tüm düşünce formlarını algılayabilen, telepatik güçlere sahip, tayyi mekan yapabilen bir peygamberdir. Mevlâna, aynı hısımdan olduğunu vurgulamakta, Süleyman’ın mülkü ile kendi mülkünün aynı olduğunu hatta “benimdir” ifadesini kullanmaktadır. Aynı cinsten yani Can’dan olduklarını belirtmektedir.

Belkıs, dönüştürülen tahtını görünce ona sorulur:

“Senin tahtın böyle midir”. O da “sanki o” kelimesini kullanır.

Neml 27/42

“Sanki o” kelimesi özellikle üstüne basa basa vurgulanmıştır. Tayyi mekanda değişime uğramış olma ihtimali yüksek olduğu gibi, ateşten ve saf maddeden olan eski tahtı, artık su gibi seffaf, saf nurdan bir hâle dönüştürülmüştü. En son da Belkıs’ın bu dönüşümden etkilenerek Âlemlerin Rabbi’ne teslim olması ifade edilir. (27/44)

“Sanki o” ifadesinde, özellikle vurgulanmak isteneni Mevlâna şu şekilde açıklamıştır:

Düşünce elbiselerinden soyun, onları üstünden at. Çünkü güneş ve ay, çıplakları kucaklar.
Divan-ı Kebir IV, 2073

Sanki o kelimesinde hâlâ düşünce kirliliği vardır, Belkıs gözüyle gördüğünde bu kelimeyi kullanır, ancak gönül gözüyle görmeye başladığında ise, tam bir iman ile Allah’ın varlığını kabul eder.

Mevlâna’nın eserlerinde özellikle tekrarladığı Süleyman, Belkıs ve Hüdhüd kuşlarının bağlantısını farklı bir şekilde kurmaya çalışalım.

Ezoterik bilgilere göre; Dogonlar, sayısal olarak Sirius–b’yi 22 sayısıyla sembolize ederler. Sirius Sistemi’ndeki üç yıldızın sayısal sembolizmdeki değerleri 22, 33, 44’tür. Türkler 22 sayısını sembolik olarak en çok kullanan kavimdir. Oğuz Kağan Destanı’nda kurt, ok ve üçoklar adıyla üçlem sembolleri vardır; Uygurlar’ın türeyiş destanında kurt babadır, Göktürk efsanelerinde ise anadır. Kökenlerinin göksel olduğuna inanan ve göğe çok önem veren Oğuz Kağan Destanı’nda demir–kazık yıldızından bahsedilir. Eski Türk kavimlerinde, bu yıldız gök ile yeryüzünü; ruhlar âlemi ile madde âlemini, ayıran bir sınırdı. Büyük kamlar ve şamanlar bu kapıdan Tanrı ile bağlantı kurarlardı. Mu devresinden itibaren yeryüzünde göksel olarak nitelendirilen bilgi akışının kaynağı Sirius’tur. Şimdiki devrenin bilgi akışı Mu devresindeki bilgi akışından farklıdır. Sirius ulularının izni olmadan dünya dışı uygarlıklar dünya ile bağlantı kuramazlar. 22 sayısı bununla bağlantılıdır. Bir diğer bağlantı ise Mısır’daki Ra güneşi Sirius

güneşini ifade eder. Bu Sirius, Sirius-a'dan ziyade Sirius-b'yi ifade eder. Yani Eski Mısır güneş tanrısı Ra'nın sembolü Sirius b'dir yani 22 sayısıdır.

7 sayısı ise sebdir. Seb Arapça'da yedi demektir. Yedi ise dünya için kutsal bir sayıdır; gelişimini ifade eder. Çünkü seb'an minel mesânî, yani tekrarlanan yedi, Kur'an'ın "seb'ül- mesani" kavramıyla, övülen yedi ayetli sure manasıyla Fatiha Suresi'dir. Kur'an'ın kalbi çekirdeğidir.

Eski Mısır'da "Dünya'nın Rabbi"nin ismi geb yani seb idi ve siyah ve yeşil renklerle tasvir edilirdi. Yeşil dünya hayatının ve ölümsüzlüğün, siyah ise ölümlü dünyanın sembolüdür.

Seb ya da şeb-i arus törenleri ise "sevgiliye kavuşma", Allah'a kavuşma olarak kutlanır. Mevlâna'nın düğün günü dür. Çünkü Rabb'ine kavuşacağı gündür. Arus gelin demektir, Seb, şeb yani sevgili anlamındadır.

Eski Mısır'da Dünyanın Rabbi yani Tanrısı seb, Arapça 7 sebdir.

22 sayısı 7 ile bölündüğünde pi sayısını vermektedir. Piramidal yapıların oranlarında pi sayısı çok önemlidir. Piramid ise, kürenin merkezinden çeperine kadar uzanan bir kesittir. Bu kesitin ilk başlangıcı Âlemlerin Rabbi'ni, daha sonra hiyerarşik şekilde, ruhsal plânlar, çemberin en uç çeperini insiler yani halk, çemberin dışını ise iblis ve caydırıcı plâna dahil varlıklar bulunmaktadır.

Seb'û'l-mesani. Kur'an'ın "seb'ül- mesani" kavramıyla, övülen yedi âyetli sûre mânâsıyla Fatiha Suresi'dir. Kur'an'ın kalbi çekirdeğidir. Mesani Kur'an'da sadece iki yerde geçer. "Usandırmaksızın tekrar tekrar okunan yedi ayetli Fatiha'yı ve azametli Kur'an'ı verdik." Bu ayetiyle Kur'an, Fatiha Suresi'nin yedi rahmet ayetiyle birlikte dillerden ve gönüllerden düşmeyeceğini haber vermiştir.

3. Seb'an : yedi, yedili

4. Min el mesânî: mesâniden (ikinciden)

Geb(seb): Eski Mısır'da shu ve tefnut'un oglu, nut'un eşi olan Dünya Tanrısı. Kutsal hayvanı ve sembolü kazdı.yeşil ve siyah derili bir adam olarak çizildi (bitkilerin ve verimli nil çamurunun renkleri)

Seb: gökyüzünün eşi ve dünyanın tanrısıdır. Eski mısır'ın tanrısıdır.

Dünyanın Rabbi diye geçer Kur'an'da. Seb'ül mesani.

Seb tanrısının yedi sarmalı, yedi tekrarı.

Seb tanrısının yani Dünyanın Rabbi'nin ayetleri ve aktardıkları.

Dünyanın Rabbi ve onun bağlı olduğu başka yedili sistemler ve Sonsuz'a gidiş.

Yemen’de halen ismi geçen Sebe bölgesinin, Sebe Melikesi ile bağlantısı çok kuvvetlidir. Sebe Suresi ve Sebe Melikesi de bağlantılıdır. Çünkü Belkıs Sebe Melikesi’dir ve Konik tarzda yedili sistemin en üstünde bulunan Âlemlerin Rabbi’nin yansıması olan, en alt bölümde bulunan çemberin çeperinde bulunur. Yedili sistemin en dış çeperidir. Piramidin tabanıdır. Hz. Süleyman ise, Âlemlerin Rabbi ile, gönül vasıtası ile irtibat kurabilen ve en dış çeperde bulunan Sebe Melikesi’ni çeperin içine yani çemberin içine dahil edebilmiştir. Çünkü İblis ve caydırıcı güçler, bu çemberin çeperinin dışında bulunmaktadır. Sebe Melikesi de burada yer alıyordu. Çeperin içine çekildiğinde Yedili sisteme dahil olmuştur. Bu yüzden özellikle Sebe Suresi’nde bahsedilmekte, Sebe Melikesi olarak adlandırılmaktadır. Mevlâna’nın bâtını yönünü ele alırsak, o ancak kendi cinsinden olanlardan Hz. Süleyman’dan üstüne basa basa bahsetmiştir.

Sonuç

“Bil ki zahiri suret yok olur, fakat mana âlemi ebedidir, kalır.
Testinin suretiyle ne vakte dek oynayıp duracaksın? Testinin nakşından geç, ırmağa, suya yürü. Sureti gördün ama manadan gafilsin. Akıllıysan sedeften inci seç, çıkar.”

Mesnevi c. II, 1020-23

Mevlâna'nın üzerinde durduğu gibi öncelikle zahir ile bâtın olanın varlığını fark etmekle başlar yolculuk. Bâtıni olandan haberi olmayanlar için henüz bir yol yoktur gidilecek. Suretler çeşit çeşittir, biri biter biri başlar ve oyun devam eder.

Surete takılıp kalanlar onun ardındakini görmekten mahrum olacak, Mevlâna'nın dediği gibi manayı görecek gönül gözü olmadıkça oynamaya devam edecektir.

Kendi aslına geri dönüş sürecine, yola zahiri bilgiyle çıkılır, başlangıçta akıl ve bilgiyle ilerlenir ancak bir üst aşamaya geçmek için bunları bırakabilmek gerekir:

"At ve üzengi, deniz kıyısına kadar gider. Ondan sonra tahtadan bir at gerek. Aklın seni Padişah (Allah) kapısına getirinceye kadar iyidir. Aranır ve istenir. Fakat Kapı'ya geldiğin zaman sen onu boşa. Çünkü o artık senin için zararlıdır, yolunu keser. O'na ulaşınca kendini bırak, artık senin nedenle, niçinle ilgin kalmamıştır."

Mesnevi c. VI, 696,4633

Kendi varlığının özüne ulaşabilme, aslolanı görebilme en nihayetinde asıl kaynağı, sonsuz olanı görebilmeye varır. Bundan mahrum olanlar, suret benliğinin ötesine geçemeyenler kör olanlardır:

"Aşağılık biri, dervişin birine dedi ki: Burada seni kimse bilmiyor.
Derviş, 'Yabancıyım bilmeyebilir. Fakat ben kim olduğumu biliyorum ya.
Ya durum tersine olsaydı da dertlere, yaralara uğrasaydım, O görseydi de ben kör olsaydım, kendimi görmeseydim; o zaman ne yapardım?"

Mesnevi c. IV, 4331

Yukarıda dediği gibi kendini görememek yaralı, hasta oluştur. Tedavi edilmesi gerekir. Bedenin hastalığında nasıl ki doktora bırakıyorsak kendimizi, manevi hastalık denebilecek bu körlükte de bir mürşide teslim olmak gerekir. Mürşid ise talep edene mutlaka ulaşır:

> **“Her nerede bir dert varsa, deva oraya gider; nerede bir yoksul varsa, rızık oraya varır. Müşkül neredeyse cevap oradadır, gemi neredeyse su oradadır!**
> **Suyu az ara, susuzluğu elde et ki sular yukarıdan da coşsun, aşağıdan da fışkırsın!”**
> Mesnevi c. III, 3210

Mevlâna aslının Aşk olduğunu söyler. Ölse de, çürüse de yine o Aşk’ım demektedir. Çünkü ölen, çürüyen bedenidir, oysa can, yaratımın hamuruna katılmış Aşk ile yoğrulmuştur. Aşk, sonsuz kopuşlarda Varlıkların içtiği bir iksirdir. Ve bu iksir, Aşıklar tarafından şarap olarak manalandırılır. Zafere ulaşmanın, ölmeden ölmenin, nefsi yenip, gönlündeki ışığa ulaşmanın, yol bulup Rabb’in ışığı ile gönül gözünün açılıp, mana denizinde bir damla olduğunun farkına varıp, bedende ışımanın anlamıdır Şarap. Mevlâna bunu Mansur Şarabı olarak ifade eder. Eserlerinde ötelerden geldiğini açıklamıştır.

> **“Gönlümden kopup gelen o söz, o taraftan gelmededir.**
> **çünkü gönülden gönüle pencere vardır.”**
> Mesnevi c. VI, 4196

Mevlâna’nın çağrısında, kendinden gelen değil Hak’tan gelen “şeyler” vardır. Ötelerin, mana âlemlerinin muhteşem görkemli Aşk’ının, bedende görünümüdür Mevlâna. Ve kendi gönlündeki, ruhundaki o Aşkı akıtmış,

kelimelere dökmüş, yüzlerce yıla taşan bir anlayış, kavrayış ve hoşgörü enerjisi ile yaptığı çağrı olan “gel” anahtarı, bilinçlerimizdeki nice kapıların açılmasına vesile olmuştur.

Aşk insanı başkalaştırır, dönüştürür, uyanışın anahtarıdır. Mevlâna Sonsuz Olan’ın Şems’teki görünümüne aşıktı. Şems de bunu pürüzsüz yansıtabilecek, tüm kirlerden arınmış bir aynaydı. Güneş ışığının yansımasıyla ortaya çıkan güzel bir çiçek gibiydi. Işık olmasa görüntü olmaz, aksedecek bir şey olmazsa da yine görüntü ortaya çıkmaz. Tezahürün, görüntünün olabilmesi için ikisi de gereklidir.

Aşk, bütün cihanı kaplamıştır ama, sen onun rengini bile göremezsin. Fakat onun ışığı bedene vurunca aşık olursun; betin benzin solar, sararırsın!
Divan-ı Kebir c. II, 544

Aşk ebedidir, yaratılmamıştır, O’nun Yüce Nurudur. İnsan arınma yolundadır. Arınma an be an gerçekleştikçe, an be an Aşkın ışığına ulaşılır. Aşka kavuşursa insan, işte o zaman ölümsüzleşir, işte o zaman ebedi olur. Aşk sarıp sarmalar, şifa olur tüm yaratılanlara, pınar olur akar tüm kainata. Yaratıcı hakikatin parçası aslına ulaşır. Aşk kadar ebediyim diyenlerin yolunda yol olur Aşk yoluna giren aşıklar. Şems gelir Mevlâna’nın yüreği aydınlanır, kör olur maddeye bakan gözleri de, mana gözleri ile görür her zerreyi, her zerredeki Aşkın görkemli muhteşemliğini. Söylenecek tüm sözlerin tükendiği zamanda doğar Şems güneşi Mevlâna yüreğine, bir ateş gibi düşer, açığa çıkar Aşk zerreleri ve dağılır dünyamıza. Her bilgi, Şems değerine, gerçek değerine ulaşır. Alim iken bir Aşk insanı olur Mevlâna. Tüm benliği, ilahi benlik içinde yok olur erir gider. Tüm insanlar bir olur gönül gözünde. O göz ile çağrı yapar tüm insanlığa. Beden kadehini İlahi Aşk’ın nuru ile doldurur, akıtır besler dünya maddesini ve insan zihinlerini. Yeni tohumlar yeşerir tüm bedenlerin titreşimlerinde. Her bir hücre aşk ile doğar. Ancak insan öylesine nefsaniyet ile doldurmuştur ki beden kadehini, yer bulamaz Aşk, açığa çıkamaz. Mevlâna tüm eserlerinde nefsaniyetini yenmenin Aşk ile dolu olmanın ancak kurtuluşa ve uyanışa götüreceğini de

önemle vurgulamıştır ve biz de kitabımızda buna açıkça yer vermeye çalıştık.

İnsanın değerini olabildiğince aktarmış ve **“İnsan şekli, arştan da üstündür, düşünceye de sığmaz”** demiştir Mesnevi’sinde. (c. VI, 1005) Can olmasa, kainat bir cesettir, can ise her zerrededir. Her zerre can taşır. liyakati olan kendi hücrelerinden o canı açığa çıkarır. Yok sayan, caydırıcı etkilerle, dünya çarkında dönüp durur da, ta ki hatırlayana kadar. Yüzünü maddeye dönen maddeye aşıktır, yüzünü Rabb’e dönen ilahi Aşkla dopdolu olur ve nereye baksa Rabb’in yüzünü görür her zerrede ve tüm yansımalarda kendini bulur.

Ne isterseniz o olursunuz... Gül isterseniz gül...
Diken isterseniz diken olursunuz...

“Ey birader! Sen ancak o endişesin, o ruhtan ibaretsin. Geri kalan şeyin kemik ve deriden başka bir şey değildir.
Eğer senin endişen gül ise, gülşensin; eğer dikense, ancak bir külhânın odunusun, cehennem yakıtından başka bir şey değilsin. Eğer sen gül suyu isen, seni başa sürerler, göğse, koyna serperler ve eğer idrar gibiysen, seni dışarıya atarlar.”
Mesnevi c. II, 277

Evet... Mevlâna’nın söylediği gibi ne istersek o oluruz. Çünkü herşey bizde, içimizde gizlidir. Pozitifler de, negatifler de, yapıcı ve yıkıcı enerjiler de... Önemli olan şuurlu bir şekilde kendimizi nasıl tezahür ettirdiğimiz ya da ettireceğimizdir. Seçim bize aittir. Ne istersek o oluruz.

Tasavvuf aslında insanlığa bu mesajı vermiştir. Mesajın da ötesinde bu yönde insanları eğitmiş ve ne olmak istediklerine kendilerinin karar vermesini sağlamıştır.

Dönüştüren yol...

Dönüştürmeyen, bir yol açmayan fikir, söz neye yarar? Mevlâna çok etkileyici bir uslüple dile getirir bu gerçeği:

“Az fakat faydalı söz şuna benzer: Yanmış bir mum, yanmamış bir mumu öper-gider…”
Fihi mâ-Fih, 226

“Fikir ona derler ki bir yol açsın; yol ona derler ki seni Âlemlerin Padişahı’na çıkarsın.”
Mesnevi c. II, 3207

Sufi Öğretisi’nin özüdür değişim ve dönüşüm. İşte Mevlâna bu gerçeğe dikkatleri çekmiştir. İnsanların değişimi için gerekli olan şeye yani bilgiye işaret etmiştir. Ve bunu dö-nüştüren söz olarak nitelemiştir.

Söz ağızdan çıkar. Bu mürşidin kelamıdır. Sırdır. Mürşidin müride vahyidir. Bu bir bilgilendirme sistemidir. Vahiydir çünkü ruhsal irtibatın sonucu iletilen bir bilgi sistemidir.

Ruhsal bilgilendirme sistemi tüm tasavvufun ve sufizmin temelidir. Ve Mevlâna da bunu birçok sözünde açık bir şekilde dile getirmiştir.

Bu nedenle Mevlâna’nın eserlerini sadece edebi bir eser ve sadece edebi bir zenginlik olarak niteleyemeyiz.

Mevlâna eserlerinin edebi değerinden öte anlamlarına dikkat çekerek, bu gözle bakılması gerektiğini vurgulamıştır. Ona göre satırlara dökülen bu beyitler sanatsal bir kaygıdan uzak, ilahi kaynaklı sözlerdir. Bizce de Mevlâna’nın bâtıni yönünü hatırdan çıkarmadan onu ve söylediklerini anlama gayretini göstermekle gerçeğe yaklaşılabilinir:

“Bu Mesnevî mânâdır; feûlûn, fâilât değil”
“Şekle aldananlar mücevherlere bürünmüşler
mânâya değer verenler ise mânâ denizini bulmuşlardır.”
Mesnevi c. I, 2742

“Bu kitap, masal diyene masaldır; fakat bu kitapta hâlini gören, bu kitapla kendini anlayan kişi de erdir!”
Mesnevi c. IV, 3

Bir yandan da bu hissedişleri, bilgileri dile dökmenin zorluğuna işaret etmiştir. Hakikati aktarmakta sözlerin, dilin ne kadar yetersiz olduğunu “**Candan yükselen sözleri, yine canı perdeler**” ifadesiyle dile getirir. Çünkü kendisinin de ifade ettiği gibi bazı bilgileri, buna hazır olmayan insanları da düşünerek, sembollerle anlatmak gerekir. Hazır olmayanlar için bu bilgilerin tesiri ağır gelir, sarsıcı olabilir.

“Bunu yüz türlü açar anlatırım ama ince sözlerden insanın aklı sürer…
Onun için vazgeçiyorum!”
Mesnevi c. IV, 902

“Bir bakış vardır, iki fersahlık yolu görür; bir bakış vardır, iki âlemi de görür, padişahın yüzünü de.
Bu ikisinin arasında sayıya sığmaz fark var. “
Mesnevi c. VI, 1464

Mevlâna’nın yukarıda ifade ettiği gibi insanların anlayış, algı ve idrak kapasiteleri birbirinden farklılık gösterir. Dolayısıyla onun sözlerinin asıl anlamlarına ancak iki âlemi de görenler, gönlünü bunları alabilecek derecede temizleyenler, orada Tanrı’dan başkasına yer bırakmayanlar ulaşabilecektir.

“Biz, işlerin gidişatını öğrenmiş olduğumuzdan ağızlarımızı mühürlediler.
Gayp sırları faş olmasın. Şu hayat, şu geçim yıkılmasın diye bizi söyletmiyorlar.
Gaflet perdesi tamamıyla yırtılmasın, mihnet tenceresi yarı ham kalmasın diye susturdular bizi.

Kulağımız kalmadı ama baştan ayağa kulağız. Ağzımız söylemiyor, dudağımız yok ama baştanbaşa sözüz.”
Mesnevi c. VI, 3525

Mevlâna, sırları normal hayat düzeninin sarsılmaması için söyletmiyorlar, susturdular bizi diyor. Ancak ne kadar söylemese de o baştan sona o bilgiyle dolu olduğu için bizatihi kendisi nur olmuştur. Yazılmasa da, söylenmese de içinde bulunulan hâl akar, gönüllere, görebilenlere.

Mevlâna çok okundu, anlatıldı, sayısız kitaplar yazıldı. Yurtdışında onunla ilgili kuruluşlar oluşturuldu. Ancak hâla tam olarak anlaşılabildiğini söyleyebilmek oldukça zor görünüyor.

Şems gittiğinde Mevlâna ondan haber verenlere hediyeler veriyordu, yalan olduğu bile bile. Ona bunun yalan olduğunu söyleyenlere **“Bunlar yalan sözler içindi. Gerçeğini söyleseler canımı veririm”** demişti.

Bizim çalışmamız da, onu tam anlamıyla anlatmaya yeterli olmasa da, tüm hakikatini ortaya koyamasak da ona Şems’ten haber verenler gibiyiz. Onun hakkında ne kadar konuşulsa, kitaplar yazılsa da yetmez ve hangi yönden yaklaşılırsa yaklaşılsın sadece ondan söz edildiği için bu sözler değerlidir.

“Hani başında bir kuş olur da, uçmasın diye canın titrer.
Yerinden bile kıpırdamaz, o güzelim kuş havalanmasın dersin.
Nefes almaz, öksürüğün bile gelse kendini sıkar, o devlet kuşu uçar diye korkundan öksürmezsin bile.
O sırada birisi sana tatlı yahut acı bir söz söylese, ağzına parmağını kor, ‘sus!’ demek istersin.
İşte o kuş hayrettir. Seni susturur. Tencerenin ağzını kapatır, seni kaynatmaya başlar.”
Mesnevi c. V, 3245

“Bir hayret lazım ki, düşünceleri silip süpürsün. Hayret fikirleri de yok eder, zikirleri de!”

Mesnevi c. III, 1116

Hepimize bu hayreti yaşatacak vesileler nasip olsun...

Kaynakça

Mesnevi I-VI, Mevlâna Celaleddin, çev. İzbudak, Veled, MEB yay.
Divân-ı Kebir I-IV, Mevlâna Celaleddin, haz. Gölpınarlı, A. KB yay.
Fihi Mâ Fih,Mevlâna Celaleddin, çev. Anbarcıoğlu, Ü. MEB yay.
Mecalis-i Seba, Mevlâna Celaleddin, çev. Gölpınarlı, A.
Makâlât-ı Şems, Şemseddin Muhammed Tebrizi
Mesneviden Seçmeler I-II, Cevâhir-i Mesneviyye, Can, Şefik, Ötüken Yayınları
Sevâkıb-ı Menâkıb, Prof. Dr. Ayan, H. - Prof. Dr. Ayan, G. - Dr. Erol, E., , Rumi yay.
Âriflerin Menkıbeleri I-II, Eflaki, Ahmet, MEB. yay.
Mevlâna'ya Göre Manevi Gelişim, Küçük, Osman Nuri, İnsan yay.
Şems, Nefes Yay.
Meta Ansiklopedi, Salt, A. - Çobanlı, C., Ruh ve Madde yay.
Metapsişik Terimler Sözlüğü, Arıkdal, Ergün, Ruh ve Madde yay.
Mevlâna ve Medyomluk, Saruhan, Ruhi, Ruh ve Madde yay.
Mevlâna'nın Gizli Öğretisi, Baldock, John, Sınırötesi yay.
Hz. Hızır Kimdir, Dinç, Nilüfer, Sınırötesi yay.
En-el Hak Gizli Öğretisi, Yeşiltaş, Kevser, Sınırötesi yay.

Kur'an-ı Kerim'in Gizli Öğretisi, Candan, Ergun, Sınırötesi yay.
İbtidânâme, Veled, Sultan, çev. A. Gölpınarlı
Kamil Mürşidin Portresi, Şahinler, N., Furkan yay.